TÜRKİYE'DE BULUNAN MÜLTECİLER, SIĞINMACILAR VE YASA DIŞI GÖÇMENLERİN SORUNLARINI İNCELEME RAPORU

I-BAŞLANGIÇ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu 16.10.2008 tarihli 18 inci toplantısında, **"Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar, ve yasa dışı göçmenlerin sorunlarını incelemek"** amacıyla Samsun Milletvekili Cemal Yılmaz DEMİR, Kırklareli Milletvekili Gökhan SARIÇAM, Bursa Milletvekili Mehmet OCAKDEN, Yozgat Milletvekili Mehmet EKİCİ ve İstanbul Milletvekili Çetin SOYSAL' dan oluşan bir Alt Komisyon kurulmasını kararlaştırmıştır. Alt Komisyon, Samsun Milletvekili Cemal Yılmaz DEMİR'i Başkan seçmiş ve çalışmalarına başlamıştır.

Bursa Milletvekili Mehmet OCAKDEN 22 Ekim 2009 tarihinde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyeliğinden ayrılmıştır.

II. BAŞVURUCU

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, herhangi bir başvuruyu beklemeden re'sen bu konuyu inceleme kararı almıştır.

III. İNCELEMENİN AMACI

Bu incelemenin amacı; Türkiye' de bulunan yasa dışı göçmenlerin, mülteci ve sığınmacıların Ülkemizin taraf olduğu ve mükellefiyet altına girdiği uluslararası anlaşmalarla sağlanmış olan asgari haklarını kullanmalarının sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek ve bu konuda hak ihlallerinin yaşanmaması için nelerin yapılması gerektiğini belirlemek ile alınması gereken tedbirleri ortaya koymaktır.

IV. İNCELEME KONUSU VEYA KONULARI

Edirne(Tunca), Kırklareli(Gaziosmanpaşa), İstanbul(Kumkapı) illerindeki misafirhanelerde bulunan yasa dışı göçmenlerin ve Yozgat ilinde bulunan misafirhanedeki sığınmacıların sorunları ve hak ihlali iddiaları bu incelemenin konusunu oluşturmaktadır.

V. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon incelemesinde;

a) Konuyla ilgili uluslararası ve ulusal mevzuatın incelenmesi,

b) Komisyon toplantı salonunda, konuyla ilgili,

• Kamu kurumu (İçişleri ve Dışişleri) görevlileri

• Uluslararası kuruluş (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Göç Örgütü, Af örgütü) yetkilileri

• Üniversite (Bahçeşehir ve Koç Üniversitesi) öğretim üyeleri,

• İnsan hakları (İnsani Yardım Vakfı) kuruluşları

İle görüşmeler yapmak,

c) Ülkemizde, Edirne/Tunca, Kırklareli/Gazi Osmanpaşa, İstanbul/Kumkapı ve Yozgat'ta misafirhanelerde bulunan yasadışı göçmenler, sığınmacılar ile yerinde görüşme yapmak (mülakat ve anket uygulaması) ve incelemelerde bulunmak

Yöntemini uygulamıştır.

VI. RAPORTÖR

Mehmet FİRİK, Mülkiye Başmüfettişi

VII. İNCELEME

BİRİNCİ BÖLÜM

I. KONU İLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER

I.1.ULUSLARARASI HUKUKTA MÜLTECİLERLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

I.1.a. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde14: 1. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.

2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz.

I.1.b. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 sayılı Kararıyla toplanan Konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Madde 1- Genel Hükümler

A. İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından mülteci kavramı:

1 Ocak 1951 den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme

uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır.

B. (1) İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından kısım A, Madde 1 deki 1 Ocak 1951den önce meydana gelen olaylar ifadesi ya,

(a) 1 Ocak 1951 den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar veya,

(b) 1 Ocak 1951den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar anlamında anlaşılacak ve her Taraf Devlet bu Sözleşme'yi imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada bu Sözleşme'ye göre taahhüt ettiği yükümlülükler bakımından bu ifadenin kapsamını belirten bir beyanda bulunacaktır.

(2) a şıkkını kabul eden her Taraf Devlet, herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir notla, b şıkkını kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebilir.

C. Yukarıdaki kısım A'da belirtilen hükümlerin kapsamına giren her kişi eğer:

(1) Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanırsa veya

(2) Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar kazanırsa veya

(3) Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa veya

(4) Kendi arzusu ile terk ettiği veya zulüm korkusu ile dışında bulunduğu ülkeye kendi arzusu ile tekrar yerleşmek üzere dönmüşse veya

(5) Mülteci tanınmasını sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaktan sakınmaya artık devam edemezse;

İşbu fıkra, vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden yararlanmayı reddetmek için önceden geçerli zulme ait haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A 1 Kısmı'nın kapsamına giren bir mülteciye tatbik olunmayacaktır;

(6) Tabiiyetsiz olup da, mülteci tanınmasını yol açan koşullar ortadan kalktığı için, normal ikametgâhının bulunduğu ülkeye dönebilecek durumda ise; Ancak işbu fıkra, normal ikametgâhının bulunduğu ülkeye dönmeyi reddetmek için önceden maruz kaldığı zulme bağlı haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A 1 kısmının kapsamına giren bir mülteciye uygulanmayacaktır.

Bu kişiye, işbu Sözleşme'nin uygulanması sona erecektir.

D. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden halen koruma veya yardım gören kimselere uygulanmayacaktır.

Durumları, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun konuyla ilgili uygun kararları çerçevesinde kesin olarak halledilmeden, yararlandıkları bu tür koruma veya yardımlar herhangi bir sebeple sona eren kişiler, işbu Sözleşme'den tamamen yararlanırlar.

E. Bu Sözleşme, ikamet ettiği ülkenin yetkili makamlarınca o ülke vatandaşlığına sahip olanların sahip bulundukları hak ve yükümlülüklere sahip sayılan bir kişiye uygulanmayacaktır.

F. Bu Sözleşme hükümleri:

a) barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine;

b) mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine;

c) Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna;

dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacaktır.

Madde 2- Her mültecinin, bulunduğu ülkeye karşı, özellikle yasalara, yönetmeliklere ve kamu düzeni için alınan önlemlere uymayı öngören yükümlülükleri vardır.

Madde 3- Taraf Devletler, bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulayacaklardır.

Madde 4- Taraf Devletler, ülkelerindeki mültecilere, dini vecibelerini yerine getirme hürriyeti ve çocuklarının dini eğitim hürriyeti bakımından, en az vatandaşlara uyguladıkları muamele kadar uygun muamele uygulayacaklarıdır.

Madde 7 -1. Bu Sözleşme'nin daha uygun hükümler içerdiği durumlar hariç tutulmak koşuluyla, her Taraf Devlet, mültecilere genel olarak yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacaktır.

2. Bütün mülteciler, Taraf Devletlerin topraklarında üç yıl ikametten sonra kanuni mütekabiliyet şartından muafiyet kazanacaklardır.

3. Her Taraf Devlet, bu Sözleşme kendisi hakkında yürürlüğe girdiği tarihte mültecilerin, mütekabiliyet şartı olmadan yararlanabilecekleri hakları ve çıkarları kendilerine tanımaya devam edecektir.

4. Taraf Devletler, mütekabiliyet şartının bulunmaması halinde, mültecilere 2. ve 3. fıkralara göre yararlanabilecekleri haklardan ve çıkarlardan başka hak ve çıkarlar sağlamak imkânlarını ve 2. ve 3. fıkralarda belirtilen şartlara sahip olmayan mültecileri mütekabil muamele muafiyetinden istifade ettirmek imkânını uygun biçimde dikkate alacaklardır.

5. Yukarıdaki 2. ve 3. fıkralar hükümleri, gerek bu Sözleşme'nin 13., 18., 19., 21. ve 22. maddelerinde belirtilen haklara ve çıkarlara, gerekse bu Sözleşme'de belirtilmeyen haklara ve çıkarlara uygulanır.

Madde 12- Hukuki Statü

1. Her mültecinin bireysel statüsü, daimi ikametgâhının bulunduğu ülkenin yasalarına veya eğer daimi ikametgâhı yoksa bulunduğu ülkenin yasalarına tabidir.

(…..)

(….) Mülteci, bir başka Taraf Devletin toprağındayken, bu ülkede, sürekli ikametgahının bulunduğu ülkenin vatandaşlarına sağlanan korumadan yararlanacaktır.

Madde 16 -1. Her mülteci, bütün Taraf Devletlerin toprakları üzerindeki hukuk mahkemelerine serbestçe ve kolayca başvurabilecektir.

2. Her mülteci, sürekli ikametgâhının bulunduğu Taraf Devlette, adli yardım ve teminat akçesinden muafiyet dâhil, mahkemelere müracaat bakımından vatandaş gibi muamele görecektir.

3. Her mülteci, sürekli ikametgâhının bulunduğu ülkenin dışındaki Taraf Devletlerde, o ülkelerin vatandaşlarına 2. fıkrada bahsedilen konular hakkında yapılan muamelenin aynından istifade edecektir.

Madde 17- Gelir Getirici İşler

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına uyguladıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır.

2. Her halde ulusal işgücü piyasasını korumak amacıyla, yabancılara veya yabancıların çalıştırılmalarına konan sınırlama tedbirleri, bu Sözleşme'nin, ilgili Taraf Devlette yürürlüğe girdiği tarihte söz konusu tedbirlerden muaf tutulan veya aşağıdaki koşullardan birine sahip olan mültecilere uygulanmayacaktır:

(a) Ülkede üç yıl ikamet etmiş olmak;

(b) İkamet ettiği ülkenin vatandaşı olan bir kimse ile evli bulunmak. Eşini terk etmiş olan bir mülteci bu hükümden istifadeyi iddia edemeyebilir;

(c) İkamet ettiği ülkenin vatandaşlığını taşıyan bir veya daha fazla çocuğu olmak.

3. Taraf Devletler, ücretli mesleklerde çalışmak bakımından bütün mültecilerin ve özellikle ülkelerine, bir işçi bulma programına yahut göçmen getirme planına göre girmiş olan mültecilerin haklarını, vatandaşlarına tanıdıkları çalışma haklarıyla aynı noktaya getirme konusuna sıcak bakacaklardır.

Madde 18- Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, tarım, sanayi, küçük sanatlar ile ticaret sahalarında kendi işyerlerini açmak ve sanayi, ticari şirketler kurmak haklarıyla ilgili olarak, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlardaki yabancılara tanıdıklarından daha az müsait olmayan muameleyi uygulayacaklardır.

Madde 19 -1. Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden ve bu Devletin yetkili makamlarınca tanınan diplomalara sahip olup bir ihtisas mesleğini icra etmek isteyen mültecilere, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içindeki tüm yabancılara sağlanandan daha az müsait olmayan şekilde muamele uygulayacaktır.

2. Taraf Devletler, bu gibi mültecilerin, anavatanları dışında, uluslararası ilişkilerini yürüttükleri ülkelere yerleşmelerini temin için, kanunlarına ve anayasalarına göre ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir.

Madde 21- Taraf Devletler, konut edinme bakımından, bu konu yasalar ve yönetmeliklerle düzenlendiği ya da kamu makamlarının kontrolüne tabi olduğu oranda, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, her halde genel olarak aynı şartlar altındaki yabancılara uygulanandan daha az olmayacak biçimde, mümkün olduğu kadar müsait bir muamele sağlayacaklardır.

Madde 22 -1. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitim konusunda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

Madde 23- Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, sosyal yardım ve iane konularında vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

Madde 25- İdari Önlemler

1. Bir mültecinin, bir hakkı kullanması için normal koşullarda yabancı bir ülkenin yetkililerinin yardımına ihtiyaç duyduğu, ama böyle bir yardımdan yararlanamadığı durumlarda, topraklarında ikamet ettiği Taraf Devletler, mülteciye, söz konusu yardımın kendi makamlarınca veya uluslararası bir makam tarafından yapılmasını sağlayacaklardır.

2. Birinci fıkrada bahsedilen makam veya makamlar, normal koşullarda bir yabancıya, o kişinin kendi ülkesinin ulusal makamları tarafından veya onların aracılığı ile sağlanabilecek belgeleri ya da sertifikaları, mültecilere sağlayacaklardır veya denetimleri altında sağlattıracaklardır.

3. Bu yolla sağlanan belgeler veya sertifikalar, yabancılara kendi ulusal makamları tarafından veya onların aracılığıyla ile verilen resmi belgeler gibi kabul edileceklerdir ve aksi kanıtlanmadıkça geçerli sayılacaklardır.

4. Bu maddede bahsedilen hizmetler karşılığında, muhtaç kişilere sağlanabilen ayrıcalıklı uygulamalar saklı kalmak koşuluyla, ücret alınabilir ama bu tür ücretler makul ölçüde ve benzer hizmetler için vatandaşlardan alınan harçlarla orantılı olacaktır.

5. Bu madde hükümleri hiç bir suretle 27. ve 28. maddeleri ihlal etmez.

Madde 26- Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, genel olarak aynı koşullardaki yabancılara yönetmeliklerce sağlanan, toprakları üzerinde ikamet edeceği yeri seçme ve özgürce seyahat etme hakkını tanıyacaktır.

Madde 27- Taraf Devletler, ülkelerinde bulunan ve geçerli bir seyahat belgesine sahip olmayan her mülteciye kimlik kartı çıkartacaklardır.

Madde 28–1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, ulusal güvenlikleri veya kamu düzenleri ile ilgili engelleyici ciddi sebepler bulunmadıkça, kendi toprakları dışında seyahatlerini temin edecek seyahat belgeleri vereceklerdir ve bu belgelere, bu Sözleşme'nin Cetvel'indeki hükümler uygulanacaktır. Taraf Devletler, bu tür bir belgeyi, ülkelerinde bulunan her hangi bir mülteciye verebilirler; kendi topraklarında bulunan ve yasal olarak ikamet ettikleri ülkeden bir seyahat belgesi almak imkânından mahrum olan mültecilere bu tür bir belge vermeye özellikle sıcak bakacaklardır.

Madde 29 -1. Taraf Devletler, mültecilere, her ne isimle olursa olsun, benzer koşullarda vatandaşlarına uyguladıklarından veya uygulayabileceklerinden farklı ya da daha yüksek resim, harç ve vergi uygulamayacaklardır.

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, kimlik kartları da dâhil, yabancılara verilecek idari belgeler hakkındaki harçlara ait yasa ve yönetmelik hükümlerinin mültecilere uygulanmasına engel değildir.

Madde 31 -1. Taraf Devletler, hayatlarının veya özgürlüklerinin, 1. madde gösterilen şekilde tehdit altında bulunduğu bir ülkeden doğruca gelerek izinsizce kendi topraklarına giren veya bu topraklarda bulunan mültecilere, gecikmeden yetkili

makamlara başvurarak yasadışı girişlerinin veya bulunuşlarının geçerli nedenlerini göstermeleri koşuluyla, yasadışı yollardan girişleri veya bulunuşlarından dolayı ceza vermeyeceklerdir.

2. Taraf Devletler, bu mültecilerin hareketlerine gerekli olanların dışında kısıtlama uygulamayacaklardır ve bu kısıtlamalar ancak, ülkedeki statüleri belirleninceye veya bir başka ülkeye kabulleri sağlanıncaya kadar uygulanacaktır. Taraf Devletler, bu mültecilerin diğer bir ülkeye kabullerini sağlamak için makul bir süre ve gerekli bütün kolaylıkları sağlarlar.

Madde 32 -1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak bulunan bir mülteciyi, ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı edemeyeceklerdir.

2. Böyle bir mültecinin sınır dışı edilmesi, ancak ilgili yasal sürece göre alınmış bir karara uygun olabilir. Zorunlu ulusal güvenlik nedenlerinin, aksine bir uygulamayı gerekli kıldığı haller dışında, mültecinin, durumunu açıklaması için delil sunmasına, temyiz etmesine, bu amaçla yetkili bir makamın ya da, yetkili makamın özel olarak atayacağı bir kişinin veya kişilerin önünde temsil edilmesine izin verilecektir.

3. Taraf Devletler bu gibi bir mülteciye, diğer bir ülkeye yasal olarak kabulünü sağlayabilmesi için makul bir süre tanıyacaklardır. Taraf Devletler, bu süre içinde, gerekli gördükleri içişleriyle ilgili her hangi bir önlemi alma hakkını saklı tutarlar.

Madde 33 -1. Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tâbiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.

2. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez.

Madde 34- Taraf Devletler, mültecileri özümlemeyi ve vatandaşlığa almayı her türlü imkân ölçüsünde kolaylaştıracaklardır. Vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmaya ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini her türlü imkân ölçüsünde azaltmaya özel çaba göstereceklerdir.

Madde 40 -1. Her hangi bir Devlet, imzaladığı, onayladığı veya taraf olduğu anda, işbu Sözleşme'nin, uluslararası alanda sorumlu bulunduğu bütün topraklarda ya

da bu toprakların herhangi bir bölümünde uygulanacağını ilan edebilir. Böyle bir ilan, Sözleşme'nin söz konusu Devlet için yürürlüğe girdiği tarihte geçerli olacaktır.

2. Bu tür bir bölge belirlemesi, söz konusu tarihten sonraki herhangi bir tarihte, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yapılacak bir duyuru ile gerçekleştirilecektir ve duyurunun, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne ulaştırıldığının doksanıncı günden itibaren veya Sözleşme, bu Devlet için yürürlüğe daha ileri bir tarihte giriyorsa, o tarihte uygulamaya geçecektir.

3. Bu Sözleşme'nin imzalandığı, onaylandığı veya ona taraf olunduğu tarihte uygulanacak bölgelerin dışında tutulan topraklar açısından, ilgili her Devlet, bu toprakların da uygulama bölgesinin içine alınması için, bu bölgelerin yönetimlerinin, Anayasal nedenlerle öngörülen onaylarının alınması koşuluyla, gereken adımları atma imkânlarını araştıracaktır.

Madde 42-1. Her Devlet, imzalama, onaylama veya taraf olma sırasında, Sözleşme'nin 1., 3., 4., 16. (1), 33., 36-46. (dahil) maddeleri dışındaki maddeler hakkında çekince koyabilir.

2. Bu maddenin 1. fıkrası çerçevesinde çekince koyan her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir duyuru ile söz konusu çekinceyi her zaman geri alabilir.

Yukarıdakı Noktalara Sadık Kalan aşağıda imzaları bulunanlar, usulüne uygun yetkili olarak, işbu Sözleşmeyi, Hükümetleri adına imzalamışlardır. Cenevre'de, Yirmi sekiz Temmuz Bin dokuz yüz elli bir tarihinde, Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede geçerli olmak suretiyle bir nüsha olarak düzenlenmiş olup Birleşmiş Milletler Örgütü Arşivinde bulundurulacaktır ve tasdikli kopyaları, Birleşmiş Milletler üyesi bütün Devletlere ve 39. maddede belirtilen üye olmayan Devletlere yollanacaktır.

(……)

İhtirazi Kayıt

5 Eylül 1961 tarih ve 10898 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin onaylanması Hakkında Kanunun 2. maddesi şöyledir: .2. madde: Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair sözleşmenin 42. maddesinin bahsettiği imkana uygun olarak, onaylama anında aşağıdaki ihtirazi kayıt kabul edilmiştir: *Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz.*

I.1-c. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü

İşbu Protokole Taraf Devletler,

Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumuna ilişkin Sözleşme'nin (bundan böyle Sözleşme diye anılacaktır), sadece 1 Ocak 1951' den önce meydana gelmiş olaylar sonucunda mülteci olan şahısları kapsadığını dikkate alarak,

Sözleşme'nin kabulünden bu yana, yeni mülteci ortamlarının ortaya çıktığını ve bu nedenle, söz konusu mültecilerin, Sözleşme'nin kapsamına giremeyebileceğini dikkate alarak,

Sözleşme'deki tanımın kapsamına giren bütün mültecilerin, Ocak 1951 tarih sınırlamasına bakılmaksızın eşit hukuki statüden yararlanmalarının arzu edilir olduğunu dikkate alarak,

Aşağıdaki konular üzerinde anlaşmışlardır:

1.Madde

1. İşbu Protokole Taraf Devletler, Sözleşme'nin 2 ila 34. maddelerini aşağıda tanımı yapılan mültecilere uygulamayı taahhüt ederler.

2. İşbu Protokol bakımından, bu maddenin 3. fıkrasının uygulanması hali dışında, "mülteci" terimi, Sözleşme'nin 1.maddesinin A 2 kısmında mevcut "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve..." ve "söz konusu olaylar sonucunda" ifadeleri metinden çıkarılmış addedilerek, Sözleşme'nin 1. maddesinde yer alan tanıma giren her şahıs anlamına gelecektir.

3. İşbu Protokol, Sözleşme'ye Taraf Devletlerce, Sözleşme'nin madde 1 B (1) (a) hükmüne göre yapılan mevcut duyuruların, madde 1 B (2) çerçevesinde genişletilmedikçe, bu Protokol bakımından da geçerli olması koşuluyla, Taraf Devletler, işbu Protokolü, hiç bir coğrafi sınırlama yapılmaksızın uygulayacaklardır.

2. Madde

1. İşbu Protokol' e Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi veya onun yerini alabilecek diğer herhangi bir Birleşmiş Milletler'e bağlı kuruluş ile görevlerinin yerine getirilmesi sırasında işbirliğinde bulunmayı taahüt ederler ve özellikle işbu Protokol hükümlerinin uygulanmasına nezaret etme görevini kolaylaştıracaklardır.

2. Yüksek Komiserlik Ofisi'nin veya onun yerini alabilecek diğer herhangi bir Birleşmiş Milletler'e bağlı kuruluşun, Birleşmiş Milletler'in yetkili organlarına rapor

vermesini sağlamak için, işbu Protokol'e taraf Devletler aşağıdaki konular hakkında talep edilecek bilgi ve istatistikleri uygun bir şekilde sağlamayı taahhüt ederler:

(a) Mültecilerin durumu;

(b) İşbu Protokol'ün uygulanması;

(c) Mültecilerle ilgili mevcut veya sonradan yürürlüğe girebilecek kanunlar, yönetmelikler ve kararnameler.

3. Madde

İşbu Protokol' e Taraf Devletler, bu Protokol'ün uygulanmasını sağlamak amacıyla yürürlüğe koyacakları yasaları ve yönetmelikleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildireceklerdir.

4. Madde

İşbu Protokol'e Taraf Devletlerarasında bu Protokol'ün yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olan ve başka yollarla çözülemeyen herhangi bir uyuşmazlık, bu uyuşmazlığın taraflarından herhangi birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı'na götürülecektir.

5. Madde

İşbu Protokol, Sözleşme'ye Taraf bütün Devletlerin ve herhangi bir Birleşmiş Milletler üyesi Devletin veya herhangi bir ihtisas kuruluşu üyesinin veya Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından katılmaya davet edilmiş olanların Taraf olmasına açık olacaktır. Taraf olma, taraf oluş belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne ulaşmasıyla yürürlüğe girecektir.

6. Madde

Federal Devlet Hükmü, Uniter olmayan veya Federal bir devlet için aşağıdaki hükümler uygulanacaktır:

(a) İşbu Protokol'ün, 1. maddesinin 1. fıkrası gereğince uygulanacak olan ve federal yasama organının yasama yetkisine giren Sözleşme maddeleri konusunda, Federal Hükümetin yükümlülükleri, Federal Devlet olmayan Taraf Devletlerin yükümlülükleri ile aynı olacaktır;

(b) İşbu Protokol'ün 1. maddesinin, 1. fıkrası çerçevesinde uygulanması gereken ve Federasyonun anayasal sistemine göre, Federasyonu oluşturan devletlerin, eyaletlerin veya kantoların yasama yetkisi içine giren Sözleşme maddeleriyle ilgili olarak, Federal Hükümet, bu tür maddeleri, mümkün olan en kısa zamanda, olumlu bir yorumla, federe devletlerin, eyaletlerin veya kantoların yetkili makamlarının dikkatine sunacaktır;

(c) İşbu Protokol'e Taraf Federal bir Devlet, herhangi bir başka Taraf Devletin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kanalıyla kendisine ileteceği talebi üzerine, Federasyon'un ve

onu oluşturan birimlerin, bu Protokol'ün 1. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde uygulanmaları gereken herhangi bir belli Sözleşme hükmünün yasama kararları veya diğer önlemlerle, ne oranda uygulandığına dair bilgi verecektir.

7.Madde

Çekinceler ve Duyurular,

1. Taraf olma sırasında, her Devlet, işbu Protokol'ün 4. maddesi ve Sözleşme'nin 1, 3, 4, 16 (1) ve 33. maddelerinin dışında kalan hükümlerinin, işbu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca uygulanması konusunda, Sözleşmeye taraf Devletin söz konusu madde çerçevesinde koyacağı çekincelerin, Sözleşme'nin kapsamına giren mültecilere uygulanmaması koşulu ile çekinceler koyabilir.

2. Sözleşme'ye Taraf Devletlerce, Sözleşme'nin 42. maddesine uygun olarak duyurulan çekinceler, geri alınmadıkları sürece, işbu Protokol uyarınca bu devletlerin üstlendikleri yükümlülükler için uygulanacaktır.

3. Bu maddenin 1. fıkrasına uygun olarak çekince koyan bir Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne hitaben bir bildiri ile bu çekinceyi her zaman için geri çekebilir.

4. Taraf bir Devlet'in, Sözleşme'nin 40. maddesinin 1. ve 2. fıkraları uyarınca yaptığı duyuruların, Protokol'e taraf olurken ilgili Taraf Devletçe Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne aksine bir bildiride bulunmadığı takdirde, işbu Protokol bakımında da, yürürlükte olacağı kabul edilecektir. Sözleşme'nin 40. maddesinin 2. ve 3. fıkraları ile 44. maddesinin 3. fıkrası hükümlerinin bire bir (mutatis mutandis) yürürlükte olacağı kabul edilecektir.

8. Madde

Yürürlüğe Girme

1. İşbu Protokol, altıncı taraf olma belgesinin ulaştığı gün yürürlüğe girecektir. 2. İşbu Protokole altıncı taraf olma belgesinin ulaştırılmasından sonra katılan her Devlet için Protokol, katılma belgesinin bu Devlet tarafından ulaştırıldığı tarihte yürürlüğe girecektir.

9. Madde

Taraf Olmaya Son Verme

1. Herhangi bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir bildiri ile işbu Protokol'e Taraf olmaktan herhangi bir zamanda vazgeçebilir.

2. İlgili Taraf Devlet için, böyle bir vazgeçme, bu vazgeçiş bildirisinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alındığı tarihinden bir yıl sonra geçerli olacaktır.

10. Madde

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Duyuruları

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, yukarıdaki V. maddede Adı bahsedilen Devletleri, işbu Protokol'ün yürürlüğe giriş tarihinden, taraf oluşlardan, konan çekincelerden, geri çekilen çekincelerden, taraf olmaktan vazgeçmelerden ve bunlarla ilgili duyurularla bildirilerden haberdar edecektir.

11. Madde

Birleşmiş Milletler Sekreterliği Arşivinde Saklanma

Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça, ve İspanyolca metinleri aynı derecede geçerli bulunan bu Sözleşme'nin Genel Kurul Başkanı ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından imzalanmış bir örneği, Birleşmiş Milletler Sekreterliği arşivlerine gönderilecektir. Genel Sekreter işbu Protokol'ün onaylanmış örneklerini Birleşmiş Milletler üyesi bütün Devletlere ve yukarıda V. maddede bahsi geçen diğer Devletlere gönderecektir.

I.2.TÜRK HUKUK MEVZUATINDA GÖÇ, YABANCILAR, İLTİCA ALANINDA DÜZENLEMELER

I.2.a. 19/09/2006 Tarihli ve 5543 Sayılı İskân Kanunu (Mülga 14 Haziran 1934 Tarih Ve 2510 Sayılı İskân Kanunu)

Madde 2 - (1) Bu Kanun; yurt dışından gelen göçmenlerin, iskânı ile köylerin toplulaştırılmasına ve fiziksel yerleşimin düzenlenmesine ilişkin uygulamaya esas alınacak tedbirlere dair hükümleri kapsar.

Madde 3 - (1) Bu Kanuna göre;

d) Göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.

e) Serbest göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir.

f) İskânlı göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır.

g) Münferit göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yurdumuza yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir.

ğ) Toplu göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir.

GÖÇMEN OLARAK KABUL EDİLMEYECEKLER

Madde 4 - (1) Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye'ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler.

MÜNFERİT GÖÇMEN KABULÜ

Madde 5 - (1) Türkiye'de yerleşmek isteyen Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunan kimselerden, Türk uyruklu ve Türkiye'deki birinci veya ikinci derecede bir yakını tarafından referans verilen veya bulundukları ülkedeki konsolosluk temsilciliklerimize bizzat müracaat eden ve bu Kanun hükümlerine göre Dışişleri ve İçişleri bakanlıklarınca yapılacak incelemelerden sonra uygun görülerek serbest göçmen vizesi alanlar, Hükümetten hiçbir iskân yardımı istememeleri şartıyla İçişleri Bakanlığınca serbest göçmen olarak kabul edilirler.

TOPLU GÖÇMEN KABULÜ

Madde 6 - (1) Yabancı ülkelerle yapılan anlaşmalar gereğince Türkiye'ye gelmek isteyen Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı kimseler, anlaşma hükümlerine göre ve Dışişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca verilecek karar uyarınca İçişleri Bakanlığınca serbest göçmen olarak kabul olunurlar.

(2) Bunlar hakkında 8 inci madde hükümlerine göre işlem yapılır.

TÜRK SOYUNDAN OLMANIN VE TÜRK KÜLTÜRÜNE BAĞLILIĞIN TAYİN VE TESPİTİ

Madde 7 - (1) Göçmen olarak kabul edilecekler bakımından Türk soyundan olmanın ve Türk kültürüne bağlılığın tayin ve tespiti, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile yapılır.

GEÇİCİ BARINDIRMA, GÖÇMEN BELGESİ VERİLMESİ VE VATANDAŞLIĞA KABUL

Madde 8 - (1) 5 inci ve 6 ncı maddeler uyarınca yurda toplu olarak kabul olunan göçmenler, sınırlarımızdan girdikten sonra giriş noktalarındaki göçmen kabul merkezlerinde sağlık, gümrük, idari ve nakil işlemleri tamamlanıncaya kadar misafir edilirler. Bu süre içinde bakım, beslenme ve barınma ihtiyaçları Kızılay Derneğinin de yardımlarıyla Bakanlıkça karşılıksız sağlanır.

(2) Bu giderler için Maliye Bakanlığınca ivedilikle ödenek aktarılır.

(4) Göçmen olarak kabul edilenler, gerekli işlemlerin ilgili kuruluşlarca tamamlanmasından sonra Bakanlar Kurulu kararıyla vatandaşlığa alınırlar. Küçükler; baba ve analarına, baba veya anaları yoksa kan ve kayın hısımlarına bağlı tutulurlar. Kimsesiz gelen küçükler, yaşlarına bakılmaksızın vatandaşlığa alınırlar.

(5) 4 üncü maddede sayılan engellerden herhangi birini taşıdığı yurda girdikten sonra tespit edilen şahısların, göçmenlik işlemleri iptal edilir.

İSKÂN İŞLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ

Madde 23 - (1) Bu Kanun hükümlerine uygun olarak iskân edilenlerin istihkaklarının eksiksiz olarak vaktinde dağıtılıp teslim olunmasına ve üretici hale getirilmesine ait işler ile diğer iskân işleri Bakanlığın mahalli teşkilatınca yürütülür. Bakanlığa ait personel, araç ve gerecin yetersiz olduğu yerlerdeki vali ve kaymakamlar; kendi il ve ilçelerindeki yargı organları hariç, Devlet memurları, özel idare ve belediye personeli ile araç ve gereçlerden uygun gördüklerini, iskân olunanları yerleştirmek, bunlara verilecek yerleri ölçmek, dağıtmak ve inşaatları kontrol etmek gibi iskân ve nakil işlerinde görevlendirmeye yetkilidir. Görevlendirilen personel öncelikle bu işleri yapmaya zorunludur.

(2) Zaruri durumlarda Genelkurmay Başkanlığından izin alınmak kaydıyla yukarıda belirtilen hizmetlerde Silahlı Kuvvetler personelinden de yararlanılabilir.

YEDİNCİ BÖLÜM: MUAFİYETLER

GÜMRÜK MUAFİYETLERİNDEN YARARLANMA

Madde 34 - (1) Bu Kanun hükümlerine göre kabul edilen göçmenlerin, bir aile veya aile sayılan kişiler ile bir köy, mahalle veya topluluk olarak yurda getirecekleri kullanılmış zati, mesleki ve ev eşyaları bir defaya mahsus olmak üzere gümrük vergileri ile damga vergisinden ve diğer her türlü resim, vergi ve harçlardan muaftır.

MUAMELELERLE İLGİLİ MUAFİYETLER

Madde 35 - (1) Göçmenlerin pasaportları üzerinde yapılacak vize muamelesi ile kendilerine verilecek eşya belgeleri her türlü resim ve harçtan muaftır. Göçmen, göçebe, millî güvenlik nedeniyle ve kamulaştırmadan etkilenen ailelerden iskân edilenlere bu Kanun hükümleri gereğince yapılacak iskân yardımı gümrük ve vergi muafiyeti, tabiiyet, nüfusa ve tapuya tescil ve nakil işlemleri dolayısıyla gerek kendileri tarafından verilecek gerekse ilgili dairelerce düzenlenecek her türlü evrak damga vergisi ile sair resim ve harçlardan muaftır.

I.2-b.15/07/1950 Tarih ve 5683 Sayılı Yabancıların İkamet Seyahati Hakkında Kanun

UMUMİ HÜKÜMLER

Madde 1 - Türkiye'ye girmesi kanunlarla memnu bulunmayan ve Pasaport Kanununun hükümlerine uygun şekilde gelen yabancılar, kanunlarla tayin olunan kayıt ve şartlar dairesinde Türkiye'de ikamet ve seyahat etmek hakkını haizdirler.

Madde 2 - Yabancıların girmekten ve ikametten kanunla menedilmiş oldukları yerlerden başka, memleketin muayyen mıntıkalarında münferit veya toplu bir halde ikamet veya seyahatleri Bakanlar Kurulu kararı ile menedilebilir.

Bakanlar Kurulu bu gibi tedbirlerin mukabele bilmisil olmak üzere muayyen Devlet tebaalarına tatbikine da karar vermeye yetkilidir.

İKAMET BEYANNAMESİ

UMUMİ HÜKÜM

Madde 3 - Türkiye'de bir aydan fazla kalacak yabancılar bu müddet bitmeden ikamet tezkeresi almak için gerekli beyannameyi doldurmak üzere yetkili emniyet makamlarına bizzat veya bilvasıta müracaat etmekle ödevlidirler. Bu beyanname hiç bir harç ve resme tabi değildir.

İş tutmak maksadıyla Türkiye'ye gelen yabancılar geldikleri tarihten itibaren bir ay zarfında ve her halde çalışmaya başlamazdan evvel ikamet tezkeresi almış bulunmalıdırlar.

Konferans, konser vermek gibi kültürel faaliyetlerde bulunmak üzere turneye çıkmış olup da Türkiye'ye gelen yabancılar, bu faaliyetleri bir aydan fazla sürmemek şartıyla, bu kayıttan müstesnadır.

İKAMET TEZKERESİNİN REDDOLUNACAĞI HALLER

Madde 7 – A) Sırf iş tutmak için gelecek sanat ve meslek erbabı olup da tutacağı iş, kanunlar gereğince Türk vatandaşlarına hasredilmiş bulunan;

B) Türk kanun veya örf ve adetleriyle yahut siyasi icabatla telif edilemiyecek durumda olan veya faaliyette bulunan;

C) Türkiye'de kalmak istediği müddet zarfında yaşamak için maddi imkânları meşru bir şekilde temin edemiyeceği sabit olan;

D) Türkiye'ye girmesi memnu olup da her nasılsa girmiş bulunan;

E) Türkiye'de oturduğu müddetçe huzur ve asayişi ihlal eden;

Yabancılara ikamet tezkeresi verilmez.

İKAMET TEZKERELERİNİN SÜRESİ

Madde 9 - (Değişik madde: 14/05/1998 - 4360/1md.)

İkamet tezkerelerinin süresi beş seneliktir. Karşılıklılık ilkesi uyarınca bu süre Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığı tarafından, daha uzun veya daha kısa olarak tespit edilebilir.

Süresi biten ikamet tezkeresi üzerinde en fazla dört defa uzatma işlemi yapılabilir.

İŞ TUTAN YABANCILARIN MÜKELLEFİYETİ

Madde 15 - Yabancılar, Türkiye'de ancak kanunun kendilerine menetmediği işleri tutabilirler.

Türkiye'de serbest olarak veya memur, müstahdem ve işçi sıfatiyle çalışacak yabancılar keyfiyeti işe başladıklarından itibaren en çok 15 gün zarfında ikamet ettikleri yerin polis veya jandarma karakoluna bizzat veya bilvasıta haber vermeğe ve ikamet tezkerelerine kaydettirmeğe mecburdurlar.

SİYASİ MÜLTECİLER

Madde 17 - Siyasi sebeplerle Türkiye'ye sığınan yabancılar ancak İçişleri Bakanlığınca müsaade olunacak yerlerde ikamet edebilirler.

YABANCILARIN HÜVİYETLERİNİ İSPAT MECBURİYETİ

Madde 18 - Yabancılar, hüviyet varakasını, ikamet tezkerelerini veya pasaport ve kontrol fişlerini her istenişte polis veya jandarmaya göstermeğe mecburdurlar.

YABANCILARIN TÜRKİYE'Yİ TERKE DAVET VEYA SINIR DIŞI EDİLMELERİ HALLERİ MUZIR ŞAHISLAR

Madde 19 - İçişleri Bakanlığınca memlekette kalması umumi güvenliğe, siyasi ve idari icaplara aykırı sayılan yabancılar verilecek muayyen müddet zarfında Türkiye'den çıkmağa davet olunur. Bu müddetin sonunda Türkiye'yi terk etmeyenler sınır dışı edilebilirler.

PASAPORTLARINI YENİLEMİYENLER

Madde 20 - Usulüne uygun olarak Türkiye sınırlarına girmiş oldukları halde pasaportlarını zayi etmiş olan veya pasaportlarının hükmü kalmamış bulunan yabancılar, kendilerine ilgili makamlarca resmen ihtar vukubulduğu tarihten itibaren 15 gün içinde pasaport veya tabiiyet ilmühaberi almağa mecburdurlar.

KARAR ALMAĞA YETKİLİ MAKAMLAR

Madde 21 - Bu kanunda derpiş edilen sınır dışı kararını almaya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

İçişleri Bakanlığı, lüzum göreceği sınır ve sahil illerine memleketin umumi güvenlik ve nizamı noktasından derhal çıkarılmaları lazımgelen yabancıları istizan etmeden sınır dışı etmek yetkisini verebilir. Bu iller bu yetkiye göre işlem yaptıkları takdirde keyfiyeti mucip sebepleriyle birlikte İçişleri Bakanlığına bildirmeğe mecburdurlar.

Tabiiyetsiz veya yabancı devlet tabaası olan çingenelerin ve Türk kültürüne bağlı olmıyan yabancı göçebelerin sınır dışı edilmelerine İçişleri Bakanlığı salahiyetlidir.

Madde 22 - (Değişik fıkra: 23/01/2008-5728 S.K./134.mad) Türkiye'den sınır dışı edilenler İçişleri Bakanlığının hususi müsaadesi alınmadıkça Türkiye'ye dönemezler, bunlardan ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suçtan dolayı Türkiye'de mahkûm olmuş ve cezası çektirilerek sınır dışı edilmiş olanlar bir daha Türkiye'ye giremezler; ancak İçişleri Bakanlığının müsaadesiyle durmadan transit geçmeleri caizdir.

Sınır dışı edilenlerin yol masrafları kendilerine aittir. Bu masrafları ödemekten aciz olanların sevkleri Devletçe sağlanır.

Madde 23 - Memleket dışına çıkartılmalarına karar verilip de pasaport tedarik edemediklerinden veya başka sebeplerden dolayı Türkiye'yi terk edemeyenler İçişleri Bakanlığının göstereceği yerde oturmağa mecburdurlar.

Madde 24- (Değişik madde: 23/01/2008-5728 S.K./135.mad)

12 ve 15 inci maddelerle 18 veya 19 uncu maddeler hükümlerine makbul bir sebebe müstenit olmaksızın riayet etmeyenlere mahallî mülkî amir tarafından yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 25 – 17 nci ve 23 üncü maddeler gereğince oturmaya mecbur kılındıkları yerlerden kaçanlar bir aydan iki seneye kadar hapis cezasiyle cezalandırılırlar.

I.2.c. 15/7/1950 Tarihli ve 5682 Sayılı Pasaport Kanunu

Madde1 -Türk vatandaşları ve yabancılar İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca tayin olunan yolcu giriş - çıkış kapılarından Türkiye'ye girip çıkabilirler.

Gümrük kapılarının açılışında İçişleri Bakanlığının görüşü alınır.

Pasaport veya pasaport yerine geçerli vesika zorunluğu

Madde 2 - Türk vatandaşları ile yabancılar Türkiye`ye girebilmek ve Türkiye'den çıkabilmek için yolcu giriş - çıkış kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun ve muteber pasaport veya pasaport yerine geçerli bir vesika ibraz etmeye mecburdurlar.

Kanunlar ve milletlerarası anlaşmalarla tespit edilenlerden başka, Türk vatandaşları ile yabancılar için, ne gibi belgelerin pasaport yerine geçerli kabul edilebileceği hususunda İçişleri ve Dışişleri bakanlıkları müştereken karar almaya yetkilidirler.

Madde 4 - Pasaportsuz, vesikasız veya usulüne uygun veya muteber olmayan pasaport veya vesikalarla Türkiye sınırlarına gelen yabancılar geri çevrilirler.

Bunlardan, pasaport veya vesikalarını yolda kaybettiklerini iddia edenlerin, İçişleri Bakanlığınca yapılacak soruşturma sonuna kadar, icabederse, en yakın idare merkezine gönderilerek haklarında verilecek kararlara göre işlem yapılmak üzere mahalli mülkiye amirinin göstereceği yerde oturtulabilmek kaydiyle kabulleri caizdir.

Hükümetin müsaadesiyle gelen göçmenler ellerinde Türk konsolosluklarının veya göçmen sevkı için yabancı memleketlere Hükümetçe gönderilen memur veya heyetler tarafından verilmiş bir vesika bulunmak şartıyla pasaportsuz da olsalar Türkiye'ye kabul olunurlar.

Umumiyetle mültecilerin ve iskân hakkındaki mevzuat dışında olarak yurt tutmak maksadıyla gelen yabancıların, pasaportları olsun olmasın Türkiye'ye kabulleri İçişleri Bakanlığının kararına bağlıdır.

Giriş vizesi mecburiyeti

Madde 5 - Bu kanunda derpiş edilen istisnalar dışında yabancıların Türkiye sınırlarından içeriye girebilmek için yetkili Türk makamlarından vize almaları mecburidir. Vizesiz olarak Türkiye sınırlarına gelenlerin memlekete kabulü ilgili emniyet makamlarının müsaadesine bağlıdır.

Vize muafiyeti

Madde 6 - Başka memleketlere gitmek üzere yola çıkmış olan veya sırf turizm veya tenezzüh maksadıyla münferit veya müşterek pasaportlarla seyahat eden yabancılar vizesiz olarak Türk liman ve hava istasyonları şehirlerine mahalli emniyet makamlarının müsaadesi ile inip gezebilirler ve oralarda geceleyebilirler.

Hava yoliyle Türkiye'den, Türk hava limanından ayrılmıya lüzum kalmıyacak şekilde transit geçecek yabancılar için vize mecburiyeti yoktur.

Bir uçakla gelerek diğer bir uçağa aktarma olacak yolcuların geldikleri uçağın varışı ve gidecekleri ilk uçağın hareketi arasındaki zaman zarfında vizesiz olarak hava alanı şehrine çıkmalarına müsaade olunabilir.

Çıkış vizesi

Madde 7 – Türkiye'den çıkış vizeye tabi değildir.

Ancak, on sekizinci madde gereğince ita olunan pasaportlardan (B) nevinden olanların hamilleri bu pasaportu veriliş tarihinden itibaren bir ay zarfında Türkiye'den çıkış suretiyle kullanmadıkları takdirde çıkış vizesi alacaklardır.

Türkiye'ye girmeleri memnu kimseler

Madde 8 – 1. Serseriler ve dilenciler;

2. Delilikle veya bulaşık hastalıkla malül olanlar (Bu gibilerden umumi sıhhati ve asayişi tehlikeye sokmıyacak halde olup kendi vasıtalariyle veya kanuni veli veya vasilerinin maddi himayeleri altında olarak tedavi veya hava değiştirme için gelenler bu hükümden istisna edilebilirler);

3. Türkiye Cumhuriyetinin taraf bulunduğu, mücrimlerin iadesine mütaallik anlaşma veya andlaşmalarla iadeye esas olarak kabul edilen suçlardan birinden sanık veya hükümlü bulunanlar;

4. Türkiye'den sınır dışı edilmiş olupta avdetine müsaade edilmemiş bulunanlar;

5. Türkiye Cumhuriyetinin emniyetini ve umumi nizamını bozmak niyetıyle veya bozmak istiyenlere ve bozanlara iştirak veya yardım etmek maksadiyle geldikleri sezilenler;

6. Fahişeler ve kadınları fuhuşa sevkederek geçinmeyi meslek edinenlerle beyaz kadın ticareti yapanlar ve her nevi kaçakçılar;

7. Türkiye`de kalacaklarını beyan ettikleri müddetçe yaşamalarına ve tekrar gitmelerine yetişecek paraları bulunmayıp Türkiye`de kendilerini himaye edecek kimseleri bulunduğunu veya Türkiye'de yabancılara kanunla menedilmemiş işlerden birini tutacaklarını ispat edemiyenler.

Giriş vizesinin mahiyeti

Madde 25 - Türkiye`ye giriş vizesi Türkiye sınırlarından içeriye girmeyi sağlamağa matuf bulunup ikamet müddetine mütaallik bir şerhi havi bulunmadığı takdirde bu vizeyi hamil bulunan yabancının Türkiye`de ikamet edebileceği müddet bakımından her hangi bir hüküm ifade etmeyip bu husus yabancıların ikamet ve seyahatlerine mütaallik mevzuat hükümlerine tabidir.

Cezai hükümler

Madde 33 - Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını pasaportsuz veya pasaport yerine kaim olacak bir vesikayı hamil olmaksızın terkeden veya buna teşebbüs eden kimseler hakkında 500 Liraya kadar hafif para veya 3 aya kadar hafif hapis cezası verilir veya her iki ceza birlikte hükmolunur.

Türkiye`de her hangi bir suçtan sanık veya hükümlü olupta kendilerini takibattan veya cezadan kurtarmak, askerlikten kaçmak, vergi borçlarını ödememek gibi hususi maksatlarla bu fiili işleyen kimseler hakkında 250 Liradan 1000 Liraya kadar ağır para veya 1 aydan 6 aya kadar hapis cezası veya her iki ceza birlikte hükmolunur.

Madde 34 - Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından her nasılsa pasaportsuz olarak girebilmiş olan vatandaşlar ve yabancılar 250 Liradan 1250 Liraya kadar ağır para veya 1 aydan 6 aya kadar hapis cezasiyle veya her ikisiyle cezalandırılır.

Bu gibilerden yabancı olanlar cezalarını çektikten sonra sınır dışı edilirler.

Ek Madde 3 - Pasaport Kanununda yer alan harç ve resimler için 492 sayılı Harçlar Kanununun pasaportlarla ilgili hükümleri uygulanır.

1.2.d. 27/2/2003 Tarihli ve 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

Madde 1- Bu Kanunun amacı, yabancıların Türkiye'deki çalışmalarını izne bağlamak ve bu yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun; 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 29 uncu maddesinin ikinci cümlesi ile 5680 sayılı Basın Kanununun 13 üncü maddesi ve 231 sayılı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamına giren, Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşlarınca kanunla verilen yetkiye dayanarak çalışma izni verilen veya istihdam edilen ve karşılıklılık ilkesi, uluslararası hukuk ve Avrupa Birliği hukuku esasları dikkate alınarak çalışma izninden muaf tutulan yabancılar dışında,

Türkiye'de bağımlı ve bağımsız olarak çalışan yabancıları, bir işveren yanında meslek eğitimi gören yabancıları ve yabancı çalıştıran gerçek ve tüzel kişileri kapsar.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanunda geçen;

Yabancı : 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre Türk vatandaşı sayılmayan kişiyi,

İfade eder.

İzin alma yükümlülüğü ve izin verme yetkisi

Madde 4-Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, yabancıların Türkiye'de bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekir.

Ülke menfaatlerinin gerekli kıldığı hallerde veya mücbir nedenlere bağlı olarak, çalışmaya başlamadan önce ilgili makama bilgi vermek koşuluyla, çalışma süresi bir ayı geçmemek ve Bakanlık onayı alınmak suretiyle çalışma izni işe başladıktan sonra da verilebilir.

Süreli çalışma izni

Madde 5-Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe süreli çalışma izni iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınarak, yabancının ikamet izninin süresi ile hizmet akdinin veya işin süresine göre, belirli bir işyeri veya işletmede ve belirli bir meslekte çalışmak üzere en çok bir yıl geçerli olmak üzere verilir.

Bir yıllık kanuni çalışma süresinden sonra, aynı işyeri veya işletme ve aynı meslekte çalışmak üzere çalışma izninin süresi üç yıla kadar uzatılabilir.

Üç yıllık kanuni çalışma süresinin sonunda, aynı meslekte ve dilediği işverenin yanında çalışmak üzere, çalışma izninin süresi altı yıla kadar uzatılabilir.

Türkiye'ye çalışmak üzere gelen bir yabancının beraberinde veya daha sonra getirmiş olduğu eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına da, yabancının kendisi ile birlikte en az beş yıl kanuni ve kesintisiz ikamet etmiş olmaları kaydıyla süreli çalışma izni verilebilir.

Bakanlık, süreli çalışma izninin coğrafi geçerlilik alanını genişletebilir veya daraltabilir.

Süresiz çalışma izni

Madde 6- Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe Türkiye'de en az sekiz yıl kanuni ve kesintisiz ikamet eden veya toplam altı yıllık kanuni çalışması olan yabancılara, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler dikkate alınmaksızın ve belirli bir işletme, meslek, mülkî veya coğrafi alanla sınırlandırılmaksızın süresiz çalışma izni verilebilir.

Bağımsız çalışma izni

Madde 7- Bağımsız çalışacak yabancılara, Türkiye'de en az beş yıl kanuni ve kesintisiz olarak ikamet etmiş olmaları koşuluyla Bakanlıkça bağımsız çalışma izni verilebilir.

İstisnai haller

Madde 8- Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe;

a) Bir Türk vatandaşı ile evli olan ve eşiyle Türkiye'de evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye'de yerleşmiş olan yabancılar ile bunların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarına,

b) 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 19, 27 ve 28 inci maddeleri çerçevesinde Türk Vatandaşlığını kaybedenler ve bunların füruuna,

c) Türkiye'de doğan veya kendi millî kanununa, vatansız ise Türk mevzuatına göre rüşt yaşını doldurmadan Türkiye'ye gelen ve Türkiye'de meslek okulu, yüksek okul veya üniversiteden mezun olan yabancılara,

d) 2510 sayılı İskân Kanununa göre muhacir, mülteci veya göçebe olarak kabul edilen yabancılara,

e) Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşları ile bunların Avrupa Birliği üyesi ülkelerin vatandaşı olmayan eş ve çocuklarına,

f) Yabancı devletlerin Türkiye'deki büyükelçilikleri ile konsolosluklarında ve uluslararası kuruluşların temsilciliklerinde görevli diplomat, idarî ve teknik personelin hizmetinde çalışanlar ile karşılıklılık ilkesi çerçevesinde olmak ve görev süresiyle sınırlı kalmak üzere Türkiye'de bulunan büyükelçilikler, konsolosluklar ve uluslararası kuruluşların temsilciliklerinde görevlendirilen diplomatların ve idarî ve teknik personelin eş ve çocuklarına,

g) Bilimsel ve kültürel faaliyetler amacıyla bir ayı aşan ve sportif faaliyetler amacıyla dört ayı aşan süre ile geçici olarak Türkiye'ye gelecek yabancılara,

h) Kanunla yetki verilen bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca sözleşme veya ihale usulleriyle mal ve hizmet alımı, bir işin yaptırılması veya bir tesisin işletilmesi işlerinde çalıştırılacak kilit personel niteliğindeki yabancılara,

Bu Kanunda öngörülen sürelere tâbi olmaksızın çalışma izni verilebilir.

Çalışma izninin sınırlandırılması

Madde 11- Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde çalışma izinleri, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarının gerekli kıldığı hallerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, işkolu veya mülkî ve coğrafi alan itibariyle sınırlandırılabilir.

İzinlerin verilmesi veya uzatılması

Madde 12- Türkiye dışında ikamet eden yabancılar, çalışma izni başvurularını bulundukları ülkelerdeki Türkiye Cumhuriyeti temsilciliklerine yaparlar. Temsilcilikler bu başvuruları doğrudan Bakanlığa iletirler. Bakanlık ilgili mercilerin görüşlerini alarak 5 inci maddeye göre başvuruları değerlendirir; durumu uygun görülen yabancılara çalışma izni verir. Bu izin ancak gerekli çalışma vizesi ile ikamet izninin alınması halinde geçerlidir. Çalışma izin belgesini alan yabancıların, bu belgeyi aldıkları tarihten itibaren en geç doksan gün içinde ülkeye giriş vizesi talebinde bulunmaları, ülkeye giriş yaptıkları tarihten itibaren en geç otuz gün içinde İçişleri Bakanlığına ikamet tezkeresi almak için başvurmaları zorunludur.

Türkiye'de geçerli ikamet izni olan yabancılar veya bunların işverenleri başvurularını doğrudan Bakanlığa yapabilirler.

Çalışma izinleri, ikamet sahibi yabancılar veya bunların işverenlerinin Bakanlığa yazılı talebi üzerine, bu Kanun ve bu Kanuna göre çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre verilir ve uzatılır.

Başvurular Bakanlık tarafından en geç doksan gün içinde cevaplandırılır.

İlgili mercilerden görüş alınması

Madde 13- Yabancılara, bu Kanunla getirilen koşullara bağlı olarak çalışabilecekleri meslek, sanat veya işlerle ilgili çalışma izinleri, ilgili mercilerin meslekî yeterlilik dahil görüşleri alınmak suretiyle Bakanlıkça verilir.

Diğer kanunlarda yer alan, yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklere dair hükümler saklıdır.

İzin isteminin reddi

Madde 14- Çalışma izni veya çalışma izninin uzatılması istemi;

a) İş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler ve istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişikliklerinin çalışma izni verilmesine elverişli olmaması,

b) Başvurulan iş için ülke içinde, dört haftalık süre içerisinde o işi yapacak aynı niteliğe sahip kişinin bulunması,

c) Yabancının geçerli bir ikamet tezkeresinin bulunmaması,

d) Bir işyeri, işletme veya meslek için izin talebi reddedilen yabancının aynı işyeri, işletme veya aynı meslek için izin talebinin reddedildiği tarihten itibaren bir yıl geçmeden yeniden izin talebinde bulunması,

e) Yabancının çalışmasının millî güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlâk ve genel sağlık için tehdit oluşturması,

Hallerinde reddedilir.

Çalışma izninin iptali

Madde 14- Yabancının 11 ve 13 üncü maddede sayılan sınırlamalara aykırı olarak çalışması veya 14 üncü maddede öngörülen hallerden birinin varlığının veya yabancının ya da işvereninin, çalışma izni talep dilekçesinde eksik veya yanlış bilgi verdiğinin sonradan tespit edilmesi halinde, Bakanlık verdiği çalışma iznini iptal eder ve durumu ilgili Bakanlığa bildirir.

Çalışma izninin geçerliliğini kaybetmesi

Madde 16- Çalışma izni, geçerlilik süresinin sona ermesi dışında;

a) Yabancının ikamet tezkeresinin herhangi bir nedenle geçersiz hale gelmesi ya da geçerlilik süresinin uzatılmaması,

b) Yabancının pasaportunun veya pasaport yerine geçen belgesinin geçerlilik süresinin uzatılmaması (İçişleri veya Dışişleri Bakanlıklarının uygun görüşlerinin bulunması hali hariç),

c) Yabancının mücbir sebepler dışında aralıksız olarak altı aydan fazla yurt dışında kalması,

Hallerinde de geçerliliğini kaybeder.

Yargı yoluna başvurma hakkı

Madde 17- Bakanlık çalışma izni verilmesi ya da uzatılması talebinin reddedilmesi, çalışma izninin iptal edilmesi ya da çalışma izninin geçerliliğinin kaybedilmesine ilişkin kararını, yabancıya veya varsa işverenine 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ eder.

Bakanlıkça verilecek kararlara karşı ilgililer tarafından tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde itiraz edilebilir. İtirazın Bakanlıkça reddedilmesi hallerinde idarî yargı yoluna başvurulabilir.

Cezaî hükümler

Madde 21- (Değişik: 23/1/2008 – 5728/499 md.)

18 inci maddeye göre bildirim yükümlülüğünü süresi içinde yerine getirmeyen bağımsız çalışan yabancı ile yabancı çalıştıran işverene her bir yabancı için ikiyüzelli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan yabancıya beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Çalışma izni bulunmayan yabancıyı çalıştıran işveren veya işveren vekillerine her bir yabancı için beşbin Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu durumda, işveren veya

işveren vekili yabancının ve varsa eş ve çocuklarının konaklama giderlerini, ülkelerine dönmeleri için gerekli masrafları ve gerektiğinde sağlık harcamalarını karşılamak zorundadır.

Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarda sayılan fiillerin tekrarı hâlinde idarî para cezaları bir kat artırılarak uygulanır.

Bu Kanuna göre verilmiş çalışma izni olmaksızın bağımsız çalışan yabancıya ikibin Türk Lirası idarî para cezası verilir ve varsa işyeri veya işyerlerinin Bakanlık bölge müdürlerince kapatılması kararı alınarak, bu kararın uygulanması için durum ilgili valiliğe bildirilir.

Tekrarı hâlinde, varsa işyeri veya işyerlerinin kapatılmasının yanı sıra idarî para cezası bir kat artırılarak uygulanır.

Bu Kanuna göre idarî para cezası ile cezalandırılan bağımlı veya bağımsız çalışan yabancılar ile yabancı çalıştıran işverenler İçişleri Bakanlığına bildirilir.

I.2.e. Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (94 YÖNETMELİĞİ)

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin Amacı; 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol gereğince ülkemize münferiden iltica eden veya başka ülkelere iltica etmek üzere ülkemizden ikamet izni talep eden yabancılar ile topluca iltica veya sığınmak amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esasların tesbiti ile görevli kuruluşların belirlenmesidir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, yasal veya yasal olmayan yollardan ülkemize gelerek münferiden iltica etmek isteyen veya başka ülkelere iltica etmek üzere izin talep eden yabancılar ile topluca iltica veya sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine karşı alınacak tedbirleri, yapılacak işlemleri, müracaat, karar ve işbirliği yapacak makamlar ile bunların görevlerini ve yabancıların tabi olacakları esasları kapsar.

Tanımlar

Madde 3 - 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol ile diğer kanun,

tüzük ve yönetmeliklerdeki tanımlar saklı kalmak üzere bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

Mülteci: Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,

Sığınmacı: ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,

Muharip Yabancı Ordu Mensubu: Ülkeye kabul edilen veya ülkede ele geçirilen, mensubu bulunduğu silahlı kuvvetlerin bir üçüncü ülke ile savaş veya silahli çatışma halinde bulunduğu asker kişiyi,

Münferit Yabancı: Tek bir kişi veya anne, baba ve reşit olmayan çocuklardan oluşan bir aileyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılara Uygulanacak Usul ve Esaslar

Müracaat Makamları

Madde 4-Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden yabancılardan, Türkiye'ye yasal yollardan gelenler bulundukları yer valiliklerine, yasal olmayan yollardan gelenler ise giriş yaptıkları yer valiliklerine gecikmeden müracaat ederler.

Makul olan en kısa süre içerisinde müracaat etmeyenler gecikme nedenlerini açıklamak ve bu konuda yetkili makamlarla işbirliği yapmak zorundadır.

Müracaat Makamlarının Görevleri

Madde 5 - Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancıların valiliklerce;

a) Kimlikleri tespit edilerek fotoğraf ve parmak izleri alınır.

b) 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi gereğince mülakatları yapılır. Mülakat yapma veya karar verme yetkisi verilen valiliklerde mülakatı yapmak ve karar vermek üzere personel görevlendirilir.

c) Mülakat evrakı ile birlikte mülakatçının görüşü ve 6 ncı maddeye göre verilen yetkiye istinaden başvuru sahibi hakkında verilen karar İçişleri Bakanlığı'na gönderilir.

d) İçişleri Bakanlığı'ndan bir talimat gelinceye kadar yabancı, İçişleri Bakanlığı'nca uygun görülecek bir merkez veya misafirhanede barındırılır veya İçişleri Bakanlığı'nca gösterilecek bir yerde serbest ikamete tabi tutulur.

e) İçişleri Bakanlığı'ndan alınacak talimata göre gerekli diğer işlemler yapılır.

Karar Makamı

Madde 6 - Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancıların talepleri, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol ve bu Yönetmelik gereğince İçişleri Bakanlığı'nca karara bağlanır.

İçişleri Bakanlığı, karar verme yetkisini uygun göreceği hallerde valiliklere devredebilir.

Valilikçe veya İçişleri Bakanlığı'nca alınan karar valilikler aracılığıyla yabancıya tebliğ edilir.

Talebi kabul edilen yabancı, İçişleri Bakanlığı'nca uygun görülecek bir misafirhanede barındırılır veya İçişleri Bakanlığı'nca gösterilecek bir yerde serbest ikamet edebilir.

Talebi kabul edilmeyen yabancı bu karara karşı 15 gün içerisinde isterse ilgili valiliğe itiraz edebilir.

İtiraz süresi kararın daha hızlı verilebilmesi için gerekli görülen durumlarda İçişleri Bakanlığı'nca daha kısa olarak belirlenebilir.

Karara itiraz eden yabancının bu konudaki ifadesi ve ifadesini destekleyen diğer bilgi ve belgeler valilikçe İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. İtiraz, İçişleri Bakanlığınca sonuçlandırılır ve nihai karar yabancıya tebliğ edilir.

İtirazları nihai olarak reddedilenlerin durumu, yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde değerlendirilir. Yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde de ikamet izni verilmesi uygun görülmeyen yabancılara idarece belirlenen süre içerisinde

Türkiye'yi terk etmeleri gerektiği bildirilir. Ülkeyi terk etmeyen yabancılar, İçişleri Bakanlığının talimatı üzerine valiliklerce veya doğrudan karar verme yetkisinin valiliklere devredildiği hallerde, valilikler tarafından re'sen Türkiye'den çıkartılırlar.

Madde 7- İçişleri Bakanlığı, Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılara ilişkin işlemler ile barınma, iaşe, nakil, üçüncü ülkelere kabul, gönüllü geri dönüş, pasaport ve vize temini gibi hususlarda, diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliğinde bulunabilir.

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

Sığınmak Amacıyla Topluca Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Karşı Alınacak Tedbirler

Sığınma Hareketinin Başlaması ve Yabancıların Sınırlarımıza Gelmesi Halinde Alınacak Tedbirler

Madde 8 - Uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerimiz saklı kalmak koşuluyla ve aksine bir siyasi karar alınmadıkça, nüfus hareketinin arazi avantajları da dikkate alınarak sınırda durdurulması ve sığınmacıların sınırı geçmelerinin önlenmesi esastır. İlgili makamlarca bu konuda gerekli ve etkin tedbirler alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sınırlarımıza Topluca Gelen veya Sınırlarımızı Topluca Geçen Mülteci ve Sığınmacıların Ülkemize Kabul Edilmeleri Halinde Yapılacak İşlemler ve Alınacak Tedbirler

Kimlik Tesbiti, Silahtan Arındırma ve Sevk

Madde 9 - Mülteciler ve Sığınmacılar, önce askeri makamlar tarafından silahtan arındırılır. Bilahare sınırın uygun bir yerinde müharip yabancı ordu mensupları ve siviller birbirlerinden ayrılarak kimlikleri tesbit edilir. Bunlardan sivil olanlar daha sonra kurulacak olan kamplara sevk edilmek üzere ilgili polis veya jandarma makamlarına teslim edilir.

Müharip yabancı ordu mensupları hakkında 4104 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Himaye

Madde 10 - Türkiye'den iltica talep edenler veya sığınmacılar ülkemizde bulundukları süre içinde devletin himaye ve gözetimi altında bulundurulur.

Kampların Kurulması

Madde 11 - Mülteci ve sığınmacıların barınmalarına yönelik ileri toplama bölgeleri Genelkurmay Başkanlığı ile koordine edilerek, mümkün olduğu kadar sınıra yakın olacak şekilde, İçişleri Bakanlığı'nca tesbit edilir ve valiliklerce kurulur.

Toplama bölgeleri Genelkurmay Başkanlığı ile koordine edilerek İçişleri Bakanlığı'nca tesbit edilir ve valiliklerce kurulur.

Yerleştirme ve Mülakat

Madde 12 - Kara, deniz ve hava yoluyla sınırlarımıza gelen yabancıların, sınırlarımız önünde birikimlerinin önlenmesi ve güvenlik içinde geri bölgelere sevk edilmeleri için mülki makamlarca ileri toplama bölgeleri tesisedilir. Buralarda toplanan yabancılar toplama bölgelerine gönderilir.

Toplama bölgelerine gönderilen yabancıların kendi dilleri ile veya anladıkları bir dille mülakatları yapılır, deklerasyonları alınır. Bunlar mülakatları sırasında adlarını, soyadlarını, doğum yerleri ve tarihlerini, ülkelerinde bulundukları statülerini, Türkiye'ye geliş sebeplerini, Türkiye'de ya da yurtdışında akraba ve yakınlarının olup olmadığını, varsa adreslerini bildirmek zorundadırlar.

Ayrıca, mülteci ve sığınmacıların fotoğraf ve parmak izleri alinarak bunların milliyetlerine göre tasnifi yapılır; terörist, huzur ve güven bozucu, tertipçi ile casus ve sabotörlerin ayrılmalarına özen gösterilir.

Mülteci ve sığınmacıların imkânlar ölçüsünde örf ve adetlerine uygun olarak yerleştirilmelerine özen gösterilir. Bunlara, muhafaza altına alan valiliklerce bir tanıtma belgesi verilir ve kimlikleri kütük defterine kaydedilir.

Uluslararası kuruluşlarca aranmakta olanların kayıtlarına dair belgeler talep edildiğinde Kızılay'a verilir.

Görevlendirilecek Personel

Madde 13 - İleri toplama bölgeleri ile toplama bölgelerinde görevlendirilecek personel, İçişleri Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde ilgili bakanlık ve kuruluşlar tarafından belirlenir.

Görev ve Yetki

Madde 14 - İleri toplama bölgeleri ile toplama bölgelerinde kurulan kamplar bulundukları il valiliği tarafından yönetilir. Valiler ileri toplama ve toplama bölgelerinin tesis edilebilmesi için bütün kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerden geçici olarak yararlanabilir ve gerektiğinde özel kişilerden kiralama yoluna gidebilir.

Kampların yönetiminin sağlanması için gerekli araç ve gereç ilgili valilerin talebi üzerine görevli bakanlık veya kuruluşlarca sağlanır.

Muhafaza ve Disiplin

Madde 15 - İleri toplama ve toplama bölgelerinde mülteci ve sığınmacıların muhafazası ve disiplini ile buna ilişkin diğer işlerin yapılması ve görevlerin yerine getirilmesi hususunda ilgili valiler her türlü tedbiri alırlar. Yabancılar için, aksi gerekmedikçe İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanan Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği ile Mülteci Misafirhaneleri İç Hizmet Yönergesi hükümleri uygulanır.

Mülteci ve sığınmacıların bulundukları kamptan kısa süreli ayrılmaları kampın bulunduğu yerin mülki amirinin iznine bağlıdır. Durumları uygun olanların yurt içinde serbest ikamet ve seyahatlerine ilgili bakanlık ve kuruluşların esasa ilişkin görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nca izin verilebilir.

Yabancı Devlet ile Uluslararası Kuruluş Temsilcilerinin Ziyaretleri

Madde 16 - İleri toplama bölgeleri ve toplama bölgelerini ziyaret etmek isteyen devlet veya uluslararası kuruluş temsilcilerine Dışişleri Bakanlığı'nin uygun görüşü üzerine İçişleri Bakanlığı'nca izin verilebilir.

Bu ziyaretler, askeri zaruretler ve milli güvenlik muhalazasıyla geçici olarak kısıtlanabilir.

Halkla Temas ve Ziyaretçi Kabulü

Madde 17 - Mülteci ve sığınmacıların bulundukları yöre halkı ile temasları veya kampa ziyaretci kabul edilip edilmemesi hususlarına ilişkin esaslar ilgili valilerce belirlenerek uygulanır.

Dini Serbestlik

Madde 18 - Mülteci ve sığınmacılar; ilgili valilerce belirlenen disiplin tedbirlerine uymak şartıyla, din ve mezheplerinin ibadet ve ayinlerini yapabilirler. Bu amaçla, ibadet ve ayinler için imkânlar ölçüsünde uygun mahaller tahsis edilir.

Sağlık Muayeneleri

Madde 19 - Mülteci ve sığınmacılar için sağlık fişi tanzim edilir ve bunların preyodik sağlık muayeneleri yapılır. Bulaşıcı hastalık tesbit edildiğinde, ilgili valilikce derhal tedbir alınır ve durum ilgili makamlara bildirilir.

Ağır bir hastalığa yakalanan veya durumları özel bir tedaviyi, tibbi mudahaleyi veya hastaneye yatırılmalarını gerektiren yabancıların muayene ve tedavileri ile koruyucu aşıların yapılması devlete ait hastanelerde yapılır ve tedavi ücretleri genel hükümler çerçevesinde karşılanır. Organ nakli, protez, ortez, hemodiyaliz veya uzun süreli tedaviyi

gerektiren kronik hastalıkların tedavisine ait ücret ve bedeller ise ilgili kişilerin kendileri tarafından karşılanır.

Ölüm ve Defin

Madde 20 - Mülteci ve sığınmacılardan ölenler, ülkenin belirli mezarlıklarında ayrılacak bir yere veya bulundukları mahalde varsa kendi mezarlıklarına, kendi din ve adetleri uyarınca yapılan merasimle defnedilir. Bu konuda ilgili valiler görevli kuruluşlarla işbirliği içinde bulunur. Ölenlerin vatandaşı olduğu ülkenin bu konuda olabilecek talepleri Dışişleri Bakanlığı'nca uygun görüldüğü taktirde ve imkanlar ölçüsünde yerine getirilir.

Haberleşme

Madde 21 - Mülteci ve sığınmacılara, mümkün olduğu ölçüde yakınları ile bedeli mukabilinde haberleşme imkani sağlanır. Bunlara gelen veya bunlar tarafından gönderilecek her dildeki mektup, koli ve paketler görevlilerce incelenebilir.

Yardım Gönderilmesi

Madde 22 - Mülteci ve sığınmacılara yurt içinden veya yurt dışından gerekli denetimi yapılmak koşulu ile posta ile veya başka yollarla gıda maddeleri, giyecek, ilaç, dini eğitim ve eğlence ihtiyaçlarını karşılayacak maddeler gönderilebilir.

Yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından yardım amacıyla gönderilen eşyalar valiliğin gözetiminde Kızılay Derneği tarafından mülteci ve sığınmacılara dağıtılır.

Muafiyet

Madde 23 - Mülteci ve sığınmacıların vergi, resim, harç ve fonlardan muaf olup olmayacağı hususu ilgili mevzuata tabidir.

Koordinasyon Kurulları

Madde 24 - Sınırlarımızdan vuku bulacak toplu girişler ile ilgili işlemlerin yürütülmesı, gerekli işbirliği ve koordinasyonun sağlanması için Başbakan tarafından görevlendirilen bir Devlet Bakanı veya İçişleri Bakanlığı koordinatorlüğünde; Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile konusuna göre ilgili diğer bakanlık ve kuruluşlar ile Milli İstihbarat Teşkilatı Müşteşarlığı ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü temsilcilerinden oluşan geçici üst koordinasyon kurulu kurulur. Kurulun sekreterya hizmetleri koordinasyondan sorumlu bakanlıkça yerine getirilir.

İllerde de vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında benzer görevleri yapmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan bir alt koordinasyon kurulu teşkil edilir.

Üst koordinasyon kurulunun toplu girişlerle ilgili oy birliğiyle alacağı kararlar ilgili bakanlık ve kuruluşlarca kendi mevzuatları çerçevesinde öncelik ve ivedilikle yerine getirilir.

Türkiye Kızılay Derneği'nin Görevleri

Madde 25 - Türkiye Kızılay Derneği;

a)Kendi mevzuatına, uluslararası Kızılay, Kızılhaç anlaşma ilke ve kurallarına, mevzuat, uluslararası anlaşmalar ve yapılan protokol esasları çerçevesinde mevcut imkan ve kabiliyetlerini kullanmak,

b)Dışişleri Bakanlığı'nın olumlu görüşü üzerine Uluslararası Kızılay Kızılhaç Dernekleri Federasyonu ile diğer kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım talep etmek ve sağlanan yardımın dağıtımını yapmak,

c)Sağlık Bakanlığı ile işbirliği yaparak sağlık hizmetleri desteği sağlamak,

d)Kampların kurulması sırasında gerek görülürse destek sağlamak,

ile görevlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Sınırlarımızı Topluca Geçen Mülteci ve Sığınmacılara Uygulanacak Ortak Hükümler

İade

Madde 26 - Toplu sığınanlar ile topluca iltica eden mültecilerin; savaşın, silahlı çatışmanın veya krizin sona ermesi halinde uyruğunda bulundukları devlete iade edilmeleri, Genelkurmay Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı ile koordine edilerek İçişleri Bakanlığı'nca sağlanır. Münferiden iltica edenlerin iadeleri İçişleri Bakanlığı'nca sağlanır.

Çalışma ve Öğrenim

Madde 27 - Mülteci ve sığınmacıların ülkemizde kalacakları süre ile sınırlı olarak öğrenim görmeleri ve çalışmaları genel hükümlere tabidir.

İkamet İzninin Uzatılmaması

Madde 28 - Başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılara verilen ikamet izni, yabancının makul bir süre içinde üçüncü

ülkelere gidememesi halinde uzatılmayabilir. Bu durumdaki yabancı ülkeyi terke davet edilir.

Sınır dışı

Madde 29 - Türkiye'de muntazam surette bulunan bir mülteci veya sığınmacı ancak milli emniyet veya kamu düzeni sebebi ile 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde İçişleri Bakanlığı'nca sınırdışı edilebilir.

Sınır dışı kararına karşı onbeş gün içinde İçişleri Bakanlığı'na müracaat edilerek itiraz edilebilir. İtiraz, daha önce sınırdışı kararını veren yetkilinin bir üstü tarafından incelenerek sonuçlandırılır ve valiliklerce ilgiliye tebliğ edilir.

Görevlendirme

Madde 30 - İçişleri Bakanlığı'nca, münferit yabancılar hakkında karar vermek ve yapılan itirazı değerlendirmek üzere, iltica-sığınma alanında eğitim almış yeteri kadar personel Bakanlıkta ve valiliklerde görevlendirilir. İçişleri Bakanlığı'nca, bu personelden Bakanlıkta görevli olanlar valiliklerde veya valiliklerde görevli olanlar, görevli oldukları il dışındaki illerde her seferinde onbeş iş gününü aşmamak üzere geçici olarak görevlendirilebilir.

Topluca sığınma veya nüfus hareketlerinde bu Yönetmeliğin uygulanabilmesi ve yeterli düzeyde personel ile desteklenebilmesi için ilgisine göre Genelkurmay Başkanlığı veya İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine ilgili bakanlık veya kamu kurum ve kuruluşları, ileri toplama ve toplama bölgelerinde yeteri kadar personeli geçici görevle görevlendirirler.

Geçici olarak görevlendirilen personelin, müstahak ise, harcırahları 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre ödenir.

Şeklindedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KONU İLE İLGİLİ KİŞİ VE KURUMLARDAN BİLGİ ALINMASI

II.1.a. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖREVLİLERİNDEN BİLGİ ALINMASI

Alt Komisyonumuz 26 Kasım 2008 Çarşamba günü Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesinden yetkilileri davet etmiş ve Daire Başkan Yardımcısı Halit Turgut Yıldız, İltica, Göç, Vatandaşlık Şube Müdürü Tamer Kurtuluş, Yasa Dışı Göç Büro Amiri Oğuzhan Ömer Demir komisyon toplantısına katılarak;

II.1.a.1.Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Dairesi Başkan Yardımcısı Halit Turgut Yıldız

"Türkiye'nin, sahip olduğu doğal ve tarihi değerleri, çevre ülkelere göre istikrarlı ekonomik gücü ve siyasi yapısıyla, yabancıların turistik, bilimsel araştırma, çalışma, öğrenim ve ticaret amaçlı ziyaretlerine konu edildiğini,

2008 yılında 30 milyon civarında yabancının ülkemize giriş-çıkış yapmış olduğunu, beş altı yıl öncesine kadar bu rakamın 7–8 milyon civarında olduğunu, ancak bunun da ülkemize birtakım müspet-menfi, çoğunlukla da müspet diye adlandırılacak yan tesirlerinin olduğunu

Milletimizin Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana tarih boyunca ülkelerinde dini ve siyasi baskı gören pek çok yabancıya sığınma hakkı tanımış olduğunu, 1492'lerde İspanya'dan kaçan Yahudilere kucak açtığını ve her türlü misafirperverliği yaptığını,

Orta Doğu, Irak, Afganistan ve Kafkaslar ile kısmen Afrika' da meydana gelen olaylar ve istikrarsızlıkların Türkiye'nin bölgeye olan yakınlığı ve kıtalar arası geçiş güzergahı olması nedeniyle Cumhuriyet döneminde de özellikle son 20 yıldır artan şekilde sığınmacıların ilk durağı haline gelmiş olduğunu,

Türkiyenin bazen bir transit ülke, bazen de bir kaynak ülke, bazen de bir hedef ülke durumunda olduğunu ve bu konumu nedeniyle mülteci/sığınmacı statüsü verilmesi işlemleri sürecinde; siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel, güvenlik ve insani yönlerden çeşitli olumsuzluklara maruz kalabilmekte olduğunu,

Mültecinin, ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut

tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönmeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen yabancı şeklinde

Sığınmacının da; Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle, mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye' den uluslararası koruma talebinde bulunan yabancı şeklinde tanımlandıdığını,

Mültecilerin Türkiye'ye kabulleri, hukuki statüleri, kabul eden ülkelere gönderilmeleri veya taleplerinin reddedilmesi işlemlerinin taraf olduğumuz 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi'ne ve 1967 tarihli New York Protokolü'ne uygun olarak yapılmakta olduğunu,

Türkiye Cumhuriyeti' nin 1951 Cenevre Sözleşmesi 'ni, 1961 tarihinde 359 sayılı kanunla 'coğrafi kısıtlama' ile TBMM'de onaylayarak kabul etmiş olduğunu 1967 Protokolü'nü de aynı şartla imzalamış olduğunu,

Bu düzenlemelerde yer alan ilkelerden birisinin, Mülteci/sığınma başvuruları ve başvuranların kişisel bilgilerinin ne menşe ülkesine ne de üçüncü ülke ve kişilere verilemeyeceğini, bu konuda önemli ilkelerden birinin "Gizlilik" olduğunu, yine

Hiçbir taraf devletin, bir mülteciyi, hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyeceği veya iade etmeyeceğini,

51 Cenevre Sözleşmesi'nin yanında;

• İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi,

• Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi,

• İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi,

• BM Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi,

• Çocuk Hakları Sözleşmesine de işlemlerinde uymakta olduklarını,

İltica ve sığınma konusunda Ulusal Mevzuat olarak 1994 tarihinde 6169 sayılı İltica/Sığınma Yönetmeliği, 2006 tarihinde ise AB müktesebatı ile uyum çerçevesinde 57 Sayılı Uygulama Talimatının olduğunu,

İltica/Sığınma Prosedürü olarak, Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gelen ve iltica başvurusunda bulunan yabancılara, eğer 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1' inci maddesinde tanımlanan kriterlere sahipse "mülteci statüsü"nün tanınmakta ve Türkiye'de daimi olarak ikametlerine izin verilerek kişi/kişilerin koruma altına alınmakta olduğunu ancak bu statünün sadece Avrupa ülkelerinden gelmiş olanlara verildiğini,

Avrupa dışındaki ülkelerden gelen ve başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den sığınma talep eden yabancıların başvurularının da İçişleri Bakanlığı tarafından incelenmekte olduğunu, bu kişilerin Dışişleri Bakanlığı ve MİT Müsteşarlığından sorularak, onlardan alınacak yorumların da etkisiyle, sığınma müracaatları incelenen bu yabancılara Türkiye'de geçici olarak ikamet izni verildiğini ve "sığınmacı statüsü" verilenlerin, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye Temsilciliği ile temasa geçilerek üçüncü ülkelere yerleştirilmesinin sağlanmakta olduğunu, Mülteci ve sığınmacı arasındaki en belirgin farkın, sığınmacıların BMMYK tarafından üçüncü ülkelere yerleştirilmeleri olduğunu,

Başvuru sahiplerinin, haklarında karar verilinceye kadar, daha önceden belirlenmiş, emniyet ve asayiş açısından fazla sorun yaşanmayan Ağrı, Burdur, Hatay, Kırşehir, Mersin, Adana, Çankırı, Isparta, Kırıkkale, Sivas, Amasya, Çorum, Kastamonu, Konya, Şırnak, Afyonkarahisar, Eskişehir, Kahramanmaraş, Kütahya, Tokat, Aksaray, Gaziantep, Karaman, Nevşehir, Van, Bilecik, Hakkâri, Kayseri, Niğde ve Yozgat illerinde serbest ikamete tabi tutulmakta olduklarını,

Hâlen Yozgat ilinde 100 kişi kapasiteli bir Mülteci Misafirhanesinin mevcut olduğunu ve burada sadece hassas grupların (yaşlılar, hastalar, genç hanımlar vb.) barındırılmakta olduğunu,

Avrupa ülkelerinden gelerek iltica talebinde bulunan yabancılardan 43'ünün halen ülkemizde mülteci statüsünde sürekli ikamet etmekte olduğunu, bunlardan 27'sinin Yunanistan, 6'sının Bulgaristan, 6'sının Sırbistan-Karadağ, 3'ünün Azerbaycan ve 1'inin de Arnavutluk vatandaşları olduklarını,

Diğer taraftan, İltica/Sığınma Yönetmeliği'nin yürürlüğe girdiği 1995 yılından günümüze kadar geçen 14 yıllık süre zarfında Avrupa dışındaki 53 ülkeden toplam 58.804 yabancı uyruklu şahsın ülkemizden geçici sığınma talebinde bulunduğunu,

Bunların 30.627'sini İran, 21.781 'ini Irak, 2.746'sını Afgan ve 1.835'ini Somali uyruklular, kalan 1.815 kişiyi ise diğer ülke vatandaşların oluşturduğunu,

Genelde komşularımız İran, Irak, Afganistan ve Afrika'daki hadiselerden ötürü Somalililerin yoğunluklu olabildiğin, bunların dışında ise Moritanya ve Sudan'ın son dönemde fazlaca sığınmacı ihraç etmekte olduğunu,

Bunların arasından gerekli kriterleri taşıdıklarına kanaat getirilen 27.815 'ine sığınmacı statüsü verilerek başta ABD, Kanada, Avustralya ve İskandinav ülkeleri olmak üzere üçüncü ülkelere yerleştirilme işlemlerinin tamamlanmış olduğunu,

660 kişinin insani nedenlerle üçüncü ülkelere çıkışına izin verilirken, 10.018 başvuru sahibinin talebinin reddedilmiş olduğunu, 3.170 sığınmacı adayının ise talebinden vazgeçtiğini, bunlardan bazılarının ilticası tetkik edilen yabancı sıfatıyla ülkemizde bulunmaktayken, uzayan süreç itibarıyla maalesef bazı simsarların, tacirlerin eline geçebildiğini ve illegal yollardan ülkemizden gitmeyi tercih edebildiklerini,

Bugüne kadar 11.936 sığınmacının ABD'ye, 5.628 sığınmacının Kanada'ya, 3.959 sığınmacının Avustralya'ya, 5.280 sığınmacının İskandinav ülkelerine (Finlandiya, İsveç, Norveç ve Danimarka) ve kalan 1.012 sığınmacının ise genelde Avrupa'da olmak üzere diğer 24 ülkeye yerleştirilmiş olduğunu,

2007 yılında bir önceki yıla oranla yüzde 65'lik artışla 5.846 yabancı uyruklu şahsın ülkemiz yetkili makamlarına sığınma müracaatında bulunurken, 2008'de bu rakamın Eylül sonu itibarıyla 8.276'ya ulaşmış olduğunu,

Daha önceki yıllarda İran uyruklu sığınmacı sayısının ilk sırayı alırken, son iki yılda Irak vatandaşlarında yüzde 400'lere varan bir artışın olduğunu,

Hâlen 17.498 yabancının sığınma başvurularının inceleme aşamasında olduğunu, bunların 7.968'ini Iraklılar, 5.368'ini İranlılar, 1.933'ünü Afganlar, 1.304'ünü Somaliler oluştururken kalan 925 kişiyi de diğer uyrukluların oluşturmakta olduğunu,

Gerek iltica/sığınma ve gerekse insan hakları alanındaki ülkemizin de taraf olduğu uluslar arası düzenlemeler incelendiğinde, mağdur olarak görülen mültecilerin/sığınmacıların hukuksal olarak çok iyi korunduklarını,

Ancak, uluslararası korumaya gerçekten ihtiyaç duyan yabancılar, uluslararası hukuk normları sayesinde ciddi olarak korunurlarken, iltica/sığınma prosedürünün zaman zaman suiistimal edildiğini

1951 Cenevre Sözleşmesi'nin kriterlerini taşımayan yabancılar, gerek yasadışı giriş yaptıktan sonra ülke derinliklerinde gerekse yasadışı çıkış yaparken yakalandığında; yasal süresi dolduğunda ülkeyi terk etmeyerek illegal konuma düşmekte, ülkeye girmek veya uzun süreli kalmak için aranan kriterlere sahip olmadıklarından sınır dışı edilmelerinin engellenmesi için her türlü yöntemi kullanmak istemekte olduklarını,

1951 Cenevre Sözleşmesi'nin ev sahibi hükümetlere yüklediği sorumlulukları bir fırsat olarak bilen kötü niyetli sığınmacı adaylarının uluslararası korumaya yönelik hakları kötüye kullanarak, sığınmacı olabilme şartlarına haiz olmamasına rağmen ülkemizden hemen sığınma talebinde bulunmakta olduklarını, bu yöntemi tercih eden yabancıların hızlandırılmış prosedür bile uygulandığı zaman zarfında, sınır dışı edilmeyip ikamet iznine sahip olmakta ve bunun yanında uluslararası ve ulusal sivil toplum örgütlerinin

desteğini de temin ederek, statü alamasalar da geçen süre zarfında faaliyetleri için kendilerine uygun ortam oluşturmaya çalıştıklarını,

Ayrıca uluslararası kurallarla kendilerine geçici olarak sağlanan hakları bilen ve özel olarak yetiştirilen ya da danışmanlık verilen başvuru sahiplerinin, bulundukları ülkenin kurallarına uymamakta daha rahat davranabildikllerini

Yabancıların, iltica/sığınma müracaatını yaptıkları ülkede ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal problemlerin yanında güvenlik alanında da sakıncalı eylemlerde bulunabilmekte, hatta kimi zaman ülkeler arasında diplomatik krizlere bile yol açabildiklerini, ülkelerinin yönetimine muhalif kişilerin, Türkiye'nin komşusu yahut soy bağı ya da ticari ilişkisi olan ülkelerden kaçarak ülkemizde sığınma başvurusu yaptıkları

Bu durumun, kamu düzenimizi tehdit ettiği gibi, ilgili ülkeler nezdinde de ülkemizi zor durumda bırakmakta olduğunu,

Diğer yandan, uluslararası taahhütlerimiz sebebiyle, söz konusu yabancılar hakkında ülkemizde bulunduğu bilgisini veremediğimiz, ülkesine iade veya sınır dışı edemediğimiz yabancıların, geçmişleri nedeniyle çoğu zaman kabul edecek üçüncü bir ülke bulunamadığından yerleştirmelerinin de yapılamadığını,

Menşe ve ilgili ülkeler anılan yabancıların ülkemizdeki faaliyetlerini yakinen takip edebildiğinden bu kişilerin mensup olduğu ülkelerle ilişkilerimizin zarar görmekte olduğunu,

Son zamanlarda, ülkemizde yasa dışı konumda iken veya sınırlarımızı yasadışı şekilde geçmeye çalışırken yakalanan ve sığınmacı olmak için gerekli kriterleri taşımayan, özellikle çeşitli örgüt bağlantıları olan yabancılar hakkında,

Bazı uluslararası ve ulusal Sivil Toplum Kuruluşları ve çeşitli derneklerin, temsilcileri vasıtasıyla, sınır dışı işlemlerinin engellenmesi için AİHM'ye başvurarak ihtiyati tedbir kararı çıkarttıklarını ve ülkemizden çıkışlarının engellendiğini,

Eşref Kampı'ndan Gelen İran Uyruklular,

Son dönemlerde Irak'taki ABD kuvvetlerinin denetimi altında bulunan Eşref kampında kalan İran yönetimi muhalifi İran uyruklu şahısların, BMMYK Irak Ofisine kayıt yaptırdıktan sonra yabancı ülke yetkililerinin de yönlendirmeleriyle yasa dışı yollardan ülkemize giriş yapmakta olduklarını,

2005 yılından bu yana sayıları 50'yi aşan, Türkiye'ye giriş veya çıkış yaparken yakalandıktan sonra makamlarımızdan sığınma talebinde bulunan bu kimselerin taleplerinin reddedilmesini engellemek amacıyla yine bazı çevrelerce aynı şekilde AİHM'e başvuru yapıldığını,

ABD ve Koalisyon güçlerinin çekilme sürecinde söz konusu gruptan olan ve sayılarının 3-4 bin civarında olduğu tahmin edilen İranlıların, yönlendirilmeleri neticesinde bireysel veya toplu olarak ülkemize gelerek sığınma talebinde bulunabileceklerini değerlendirdiklerini,

Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği gerçekleşene kadar ve coğrafi kısıtlama kaldırılmadığı sürece, iaşe, ibate, sağlık ve benzeri her türlü giderleri BMMYK tarafından karşılanması gereken ülkemizdeki sığınmacılara, başta valiliklerimiz olmak üzere para ve değişik yardımların yapılmakta olduğunu, bu konuda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin taahhütlerini yerine getiremediğinini,

2008 yılında 15.009 sığınmacıya, Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı, belediyeler, devlet hastaneleri ve Kızılay tarafından sağlanan gıda, yakacak, tedavi, nakit ve giyecek gibi yardımların toplamı 1milyon 303 bin 716 YTL'ye ulaşmış olduğunu,

Yozgat Mülteci Misafirhanesi'nde kalan sığınmacıların iaşe ve ibatelerinin İçişleri Bakanlığı bütçesinden karşılanmakta olduğunu,

Ülkemizin bir yükümlülüğü olmamasına rağmen sığınmacılara bugüne kadar yapmış olduğu ve halen devam eden milyonlarca TL tutarındaki nakdi, ayni ve sağlık yardımlarının görmezlikten gelindiğini,

Çeşitli uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından farklı platformlarda özellikle son zamanlarda artan şekilde, ülkemizin yükümlülüklerini yerine getirmediği, sığınmacıların, mültecilerin zor koşullarda yaşadıkları, iş piyasasına erişemedikleri gibi asılsız iddialarda bulunularak uluslararası kamuoyunda dikkat çekme ve ülkemiz üzerinde baskı yaratma çalışmalarının yoğun bir şekilde devam etmekte olduğunu,

5754 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik yapılmasına Dair Kanun ile vatansızlar ve sığınmacılar da 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren genel sağlık sigortası kapsamına alınmış olduklarını,

Yunanistan tarafından vatandaşlıktan çıkarılanlara dönük bir uygulamanız var mı? Yani vatansız hâle gelmiş Türk soylular… şeklindeki soruya;

"Haymatlos" olarak tabir ettiğimiz insanlar onlar. Onların tabii ülkemizde ikametlerine hak tanıyoruz. Vatandaşlığa başvurabiliyorlar.

Türk soyluların ilticadan öte Türkiye'de kalmak için mülteci pozisyonundan öte vatandaş olma hakları da vardır.

Afganistan üzerinden Türkiye'ye gelen, Van'dan giriş yapan Özbek asıllı bir grup insan sınır dışı edildi İran'a geri. Bu konunun birkaç veçhesi var. Bu Özbek

kardeşlerimizin daha önceden İran'a ilticaları söz konusuydu. Bunlar İran'a iltica etmişlerdi fakat bir defaya mahsus iltica prosedürüne girmiş kimselerin ikinci bir ülkede ikinci kez iltica prosedürüne girmeleri mümkün değil. Bu konuyla ilgili maalesef…

Cenevre Sözleşmesi'ndeki coğrafi sınırlamayla ilgili olan durumumuzla ilgili olarak; Biz 1951 Sözleşmesi olsun, 1967 Protokolü olsun, ikisinde de coğrafi çekincemizi koruduk. Tabii ülkemizin bulunduğu konum, coğrafi konum itibarıyla zamanında koymuş ve hâlâ devam ettirilen bir çekince bu. Biz bu çerçevede yalnızca Avrupa'dan gelenleri mülteci olarak ülkemize kabul ediyoruz. Yani Avrupa'dan kastımız burada tabii Avrupa Birliği değil, genel olarak Avrupa, hatta onu biz genişlettik. İşte, Baltık ülkelerinden tutun, aşağı doğru bir çizgi çektiğinizde, buna Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan dâhil olmak üzere Batı'yı mülteci kabul ediyoruz. Yani buradan gelenlerle ilgili biz 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni herhangi bir ülke nasıl uyguluyorsa -Avrupa veya dünya ülkesi- aynı şekilde uyguluyoruz. Yani ülkemize geliyorlar, statüleri inceleniyor, gerçekten Cenevre Sözleşmesi'nin 1'inci maddesinde belirtilen mülteci olmayı gerektiren kriterleri taşıyorsa kendilerine statü veriliyor. Ülkemizde bunlar artık sürekli ikamete tabi tutuluyor, serbest ikamete. Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi -43 sanıyorum son hâli- 43 tane mülteci var ülkemizde. Bunun dışındaki kimselerse yine koymuş olduğumuz çekince nedeniyle sığınmacı olarak ülkemize müracaat edebiliyor. Yani ülkemiz bunlara yalnızca geçici koruma sağlıyor ta ki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından bunlara üçüncü bir ülke bulunana ve yerleştirilene kadar.

Bu uygulamanın gerekçesi, ülkemizin bulunduğu coğrafi konum nedeniyle çok fazla göç alan, özellikle iltica, mülteci konularında da çok fazla giriş olan, yani Batı'nın biraz kapısında, eşiğinde olmamız vesilesiyle… Bunların görünen şeyi bu kadar belki ama görünmeyen maliyetleri de çok fazla ülkeye. Mesela 1994'ten bu yana 60 bin tane sığınmacı müracaat etmiş. Şimdi, bu kadar kişiyi bizim alıp da ülkemize yerleştirmemiz, daha sonra bunların tabii entegrasyonu sorunu çok büyük sorunlardan birisi aslında. Bu Avrupa'nın da şu anda üzerinde çok durduğu, uğraştığı bir konudur. Yani biz zamanında bu külfeti almak istememişiz haklı olarak ki bunu da hâlâ devam ettiriyoruz. Avrupa Birliğinin bunun kaldırılması yönünde 2008 İlerleme Raporu'nda da bununla ilgili beyanları var. Yani biz Avrupa Birliğine girmeden bu şeyi kaldırmayacağımızı zaten kendilerine beyanda bulunduk, yani yazılı olarak da söyledik çekincenin kaldırılamayacağını, bunun külfet paylaşımı gerektiren bir konu olduğunu, yani net tavrımızı koyduk. Bu çerçevede biz gelenleri, Avrupa'da saydığım o ülkeler dışından gelenleri 1994'ten bu yana, yönetmeliğimiz çıktığından bu yana… Yani bir şekilde bir

çekincemiz var aslında 1951'de, 1967'de ama çekinceyi tam da uygulamıyoruz sayılır bu çerçevede. Ülkemizde mesela yedi sekiz senedir koruma sağlanan insanlar var böyle. Avrupa'dan gelmemiş ama yedi sekiz senedir ülkemizde oturuyor, yerleşmiş, çalışıyor, uluslararası koruma sağlanmış kendilerine, üçüncü ülke bulunamamış.

Fiilî bir durum var yani.

Özbek aileye dönersek tekrar…

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliğinin terör örgütü listesinde yer alan Özbekistan İslami Hareketi (IMU) ile bağlantılı oldukları tespit edilen Özbek asıllı bu 27 tane…

Uluslararası Af Örgütünün İnternet ortamında kendi web sayfasında "Acil Eylemler" başlığı altında "Arka Planı Bilgisi" başlıklı bölümünde bazı bilgilere yer verilmiş. "Bu aslen Özbek olan aileler 1990'ların sonlarında devlet karşıtı etkinlikleri olan bir imam tarafından yönetildiği iddia edilen devlet kontrolü dışındaki bir camide ibadet etmeleri nedeniyle Özbek yetkililer tarafından zulüm ve tutuklanmaktan kaçmak için Özbekistan'dan Tacikistan'a gitmişlerdir. 1999'da Tacikistan'dan Afganistan'a geçmişler ancak oradan da savaş nedeniyle 2001 yılında ayrılmışlardır. Sonunda İran'a ulaşmışlar ve BMMYK tarafından mülteci olarak tanınmışlardır." diye bir ibare var. Bu çerçevede ülkemizde faaliyette bulunan ulusal ve uluslararası birtakım sivil toplum örgütleriyle bu STK'ların yönlendirmeleriyle Türk ve yabancı uyruklu kişiler tarafından farklı platformlarda özellikle son zamanlarda artan şekilde ülkemizin yükümlülüklerini yerine getirmediği, insan hakkı ihlallerinde bulunduğu gibi asılsız iddialarda bulunularak uluslararası kamuoyunda dikkat çekmek istenmektedir.

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği aracılığıyla üçüncü bir ülkeye kabul imkânı bulunmaması, menşei ülkelerine iade edilmelerinin mümkün olmaması yani bunları Özbekistan'a iade imkânımız yok, Birleşmiş Milletler tarafından da üçüncü ülkelere, mesela İslami kimliklerinden ötürü geçmeleri de çok mümkün gözükmüyor. IMU ve benzeri radikal örgütlerin Türkiye'de barındığı yönünde NATO platformlarından yapılan yönlendirmelere daha güçlü istismar fırsatı verilmemesi açısında önem taşımaktadır. Bazı STK'larca gündeme getirilen Özbek uyruklu yabancılarda olduğu gibi yasalarımıza aykırı bir şekilde ülkemizde bulunan yabancı uyruklu şahıslar için Bakanlığımız kanuni görev ve sorumluluğundan doğan zorunlu idari tedbirleri alırken insan hakları bağlamındaki hukuki prosedürlere de titizlikle riayet etmektedir.

Bilindiği üzere, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 1'inci maddesine göre memleketin umumi emniyet ve asayiş işlerinin sorumluluğu kendisine verilen İçişleri

Bakanlığı, mevcut kanunlar çerçevesinde ülkemizdeki yabancılarla ilgili gerekli tedbirleri almak durumundadır.

Ayrıca 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu uyarınca verilen sınır dışı kararları devletin hükümranlık hakkıyla ilgilidir. Devlet hükümranlık haklarına halel geldiğini düşündüğü zaman bir kişiyle ilgili sınır dışı kararı rahatça alabilir.

Güvenli ülke olan İran'da mülteci statüsü tanınmış ve bu statüyle anılan ülkede uzun yıllardır yaşayan ABD ve AB'nin terör örgütü listesinde bulunan IMU örgütü üyesi Özbek uyruklu bu kişiler ve ailelerin İran'daki statüleri, uluslararası ilişkilerimize etkileri, yasalarımıza aykırı şekilde ülkemizde bulunuşları göz önünde tutulması gereken hususlar olup, bu kişilerin ülkemizde bulunmaya devam etmesi, bazı ülkeler ve kesimlerce Türkiye'nin terör örgütlerini kollayan bir ülkeymiş gibi gösterilmesine yönelik propaganda için kullanılabilecektir. Sonuç olarak söz konusu kişilerin menşei ülkeleri olan Özbekistan'a değil, 2001 yılından 2007 yılına kadar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından "mülteci" olarak tanıdıkları ve uluslararası koruma sağlandığı güvenli ülke olan İran'a yürürlükteki mevzuata uygun olarak Türkiye'den çıkış kararı Eylül 2007 tarihinde alınmıştır ve uygulanmıştır. Olaya böyle bir bakış açımız var.

Bu kişiler, çıkış yaptırıldıktan sonra yasa dışı olarak ikinci kez yine bir geri dönüşleri olmuştur. Hatta o çerçevede yine BMYK da bize -Ankara ofisi- işte öyle bir duyum aldıklarını -ki büyük ihtimal kendi bilgileri vardı onların geldiklerinden- tekrar giriş yaptıklarını söylediler. Tabii bu çerçevede yapılan aramalar sonucunda tespit edildiler, tekrar çıkışları ikinci kez aynı şekilde sağlandı. İstatistiklere göre bugüne kadar Türkiye'ye Özbekistan'dan 250'nin üzerinde kişi sığınma maksadıyla gelmiştir.. Hâlâ şu anda da 50 küsur kişiyi de biz serbest ikamet illere çekmişiz. Yani bunların durumu biraz hassas olduğu için bu yönde bir uygulama yapıldı. Ülkemizin yapmış olduğu bu uygulamada herhangi bir 51 sözleşmesinin 33'üncü maddesine, geri gönderme ilkesine aykırı bir durum yoktur. Bugüne kadar Türkiye zaten bunu hiçbir yerde yapmamıştır, bundan sonra da yapmayacaktır. Zaten böyle bir şey mümkün değil. Çünkü bu konuda alınmış, şimdiye kadar aksi ispat edilmiş ne bir durum var ne bir mahkemede şimdiye kadar kaybetmişiz -ki AİHM de buna dâhil- yani o çerçeveden biz gayet müsterihiz, yapılmış işlem hukuka uygun bir işlemdir.

1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33'üncü maddesine bakıldığı zaman, normalde zaten mültecinin geri gönderilmesi diye bir şey söz konusu olabilir. Yani "mülteci" veya

"sığınmacı" statüsü almamış bir kişinin geri gönderilmesi olmaz. Artı, buradaki en önemli kriter, geri göndermemekteki maksat, kişinin geri gönderildiği ülkede, menşei ülkede herhangi bir zulüm görmesi riskinin olup olmadığıdır. Zaten Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihtiyati tedbirleri de buna dayanıyor. Ama bizim uygulamamızda zaten böyle direkt "Ülkesine seni al…" Yani iade diyeyim ben buna, işte hani suçluyu iade eder gibi… Böyle bir şey mümkün değil zaten, yapmamız da mümkün değil. Şimdiye kadar yapılmamıştı, yapılamaz da.

Ülkemiz tarafından, ilgili makamlar tarafından mülteci statüsü taşımadığına dair karar alınmış olanlar geldikleri yollardan sınır dışı edilirler. On bine yakın bizim ret kararımız vardır buna rağmen Türkiye, sığınma taleplerine şu anda yüzde 60-65'lerle Avrupa'da ve belki de dünyada da -tahminim öyledir- olumlu karar veren ülkelerdendir. Avrupa'da bu oran yüzde 5'leri, 10'ları geçmez yani her 100 müracaattan ancak 5'ine, taş çatlasın 10'una statü verilir ama bizde şu anda bu yüzde 65'ler civarındadır.

Bir kişi mültecilik sıfatını taşımıyorsa ona "Sen mülteci değilsin." deyip işi bırakmıyoruz. Çünkü bir de taraf olduğumuz diğer bazı uluslararası insan hakları metinleri var, belgeler var. Bu çerçevede de özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesi açısından gerçekten gittiği ülkede başka türlü bir zulüm görme veya geçici bir korumaya ihtiyaç duyup duymadığına da bakılır.

Bu karar tamamen bizim ülkemizin kararıdır hükümranlık hakkı gereği buna diğer uluslararası kuruluşlar karışmaz. Şimdi bizim yaptığımız burada şahsa diyoruz ki "Kapatıyoruz dosyanı. Mülteci sıfatı taşımıyorsun." Kendine tebliğ ediyoruz. Diyoruz ki "Hakkınızdaki şeyler… İşte varsa talebiniz 5683 sayılı bizim yabancıların ikametleri durumunda bir mevzuatımız var, bu çerçevede değerlendirilecek." ve o çerçevede de değerlendiriyor. Mesela nedir? Gelmiştir, üç senedir Türkiye'dedir, başvurusu yeni sonuçlanmıştır. Ancak o arada çocuğu okumaya başlamıştır mesela veya bir sağlık problemi vardır, hastaneye gidip geliyordur. Yani bunları biz tolere ediyoruz. 5683'ten, buna işte diyoruz ki mesela "Üç aylık, altı aylık ne gerekiyorsa veya çocuğu okulu bitirene kadar veya işte ülkesindeki sıkıntı giderilene kadar yerleşiminin uzatılmasına izin veriyoruz. Bunların sonunda da zaten, bu şahısları direkt menşe ülkeye gönderme diye bir şey söz konusu değil. Ülkemizde eğer herhangi bir ülkenin vizesini bulabiliyorsa istediği yerde çıkış yapabiliyor.

Şu an ülkemizde bulunan Özbekler, Özbekistan'dan çıkıyorlar, Tacikistan üzerinden İran'a geliyorlar. İran'da mültecilik talebinde bulunuyorlar. İran ve Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği bunları kabul ediyor ve İran'da bunlar sığınmacı olarak

iskân ediliyorlar. Yani bunlar bizim güvenli ülke dediğimiz ki Afganlar için İran, Irak gibi yerler -çoğu ülke için de öyle hâlâ- güvenli ülke olarak geçiyor. Yani buralarda belli süre yaşıyorlar. İşte çocukları oluyor, bakıyoruz zaten doğumları hep oralar. Yani bunlar İran'da yine Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin gözetiminde, onların muhafazasında.

Her türlü ihtiyaçları, aynı Türkiye'de böyle bir şey olsaymış gibi İran devleti tarafından sağlanıyor. Burada size gelen dilekçelerde belli bir süre sonra bu ailelerin birtakım taleplerinin İran tarafından yerine getirilmediği, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği tarafından kendilerine gerekli ilgilinin gösterilmediği gerekçesiyle gayriresmî yollardan Türkiye'ye giriş yaptıkları belirtiliyor. Ancak burada bizim gördüğümüz son zamanlarda bir nebze ülkemiz, birilerinin illegal gelip legalize edilerek yurt dışına çıkartılmaya çalışıldığı bir ülke konumuna sokulmaya çalışılıyor.

Çeşitli ülkelerdeki çeşitli rejimlere muhalif kişilerin zaman zaman işte yasa dışı konumda ülkemize girip, burada konumlarını legalleştirme çabasını görüyoruz. Çünkü biz tarama süreci diyoruz. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği taramasını yapıyor güzelce. Biz çok güzel taramasını yapıyoruz şahısların. Kriterlere de uyuyorsa çok güzel, yani tertemiz bir şekilde bunu Amerika'ya, Kanada'ya veya bir Avrupa ülkesine aklanmış bir şekilde, statü vererek orada yaşamına devam etmesine diyoruz. Biz işte Dışişleri Bakanlığında da dile geldiği zaman diyoruz ki "Yapın yapacağınız işi, gidin Kuzey Irak'tan götürün. Sizin orada kendi gücünüz var, direkt oradan götürün. Neden Türkiye'yi kullanmak istiyorsunuz?" diye.

Çeşitli belgelerde "Türkiye'de yabancıların misafirhanesinin durumu çok kötü." diyor ama gerçekten işte bakıyoruz, ben hiçbir ülkede görmedim. Hatta yabancı meslektaşlarımız da bize "Çok ilginç. Bizim yabancıların misafirhaneleri genelde ülkenin ücra köşelerinde. Baktık, sizinkilerin hepsinde cep telefonu filan var." diyorlar. Yasa dışı göçmenler için gerçekten dışarıda olmayan imkânlar bizim misafirhanelerimizde kalan yabancıların elinde var. Normal mültecileri (Avrupa ülkesi vatandaşlarını) hiç misafirhaneye, kampa göndermiyoruz. Avrupa direkt mülteci geldiği zaman merkeze alıyor, tarama yapmadan serbest ikamete göndermiyor, ama biz gelene, "Ben mülteciyim." diyene hemen serbest ikamet veriyoruz. Uygulamamız aslında bu yönüyle Avrupa'dan çok daha insani.

Özbekistan'dan gelip İran'da iltica hakkı alan, oradan kaçak olarak Türkiye'ye gelen bir kişinin tekrar İran'a geri gönderilmesi mümkündür. Çünkü UNCHR orada onun sorumluluğunu almış demektir. Yani orada sorumluluğunu aldıysa, ona orada çözüm

bulacak. Orada çözüm bulamıyorsa, işte "Ben burada bulamadım, bir de Türkiye'ye getireyim, burada şansımı deneyeyim…" diyemez. Çünkü bizim bu yurt dışına çıkarttığımız kişiler ile ilgili olarak, Ülkelerin yıllık belli kotaları vardır. Türkiye'yi bu şahısları getirmesi demek, benim ülkemdeki kotayı kullanacak demektir. Benim ülkemdeki kotayı kullanınca da benim elimdeki prosedürde olan 18-21 bin tane mültecinin, sığınmacının burada senelerdir beklemesi demektir. Yedi sekiz sene bekleyince tabii otomatikman bu insan sıkıntılarla karşılaşıyor. UNHCR yeri geliyor, para yardımı yapmıyor. İşte sağlık problemleri çıkıyor, karşılamıyor v.b.

UNHCR kişi başına 100 dolar para veriyor.

Türkiye'ye giren tüm yabancılara ikamet tezkeresi için harç ödetiliyor. Yani herhangi bir yabancı da eğer kalacaksa altı ayda tahminim bir 500'le 700 YTL arasında harç ödetiliyor. Harçlar Kanunu hükümlerine göre. Her ülke bunu alıyor çünkü 51 sözleşmesi de cevaz veriyor yani yabancılara uygulanandan neyse aynısını mültecilere uygulamamızı tavsiye ediyor.

Ama bu hususta çok eleştirildiğimiz de bir vakıa. Bu benim söylediğim resmî bir şey değildir. Keşke bir el uzansa da… Dediğiniz gibi zaten adam mülteci. Ne yaptığı belli değil, 100 dolar para veriyor. İşte insanlar gidiyorlar, üç beş kuruş para veriyorlar. Evlerine gidiyorlar, ekmek veriyorlar, yardım yapıyorlar.

Türk soylulara dönük pozitif bir ayrımcılık ile ilgili olarak Türk soyluların bulundukları Ülkelerden ayrılmamaları dış göçün olmaması ve onların yerinde kalması noktasında özel politik bir duruş devlet politikası olarak, Yunanistan'daki, Bulgaristan'daki, Irak'taki Türk soylu vatandaşlarımızın orada kalmalarını istiyoruz. Biz diyoruz ki "Orada kalın." Ama yani bu devlet sadece "Kalın, sana ikamet vereyim burada. Sen orada mevcudiyetini devam ettir. Bizi orada savun." noktasında oradaki soydaşlarımızın yalnız kaldıklarını düşünüyorum. Burada dış politikamızın bu noktada çok güçlü olduğunu söyleyemeyiz.

Hep ekonomik sebepler sanıyorum, biraz da böyle misyoner bir ülke değiliz, yani işte vatandaşımızı orada savunalım…. Ben uzun yıllar yurt dışında yaşadım. Oradaki ırktaşlarımızı gördüm. Orada bir Atatürkçü Düşünce Derneği ben kurdum. İcabında bakıyorsunuz, politika var gibi gözükse de dış politika… Yani diplomat sayımız -950 kadar falan- 970 kadar kadar şu an, olması gereken sayı 1.500 civarlarında. Ben Kosova'da iki yıl görev yaptım. Bize Kosova'yla ilgili bilgi verecek olan Dışişleri Bakanlığından gelen bir insan Kosova'ya hiç gitmemiş, orayı bilmeyen bir insan. Şimdi orada ben gittim, baktım, insanlar Türkçe konuşuyor, elit insanların dili Türkçe falan.

Yani bizim böyle bir dış politika problemlerimiz de var. Ülkemizin bu insanlara yaklaşımı da yok desem tecrübelerim çerçevesinde uygun olur.

Ermenistan'dan Türkiye'ye girip ve Türkiye'de ikamet edenler ve ülkemize gelip çalıştıkları yönünde spekülasyonlar var. Ermenistan'ı Avrupa'dan sayıyoruz ve başvuranlar sebepleri varsa mülteci sayılıyor. O çerçevede bugüne kadar Ermenistan'dan 94 yılından bugüne kadar bir tane müracaat olmuştur.

Ermenistan vatandaşlarının ülkemizde kaçak çalışması sayılarla konuşursak çok önemli olmamakla birlikte bir sorunumuz. Özellikle Ermenistan'dan gelen bayanların fuhuş amaçlı çalışmalarıyla ilgili sorunlarımız var. Yine Ermenistan sınırımızda olan Kars, Ardahan, Iğdır ve yakın illerde bu kişilerin daha çok çalıştıkları, fuhuş amaçlı çalıştıkları ve yakalandıkları zaman ülkelerine sınır dışı edilmeleri söz konusu. Gerek yasa dışı olarak bulunma yani herhangi bir ikamet izni olmaksızın ya da oturma izni olmaksızın ya da yasal bir giriş olmaksızın ülkemizde yakalanan Ermenistan uyruklu yabancıların sayısı son on üç yılda toplam 5.909 dur. 5.909 Ermeni vatandaşı yasa dışı durumda olduğundan ya da yasa dışı giriş yaparken yakalanmış ve sınır dışı edilmiştir. Son yıllarda bunun sayısında bir azalma var ama 2007 ve 2008'in ilk dokuz ayını verirsek, 2007 yılında 779; 2008 yılının ilk dokuz ayında da 474 tane Ermeni vatandaşı özellikle fuhuş amaçlı kaçak çalışmadan dolayı yakalanmış ve sınır dışı edilmiştir. Yine ülkemizin, kanunlar doğrultusunda ülkemize giriş yapmak isterken yakaladığı ve ülkemize girme şartlarını taşımayan kişiler var. Bunlara baktığımızda da, toplamda bu sene 100 tane Ermeni vatandaşı yasal giriş yapılabilecek hudut kapılarımızdan girmeye çalışırken, gerek sahte belgeleri olması gerekse ülkemizde kalması için gerekli şartları taşımadığı anlaşıldığından ülkemize alınmadan geri çevrilmiş. Yani genel toplama baktığımızda ilk dokuz aylık, on aylık çerçevede toplamda 500 tane Ermeni vatandaşının Türkiye için kaçak çalışma boyutuyla gündeme geldiğini görüyoruz.

Bu sayının diğer başka ülkeler gibi çok önemli bir sorun olmadığını söyleyebiliriz. Bu kişiler daha çok vizeyle giriyor, kaçak kalıyorlar. Vizelerini Gürcistan'dan alıyorlar. Vize başvurusu yapıp girebiliyorlar.

Irak bizim kaçak göç konusunda en eskiden beri en önemli sorunumuz. Gerek Irak'taki iç problemler veya işte başka ülkelerle olan problemler gerekse ülkemize hemen sınırı olması, ülkemizin Avrupa Birliğinin hemen yanı başında olması gibi sebeplerle, kültürel sebeplerle, özellikle Kuzey Irak'taki soydaşlarımızın veya işte yakın kültürden, dinî kültürden, bağdan kaynaklanan nedenlerle Türkiye'yi bir geçiş ülkesi olarak kullanması söz konusudur.

Körfez Savaşı'ndan beri bir sorun olmuş, bir de son zamanlarda orada yaşanan terör, iç çatışma, işgal… bunu daha da arttırmıştır.

Ülkemizde 95'ten bu yılın 10'uncu ayına kadar toplam 127.166 Iraklı kaçak olarak yakalanmıştır. Bu sayı özellikle 2001-2002 yıllarında en yüksek oranlara çıkmıştır, 20 binli rakamlara çıkmıştır ama ondan sonra bir azalma söz konusudur. Ta ki 2006'da yine bir artış olmuş, 6 binli rakamlara çıkmıştır. Geçen yıl 9.300 gibi bir rakama çıkmış ama bu yıl sebeplerini tam belki kestirememekle birlikte ciddi bir azalma olmuş ve ilk on aylık rakamımız 3.814 dür. Iraklılar için çok önemli bir düşüş olarak söyleyebiliriz.

Gelenlerin çoğunluğu, coğrafi yakınlık itibarıyla Kuzey Iraklı kişilerdir. Ama Kürtler ve Türkler de olabiliyor. Türklerle ilgili zannediyorum bir devlet politikamız var - onu ben çok detaylı bilmemekle birlikte- girişlerinde bazı kolaylıklar sağlanabiliyor. Yakalanan kaçak göçmenlerin çoğunluğu Iraklı Kürtlerden oluşuyor veya işte Sünni, Şii ayrım olmadan Irak'ın bütününden de kişiler de gelebiliyor ama çoğunluğu Kuzey Irak'tan gelen kişiler oluyor.

II.1.a.2.Emniyet Genel Müdürlüğü Yasa Dışı Göç Birim Amiri Oğuzhan Ömer Demir

"Yasa dışı göçmenlerin ülkemizde yakalandıklarında herhangi bir prosedüre girme talepleri olmazsa yani sığınma talepleri olmazsa veya Türkiye'ye yasal yollarla gelme, yasal oturma, çalışma, eğitim hakkı aramıyorlarsa, yasa dışı yollarla başka bir ülkeye gitme, yasa dışı olarak Türkiye'de kalma gibi bir arayışları varsa bu tamamen kanunlarımıza aykırı olduğundan bu kişilerin ülkesine sınır dışı edilmesi söz konusudur. İlgili kanunlarımız uyarınca ve yakalanmış olan bütün Iraklı 127 bin yasa dışı göçmen Türkiye'de yakalanmış ve ülkesine iade edilmiştir.

Bütün yasa dışı göçmenler için aynı mahiyette kamplar var. Bugüne kadar ülkemizde hemen hemen bütün ülkelerden, şimdiye kadar toplam Amerika dâhil 173 ülkeden vize ihlali de dâhil farklı nedenlerle yakalanmış kaçak göçmen bulunmaktadır.

Bu yılı, 2008 yılını kastedersek şu anda en ağırlıklı ülke Pakistan. Hemen arkasından Afganistan takip ediyor ardından Filistin var. İlk üç ülke; Pakistan, Afganistan ve Filistin. Irak'taki bahsettiğim azalma tabii bu son yıldaki istatistiklere de yansıdı.

Bunların çok büyük çoğunluğunu asıl amacı Türkiye'den geçerek üçüncü ülkelere gitmektir. Afrikalılar da aynı. Türkiye bir doğal köprü olduğundan, coğrafi konumumuzu değiştiremediğimizden böyle doğal bir sorunumuz var ve Afrika vatandaşları genellikle Kuzey Afrika ülkelerinden deniz yoluyla veya başka sahte pasaport yollarıyla Avrupa ülkelerine geçmeye çalışıyorlar.

Avrupa'dan herhangi birisi geliyorsa Birleşmiş Milletlerin bunda hiçbir ilgisi yoktur. Yani Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine bilgi de verilmiyor zaten bu durumda vermeye de gerek yoktur. Zaten konu Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin dışındadır artık tamamen ülkemizin konusudur. Bu kişilerle ilgili olarak kişi alınıp hemen değerlendirme yapılıyor, hakkında karar veriliyor. Eğer statü gerektiriyorsa statü veriliyor. Ülkemizde yaşamaya başlıyor bunun sonunda da belki vatandaşlıkla filan da bitebilen bir süreç işliyor.

Bir kişinin mülteci durumuna düşebilmesi için

-Öncelikle bir kere ülkesinin dışında olması gerekiyor yani vatandaşı olduğu ülkesinin dışında olması gerekiyor.

-Daha sonra da ülkesine haklı nedenlerle, korku nedeniyle dönememesi yani ülkesinin korumasından yararlanamıyor veya yararlanmak istemiyor olması lazım.

- Bunları sağladıktan sonra o dinî, ırki, milliyeti, belli bir sosyal topluma mensubiyeti çerçevesinde o haklı korkularının bunlara dayanması gerekiyor.

Bugüne kadar Avrupa ülkelerinden bu kapsamda 200 civarında müracaat olmuş ve 44 ü kabul edilmiştir. Bunların çoğu Yunanistan ve Karadağ vatandaşıdır.

"Bunlar sınırlardan elini kolunu sallayarak, bu kadar yoğunlukta insanın geçme şansı nasıl olabilir? Baktığımız zaman işte yüzlerce insan elini kolunu sallayarak içeriye giriyor ki bizim bu Güneydoğu hassas bölgemiz. Olağanüstü güvenlik önlemleri aldığımız bölgeler. Buna rağmen nasıl geçtikleri konusunda biraz bilgilendirirseniz. Şeklindeki ifadeyle ilgili olarak;

Şimdi bizim kara sınırlarımız sanıyorum 2.900 kilometre kadar. Deniz sınırlarımız 6.200 kilometre kadar ve bizim yapmış olduğumuz çalışmalar çerçevesinde geçen yıl 64.290 illegal göçmen yakalanmış durumdadır. Yani tabii herkes elini kolunu sallaya sallaya geçemiyor ama tabii şu da bir gerçek ki, burada jandarma, Sahil Güvenlik Komutanlığımızın tabii büyük çalışmaları var, bizim çalışmalarımız var. Jandarma, Kara Kuvvetleri de artık Güneydoğu sınırımızda mevcut. Onların yapmış olduğu çalışmaların hakikaten altı çizilebilir. 64.290 kadar kişi yakalanmış durumdadır geçen sene itibarıyla bir yıl içerisinde.

64.290 sayısı, yakalanan göçmen sayısı olarak Avrupa'daki en yüksek sayısıdır. Yani illegal göçe karşı yapmış olduğumuz çalışmalarla ilgili olarak Avrupa değerlerindeki bir numaralı ülkeyiz.

Afganistan'daki, Pakistan'daki şu anki yaşam koşullarından da kaynaklanan sebeplerle çünkü dünyaya en büyük göçü şu an Afganistan ve Pakistan veriyor.

Göçmen kaçakçısı örgütlerin, yakın ülkelerden ülkemize geçiş için kişi başına aldıkları para bin ve 2 bin dolar arasındadır. Mesela bir Iraklı ülkemize geçmek isterse 2 bin dolar, bir Afganistanlı ülkemizden diğer ülkelere geçmek istiyorsa 5 bin dolar-10 bin dolardır. Böyle tarifeler var. Yani bir Moritanyalının buraya gelme bedeli var. Yani şimdi o rakamlar da var, yurt dışından almış olduğumuz bilgiler, hepsini bilemeyebiliriz ama bir havuz var, o havuzda biriktiriyoruz bilgileri. Şimdi burada ortada tabiri caizse ciddi bir kaymak var, yağlı bir kemik var, rant var.

Yani ve bu insanlar, bütün ülkeler bununla savunuyor. Avrupa, eskiden rüya vardı, rüya bitti; umut satıyorlardı, umut bitti. Eskiden yasa dışı göçmenlere sıcak bakıyorlardı mesela Avrupalılar. Gelsinler, ucuz işçi çalıştıralım. Ama şimdi artık işsizlik kendi ülkelerinde de arttığı için bunu ciddi bir sıkıntı olarak gözüküyor.

Toplu hâlde 20 kişilik, 50 kişilik bu kadar kişinin gruplar hâlinde sınırlarımızdan geçip batı sınırlarına kadar bu kadar rahat geçmesi nasıl mümkün oluyor? Bu gerçekten böyle oluyor mu? Şimdi bunun olanı var, olamayanı var. Şimdi sınır güvenliğimiz çok komplike bir sistem, Türkiye'deki sınır güvenliği birçok ülkede olmayan bir sistem. Sınır güvenliği çok çeşitli kurumlar tarafından sağlanıyor. En başta sınırlarımızda, kara sınırlarımızda İran sınırımızın bir kısmıyla Irak sınırımızın tamamı Jandarma Genel Komutanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığından aldığı bir yetki ile bu görevi yapıyor. Onun dışındaki bütün kara sınırlarımızı Kara Kuvvetleri Komutanlığı yürütüyor ve gerek Jandarma gerekse Kara Kuvvetleri Komutanlığının sınır güvenliği görevini ifa ederken herhangi bir kolluk görevi, yetkisi ve eğitimi olmuyor. Onlar sadece sınırdaki hudutları bekleme, gözetleme, terörist faaliyetler varsa veya kaçakçılık faaliyetleri varsa bu konularda gözetleme ve eğer yakalamalar varsa bu kişileri kolluk kuvvetlerine teslim etme yetkisine sahip. Herhangi bir özel eğitimi, profesyonelleşmesi olmadığından kara sınırlarımızdaki o bölgede yani çok geniş bir alandan bahsedebiliriz özellikle doğu ve güneydoğu sınırlarımızdan bahsedersek çok yüksek, denetlemesi ve kontrolü oldukça zor olan ve neredeyse yılın yarısında karla kaplı olan bir bölgede kolluk kuvvetlerinin yetkisinde ve görevinde ve uzmanlığında olan sorunlara bu kuvvet komutanlıklarımızın yeterli cevap vermesi mümkün görünmüyor, mümkün de olmuyor ve bu nedenlerden dolayı eğer belirli bir terörist faaliyet veya ona benzer bir faaliyetten dolayı bir istihbari bir bilgi yoksa bu kişilerin ellerinde, bu komutanlılarımızın ellerinde bu kişiler özellikle bölgede çok iyi uzmanlaşmış, o bölgeyi çok iyi bilen, sınırın iki tarafından akrabaları olan, İran sınırımızda olsun, Irak sınırımızda olsun, Suriye sınırımızda olsun bölgeyi çok iyi bildikleri için değişik kılavuzların yardımıyla değişik miktarlarda paralarla ülkemize

giriş yapabiliyorlar. Bunlar 50 kişilik gruplar hâlinde de olabiliyor 100 kişilik gruplar hâlinde de olabiliyor, tek kişiyle de girebiliyor. Bunlar tamamen yapılan yatırıma bağlı, organizasyonun büyüklüğüne bağlı. Bu bir kişi de olabiliyor, kılavuzluk yapabilen bir kişi. Sınırın belli yerlerinde patikalar var. Ben 2002 senesinde Hakkâri ve Van bölgemizdeki sınırlarımızda bir inceleme gezisine katılmıştım. Oradaki sınır karakollarımızda ne gibi denetimler yapıldığını bize gösterdiler. Oradaki kaçakçılığın, sadece insan kaçakçılığının değil akaryakıt kaçakçılığının özellikle veya başka madde kaçaklığı, sigara kaçakçılığı gibi şeylerin nasıl yapıldığını göstermişler ve geçişi oldukça zor bölgelerde patikalar yapmışlar ve bu bölgelerde askerin denetim yapmadığını anladıkları, bildikleri veya gözledikleri zamanlarda geçişler yaptıklarını söylediler. Bu sadece dediğim gibi akaryakıt ve başka kaçakçılıklar için değil insan kaçakçılığı için de aynı şekilde gerçekleşebiliyor. Bazen gruplara kılavuzlar sınırın belli kesimine kadar eşlik ediyorlar mesela, özellikle İran sınırında bu çok yoğunluklu, belli bir yerden sonra "Bu istikamette devam edin." diyorlar ve sınır birliklerimizin yakalamalarının çoğu böyle kendi hâlinde gelen 50 kişilik, 40 kişilik, 10 kişilik grupların yakalanması şeklinde oluyor. Eğer, bu kişiler denetimsiz bölgelerden geçişi başarabiliyorlarsa veya özellikle başlarında kılavuzları varsa bunlar geçişi sağlayabiliyor. Sınır illerine geldikten sonra eğer ikili bir organizasyon varsa yani sınırın iki tarafında güzel bir organizasyon varsa bunlar, kamyon kasalarına veya otobüslere veya da daha değişik şekillerde alınıp batı illerine götürülüyorlar. Şimdi, eğer o illerdeki denetimler, özellikle kırsal kesimdeki denetim bu kişilerin ülkeye girişi, ondan sonra çeşitli araçlara bindirilip yola çıkarılması aşamasında herhangi bir organizasyon bilgisi yoksa, istihbari bilgi veya ona benzer kolluk denetimi söz konusu değilse o bölgelerde çeşitli yol kontrollerini aşabildikleri zamanlarda batıya kadar geçmeleri sadece bir yolculuktan ibaret.

Bilgilerimizde, PKK terör örgütünün de bu faaliyetler içerisinde olduğu, kuryeler vasıtasıyla bu işi yaptığı yani örgütün de buradan bir rant sağladığı mevcuttur.

İnsan kaçakçılığı yapan kişilerin yakalanması için gerek jandarma gerek Sahil Güvenlik Komutanlığı gerekse emniyet birimlerinde değişik çalışmalar yürütülüyor. Bizim Kaçakçılık Dairemiz de yine Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun, Ceza Kanunu'ndaki maddelere atıf yaparak polise teknik takip, izleme, dinleme yetkisi de veriyor yasal izinler dâhilinde ve bizim de büyük organizasyonların çökertilmesine yönelik Kaçakçılık Dairemizde çalışmalarımız var. Çok büyük insan kaçakçıları var yani 2000, 2001 ve 2002 yıllarında yaklaşık yirmi otuz tane geminin -800 ila 1.300 kişilik gemiler bunlar- Türkiye'den kalkıp İtalya'ya gitmesini organize eden bir kişi vardı

mesela. Bu kişi bu çalışmalar sonucunda yakalandı, senelerce içeride kaldı ve daha sonra tekrar çıktı. Yani çok büyük çaplı organizasyonları yürüten kişiler yine bu şekilde çalışmalara tabi oluyorlar. Bizim 1998 yılından bu yana toplam tutuklanmış olan insan kaçakçısı sayısı 9.327 ve bunların çoğunluğu Türklerden oluşuyor ve 2007 yılında 1.242 ve ilk dokuz aylık zaman zarfında 960 kaçak göçmen organizatörü yakalandı. Yani bu kişileri organize eden, işini kolaylaştıran, bir yerden bir yere naklini sağlayan kişiler…

Bu konudaki bütün bilgiler , Kaçakçılık Dairesinden ve diğer kurumlardan bize geliyor ve biz derliyoruz. Size arz ettiğim rakamlar da bütün Türkiye rakamlarıdır. Yani organizatörler dâhil olmak üzere.

Biz bu kişilere karşı isteksiz davranıyor muyuz yani bu kişileri gözden kaçırmak istiyor muyuz, bunlara sırtımız dönüp görmezlikten gelmek istiyor muyuz? Böyle bir şey elbette ki söz konusu olamaz yasal çerçevede ama pratikte böyle midir, buna tabii "öyledir" demem benim çok zor. Ama şunu söyleyebilirim: Genellikle yakalamaların çoğunluğu kırsal kesimde araçlar seyrederken ya da kişiler kırsal kesimden geçiş yapmaya çalışırken ya da deniz sınırlarımızdan herhangi bir araca binmeye çalışırken veya oralarda beklerken yakalanıyor çok büyük çoğunluğu. İl merkezlerinde çeşitli operasyonlarla yakalananlar da var ama çok büyük gruplar hâlinde yakalandıkları için bu kişiler kırsal kesimde jandarma tarafından yakalanıyor ve jandarmanın bu kişileri barındırma, iaşesini, ibatesini temin etmek gibi bir sorumluluğu yok emniyet görevlilerine teslim ediyorlar. Yani orada bir emniyet görevlilerinin isteksizliği söz konusu değil. Onunla ilgili rakamlar da var yani polis birimlerinin yakaladığı, jandarmanın yakaladığı…

Yakalanmaların üçte 2'si batı sınırlarımızda oluyor, üçte 1'i doğu sınırlarımızda oluyor.

Tabii, buradaki organizasyonların kuvvetine ve iş birliğine, ilişkisine de bakmak lazım. Yani doğudaki organizasyonlar gerçekten çok kuvvetli ve mesela jandarmanın bir uygulaması var: Kontrol noktaları oluşturmuşlar sırf kaçak göçmenler için. Kontrol noktalarına alternatif noktalar da oluşturuyorlar ve bunlar saklı tutuluyor. Yani oralarda pusuya yatarak beklemeler yapıyorlar. Yani bu kişiler eğer bir yerde kontrol varsa ara yolları, farklı yolları, alternatif güzergâhları takip ediyorlar. Yani bunlardan da denemelerle, tecrübelerle, yakalanmalarla tecrübe ediyorlar ve güzergâhlarını değiştiriyorlar, kullandıkları araçları değiştiriyorlar. Bu tür şeyler söz konusu ama dediğiniz gibi gerçekten kaçak göçmenleri, yılda 50 bin, 60 bin gibi rakamları düşündüğünüz zaman çok büyük bir külfet ve sınır ülkelerden gelen kaçak göçmenleri

düşünürsek bunlar çok büyük bir sorun değil. Dediğim gibi, 127 bin Iraklının 127 binini de biz geri göndermeyi başarmışız çünkü sınırımız var ve geçiş kolay, göndermesi kolay. Yani siz istediğiniz kadar Edirne'de yakalayın…

Sınır illerimizde yakalananları göndermemiz çok kolay ancak sınırımız olmayan ülkelerde eğer ülkemizde bir temsilciliği yoksa, diplomatik ilişkilerimiz zayıfsa ya da o ülkeye göndermek pratik açıdan mümkün değilse çünkü birçok ülkeye ülkemizden direkt uçuşlar yok veya kara yoluyla göndermemiz zaten söz konusu değil. Başka bir ülkeye sınırı varsa, yani arada başka bir ülke varsa, üçüncü bir ülkeye göndermek oldukça zor. Yani bir Moritanyalıyı Moritanya'ya göndermek büyük bir iş. Eğer birkaç tane Moritanyalıyı gönderebilirseniz başarıdır çünkü direkt uçuş yok.

Uyruk saklama bir alışkanlık gerek organizatörlerin telkiniyle gerek kişisel tecrübelerle bu kişiler kendi uyruklarını saklıyorlar. İsimlerini farklı olarak söylüyorlar, kimlikleri olmadığından onları tanımlayabileceğiniz elinizde bir tane yöntem kalıyor, o da "parmak izi" Herkeste olduğu için o kişiyi o şekilde tanımlamanız mümkün. Birkaç yıldır bütün yasa dışı göçmenlerin, yakalanan herkesin bizim otomatik parmak izi sistemimize kayıtları alınıyor. Yani parmak izi kayıtları alınıyor ve eğer bir yerde yakalama olursa AFİS kayıtları, parmak izi sistemi kayıtları tekrardan inceleniyor ve bu kişinin gerçekten aynı kişi olup olmadığı, daha önce yakalanıp yakalanmadığı, ülkemiz daha önce giriş yapıp yapmadığı…

AFİS Türkiye çapında bir sistem, başka ülkelerle herhangi bir bağı yok.

Yani ikinci, üçüncü, beşinci bunlar tespit edilebiliyor. Her zaman da ekonomik sıkıntılardan dolayı bu insanlar göç etmiyor. Eğer maddi imkânları varsa Avrupa ülkelerinde yaşamak istiyorlarsa çeşitli alternatifler deniyorlar. Yani organizatörlere belli miktarlarda para vererek bunların geçişlerini sağlamak mümkün olduğu için bu söz konusu olabiliyor.

Tekrar geriye dönersek bu barınma problemleriyle ilgili. Şimdi bizim kaçak göçmenleri yakaladığımız zaman ülkelerine geri gönderme durumumuz var. Kanuna göre sınır dışı edilmeleri gerekiyor. Sınır dışı edilmesinde gerek bilet bulma gerek başka belgeleri temin etme veya ülkesine gönderme zorluğu durumlarında bunları yine kanunun ilgili maddesine göre bir yere yerleştirmek durumumuz var. Bu sene toplam 2.445 kişilik kapasitemiz var. Yasa dışı göçmenlerin bu işlemleri sürerken barınabilecekleri merkezler kuruyoruz ve bunlar yatışa uyun, diğer gıda imkânlarının olduğu, temiz, düzenli, gözaltı merkezi olarak değerlendirmediğimiz ama daha çok misafirhane olarak inşa ettiğimiz yerler var veya işte düzenlediğimiz yerler var. Bu Türkiye'nin her tarafında var.

Ülkemizde göçmen kamplarında toplam 2.445 kişilik kapasite mevcuttur. Değişik illerde yirmi küsur ilimizde bu merkezlerimiz var. Bunların başka illerde kurulması için de çalışmalar yapıyoruz.

Son sekiz yılda 19 milyon YTL harcama yapmışız ve bunun 13 milyon YTL'si son üç yılda yapılmış. Yani bunların barındırılması, ülkelerine gönderilmesi için yapılan masraflar böyle bir yekûn tutuyor. Bu, tabii, çok büyük bir külfet. Türkiye'nin bu kadar sorunlarının yanında yine böyle bir sorunla mücadele içinde kendisine çok daha fazla imkân sağlaması gerekiyor ki tabii, gerek güvenlik kurumlarımız gerek diğer kurumlarımız bu konuda daha rahat hareket edebilsinler, daha güçlü olabilsinler.

Dairemizin Avrupa Projesi var. İzmir, Kayseri, Van, Erzurum, Gaziantep, Ankara ve İstanbul'dakiler mülteciler için kabul merkezleri olarak Ankara ve Erzurum'dakiler ayrıca geri gönderme merkezleri olarak 750'şer kişi kapasiteli inşa edilecektir.

Şu anda hâlihazırda 2.800 tane göçmen var illerimizin elinde, işlemleri süren, sınır dışı işlemi süren, seyahat belgesi alınması için çalışmalar yapılan, uçak bileti temin edilmeye çalışılan kişiler var. Yani herhangi bir zamanda bu kadar kaçak göçmen elinizde olduğu için kapasitemizi güçlü tutmamız gerekiyor. Yani iki merkez 1.500 kişi kapasiteli olacak, bu tabii ki yeterli olmayacak ama bizi çok rahatlatacak. Bu merkezlerin de tabii, durumlarına, şartlarına, uzun vadeli kullanılabilirliğine ve ekonomik durumlarına göre tekrardan dizaynı söz konusu olacaktır.

Mültecilerle ilgili olarak tamamen Türkiye Hükûmetinin yükümlülüğü sözkonusudur.

Sığınmacılar ile ilgili olarak ise ülkemiz coğrafi çekinceyi koyduğundan ötürü aslında bir yükümlülüğü yoktur. Ancak yükümlülüğümüz olmadığı hâlde, insani açıdan 1 milyon 300 bin YTL sırf bunlar için çeşitli ayni, nakdî yardım, sağlık yardımı olarak harcanmıştır.

Sığınmacılar, Türkiye'de kaldıkları süre içerisinde geçimlerini sağlayabilme, barınma her türlü imkânları tamamen Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin yükümlülüğündedir.

Ancak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin bu yükümlülüğünü, tam olarak yerine getirdiğini söylemek mümkün değildir. Özellikle, son zamanlarda Cenevre'den direkt, biraz da Ankara ofisinin parası kesiliyormuş sanıyorum, paralarını biraz düşürmüşler. Onlar diyorlar ki: "Sıkıntıdayız", biz diyoruz ki: " sıkıntıdasınız ama bakın bu bizim yükümlülüğümüz değil. Bunun bir yolunu bulun çünkü bu insanlar da gerçekten muhtaç" En büyük sıkıntı da şuradan kaynaklanıyor: Aslında Birleşmiş

Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bu yerleştirmelerde biraz adaletsiz davranıyor. Yani dedim ya, insanlar var, bu sene işte 3 bin insan Amerika başta olmak üzere yerleştirme yapıldı ama bir bakıyoruz ki bunların çoğu son bir sene içerisinde Türkiye'ye gelip sığınma müracaatında, hatta üç ay, altı ay önce sığınma müracaatında bulunmuş insanlar. Ama dönüp baktığımızda bizim elimizdeki listelere, dediğim gibi, yedi sekiz senedir Türkiye'de üçüncü ülkeye yerleştirilmeyi bekleyen insanlar var.

Biraz BMK bu konuyla ilgilenmiyor, ondan doğan sıkıntılar var. Biz sorumluluğumuz olmadığı hâlde bazı illerimiz hatta biliyoruz ki yani bunlara otel türü yerler kiralayıp, evler kiralayıp parasını da direkt Sosyal Yardımlaşma Fonu'ndan veriyorlar.

Kaçak göçmenlerin geri gönderilmesi esnasında misafirhanelerde tutuyoruz, bunun masraflarını tamamen İçişleri Bakanlığı karşılıyor.

Ülkemizde Uluslararası Göç Örgütünün bir ofisi var ve bu ofis anlaşma yaptığı bazı ülkelere eğer kaçak göçmen gönüllüyse geri dönmeye, gönüllü olduğunu ifade ediyorsa ülkesine gitmesi için gereken bütün çalışmaları yapıyor. Şu anda Sri Lanka vatandaşları için böyle bir güzel çalışma var. Herhangi bir ilimizde Sri Lankalı kaçak göçmen yakalanırsa biz hemen Uluslararası Göç Örgütünün Ofisi ile irtibata geçiyoruz, onlar seyahat belgesi, uçak bileti dâhil olmak üzere bütün masraflarını karşılıyorlar, eskortluğunu da yapıyorlar ve ülkesine kadar götürüyorlar. Ama maalesef tabii, bizim sorunumuz olan bütün ülkeler için geçerli değil ancak sorunumuz olan Pakistan ve Afganlılarla ilgili son bir yılda yapmış olduğumuz çok başarılı bir çalışma var, belki bunu arz edebilirim. Sınırdaş olmayan ülkelere kaçak göçmenleri geri göndermek için uçak yolunu kullanmamız gerekiyor. Yani kara sınırından göndermemiz hâlinde bir anlaşmamız yoksa sınır ülkeyle, onların o vatandaşı alıp kendi ülkesine iade etmesi zaten söz konusu olmuyor ama en garantili ve en caydırıcı olan yol o kişini kendi ülkesine hava yoluyla gönderilmesi. Tabii, bunu külfeti oldukça büyük. Bunu devletimiz kendi imkânlarıyla bütçesiyle sağlayamıyor, sağlayamaz da. Çok çok büyük rakamlar gerekiyor bunu için, bir kişini yolculuğunun bin dolar olduğunu düşünürsek ortalama bu çok büyük bir rakam. Ancak şöyle bir uygulama oldu Pakistanlı ve Afganlı kaçak göçmenler yakalandığında cüzi bir telefon masrafımız oluyor ve bu kişileri aileleriyle görüştürüyoruz. Aileleriyle irtibat kuruyorlar ve kendi ülkelerinde elektronik bilet aldırıyoruz, uçak bileti aldırıyoruz. Ailelerini ikna ederek "Bunların başka yere gitmesi mümkün değil, mutlaka geri gelecekler siz bunlara yardım edin." Genellikle de bu kişiler orta yaşlı kişiler olduğu için veya daha küçük yaşta, yirmi ile otuz beş yaşları arasındaki

insanlar olduğu için kendilerine baktıkları aileleri var eğer çok yalnız kişiler değillerse. Bu çerçevede yaklaşık 4 bin Afganlı ve Pakistanlıyı biz son yedi sekiz ay içerisinde uçakla kendi ülkelerine gönderdik. Pakistan Havayollarıyla, Afgan Havayollarıyla... güzel irtibatlarımız oldu. Onlar mesela İngiltere Manchester dönüşlü bir uçağı boş göndermektense direkt Pakistan'a İstanbul'a transit geçişini sağlıyorlar, Sivil Havacılık Kurumumuzla da güzel bir irtibatımız var, Dışişleri Bakanlığı kanalıyla güzel bir irtibatımız var. 300 kişilik boş bir uçak geldiği zaman elektronik bileti olan bütün bu göçmenler uçağa alınıyorlar ve oradan direkt ülkelerine gönderiliyorlar. Yani 3 bin Pakistanlı ve bin civarında Afganlı son altı yedi ay içerisinde direkt gönderildi ve bu çok caydırıcı, etkili bir yöntem. Bizden masraf çıkmamış oldu yani.

Mülteciler için eskiden beri çalışmaları açısından hiçbir sıkıntısı yoktur. Çünkü mülteciler genel hükümlere tabilerdir. Türkiye'de altı aylık ikamet alan herkes çalışma izni hakkına sahip. Yani mülteciler Çalışma Bakanlığına müracaat edip herhangi bir işte çalışabilirler.

Ancak Romanya'dan, Moldova'dan bir turist pasaportuyla gelip burada kaçak çalışan işçiler, kanunlarımıza göre ülkemizde çalışamazlar. Ancak bazı işlerden bunların kaçak olarak çalıştıkları da bir vakıadır.

Türkiye'deki yabancılara İçişleri Bakanlığı olarak biz çalışma izni vermiyoruz. Yani bizim verdiğimiz izin ikamet izni. Yani bir insanın orada ikamet etmesi, oturmasıyla alakalı. Bizim verdiğimiz ikamet izni yabancılara çalışma izni bahşetmez yani biz bunu da söylüyoruz. Mesela insanların, çalışmak isteyenlerin çalışmalarını istiyorlarsa gayelerine uygun bir şekilde vizeyle alıp gelmeleri gerekiyor. Bu çalışma izinlerini de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımız veriyor yabancılara. Yani onun bazı kriterleri var. Bu kriterleri de Çalışma Bakanlığımız belirliyor. Bize de bildiriyor, diyor ki: "Biz bu adama çalışma izni verdik bu yabancıya." Ona istinaden biz de kendisine ikamet izni verebiliyoruz.

Bunun bir süresi oluyor, süre bitiyor, bir daha bu izni almadan çalışmaya devam ediyor ise o zaman kaçak durumuna gelmiş oluyor biz de kaçak işlemden kendisi hakkında adli işlem yapıyoruz.

Kaçak çalışmadan dolayı 1.478 kişi 2006'da, 2007'de 3.048 kişi sınırdışı edilmiştir. Sayı zannediyorum aşağı yukarı bu sene de bu şekilde olur.

Şu anda yakalanmayıp da çalıştığı tahmin edilen ve varsayılan bir rakam olarak böyle bir varsayımımız yoktur. Resmî manada sanıyorum böyle bir açıklama yapmamız

da uygun değildir. Yani böyle bir bilginin bizde olduğunu düşünmüyorum, olsa zaten müdahale etmemiz gerekir.

Şöyle bir rakam var. İkamet ve vize ihlali rakamımız var. Yani Türkiye'de ikamet hakkı almış veya turist vizesiyle girmiş kişilerin ihlal etmeleri hakkında bunlar yine kanunen sınır dışı edilirler.

Bunlar, yani kaçak çalışanlar dışındaki bir grup bunlar, yani kaçak çalıştığı tespit edilmemiş ama kaçak bulunduğu, vize ihlali yaptığı veya ikamet iznini ihlal ettiği için yakalanmış ve sınır dışı edilmişlerin yine 2006 ve 2007 rakamları var. 2006'da 22.541, 2007'de de 31.244 kişi bu şekildedir.

Vize ihlali veya ikamet iznini ihlalinin müeyyidesi; Sınır dışı etmek ve belli sürelerde yurda giriş yasağı koymaktır. İhlalin boyutuna göre altı ay ile on yıl arasında yurda giriş yasağı konuluyor.

İnsan kaçakçılığını bizzat organize edenlerin cezai müeyyidesi ile ilgili olarak; Türk Ceza Kanunu'nun 79'uncu maddesi göçmen kaçakçılığını tarif ediyor ve cezalarını öngörüyor. Göçmen kaçakçılığı yapan kişilerin minimum cezası üç yıl, maksimum sekiz yıl. Eğer bu organizasyon örgütlerle teşekkül hâlinde işleniyorsa bunlar yarısı oranında artırılıyor yani dört buçuk yılla on iki yıla kadar artıyor. Bunların belli bir miktarda da para cezası da söz konusu. O da on bin güne kadar para cezasına çevrilir, şeyden bahsediliyor kanunda. Yalnız kanunda maalesef eksik olan ve bizim giderilmesini önerdiğimiz, Sahil Güvenlik Komutanlığının da geçen yıl böyle bir teklifi olmuştu, 79'uncu madde yani göçmen kaçakçılığı maddesinin göçmen kaçakçılığı yapan kişilerin kullandığı araçların veya işte bunu bir şirket aracılığıyla yapıyorsa bunların da müsadare edilmesi konusunda maalesef bir madde yok, boşluk var.

Genellikle en düşük bir yılda çıkıyorlar ve bir yıl bir göçmen kaçakçısı için çok caydırıcı bir ceza değil. Yani bir yılla çıktıktan sonra tekrar aynı işe dönmesi oldukça muhtemel.

Avrupa'da şu anda hiçbir sığınma müracaatında bulunana bir sene hiç iş piyasasına erişim imkânı verilmiyor. Ama bir mülteci ülkemizde gelir gelmez ertesi gün o imkâna sahip. Çünkü altı aylık ikamet tezkeresi olduğu için elinde yani gidip iş bulup Bakanlığa müracaat edip hemen çalışmaya başlayabilir. Eğitim açısından da tabii ülkemizdeki Türk vatandaşlarına uygulanan neyse ki biliyorsunuz altı, on dört yaş arası ilköğretim zorunluluğu var, aynısı yabancılar için de, -ki parasız- mülteciler için de geçerli. Zaten bu çerçevede okuyan, 500'ün üzerinde sığınmacı çocuk okullarımızda

eğitim görmekte. Ama dediğim gibi bunun lise ve üniversite tabii, daha değişik kanunlara tabii olabiliyor. Doktoraya kadar gidebilir.

Çeçen asıllılar ile ilgili olarak bizim kayıtlarımızda bu kişiler Çeçen diye geçmez, Rusya diye geçer, Rusya Federasyonu diye geçer ama bildiğim kadarıyla Çeçenlerin başvurusu yok. Yani Rusya Federasyonundan gelip de bulunanlardan mültecilik, sığınma isteyenler arasında Çeçen yok. Çünkü ülkemizde zaten ihtiyaç duymuyorlar.

II.1.a.3.İkamet Büro Amiri Fahri Şahin

Çeçenlerle ilgili olarak bugüne kadar ikamet izinleriyle ilgili herhangi bir sıkıntı yok. Bugüne kadar bireysel olarak başvuruların hepsine, yapılmış olan başvuruların hepsine biz ikamet verdik ve toplu hâlde bize olan başvuruların hepsi sonuçlandı. Şu an Yalova'da bir grup var 50 kişilik bir grup, bunun dışında Türkiye'nin büyük illerinde 350 kişilik bir grup da dâhil olmak üzere 450 kişilik bir başvuru var. O 450 kişilik bir başvuruyu... Çeçenlerle ilgili olarak iltica ve sığınma durumları bireysel olarak değerlendiriliyor. Ancak bizim bunlarla ilgili olarak dosya kapandıktan sonra normal yabancı statüsündeki taleplerini millî güvenlik açısından bir sıkıntısı yoksa biz ikamet izni verilmesi noktasında her türlü kolaylığı sağlıyoruz kendilerine.

Vatandaşlık müracaatlarını dosya bazında kişisel bazda değerlendiriliyor sonuca bağlanıyor. Ama bugüne kadar zaten Türkiye'deki Çeçenlerin toplam sayısı bir 5.000 kadar var bugüne kadar sonuçlananlarla ilgili olarak nüfus vatandaşlık ilişkilerinden sayısal olarak rakam istenebilir, o bizde Türk vatandaşı olanlarla ilgili bir istatistikî bilgi tutulmuyor.

II.1.a.4.Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Daire Başkanlığı Yabancılar Şube Müdürü Vekili Ali Öztürk, 17 Aralık 2008 Günü Komisyon Salonunda Yapılan Görüşmede;

"Giriş çıkışla ilgili olarak kısaca, Türk vatandaşı veya yabancıların Türkiye'ye giriş çıkışlaı 5682 sayılı Pasaport Yasası'na göre yapılmaktadır. Türk vatandaşı olsun, yabancılar olsun, hudut kapısından giriş çıkış yapmak zorundadır. Bu mevzuatın öngördüğü bir husustur. Giriş çıkışlar da bizim Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuş olan hudut kapıları, gerek hava gerek kara gerekse deniz hudut kapılarından yapılmakta ve şu anda bu şekilde devam etmektedir. Giriş çıkışla ilgili genel prosedür budur. Tabii kişinin geçerli bir pasaport taşıması gerekir, vize alması gerekir. Türkiye'ye gelecekler için vize alması ya da vize anlaşması, kapıda bandrol vize şeklinde de olabiliyor. Vize rejimi var. Pasaport olması gerekir. Türkiye'den gidecek olan Türk vatandaşları içinse –konumuz değil ama- gideceği ülkenin vizesi veya vize rejimine göre çıkış yapması gerekmektedir.

Türkiye'deki kaçak göçmenlerin bir bölümü pasaportla giren, ama bir müddet sonra bir şekilde -üç aylık süre var zannediyorum orada- üç aylık süreyi doldurduktan sonra da gayri kanuni ikamet konumuna geçen insanlardır. Gerek yasa dışı yoldan gelmiş gerekse yasal yollardan gelmiş, daha sonra vize süresini geçirerek ya da ikamet izni almış, ikamet izni bittikten sonra uzatmamış olan kişilerin konumu da yasa dışı şeklinde oluyor. Ülkemize yasal giriş yapmış ve ne kadarı daha sonra vize süresini geçirmiş veya ikamet izni bittikten sonra uzatmamış bu konuda ayrı bir istatistik şu anda elimizde mevcut değildir. Ancak tahminim yüzde 20-yüzde 15'i geçmez.

Hem Türk vatandaşı hem yabancıların Türkiye'ye giriş ve çıkışlarını bilgisayar ortamına kaydeden ya da giriş yasağı alınan kişilerin otomatikman hem kapıda hem büyükelçiliklerde görülmesini sağlayan bir sistemimiz bizde var. Bu konularda aslında biz Avrupa Birliğinden daha iyiyiz. Ama bir kişiye bir numara tahsis edilip onu daha sonra Türkiye'den çıktı mı çıkmadımının takibini şu anda yapamıyoruz. Biz de çok ihtiyaç hissediyoruz.

Türkiye' de yasal olarak çalışan yabancıların miktarı bellidir. Ancak yasa dışı kaçak çalışanların miktarının tespiti çok zordur. Kamuoyundaki belli ülke vatandaşlarına yönelik rakamlarda abartılıdır.

Türkiye'ye kişinin girişini tespit edebilen bir sistemimiz var ancak üç aylık süre veya vize süresini aştıktan sonra kişinin yurtdışına çıkmadığını bildiren bir sistem bizim de ihtiyacımız olmasına karşın henüz yok. Bu teknik olarak takip gerektiren bir olaydır.

Ancak bu bile yapıldığında sadece kişinin çıkmadığını bilebiliriz, vize veya ikamet süresini geçirdiğini bilebilirsiniz ama kişi nerede onu bilemeyiz.

Kişilerin iadesi konusunda, birinci olarak Interpol kanalıyla bir iade bir de yasa dışı olarak Türkiye'ye gelip de yine geldiği yoldan geri gönderilme şeklinde bir iade sözkonusudur. Birisi yasa dışı göçmen, diğeri de Türkiye'de adli bir olaya karışmış, Adalet Bakanlığının, mahkemelerin süzgecinden geçmiş ve ceza almış, iadeye elverişli testinden geçmiş, kendi ülkesi tarafından aranan kişiler konusu. Interpol bülteniyle bunlar gidip alınıyor ve iade ediliyor.

Yasa dışı göçmenlerle ilgili olarak; her ülke gibi Türkiye'nin de ve diğer ülkelerin de kendi üzerlerine düşen uluslararası yükümlülükleri yerine getirmesi gerekiyor. Ülkelere giriş çıkışla ilgili prosedür gereği, kendi toprağınızdan bir başkasının geçmesine müsaade etmeyeceksiniz, kendiniz de göndermeyeceksiniz, kendi vatandaşınızın da yasa dışı olarak Türkiye'den çıkışını sağlamayacaksınız.

Yasa dışı olarak diğer ülkeleri aşarak Türkiye'ye kadar gelmiş olan kişileri biz yine geldiği yoldan geri gönderiyoruz. Bunların içerisinde uçak biletini ayarlayıp kendisi uçakla gitmek isteyenlerin veya başka bir şekilde gitmek isteyenlerin, polis kontrolünde gitmek isteyenlerin gitmesini sağlıyoruz. Tabii ki bunların geri iade süreci -geri gönderme diyelim- geri göndermesi sağlanırken çocuk, eş, bunların varlığına tabii dikkat ediliyor. Mesela, onları çok zor, ciddi, hayati tehlikesi söz konusu olacak olan durumlarda geri göndermiyoruz, bekletiyoruz. Misafirhanelerimiz var, oralarda bekletiliyor ve daha sonra ortam müsait olduğu zaman gönderme imkânı olabiliyor. Zaten kendi ülkesinin makamlarıyla da temasa geçiyoruz ama bazı ülkeler sahip çıkıyor, bazıları sahip çıkmıyor.

İçişleri Bakanlığının şu anda Avrupa Birliği projesi olarak, İki ayrı ama ikisi de birbiriyle bağlantılı Yabancıların Barınma ve Geri Gönderme Merkezleri Projesi var. Şu anda o proje kabul edilmiş ve bunun çalışmaları yapılmaya başlanmış durumda ve yedi tane ilimizde geri gönderme merkezi ve mülteci kabul merkezleri tesisi çalışması bittiği zaman bu sorunları büyük bir çoğunlukla, bu maruz kalınan yani basında falan çıktığına şahit olduğumuz konular artık ortadan kalkacak.

Yasa dışı olarak Ülkemize girenlerle çok etkin bir mücadele gerekmektedir. Organize suç şebekelerin bu işi organize etmesi sözkonusudur. Bu işte bir rant vardır ve ciddi paralar dönmektedir. O nedenle insanlar hayatlarını ortaya koyup bütün varını yoğunu satıp buralara gelebiliyorlar.

Yasa dışı göçle ilgili olarak bizim en birinci sorunumuz sınır güvenliğidir. Yani doğu ve güneydoğuda sınır güvenliğimiz yüzde 100 denemez, bunu hepimiz biliyoruz, oralardan kaçak yollarla girişler var.

İkinci husus da, göçmenlerin barınma sorunları ve iade sorunlarıdır. Şu anda şahısları ülkesine iade edinceye kadar, geri gönderinceye kadar sağlıklı ortamlarda, koşullarda barındırmak zorundasınız. Her ne kadar bir evvelki sene ve bu sene Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine bu iş için 6 trilyon para konmuş ve bunları harcamışsa da maddi olarak çok sıkıntı yok ama siz de kabul edersiniz ki dört ay, beş ay, altı ay bir şahsı sağlıklı ortamlarda barındırmak her zaman mümkün olamayabiliyor. Bunlar 1 kişi değil, 2 kişi değil, 400-500'ü bulan sayılar. Bir de suç değil yani. Bunlar mağdur durumda olan şahıslar. Bir suç değil bu, olgu olarak suç olgusu değil. Bunları barındıracaksınız, ülkesine iade edeceksiniz, geri göndereceksiniz. Her zaman bu kolay değil. Siz batıda yakaladığınız bir kişiyi giriş ülkesini tespit edemediğiniz için, mesela İran sınırından girdiyse İran'a iade etmek zorundasınız ama İstanbul'da yakaladığınız bir şahsın İran

sınırından girdiğini ispat edemiyorsunuz, onun için oraya gönderemezsiniz, ülkesine göndereceksiniz.

Bir de ülkesini söylemiyor, evraklarını imha ediyor, pasaportsuz olarak haymatlos durumuna düşüyor. Ülkesiyle, Moritanya'yla irtibat kuracaksınız, Moritanya böyle bir şeyi kabul etmiyor. Afganistan'la irtibat kuracaksınız, Irak'la irtibat kuracaksınız. Oradaki otorite boşlukları, siyasi otorite boşluğu… Bunların geri gönderme sürelerindeki tüm yükümlülüğü size ait.

Bu konuda en önemli iki sorun hem ödenek sorunu hem de ülkelerle ilgili ikili işbirliği sorunudur. Ülkeyle irtibat kuracaksınız, vatandaşını kabul edecek ve göndereceksiniz.

Avrupa ülkelerinde yasadışı göç ve göçmenlik konusu kolluğun dışında ayrı bir organizasyondadır. Tüm Avrupa ülkelerinde böyledir yani. Yani bu işin tamamen kolluğun üzerinden alınması lazımdır. Mesela, şimdi göçmen kaçakçılığından bahsediyoruz hep ama bir örneği var, biz bunu yaşıyoruz, şu anda insan ticareti var. İşte kadınların zorla fuhuş amaçlı gelip de burada çalıştırılması. Bizler insan ticaretinde de mesela çalışmalar yapıyoruz ve affedersiniz, 10 tane bayan yakalıyorsunuz ama 8 tanesi "Ben bu işi gönüllü yapıyorum, memnunum hayatımdan." diyor belki ama 2 tanesi gerçekten zorla gelmiş, zorla çalıştırılmış, alıkonulmuş, hizmetçiliğe gelmiş ama fuhşa zorlanmış ve bizim mağdur diye tanımladığımız şahıslar bunlar. Biz 2 tanesini tespit ettiğimizde, Uluslararası Göç Örgütüyle biz emniyet olarak -ya da jandarma da aynı şekilde- irtibatlıyız. Tamamen o mağdurları biz tespit ettikten sonra Uluslararası Göç Örgütü alıyor onları. Onların burada barındırılması, yemesi içmesi, geri gönderilmeleri, sağlık tedavisi istiyorsa, avukatlık, bütün her şeyini idari anlamda onlar sağlıyorlar. Bizim gerçekten üzerimizden yük alıyorlar, çok büyük fayda sağlıyor. İşte böyle bir mekanizmanın da aslında göçmen kaçakçılığında kurulması lazımdır.

Bu söylenenler proje kapsamında projeler bittiğinde, geri gönderme merkezinin içerisinden sosyal yardım olsun, diğer tıbbi yardım olsun, psikolojik yardım olsun bunlar sağlanacak. Bunlar var o projenin içerisinde.

İster kanuni yollardan girip suçlu duruma düşmüş olsun ister gayri kanuni yollardan girenlerin içerisinde yakaladıklarınız arasında size intikal eden işkence iddiası, kötü muamele iddiası veya ölüm olayı var mı? Bu şahısların toplu olarak barındırıldıkları yerlerde… Gazetelere zaman zaman intikal ediyor, bilgimiz var ama sizin tespit ettiğiniz kaç tane toplu isyan girişimi veya protesto girişimi oldu? Özellikle işkence ve kötü muamele iddiası konusunda mesela zaman zaman uluslararası örgütler Türkiye'nin bu tür

kaçak göçmenlere karşı çok kötü davrandığına dair iddialarda bulunabiliyorlar. Bunları gayri insani şartlara ittiklerini, hatta ölüme terk ettiklerini bile iddia eden uluslararası kuruluşlar var. Türkiye için çok olmasa da Yunanistan için olduğunu biliyorum ben, gözlemlerimiz de var. Bu konuda size intikal etmiş bilgiler nelerdir? Şeklindekisoruyla ilgili olarak;

Biz aslında göçmenleri misafir ediyoruz. Bu misafir olarak bulunma süresi de kişinin kendi ülkesiyle temasa geçilerek seyahat edebileceği, kendi ülkesine gönderilebileceği, uçak biletinden tutun da seyahat belgesini tekrar temin edinceye kadar geçen süredir. Çünkü çoğunun üzerinde pasaportu bilgisi olmuyor. Hatta siz bunun uyruğunu bile tespit edemiyorsunuz. Ülkeler kabul etmiyor, bu bizden değil diyorlar, bizim ülkemizin vatandaşı değil diyorlar. Çoğu insan kendi ülkesi tespit edilmesin diye belki başka bir ülkenin vatandaşıyım diye söylüyor. Birtakım güçlüklerden bir tanesi de bu. Yani kimliğini tespit edememe söz konusu oluyor. Bunların tabii barındıkları ortam da toplu hâlde yakalandığı, bulunduğu ile göre kapasitenin yoğun olduğu yerler varsa onları yan illere, diğer illere biz geri gönderinceye kadar misafir ediyoruz. Ama bunların tabii ki içeride uzun süre belki beklemiş olmaları, misafir olarak orada bulunmuş olmaları bunların kendilerini çileden çıkartıp, toplu hâlde gündeme gelme adına isyan çıkarma gibi girişimleri ister istemez olabiliyor.

Daha önce de söylediğim gibi sınarlardaki güvenliğimiz yüzde 100 kontrol altında dememiz mümkün değil. Yani öyle dersek zaten PKK'lıların geçişini de engellerdik şu ana kadar, kaçak göçmen sorunu da olmazdı. Tabii zor bir coğrafyada yaşıyoruz, fiziki olarak da zor bir coğrafyada yaşıyoruz. Doğumuzdaki ülkelerin hemen hemen hiçbirinde tamamıyla bir demokrasinin yerleştiği, oradaki vatandaşların rahat ve huzur içinde yaşadığı söylenemez. İşte bir İran'dır, Irak'tır, kuzeydoğumuzda Gürcistan'dır. Bu ülkelerin vatandaşları daha rahat şartlara kavuşmak için Avrupa ülkelerine, bizi de geçiş olarak kullanarak, bazıları da bizim ülkemizde kalmak suretiyle bir geçiş çabası içindeler. Yani bu coğrafyadaki şartlar iyileşmediği ölçüde bu sorunun yüzde 100 ortadan kalktığı söylenemez.

Doğu ve Güneydoğudaki fiziki şartların tam olarak kontrol altına alınması, sınır güvenliğimizle ilgili fiziki güvenlik şartları kolay değildir. Onun yanında insani unsurların geçişlere müsamaha edilmesi, göz yumulması gibi suistimali de söz konusudur. Biliyorsunuz o sınırlar polis kontrolü altında değil. Biz Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135 inci maddesinde geçen "katalog suçlar" dediğimiz bizim teknik izleme, dinleme yapılabilen suçlar arasında göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti. Bu 2005

yılındaki değişiklikten sonra bu katalog suçlar arasına girdi ve biz daire olarak o yıldan sonra göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti konularıyla ilgilenmeye başladık. Bizim yaptığımız kaçak göçmenlerle ilgili değil, bunları organize eden şebekelerle ilgili. Tamamıyla teknik destekli, planlı, projeli operasyonlar vasıtasıyla ilgileniyoruz bu konuyla. Burada bizim ele geçirdiğimiz göçmenler tesadüfi yakalamalarla değil, teknik dinlemeyle yapılan yakalamalar. Zaten biz yakaladığımız göçmenleri gerekli resmî işlemleri yapılsın diye Yabancılar Şubemize veriyoruz. Organizatör boyutunda kişilerle ilgilenip onların ifadesini alıp mahkemeye sevk ediyoruz.

2005 yılından sonraki bu faaliyetlerimizde biz 2005 yılında daire olarak 345 göçmen kaçakçılığı organizasyonuna müdahale etmişiz ve 1.636 kaçak göçmeni Yabancılar Şubesine intikal ettirmişiz. 2007 yılında yine 375 göçmen kaçakçılığı organizasyonuna müdahale etmişiz, 550 organizatör yakalamışız, 2.913 kaçak göçmeni de yine Yabancılar Şubesine teslim etmişiz. Bu yıl da şu ana kadar 418 göçmen kaçakçılığı organizasyonuna müdahale etmişiz, 908 organizatör şahıs tutuklanmış ve 3.640 kaçak göçmeni de Yabancılar Şubesine havale etmişiz.

Yani yıllara bağlı olarak sayı kaçak göçmen sayılarından ziyade organizatörler artıyor. Bugün bu sayı 550'den 908'e çıkmış durumdadır. Bu kaçakçılık örgütlenmelerinin uluslararası bir boyutu vardır. Bu örgütlerin içerisinde rant elde etmek amacıyla, ideolojik karakterli suç örgütleri ve siyasi iddialı suç örgütleri vardır. Örneğin PKK bu işin komisyon boyutunda vardır. PKK uyuşturucu ticaretindeki gibi direkt işin içinde yer almıyor, Doğu ve Güneydoğuda bu göçmen kaçakçılığı organizasyonu yapan örgütlerden komisyon alıyor. Bu yakalanan şahıslar örgütten korktuklarından dolayı her ne kadar bunu resmî ifadelerine geçmeseler de, gayriresmî ifadelerinde organizatörler PKK terör örgütünün kendilerinden komisyon aldığını ifade ediyorlar. Tabii bu uluslararası bir suç olduğu için güzergâhlardaki şahıslarla irtibatlı her ülkede muhakkak irtibat noktasının bulunması lazım. Türkiye'de yakaladığımız bu organizasyonlar içinde yerli unsurları olduğu gibi, İranlı, Iraklı, Pakistanlı, daha ziyade bizim doğumuzdaki ülkelerden organizatörler de bu işin içinde vardır. Batı ayağında da Yunanistan'dan, Bulgaristan'dan başlamak üzere muhakkak bir silsile takip ediyor. Bunlar, organizasyonlar, şahısları birbirlerine teslim ederek gidiyorlar. Her ülkenin geçiş parası ayrı. Yani Türkiye'den geçişin ücreti ayrı, Yunanistan'dan Avrupa ülkelerine yerinde teslim konusu ayrı. Bir de bu organizasyonlar parayı yerine teslim ettiği andan itibaren alıyorlar. Yani Pakistan'dan aldığı şahsı Avrupa'ya teslim ettiği anda ilgili ülkesinden kişinin Pakistan'daki annesinden, babasından parasını tahsil ediyor.

Göçmenler yakalama konusunda bizden doğudaki ülkelerde bu konuyla ilgili mücadele yok, aksine teşvik var. Irak'ta, İran'da, Pakistan'da, Afganistan'da zaten bu göçmen kaçakçılığıyla mücadele diye bir şeyden bahsedilemez, onlar vatandaşlarını teşvik ediyorlar.

Batımızdaki mücadele ise tamamıyla biz Türkiye olarak Avrupa ülkelerinden geri kabulü kabul etmiş bir ülkeyiz. Yani Yunanistan giriş noktası olarak istediği şahsı bize iade edebiliyor. Yunanistan Avrupa Birliğinden ciddi destekler alıyor bu konuyla mücadele için. Ama Türkiye'ye iadesinde sadece, bildiğim kadarıyla, 70 euro veriyor Türk makamlarına, kolayca iadesini sağlıyor.

Yunanistan'da göçmen kaçakçılığıyla ilgili olarak Sahil Güvenlik Komutanlığı yetkilidir. Her ne kadar hep Türkiye'yi suçlasalar dahi Yunanistan makamları Türkiye'yle bu konuda ikili iş birliğine açık değiller. Zaten Sahil Güvenlik Komutanlığı kolluk dışında birim olduğu için orada, tamamıyla askeri bir unsur ve Yunanistan'la diyalog noktasında kopukluğumuz var. Türkiye'de uluslararası işbirliğiyle ilgili olarak şu anda yaklaşık 32 tane ülkenin irtibat görevlisi olmasına karşın bizim en az irtibat kurduğumuz, bizimle en az irtibata geçen ülkelerden birisi Yunanistan'dır. Oysaki yakın komşumuz, daha ziyade ilişki içinde olmamız lazım ama Yunanistan makamları bu konuda işbirliğine çok açık değiller, çünkü onların iade konusunda bir sıkıntıları yok. Türkiye'yle geri kabul anlaşması yaptığı için rahatlıkla Türkiye'ye iade edebiliyorlar ve Türkiye'yi geçtikten sonra, Türkiye'yi geçmişlerse, Yunanistan'a veya Güney Kıbrıs'a girmişlerse oradan ilerisine geçmeleri konusunda hiçbir sıkıntıları yok. Yani Avrupa Birliği ülkelerinden herhangi birine geçmişlerse oradan itibaren artık zaten zaten sınır kontrolleri filan yoktur ve kolaylıkla bir diğer ülkeye geçebiliyorlar.

Aslında burada organizasyonların da çeşitli yöntemleri var, bir. İkincisi, sebeplere de biz zaten koyduk bunu. Avrupa ülkelerinin özendirici politikaları da var bu manada. Yani buradan on altı yaşında, on sekizini doldurmamış on altı yaşında, affedersiniz babasının ineğini satmış, parasıyla organizasyona para vermiş, bir şekilde yurt dışına gitmiş. Yakalanırsan, organizatörler de diyor ki "Ben Türkiye'de dilimden, dinimden, ırkımdan, inancımdan dolayı baskı görüyorum da ondan dolayı size başvuruda bulunuyorum." dediği ülke zaten İtalya da olsun, İngiltere de olsun bunu bir gözleme alıyor, cebine para veriyorlar. Yabancılar için de geçerli bu.

Yani, sonuçta suç organizasyonu, organizatörler artık böyle diyor kaçak göçmenlere. Iraklı da olsa, İranlı da olsa böyle dersiniz diyor. Hatta, yakalanırsanız, üzerinizde belge yok, "Moritanyalıyım" dersiniz diyor. Çünkü Moritanya'nın bir elçiliği

yok, temsilciliği yok, irtibatı yok. Yani nereden baksanız altı ay kalıyor yakalandığı ülkede. Şimdi böyle olunca da bazı özendirici politikalar var. Şimdi İngiltere olsun, İtalya olsun Avrupa'nın birçok ülkeleri böyle başvuruları alıyor. Mesela bir ikamet başvurusunda bulunursanız, bugün kafadan bir sene kalıyorsunuz İngiltere'de, adres göstermek şartıyla. İşte karakola gidiyorsunuz, yirmi dört saat aralıklarla imzada bulunuyorsunuz. İşte aynı çocuk ertesi gün annesini arıyor. Anne ben vardım. Amcamın oğlu Hüseyin'e söyle diyor. Gelmek isterse şu telefonu arasın. Ola ki yakalanırsa da böyle böyle ifade versin gibi böyle politikalar var yani.

Artı birçok da yöntem var. Yani bu İngiltere'ye 10 bin dolara gidersiniz, Almanya'ya 6 bin dolara gidersiniz, Yunanistan'a daha ucuza gidersiniz. Sahte belge bu işin en pahalı sistemidir. Bazen 12 bin, 13 bin dolara gider. Sahte belgelerle, pasaportla giriş vardır. Bir de kıyılardan Yunan adacıklarına böyle kaçırışlar vardır yatlarla. Bunların 3 bin, 5 bin dolara belli fiyatları vardır. İşin kalitelisi en pahalı olanıdır, o da havayoluyladır. İşte bu tarz da yöntemler var. Ama organizasyonda maalesef, biz ne kadar teknolojiyi takip etsek de iki ucu keskin bıçak yani. Onlar da takip ediyorlar.

Bizim şu anda bu suçla mücadelede kolluk olarak en büyük sıkıntımız, göçmenlerin geri iadesinden başlayan ülkeler arası iş birliğinin olmayışı artı o barınma evlerinin, geri gönderme merkezlerinin dolu olmasıdır. Yoksa yakalamak, suç organizasyonlarını çökerttmek adına baktığınızda, bizim özellikle son üç yılda ciddi yatırımlarımız var. Personelin uzmanlaşmasına, planlı, projeli, böyle uzun soluklu dediğimiz profesyonel çalışmalar yapmamıza yönelik. Ama yakaladığımızda, kimse biz bu 60 göçmeni ya da 160 göçmeni ne yapacağız diye endişesiyle maalesef böyle bazı sıkıntılarımız da oluyor. Sanıyorum, sizin o teklifiniz çok yerinde bir teklif. Bunun gene emniyet ve jandarmayla irtibatlı farklı bir birimin çatısı altında kurulmasında yarar vardır.

Yasa dışı göçle ilgili olarak Avrupa ülkeleri Türkiye'ye irtibat görevlileri atadı. Batı'mızla olan, Doğu'muzda olanlar da var. Onlara sürekli aynı şeyi vurguluyoruz: Yani biz Avrupa Birliğine giriş sürecinde bir ülkeyiz, Avrupa'nın Doğu'daki son kapısıyız bizden geçen size rahatlıkla gidecek, Onun için siz bu son karakolunuzu çok sıkı desteklemesiniz. Nasıl Yunanistan'ı zamanında destekledyseniz, bizi de desteklemek zorundasınız diyoruz.

Göçmen kaçakçılığıyla alakalı hiçbir Avrupa projesi yapamadık. Kaç defa teklif ettik ama hiçbir Avrupa ülkesi bir proje başlatmadı, yanaşmıyor. İnsan ticaretiyle yapıyorlar, o zorla fuhuş boyutuyla ama göçmen kaçakçılığıyla ilgili olmuyor.

Bizim nasıl Batı'yla geri kabul anlaşmalarımız varsa, Doğu'daki ülkelerle de olmalıdır ancak şu an sadece bizim Suriye'yle geri kabul anlaşmamız var. İran ikili işbirliği anlaşmamız var ama geri kabul anlaşması yok, sadece Suriye'yle var.

Her kurumda olduğu gibi kamu görevlilerinin içinde de kişisel menfaat içinde olanlar olabilir. Yoksa kamu görevlilerinin organize bir şekilde bu işe göz yumması diye bir şey söz konusu değildir.

Türkiye'nin yapısı gereği, insanlarımız kaçak göçmenlere kucak açabiliyor. Yani Avrupa'da belki kendisinde görse zencileri, "Benim vergilerimle bu insanları siz barındıramazsınız, ülkemde istemiyorum." diyebilir ama bizimkiler bırakın öyle demeyi, alıp evine götürüp yemeğini yiyip, ekmeğini paylaşabiliyor. "

Demişlerdir.

II.1.a.5. Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Ferhat Konya, 17 Aralık 2008 Günü Komisyon Salonunda Yapılan Görüşmede;

Göçmenlik yasa dışı göç, iltica ve mülteci gibi konular çok boyutları olan konulardır. Genel Komutanlığının çok geniş bir sorumluluk alanı var. Doğu'da Irak sınırının tamamı ve İran sınırının güneyinde kalan bölümleri toplam 511 kilometrelik bir sorumluluk sahası var. Bunun dışında da belediye hudutları dışarısında yasaların verdiği sorumluluk alanlarında yasaların verdiği görevleri yerine getiriyor.

Türkiye genelinde yılda ortalama yaklaşık 60-65 bin civarında yasa dışı göçmen yakalanıyor. Bunlarla ilgili işlemler, yakalayan kolluk tarafından başlatılıyor. Eğer Jandarma yakalamışsa, sınır birliği ya da kara sınırlarında yakalanmışsa, Kara Kuvvetleri birlikleri yakalamışsa da genellikle Jandarmaya teslim ediyor. Sahillerde, denizlerde yakalanmışsa da Sahil Güvenlik Komutanlığı birimleri tarafından gene sahillerdeki karakollara, jandarma karakollarına çoğunlukla teslim ediliyor. Yurt içerisinde jandarma tarafından yakalananlar da gene jandarma tarafından işlemleri yapılıyor. Bu rakam 60 küsur binin yaklaşık üçte 2'sine karşılık geliyor. Yani Jandarma tarafından doğrudan yakalanan veya başka kolluk birimleri ya da sınır birlikleri tarafından yakalanıp jandarmaya teslim edilen 40 binin üzerinde jandarma tarafından işlem gören yasa dışı göçmen var.

Sahil Güvenliğin ve Kara Kuvvetlerinin yakaladıklarıyla beraber üçte 2'si. Sahil Güvenliğin karada yapılanması olmadığı için, bir anlamda kendilerine yardımcı olunuyor.

Pasaport Kanunu'nda hudutların sınırlarda ülkeye giriş noktaları yasayla belirlenmiştir. Bu noktalar dışından illegal yöntemlerle, öyle ya da böyle, ama münferit

ama organize boyutlu olan suç grupları tarafından illegal olarak Türkiye'ye, ülkeye sokulmaları ya da ülkeden çıkarılması yasa dışı göç olgusunu oluşturur.

Yakalananların başlangıçta belgeleri var mı, yok mu belli olmuyor. Yakalıyorsunuz, daha sonra üzerlerinden belgesi olanlar varsa onları ayıklıyorsunuz, onlar suç işlemiş sayılmıyor zaten. Pasaport Kanunu'nun ihlali ancak bu dediğimiz şartlar gerçekleşirse mümkün ya da belgesi varsa, belgesini ispat ettiği, ibraz ettiği zaman, o zaman adli işlem yapılmıyor.

Bu süreç biraz sancılı bir süreçtir. Çünkü yakalıyorsunuz, çok sayıda göçmeni yakalıyorsunuz. Eğer azsa yirmi dört saat içerisinde, az değilse biraz daha kalabalıksa, örgütlülük boyutu varsa, savcının vereceği süreye göre karakolda bunların tahkikatlarını yapıyorsunuz. Tahkikatları tamamlandıktan sonra savcılığa intikal ettiriyorsunuz. Savcılığa intikal ettirdiğiniz süreye kadar geçen süreç, kolluk olarak, jandarmanın da, polisin de, Sahil Güvenliğin de imkânları içerisinde yapılabilecek şeyler. Yani gözaltına alınanlarla ilgili imkânlar hep var bu süreçte, yirmi dört saatlik süreç içerisinde. Ama sorun ondan sonra başlıyor. Sorun nedir? Yani, normalde yapılması gereken işlem şu: Jandarma yakalayıp işlemleri tamamladıktan sonra, adli işlemler tamamlandıktan sonra artık idari faaliyetlerin yerine getirilmesi gerekiyor. Bunun için de normal bir prosedür var, sınır dışı faaliyetlerini polis yapıyor. Ancak, polis her zaman bu imkânı bulamıyor. Neden bulamıyor? Misafirhaneleri var ama az, kapasitesi çok düşük. Bazen ödenek problemleri olabiliyor. Bazen bu misafirhaneler de olmayabiliyor veya yetersiz kalabiliyor. Bu durumlarda yerimiz yok ya da ödeneğimiz kalmadı gibi gerekçeler olabiliyor. Olduğu zaman da bu karakollarda, jandarma karakollarında bunların barındırılması gerekiyor. Oysa jandarma karakolları, bilindiği üzere 10-15 kişilik, 20 kişilik kapasitesi olan, çok fazla kişiyi barındırmaya müsait olmayan üniteler. Buralarda çok zor imkânsızlıklarla bunlar barındırılmak zorunda kalınıyor. Nerede barındırılıyor? Yemekhanelerde barındırılıyor, erlerin yemekhanesinde. Bahçede tutuluyor, yarı açık garajlar var araçların park ettiği, oralarda oturtuluyor. Tabii bunlar hoş görüntüler değil.

Bazı zaman bu süreç üç ay gibi bir süreyi de bulabiliyor bazı yerlerde. Özellikle trafiğin yoğun olduğu yerlerde, Muğla, Aydın, İzmir, Çanakkale, Balıkesir, Edirne, Van illerinde, çok trafiğin yoğun olduğu bölgelerde bu süreç zaman zaman bir hafta, on gün, on beş gün, bir ay, üç aya kadar ulaştığı oldu bugüne kadar. Bu tabii çok ciddi sorunlar yaratıyor oradaki karakollarda. Bazen polise teslim edilemeyen bu kadınlar, erkekler, çocuklar uzun süre bir arada tutulunca, oturma, yatma, tuvalet, banyo, çamaşırlarının yıkanması, havalandırma, ısınma, erzak temin edilmesi, temin edilen erzakların uygun

koşullarda pişirilmesi, yedirilmesi gibi birçok sorunu da beraberinde getiriyor karakollarda.

Bazen de muhafaza altında tutulan bu göçmenler, bu süre içerisinde kendilerine verilen yemekleri yemeyebiliyorlar. Arbede çıkarıyorlar, firar girişiminde bulunanlar oldu. Yangın çıkarıyorlar. Kışla düzenini bozan eylemlerde bulunuyorlar. Karakollarda görevli jandarma personeline sözlü ya da fiili mukavemette bulunuyorlar. Erzakın yetersiz olduğu durumlarda açlık grevine gidenler zaman zaman olabiliyor. Hijyen kurallarına zaten uyulmuyor genellikle, uymuyorlar. Yemek artıklarını hizmet binasının içine veya bahçeye atıyorlar, çevre kirliliğine sebep olabiliyorlar. Erbaş ve erlerle aynı mekânı kullandıklarından karakolda bulaşıcı hastalık riskini de her zaman taşıyoruz.

Jandarma birimlerinde görevli personel bu şekilde yetkisiz olarak işlem yapmak zorunda kalıyor. Çünkü yasayla verilen görev polise verilmiş ama jandarma zorunluluk nedeniyle bu kişileri birimlerinde tutmak zorunda kalıyor. Yetkisiz olarak tuttuğu bu şahısların iaşelerini genellikle mülki amirlerden, kaymakamlıklardan, belediyelerden, Kızılay gibi diğer yardım kuruluşlarından birtakım girişimlerde bulunmak suretiyle temin etmeye çalışıyor.

Bu konuda Jandarmanın özel bir fonu, ödeneği yok. Gözaltına alınanların yirmi dört saat içerisindekilerle hiçbir sorun yok, orada ödenek var. 24 saat sonrası işlemler için ödenek yok. Bu tür bir durumda genellikle mülki amirlikler, kaymakamlıklar, belediyeler ve Kızılay gibi kurumlarla ilişkiye geçerek imkânlar nispetinde iaşeleri temin edilmeye çalışılıyor. Bu da bazen yerel makamlar nezdinde orada birtakım sıkıntıları da beraberinde getirebiliyor.. Tabii bu yaşanan zorluklar sadece bu tür konularla ilgili yaşanmıyor. Aynı zamanda hem personelin hem de ülke açısından insan hakları ihlalleri gibi birtakım iddiaları da gündeme getirebiliyor.

Bununla ilgili olarak 20 Temmuz 2007 tarihinde İzmir Valiliğinin İl İnsan Hakları Kurulu Cezaevi ve Gözaltı Birimleri İzleme Grubunun, İzmir İl Jandarmasının Urla'daki, Urla İlçe Jandarmanın yakalamış olduğu ve kaymakamın talimatıyla göçmenlerin muhafaza altında tutuldukları, barındırıldıkları bir okulun spor salonunda yapmış olduğu tespitler var. Bu raporda, yasa dışı göçmenlerin uygun olmayan koşullarda muhafaza edildiği, beslenme, sağlık, hijyen koşullarının yetersiz olduğu, mevcut durumun insan hakları ihlali oluşturduğu, kolluğun da üzerine görev verilmemiş olmasına rağmen elinde gelen gayreti gösterdiğine dair ifadeler yer alıyor.

Yine, muhafaza altında tutulan yasa dışı göçmenlerin çeşitli nedenlerle emniyet birimlerince teslim alınmamasından dolayı son iki yıl içerisinde bazı nahoş hadiseler de

yaşadık. Firar olayları oldu mesela. Teslim alınan para ve şahsi eşyalarının, cep telefonlarının serbest bırakıldıklarında iade edilmediğine yönelik daha sonra birtakım iddialarda bulunanlar oldu. Muhafaza altında tutulan göçmenlerin iaşesi için esnaftan, daha sonra kaymakamlık tarafından ödenmek üzere borçla erzak alındığı, bunun ödemesi biraz gecikince esnaf şikâyette bulundu. O karakoldaki görevliler hakkında soruşturma başlatıldı.

Birkaç tane yaşanan olay, aslında bize intikal eden olaylar. İntikal etmeyen çok daha fazla sayıda olay olabiliyor.

Yasayla verilen görevlerin yerine getirilmesi için elbette emniyet imkânları olsa bunu bizden alacak. Burada hiçbir kurumu suçlamak için bulunmuyoruz. Sadece bir sorunun tespitini yapmaya çalışıyoruz. Ciddi anlamda bir sorun var. Ama bu sorunun giderilmesi için bunların barındırılması gereken... Hijyen kurallarına uygun, sağlıklı, uygun koşullar yaratılmış misafirhanelerin yapılması gerekiyor, var olması gerekiyor. Emniyet bir plan dâhilinde barınma merkezleri yapmaya çalışıyorlar ama bu kısa vadede çözülmesi gereken bir sorun aynı zamanda. Uzun vade için böyle planlar yapılabilir ama kısa vadede ne yapılabilir? Öncelikle şu yapılabilir: Yakalanan kaçak göçmenler, Emniyet birimleri tarafından teslim alınmalıdır ama onların da misafirhane imkânlarının artırılması gerekir. Planlanan il misafirhanelerinin yapılmasına paralel olarak, onlar yapılıncaya kadar bazı illerde, özellikle biraz önce sorun olduğunu, yoğun sorun yaşandığını söylediğim illerde misafirhane imkânları yaratılmalıdır. Ama kiralamak suretiyle ama kamu binalarından atıl durumda olanların bu şekilde kullanılması suretiyle istifade edilebilir.

Şimdi, takdir edersiniz ki Aydın/ Didim'de geçmiş dönemlerde 594 kişi bir tek il jandarmanın misafirhanesinde duruyor. Misafirhane değil de yani il jandarma bunu tutuyor. Nerede tutacak? 594 kişi, 600 kişi. 600 göçmenin bir arada tutulması çok zor bir şey. Hiçbir imkânınız yokken yapıyorsunuz bunu. Küçük karakollarda tutamazsınız. Paylaştırırsanız karakollar vazifelerini yapamaz duruma geliyorlar. O zaman bir yerde bir muhafaza altında tutmanız lazım. Kaymakamla müşterek bir karar vermişler. Bir fabrikanın deposunu biraz elden geçirmek suretiyle orada barındırmaya karar vermişler. Bu sefer başka sorunlar beraberinde geliyor. Firarlar oldu birkaç kez. Oradaki personel hakkında soruşturma açtık. Hem onlar mağdur oluyor. Aslında, yasal olmayan bir görevi yerine getirirken, imkânsızlıkların verdiği zorluklar nedeniyle sıkıntılar yaşanmaya devam ediyor. Dolayısıyla bunun çözümü bence bir an önce bu tür misafirhanelerin, özellikle bu sorun olan illerde yaygınlaştırılarak, hızlandırılarak yapılmasıdır.

Kaçak göçmenlerin, Türkiye üzerinden Avrupa Birliği ülkelerine geçiş sağlamak isteyen göçmenlerin kaçak merkezleri olarak kullandığı güzergâhların genellikle ege denizine kıyısı olan iller olduğu ve buralarda yakalandıkları yurda kaçak giriş yaptıkları iller ve arada bulunan illerde yakalanamadıkları konusuyla ilgili olarak kaçak göçmenlerin sadece ege'ye kıyısı bulunan sınır illerinde değil, birçok ilde yakalamalar vardır. Batman'da da yakama oluyor, Bitlis'te de yakalama oluyor. Van'da da, Ağrı'da da yakalama oluyor. Ağrı'da da yakalama oluyor, ama buralardaki sorunlar girdikleri bölgelere çok yakın iller olduğu için daha kolay çözülebiliyor. Batı illerinde polisin teslim alıp mevzuatımız gereğince bu kişileri geldikleri yerden deport etmesi gerekiyor. Deport edilecekleri yerde sınır birlikleriyle diyalog kurulması gerekiyor. Bu biraz süreç alıyor. Bu süreçte iki ay, üç ay, gibi bazen uzun uzun zamanlar geçebiliyor, Bu süreç içerisinde de batıda bu yakalandığı illerde -batıya kadar gelebilmiş ise- bir yerlerde tutulması gerekiyor. Sorun buralarda o yüzden yoğunlaşıyor, ama iç bölgelerde Ankara'da da olay oluyor, ama Ankara'da sorun kolayca halledilebiliyor, çünkü geçiş güzergâhı olduğu için yakalananlar burada yakalanıyor, orası son nokta. Dolayısıyla, son noktada bazen birikme olabiliyor.

Jandarma gücü olarak gözaltında ölen veya yaralanan herhangi bir kaçak göçmen iddiasıyla, insan hakları ihlaliyle ilgili hiç karşılaşmadık. Çok önceki dönemlerde bundan altı-yedi yıl kadar önce Yunanistan sınırında birtakım göçmenlere sıkıntılar verildiğine dair iddialar yer almıştı, ama bu jandarmayla ilgili iddialar değildi, oradaki sınır birlikleriyle ilgiliydi. Jandarma olarak ifade edilmişti, ama jandarma değildi, çünkü oralarda, sınır birliklerinde jandarma görev yapmıyor, jandarmanın görev yaptığı yer belli, Irak sınırı ve İran'ın birazı.

Bununla ilgili iddialar olmadı, ancak yasadışı göçmenlerin özellikle doğu bölgelerinde, geldikleri sınır bölgeleri, illegal olarak giriş yaptıkları bölgeler koşulları çok ağır olan bölgelerdir. Irak sınırında, özellikle iran'ın da belli bölümlerinde, güney bölümlerinde,kış şartları çok ağırdır, her zaman o dağlarda kar vardır, fiziki şartlar çok çetindir, testere dişini andıran dağlar vardır. Bu kadar zor koşullardan geçmeye çalışan yasadışı göçmenler kaçakçılarla gelirler veya kendileri gelirler, ama genellikle birileri kılavuzluk yapar. Buna rağmen, o şartlara ayak uyduramayıp da yollarda telef olanlar olmuştur. Örneğin donarak ölenler olmuştur, sınır hattında karlar eridikten sonra bunlar tespit edilmiştir, bunların hepsi raporlara geçmiştir, savcılıklara, adliyeye de intikal ettirilmiştir. Jandarmayla ilgili bugüne kadar Nezarethanelerde ya da gözaltındayken ya

da muhafaza altında tutulurken insan hakları ihlalleri sonucu öldüğüne dair herhangi bir iddia hiç olmadı.

Yunanistan zaman zaman yakaladığı göçmenleri botlarına, lastik şişme botlarına, zodyak dediğimiz küçük botlara, teknelere bindirerek ya da o hâlde yakalayarak Türk karasularına kadar getirip, hatta tekrar geri dönmesini engelleyecek birtakım müdahalelerle, işte botların havasını indirmek, patlatmak vesaire gibi, bazı zaman da can yeleklerini almak suretiyle denizin ortasında bıraktığı, sonradan da bunun bir şekilde Sahil Güvenlik tarafından ya da balıkçılar tarafından görülerek kurtarıldığı durumlar çok mevcuttur. Bunu Sahil Güvenlik komutanlığı yetkilileri örnek olaylar üzerinden teker teker anlatabilirler. Çok sayıda böyle örnekleri var. Ha, tabii, bu arada, bu göçmenlerden belki bir kısmı da yüzme bilmiyor veya değişik nedenlerle hayatını kaybedebiliyor. Çok acı bir durum. Ama Türk Sahil Güvenliğinin illegal yollarla Yunan karasularına attığı konusunda hiçbir iddia ben bugüne kadar duymadım. Yunanistan zaman zaman Türkiye bize atıyor, deport ediyor gibi iddialarda bulunuyor ama, bunun hiç ispatı yok.

Türkiye'ye bu yasadışı yollarla giriş bir vakıa. Genelde, medyada, biz, bunların girerken değil de çıkarken yakalandıklarını, yani çıkış noktalarına daha yakın yerlerde yakalandıklarını duyuyoruz. Bir zafiyet mi var? Şeklinde bir iddia çok anlamsızdır. Öncelikle biraz önce saydığım o zor koşullarda görev yapan, çok imkânsızlıklar içerisinde görev yapan kamu görevlileri var, onlara karşı haksızlık olur, çünkü hakikaten öyle bir şey yok. Van'da, Ağrı'da, Bitlis'te, Muş'ta çok sayıda yakalamalar vardır.

Yani hangi ilde jandarma olarak kaç kişiyi nasıl yakalamışız, nerede yakalamışız, çıkartabiliriz. Elbette batı illerinde yoğun olabilir, ama sorunlar burada çok olduğu için burada dile getiriliyor sürekli olarak. Oralarda yakalamalar, basında oralar da çıkıyor, ama çok nadiren.

Yani kaçak göçmenlerin ağırlıklı olarak giriş noktalarına yakın yakalandığını söyleyemeyiz.Bunlar, giriş noktalarında da yakalanıyor, yurt içinde de yakalanıyor, çıkış noktalarında da yakalanıyor.

Bugün birtakım iddialar var şehir merkezleriyle ilgili, İzmir'le, İstanbul'la ilgili yoğun iddialar var. Tabii, onlar benim ilgi alanıma girmiyor, benim bölgem değil çünkü, belki Emniyet Genel Müdürlüğü daha sağlıklı açıklama getirebilir o konuyla ilgili, ama ben kendi sorumluluk bölgemle ilgili konuşacak olursam, ülke genelinde her yerde yakalama var.

İstanbul'la ilgili iddialar ile ilgili olarak kastım, belli semtlerde yoğun olarak göçmenlerin illegal olarak kaldıkları, barındıklarına dair iddialar var, onu kastediyorum.

Benim sorumluluk bölgemin dışında olduğu için bunun gerçekliğiyle ilgili çok fazla bu konuda bir ifadede bulunmak istemem.

(…)

Yasadışı göç olgusu, aslında her zaman illegal olarak bir yerlerden bir yerlere, Afganistan'dan çıkıp, Pakistan'dan çıkıp Türkiye üzerinden Avrupa'ya gitmiyor. Bu bir vakıa, böyle bir şey var, evet, illegal olarak sınırlar kullanılarak girebiliyorlar sınırlardan, değişik yöntemlerle giriyorlar. Bazen kara sınırlarından yaya olarak giriyorlar, at sırtında giriyorlar, hudut kapılarından araçlarda gizlenmek suretiyle giriyorlar veya pasaportlarını ya da belgelerini sahte belgeler kullanmak suretiyle giriyorlar, girebiliyorlar. Bir kısmı da yasal yollarla Türkiye'ye geliyor. Muafiyet var. İşte, İran'la üç ay vize muafiyetimiz var. Türkiye'ye geliyor, pasaportuyla geliyor, normal şartlarda, yani bir engel yok onun gelmesine, Türk vatandaşının İran'a gitmesine nasıl engel yoksa. Türkiye'ye geliyor, süresini doldurduktan sonra Türkiye'yi terk etmiyor. Üç ayı dolduruyor, geri dönmesi gerekir, ama dönmüyor ya da bir başka ülke vatandaşı, Afrika'dan kalkıyor turistik amaçlarla Türkiye'ye gelmiş gibi geliyor. Hiçbir engel yok gelmesine, ama onun amacı aslında Türkiye'ye seyahat etmek, ziyaret etmek değil. Onun amacı illegal yollarla bir şekilde Avrupa'ya ulaşmak, çünkü refah orada. Oraya ulaşmak için her yolu deniyor. Şimdi, bu insanın Van'da yakalanma şansı hiçbir zaman yok, çünkü zaten İstanbul'a inmiş, havaalanına, ya da gemiyle gelmiş İzmir'e.

Şu ana kadar konuşmalarımızda, hep ya münferit girişler ya farklı girişleri konuştuk ama -biz de biliyoruz, sizin de mutlaka göreviniz münasebetiyle engin tecrübeniz vardır- bu işler organize suç örgütleri eliyle organize edilen, hani membasından… Neresi? İran'ın Tebriz'inden alınıp işte Viyana'ya götürmek üzere veya Türkiye'ye getirmek üzere organize edilmiş grupların varlığını da biliyoruz. Bunlara iaşe temin eden, araç temin eden, geçiş yollarında rehber temin eden, gittikleri şehirlerde konaklama temin eden -o konaklamanın insani olup olmaması zaten o ayrı bir trajedi- bu örgütlerin tespiti kolay oluyor mu? Bunlar uluslararası bir şebeke mi? Yoksa bunlar yerel örgütler olarak veya düşürdüğünü mü kullanıyor? Bu konuda da bize bir bilgi verirseniz memnun oluruz. Şeklindeki soru ve ifade ile ilgili olarak;

Bu tür örgütlerle ilgili operasyonlarımız var, hem de çok sayıda var. "Kolay oluyor mu?" dediniz. Kolay olmuyor, çünkü bu çok zahmetli bir iş. Çok uzun süreç gerektirebiliyor.

Terör örgütlerinin insan kaçakçılığına karıştığına dair bilgimiz veya operasyonlarımız vardır.

Terör örgütlerinin uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığı, illegal, yasadışı göçmenlerden menfaatlendiği her zaman uluslararası raporlarda mevcuttur özellikle Birleşmiş Milletlerin raporlarında bu yer almıştır. Bu raporlarda terör örgütleri, hudutlardan, karşı ülke bölgesinde oluşturdukları sözde gümrük noktalarından vergilendirme adı altında ama uyuşturucu grubundan, ama yasadışı göçmen grubundan kişi başına para alırlar. Bazen yandaşlarını özellikle illegal olarak bir yerden bir yere götürürler, bazen Avrupa'ya kadar götürürler. Avrupa'ya ulaşabildilerse sahte belgeler koyarlar illegal yöntemlerle onları iltica müracaatında bulundururlar. Örnekleri çoktur bunların. Dosyayı hazırlarlar hem de böyle muntazam ve mükemmel bir dosya olur o, hiçbir eksik bırakmazlar, çünkü sürekli yaptıkları bir şeydir. Orada müracaatları kabul olduktan sonra da o insanlar artık, orada, Avrupa'da götüren kişilerin esiri durumuna gelirler, çünkü orada yaşamalarına, refah seviyelerinin yükselmesine önemli katkı sağlamıştır terör örgütü; terör örgütü orada ne derse o olur, bu insanlar istedikleri zaman istedikleri yerde toplanabilirler. Bu raporlara da geçmiştir bu bilgiler genellikle.

Bizim tespitimizde de zaman zaman bazı münferit olaylar yaşanmıştır. Bunu ispat etmek çok güçtür, yani terör örgütünün bu işle bağlantısını ortaya koymak gerçekten kolay değildir, ama örneğin bundan bir buçuk, iki sene kadar önce, Şemdinli'de bir Türk vatandaşı jandarma tarafından 5 Irak vatandaşıyla birlikte yakalandı. Türk vatandaşının üzerinden bir cep telefonu çıktı. Cep telefonu araştırıldığında, Irak tarafında terör örgütünün üst düzeylerinde olduğu değerlendirilen bir şahsın kullandığı telefon olduğu ortaya çıktı. Buradan hareketle nasıl bir bağlantı olduğu anlaşılmaya çalışıldı. Sonuçta şu ifadeyi verdi: "Evet, ben bu örgütün adına bu işi yapıyorum. Buradan şu kadar dolar para alacaktım, bu parayı da örgüte verecektim. Bunu biz yapıyoruz."

Ülkemizin Kara sınırları 2.900 küsur kilometre, 8 bin kilometre civarında da sahillerimiz var. Türkiye çok büyük bir ülke, 780.576 kilometrekare bir ülke. Elbette sınırlarda bazen sorunlar olabilir, ancak şunu ifade etmek mümkündür: Sadece Irak sınırında ve İran sınırında tahmin edemeyeceğimiz kadar çok sayıda sınır güvenliğini sağlamaya yönelik personelimiz var. Bunun yanında teknolojiden, teknik imkânlardan istifadeyle sınırların güvenliğini sağlamaya yönelik radarlar, gece görüş sistemleri mevcut. Bunun yanında uydulardan istifadeyle sınır güvenliğiyle ilgili çalışmalar devam ediyor, yapılıyor. Ayrıca, terörle mücadeleye de doğrudan katkı sağlayacağı düşüncesiyle Hükûmetimiz yakın zamanda büyük miktarlarda ödenek tahsisi yaptı bu konuda, sınır güvenliğine katkı sağlamak için. Bölgede birtakım sınırların güvenliğine katkı sağlayacak çalışmalar hâlen devam ediyor. Burada detaylarını çok fazla bilmediğim çalışmalar var,

çünkü benim ilgi alanıma giren konular değil, ama sınır güvenliğiyle ilgili çalışan arkadaşlarımız var, onlardan bildiğim kadarıyla çok ciddi çalışmalar içerisindeler. Hakikaten düşünüldüğü gibi böyle yüzeysel yapılmıyor bu çalışmalar, çok ciddi çalışmalar yapılıyor, sınır güvenliğinin daha iyi sağlanmasına yönelik olarak. İnsansız hava araçlarının tedariki söz konusu, sınırlardan giriş çıkışları kontrol etmek açısından, çünkü arazi çok engebeli. Bazen tepenin üstünde durduğunuz zaman alttan geçeni göremeyebiliyorsunuz, aşağıda durursanız da yamaçtan geçeni göremiyorsunuz. Her yere birilerini koymak da mümkün değil, her yerde karakol kurmak da mümkün değil, çünkü başka sorunlarıyla karşılaşıyorsunuz. Dolayısıyla, çok kompleks bir konu, ama çok ciddi üzerinde çalışılıyor sınır güvenliğiyle ilgili. Zaten var olan tedbirler devam ederken üstüne ilaveler sürekli yapılıyor.

Irak'taki hareketlenmeden sonra Irak vatandaşlarının yakalanmalarında artışlar olmuş. Daha önce Afganistan'da da benzer sorunlar yaşandığında onlar çoğalmıştı. Bazı zaman İran'da ufak tefek hareketlenmeler oldu, İran vatandaşlarında artışlar oldu. Geçmiş dönemlerde, bundan daha önceki yıllarda, Irak'taki Halepçe ve diğer dönemlerde yığınlar hâlinde, çok sayıda kişiler geldiler. Yani bölgedeki konjektöre göre kaçak göçmen sayısı artar veya azalır. Ancak konjonktüre bağlı olarak da değişmekle birlikte, son zamanlarda genel olarak yakalamalar hemen hemen aynı sayılardadır. Mesela geçen sene 63 bin civarında yakalama vardı, bu sene de olsun olsun 65-70 bin olacak gibi gözüküyor. Bilmiyorum şu anda rakamları yılsonu itibarıyla henüz nereye ulaşacağını, ama öyle gözüküyor. Türkiye'de, ortalama günde 3 tane organizatörle, 170 ile 180 arasında göçmen yakalanıyor.

Ülke genelinde yapılan, jandarmanın sorumluluk bölgesinde yapılan çalışmalarda, doğu bölgelerinde belli noktalarda sabit arama noktaları mevcuttur, buralardan geçen araçlar kontrol edilir, tabii ki yasaların verdiği izinler çerçevesinde. Bazen belirsiz yerlerde, belirsiz zamanlarda aramalar yapılır, kontroller yapılır. Hudut hattı dışından, iç bölümlerden bahsediyorum. Yani Başkale sınırında, sınır hattında uygulamalar vardır sınır birlikleri tarafından ama, geriye döndüğünüzde, hemen iç kısımlarda, Başkale ilçe jandarmanın da örneğin Bebleşin'de sabit noktası vardır; karakolun önünde her gelen aracı kontrol eder ya da daha ileride Gürpınar bölgesinde, Van istikametine gelen araçlar kontrol edilir. Gürpınar'dan çıktıktan sonra Gevaş, Balaban'da araçlar kontrol edilir.

Daha ileride Gürpınar bölgesinde Van istikametine gelen araçlar kontrol edilir. Gürpınar'dan çıktıktan sonra Gevaş Balaban'da araçlar kontrol edilir. Van Gölü'nün güneyidir. Van Gölü'nün kuzeyinde Muradiye Ovapınar'da kontrol edilir. Biraz daha

gittiğiniz zaman Erciş'te kontrol edilir. Bu sabit ve belirli belirsiz yerlerde yapılan kontrollerimizin dışında elbette tesadüfler olabilir.

Yasa dışı göçmenlerden ülkemize illegal girenler de var, illegal bulunanlar da var. Legal olarak girip, yasal olarak girip de yasa dışı konuma düşenler de var veya yakalananların içerisinde belki yasal durumda olanlar da var. Hâlen vize süresi dolmadığı hâlde yakalanıp sonradan serbest bırakılanlar da var. Bir kısmı da emniyet birimleri tarafından yasalarımız bu şekilde müsaade ettiği için serbest ikamete tabi tutuluyor. Bazıları iltica başvurusunda bulunmuş, sığınma başvurusunda bulunmuş. Süreç devam ederken yasa dışı olarak çıkmak isteyenler var. Yani bunların hepsi ayrı ayrı başlıklar aslında. Ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekiyor. Ama genel olarak şunu söyleyebilirim: Doğudan itibaren, sınırlardan itibaren batıya ulaşıncaya kadar ulaşmasını engellemeye yönelik olarak çok ciddi anlamda bir gayret sarf ediliyor. Bu gayrete göre de yaklaşık 40 bin göçmen her yıl jandarma tarafından işlem yapılıyor. Ciddi bir mesai var. Çok ciddi sorunlarımız var. Yaşanan çok ciddi sorunlarımız var.

İnsanlar ülkesinde insan hakları ihlalleri olduğu iddiasıyla gelmişse biz o ülkeye onu teslim ediyor muyuz konusuyla ilgili uygulama, biraz sığınma, iltica konusuna giren bir konudur. Birleşmiş Milletler 51 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 1'inci maddesi mülteciyi şöyle tanımlıyor: "Irkı, dini, milliyeti, toplumsal gruba mensubiyeti, siyasi düşünceleri nedeniyle –beş nedenle- ülkelerini terk eden, ülkelerinin yasaları tarafından korunmadığını iddia eden, korunmayan, kendi ülkesi dışında ikinci bir ülkede müracaatta bulunması hâlinde bu şahısları mülteci koşullarını taşıyor demektir. Cenevre Sözleşmesinin 1'inci maddesi böyle tarif ediyor. Bizim uygulamamız nedir bu durumda? Yasa dışı olarak gelenler geldikleri ilk il valiliğine, sınır il valiliğine, yasal olarak gelenler de istedikleri bir valiliğe iltica başvurusunda bulunma müracaatında bulunacaklar. Bunlarla ilgili bir prosedür var. Bu prosedür de Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesinin ilgi alanına giriyor.. Onlar bunu takip ediyorlar. Yönetmelikleri var. Bir prosedür çalışıyor. Şimdi yasa dışı göç ile iltica arasında nasıl bir ince çizgi var, onu müsaade ederseniz ifade edeyim. Bazen illegal girişlerde veya yakalamalarda, yakalanmalarda bu şartları taşıyan insanlar da olabilir ya da olduğunu iddia eden kişiler olabilir. Bu ilticayla ilgili, sığınmayla ilgili işlemlerin yürütüldüğü birim İçişleri Bakanlığı adına Emniyet Genel Müdürlüğünün Yabancılar Hudut İltica Dairesidir. Biz bu durumda jandarma olarak böyle bir iddia ile karşı karşıya kaldığımızda normal diğer yasa dışı göçmen konumunda olan diğer şahıslara yaptığımızdan farklı olarak bir tutanak tutup bu şahsın ifadesinde iddialarını alıyoruz. "Ben ülkemde şu şu

nedenlerle baskıdan, zulümden kaçtım. Türkiye'de kalmazsam aileme zarar verecekler, bana zarar verecekler." diye iddialarını alıyoruz. Bu iddialarla birlikte Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesine teslim ediyoruz. Savcılığa da bu şahsı göndermiyoruz. Muameleten gönderiyoruz evrakını. Daha sonra bununla ilgili incelemeler emniyet birimleri tarafından yapılıyor. Türkiye'nin prosedüründe devreye giren bir de Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği vardır. Onlar müşterek çalışmalarını yapıyorlar. Şahısla ilgili iddiaların doğruluğu, yanlışlığı tespiti yapıldıktan sonra kabul oluyor veya reddoluyor. Kabul olursa Cenevre Sözleşmesinin hükümleri çok nettir. Geri gönderilemezler, cezalandırılamazlar, illegal girişlerinden dolayı cezalandırılamazlar. Yani, öbür göçmen yasa dışı yollardan girdiği için Pasaport Kanunu'nun ilgili maddesince belki cezalandırılıyor. Ama bu cezalandırılamayacak gibi kuralları var. Bu kuralları da tespiti yaptığı anda böyle bir durum varsa polise teslim ediyor. Bu tür bir iddiası var, müracaatı var şeklinde beyanda bulunuyor. Ondan sonraki işlemler polis tarafından yürütülüyor.

Tabii ki bu süreç çok uzun sürüyor.

Göç konusu ile ilgili jandarma olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile özellikle sınır illerinde veya trafiğin yoğun olduğunu düşündüğümüz bölgelerdeki personelimizi eğitmeye yönelik, geçmiş tarihlerde eğitimlerimiz oldu, müşterek eğitimler yaptık.Zaman zaman kendi iç sistemimiz içerisinde seminerlerimiz olur bölge merkezlerinde. Mesela Aydın bölgesinde bundan beş altı ay önce yapılan bir seminerde göç, yasa dışı göç ve insan ticaretiyle mücadele konusunda yapılan seminere ben de katıldım. İl valisi geliyor, savcıları geliyor, ilçelerden katılanlar oluyor. Sorunlar orada masaya yatırılıyor, tartışılıyor, çözüm önerileri yatırılıyor. Ama bu eğitim maksatlı. Bunun bilincine varmak gerekiyor. Bazısı ya yakalamasak ne olur gitse diye düşünebilir. Ama bunun çok boyutları var. Böyle bir şeyi düşünemeyiz, böyle bir şey olmaz. Yasaların suç saydığı bir şeyi biz kolluk olarak görmezden gelemeyiz. Çünkü görev vermiş yasa. Yasanın suç saydığıyla ilgili müdahaleyi polis, jandarma, sahil güvenlik olarak yapmak zorundayız.

II.1.b. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI GÖREVLİLERİNDEN BİLGİ ALINMASI

Alt Komisyonumuz 14 Ocak 2009 tarihinde Dışişleri Bakanlığı yetkililerini davet etmiş ve Göç, İltica ve Vize İşleri Genel Müdür Yardımcısı Elçi Melih Ulueren ile Göç, İltica, Vize Daire Başkanı A. Nurcan İpekçi ve Başkatip Özgür Yavuzer komisyon toplantısına katılarak; Türkiye'nin mülteci politikaları, göç, iltica ve sığınmacılarla ilgili konulardaki yaklaşımı, bu konularda değişik kamu kurumlarıyla ve sivil toplum

örgütleriyle yapmış oldukları çalışmalar hakkında alt Komisyonu bilgilendirmeleri istenmiştir. Görevlilerden Dışişleri Bakanlığı Elçi, Göç, İltica, Vize Genel Müdür Yardımcısı Melih Ulueren;

" Türkiye büyük bir göç güzergâhı üzerinde, çok önemli bir göç güzergâhı üzerindeki transit bir ülkedir ve diğer ülkelerin çoğunluğundan çok daha fazla yasa dışı göçe maruz kalmaktadır.

Doğusundaki siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklarla birlikte yoksulluktan kaynaklanan yasa dışı göçün öngörülebilir gelecekte de artarak devam etmesi beklenmektedir. Sığınmacı ve mülteciler genellikle ekonomik saiklerle yer değiştiren kaçak göçmenlerin kullandığı yöntem ve güzergâhları takip ederek güvenli ülkelere, güvenli veya müreffeh Avrupa ülkelerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu, mixed flows dediğimiz -İngilizce- karışık göç akımlarıdır. Yani çoğunluğu yasa dışı göçmen olan bu göç akımının içinde mülteciler de olabilmektedir. Düzensiz göç akımları devletler tarafından korunmaya çalışılan kamu düzeni için de -daha sonra arz edeceğim, Halkın Mücahidi Örgütleri örneğinde olduğu gibi- tehlike arz etmektedir. Zira bu göçmenler içerisinde teröristler dahi bulunabilmektedir.

Karışık göç akımlarını ele alırken, bu mixed flows dediğim, sığınma başvurusu sahibi bireylerin haklarının korunması ve devletlerin güvenlik mülahazalarıyla alacakları tedbirler arasındaki dengenin doğru bir şekilde kurulması gerekmektedir. Bu hassas denge kurulduğu takdirde, uzun vadede iltica sistemlerinin yasa dışı göçmenlerce istismarı önlenebilecektir. Çünkü yasa dışı göçmenlerin çok sevdikleri, yani faydalı buldukları kendileri açısından bir yöntem. Ben mülteci olmak istiyorum veya sığınmacı olmak istiyorum coğrafi kısıtlamaya bağlı olarak, bu haklara haizim diye ortaya çıkıp hak iddia etmeleri veya işte bu yolla müreffeh ülkelere gitmeye çalışmalarıdır. Bu çok sık rastlanan bir olaydır. Aslında ekonomik saikle yola çıkanlar, örneğin Türkiye'ye yasa dışı göçle giriyorlar. İşte bütün doğu illerimizi, Orta Anadolu illerini, batı illerini geçiyorlar. Efendim plastik bota binip de Yunanistan'a geçmeye çalışırken yakalandıklarında aniden akıllarına "Ben mülteci olmak istiyorum." geliyor. Dolayısıyla kim yasa dışı göçmendir, kim mültecidir, bu ayrımın çok dikkatle korunması gerekiyor. Bu kapsama, yani mülteci sığınmacı kapsamına girmeyenlerin tespiti sağlıklı bir iltica sistemi için kilit öneme sahiptir.

Türkiye'nin coğrafi konumu itibarıyla doğusundaki ülkeler istikrarsız ve fakir, batısındaki ülkeler istikrarlı ve zengin olmasından dolayı Ülkemizin çekim merkezi olmasını istemiyoruz. Türkiye'yi çok büyük bir çekim merkezi haline getirirsek bu

Türkiye için inanılmaz ölçü ve boyutlarda mali ve sosyal külfet getirir. Suç oranları artabiliyor. Dolayısıyla Türkiye'nin yasa dışı göçmenler için bir çekim merkezi olmamasına özen gösteriyoruz. İşte bu bahsettiğim sağlıklı bir şekilde işleyen iltica sistemi gerçek mülteciyi koruyabilir ve yasa dışı göçmeni caydırabilir. Böyle bir iltica sisteminin oluşturulması gerçekten önemlidir.

Bu cümleden olarak, bu bağlamda, örneğin UNHCR'ın kimlerin mülteci olması gerektiğine dair taleplerinde çok dikkatli olması lazım. Yani gereğinden fazla, aşırı sayıda insana mülteci statüsü veya sığınmacı statüsü verilmesini talep etmek sistemin işleyişini bozabiliyor ve bu ne mülteciye yarıyor ne Türkiye'ye yarıyor, Türkiye'nin güvenlik endişelerini artırabiliyor. Dolayısıyla kimin mülteci olması gerektiğine dair taleplerin uluslararası kuruluşlarca çok dikkatli yapılması, bunun aşırıya vardırılmaması, kendi çıkarları o yönde de olsa bunun hiçbir şekilde aşırıya vardırılmaması önem taşıyor.

Birleşmiş Milletlerin -51- mültecilerin korunmasına dair Cenevre Sözleşmesi'yle biz de aynı kıstasları uyguluyoruz. İşte ırkı dolayısıyla, dini dolayısıyla, tâbiiyeti dolayısıyla belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti dolayısıyla veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayabileceği haklı sebeplerle korktuğu takdirde biz bu şahsa sığınmacı veya mülteci statüsü verebiliyoruz. Biz Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlamayla tarafız. Pratikte bu böyle yazılmıyor ama pratikte Avrupa Konseyi mensubu ülkeler anlamına geliyor bu. Bunlar Batı ülkeleri anlamına geliyor bu bizim kısıtlamamız açısından. Avrupa Konseyi üyesi ülkeler vatandaşlarına -Uralların batısı da diyebiliriz- biz mülteci statüsü veriyoruz ve Türkiye'de kalıyorlar, mülteci oluyorlar. Doğumuzdan gelen, İran, Irak, işte Afganistan, Pakistan, bu gibi ülkelerden gelenleri ise coğrafi kısıtlamayla taraf olduğumuz için UNHCR'la, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle iş birliği hâlinde hareket ediyoruz. Mülteciler Yüksek Komiserliği şu şu şu şahıslara biz mülteci statüsü vermek istiyoruz, sizin için uygun mu diyorlar. Biz de işte bu kriterleri… Bir kere önce bize de, yani makamlarımıza, emniyet makamlarımıza başvurmuş olması gerekiyor. Dışişleri Bakanlığı İçişleri Bakanlığına görüş veriyor, İçişleri Bakanlığı nihai kararı veriyor. Evet, sığınmacı olabilir veya işte Avrupa ülkesiyse mülteci olabilir. Avrupa ülkesiyse zaten UNHCR'ın işi yok, ona biz karar veriyoruz. Fakat doğu ülkesiyse UNHCR işin içine dahil oluyor.

Avrupa ülkeleri içerisinde kıstasımız Avrupa Konseyi üyesi olması şeklindedir ancak bu yazılı bir kıstas değil ama pratikte böyle olmaktadır. Örneğin Ermenistan veya Ukrayna veya Gürcistan uyruklulara biz mülteci statüsü veriyoruz. Orada UNHCR'ın prosese, işleme dahil olması gibi bir durum söz konusu değil.

Bugüne kadar benim bildiğim, 36 tane mülteci bugüne kadar Türk sisteminde mülteci statüsü verilmiş ve kaç başvuru olduğunu bilmiyorum. Avrupalı veya işte Batılı ülke vatandaşına biz mülteci statüsü vermişiz. Sığınmacı sayısı ise başta Irak olmak üzere tabii çok yüksek rakamlardadır.

Yasa dışı göçmenin barındırılması kabaca rakamlara göre yıllık ortalama bir yasa dışı göçmenin Türkiye'ye maliyeti 2.200 dolardır yani çok pahalı bir şeydir.

Şimdi bu pahalı bir şey. Bunların geri gönderilmesi bile pahalı. Uçak parası pahalı, her şeyleri pahalı, pahalı bir şey bu. Avrupa Birliği bunları bize geri göndermeyi istiyor. Diyor ki işte, bir de "SASMUS" dediğimiz Sınıraşan Suçlarla Mücadele Sözleşmesi var, Türkiye buna taraf. Bunun iki tane ek protokolü var. Biri yasa dışı göçmen kaçakçılığını önleme mükellefiyetine dair bir protokol, diğeri de insan ticareti tacirliğini önlemeye dair bir protokol. Şimdi bir hukuki bazı bu sözleşmeden dolayı uluslararası alanda var, fakat külfet paylaşımı yok. Mesela, Türkiye daha fazla yasa dışı göçe maruz kalıyor. Peki, herkese geçerli olan kurallar Türkiye'ye aynen mi uygulanmalı, yoksa Türkiye'nin içinde bulunduğu ağır göç baskısı dikkate alınıp bu külfete Avrupa Birliği ülkelerinin ve Avrupa Birliğinin ortak mı olması lazım? Ortak olması lazım, biz bunu hep savunuyoruz. Fakat Avrupa Birliği bugüne kadar bunları geri al demekten başka bize bir şey yapmadı. Sürekli olarak bunları geri al diyor.

Ülke olarak bir kere sınırlarımızı daha iyi kontrol etmemiz lazım. Bu kadar Türkiye'ye giriş olmaması lazım. Göç ve iltica konusunda göçmenlerin menşe ülkelerinin de başı dertte, bizim de başımız derttedir. Sorun bu ülkelerde fazla fakirlik olmasında ve bu ülkelerin kendi vatandaşlarını geri almakta isteksiz olmalarıdır. Yani geri al diyoruz, geri almayız diyorlar. Geri kabul anlaşması yap diyoruz, almayız, yapmayız diyorlar. Avrupa Birliği bize dönüyor, sizin üzerinizden geldi bize diyor, sen benimle yap diyor. Biz de diyoruz ki, güzel de ben geri gönderemiyorum ki nasıl alayım. Yani, bütün bu milyonlarca insan Türkiye'ye sığmaz. Yani dolayısıyla böyle bir batıdan doğuya dönük geri verme çabası var. Bu zaten pahalı bir şeydir. Uçak paralarıyla, barınmalarıyla, hastalıklarıyla, şunlar bunlar.

Avrupa Birliğinin pull factor denilen çekim merkezi olduğu bir vakıadır. Yani bir sürü insan iş buluyor ki gitmeye tevessül ediyorlar, ucuz bir iş gücü kaynağı olduğu da bir vakıadır. Fakat haddinden fazla olunca sıkıntı oluyor. Yani üç beş beklerken elli gelince onlar da bu sefer isyan etmeye başladılar ve Türkiye'ye dönüp "Ya işte artık kontrol etsene, niye geliyorlar?" filan diyorlar. Bizde diyoruz ki, yani bütün bu fakirliğin, o bölgelerdeki istikrarsızlığın sorumlusu biz değiliz, ne diye bize soruyorsunuz? Üstelik

biz geri gönderemiyoruz diyoruz. Hakikaten de gönderemiyoruz, gelip kalıyorlar ve sürekli olarak batıya geçmeye çalışıyorlar. Ciddi sosyal sorunlara yol açıyorlar. Suç oranı artıyor, işte işportacılar falan filan. Böyle bir şehirlerde özellikle, İstanbul başta olmak üzere İzmir'de ciddi sorunlara yol açıyorlar. Basmane'de filan işte çok aşırı bir Somalili nüfus olduğu söyleniyor.

UNHCR'la ilişkilerimizde çok ciddi bir sorun yok idi. Fakat son zamanlarda, belki artan yasa dışı göçmen sayısına da paralel olarak çok fazla sayıda insanı sığınmacı olarak kabul etmemizi istiyorlar. Bu kadar insanı sığınmacı olarak kabul etmek Türkiye'nin imkânının ötesinde ve bunu çok da -benim kanaatim- sorumluca yaptıklarını söyleyemeyeceğim. Yani artık bariz şekilde yasa dışı göçmen. Yani her önüne gelene de bunu mülteci kabul et... Belli ki sistemi istismar etmeye yönelik geniş kitlelerden bir temayül var. Bu temayülü göz ardı edip de ince eleyip sık dokumadan herkesi, her türlü külfeti Türkiye'nin çekmesini beklemek haksızlık. Ki Türkiye ev ödevini bu konuda layıkı veçhiyle yapmış bir ülke. Bunun yakın tarihimizdeki en canlı örneği Birinci Körfez Savaşı sırasında Türkiye'ye sığınan yaklaşık 500 bin Iraklıdır. Türkiye yeterli uluslararası destek ve yardım olmaksızın yalnız başına bırakılmış olmasına karşın bu sayıdaki insana kucak açmış, Ülkelerine güvenli ve gönüllü dönüşlerinin sağlandığı 90'lı yılların ortalarına kadar barınma imkânı sağlamıştır. Batılıların aldığı, doktor, hemşire filan gibi işine yarayacak insanlardan ibarettir. Onun dışında bu konuda Türkiye bütün çağrılarına rağmen yalnız bırakılmıştır ve bu göçmenlerin her türlü ihtiyaçlarını gidermiştir.

Bu 500 bin kişi şu an geri döndüler. Fakat uzun süre Türkiye'de kaldılar. Halepçe katliamı sonrası Saddam'dan kaçan, Saddam rejiminden kaçan, Kuzey Irak'tan kaçan -Kürt kökenli çoğunlukla- insanlara Türkiye kucağını açan tek ülke olmuştur. Yani Batılılar doğru dürüst kimseyi almamışlardır. Türkiye de hiçbir uluslararası yardım almadan bunların ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Türkiye'nin 1951'deki Cenevre Sözleşmesi'ndeki çekincelerinden dolayı mülteci olarak kabul etmediği birtakım kişiler Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğine mülteci olarak başvuruyorlar. Bunlara biz mülteci diyemiyoruz, sığınmacı diyoruz. Fakat bunların da bir kısmının gerçek anlamda Cenevre Sözleşmesi'ndeki mültecilik sıfatlarını taşımadığı, göçmen maksatlı hareketler olduğu, ama bu Komiserliğin bunların da bir kısmını göçmen oldukları hâlde sanki bir sığınmacı gibi değerlendirip, bunların üçüncü bir ülkeye mülteci olması noktasında ülkemizde ikamet ettirildiği ve bundan dolayı da sığınmacı sayısında önemli bir artış vardır.

UNHCR bu ayrımı iyi yapamıyor efendim. Yani haddinden fazla insanın mülteci olması gerektiğini veya sığınmacı olması -bölgesine göre- gerektiğini iddia ediyor. O kadar abartılı… Bunlar sığınmacı olacak kriterlere uymuyor diye tabii ki birçoklarına hayır diyoruz.

Bunlar göçmendir. Fakat canlarının tehlikede olacağı gibi en ufak bir şüphe varsa veya UNHCR böyle bir şey söylüyorsa biz zaten geri göndermiyoruz. Fakat bunun külfetini Türkiye kaldırıyor ve bu insanlar Türkiye'de yaşıyorlar. Biz bunlara yani hukuken mülteci veya sığınmacı statüsü vermesek de en ufak bir şüphe varsa göndermiyoruz.

Bunların geri gönderilmesi gerektiğini söylüyoruz fakat çok ısrarlı olurlarsa sonuç olarak bu bir siyasi değerlendirmeye tabi tutuluyor. Sığınmacı olmayacağına kanaat getirsek de en ufak bir şüphe varsa bunlar tehlikededir gibi bir şüphe varsa bizim aklımız yatmasa da göndermiyoruz ve Türkiye'de bakıyoruz. Buna ikincil koruma deniliyor. İkincil koruma dâhilinde Türkiye'de yaşayan birtakım insanlar var.

Yani Birleşmiş Milletler tarafından mülteci olarak kabul edilmiş fakat coğrafi kısıtlama nedeniyle kabul zorunluluğumuz olmayan insanları ülke sınırlarımız içerisinde barındırmak durumunda olmamamıza karşın bizim insani nedenlerle en ufak bir şüpheye istinaden barındırdığımız vakıalar vardır. Bu tür kişiler belirli yerlerde ikamete tabi tutuluyorlar, yanılmıyorsam haftada bir orada imza atıyorlar.

Özbeklerin Van'dan 3 kez geri göndermesi olayı ile ilgili bilgimiz,

Cenevre Sözleşmesine göre bu Özbekler olsun, başka gruplar olsun, bir kural var yani ilk güvenli ülkede işleme tabi tutulurlar. İlk güvenli ülke Türkiye olmuyor, İran oluyor, Azerbaycan oluyor, Gürcistan oluyor. İlk güvenli bölge Türkiye değilse ne diye bu Türkiye'nin… Biz de güvende oldukları ilk güvenli veya UNHCR "registere" dedikleri kayıt gördükleri ilk ülkeye geri göndeririz bunda hukuken bir sakınca yok. Ayrıca, terörist iseler ki Cenevre Sözleşmesinin 1'inci maddesi -güvenlik 32- eğer teröristse, terörizme bulaşmışsa mülteci olamaz diyor. Yani bu bir dengedir, Cenevre sözleşmesi namütenahi her koşulda "ben mülteciyim" diyen insanları korumaz, devletler millî güvenlik endişeleri ve insan hakları arasında bir denge gözetir. Teröriste böyle bir denge gözetilmeyeceği zaten kayıtlıdır.

UNHCR üçüncü ülkeye gönderilmesine karar verilenleri Amerika'ya, Kanada'ya, Avustralya'ya, Finlandiya'ya gönderiyor. Amerika en çok alıyor, Kanada alıyor, Finlandiya çok alıyor, İsveç alıyor, Avustralya alıyor en belli başlı ülkeler bunlardır.

UNHCR'ın tek taraflı olarak her "mülteci" dediği mülteci değildir. UNHCR önerir, Türkiye "Peki, bunlar sığınmacı olmaya ehildir." Der ve bu statüyü kazanırlar.

Özbeklerin terörist bir örgüt mensubu olduklarını biliyoruz. Yani Dışişlerini ilgilendiren kısmı budur. Zaten sözleşmenin 1/f maddesi gereğince teröristler mülteci olamaz. Özbekistan İslami Hareketi ABD ve AB'nin terörist örgütler listesindedir.

Bu kişileri biz İran'a göndermişiz Özbekistan'a göndermemişiz, her şeyin başı. Onlar da orada mülteci statüsü kazanmışlar. Onlar da İran'a gitmek istemiyorlar. Ancak herkesin isteğine göre hareket edersek hele UNHCR'ın, sığınmacı adaylarının isteğine göre hareket edersek Türkiye herhâlde 250 milyon kişi filan olur yakın zamanda, bize oturacak yer kalmayabilir.

Türkiye üzerinden Avrupa'ya gidişlerin herhâlde çok küçük bir kısmı UNHCR vasıtasıyla üçüncü ülkelere, Amerika'ya, Kanada'ya, Avustralya'ya her neresiyse yerleştirme vasıtasıyla oluyor. Birçoğu kaçak olarak geçmeye teşebbüs ediyor ve bir kısmı başarıyor muhakkak ki. Birinci husus budur. Yani tabii ki bir kısım da "Oraya gideyim belki Amerika'da son bulurum." gibi bir şey olabilir. Sonuç olarak bizim Avrupa Birliği Komisyonuna sunmuş olduğumuz ulusal eylem planımız var. Orada, yani Avrupa Birliği tam üyelik perspektifi muvacehesinde yaklaştıkça Avrupa Birliğine bir coğrafi kısıtlamayı kaldırmayı tezekkür edebileceğimizi, bunu Meclise sevk edebileceğimiz ulusal eylem planında yazmışız ama "Kaldırırız" dememişiz, Meclise sevk edebileceğimizi yazmışız fakat bu, Avrupa Birliği sürecindeki gelişmelerle bağlantılıdır. Bu, Türkiye'ye çok büyük bir külfet getirecektir. Yani doğumuzda bu fakirlik olduğu, batıda bu refah olduğu sürece bunların ancak çok küçük bir kısmı UNHCR vasıtasıyla Amerika'ya, Kanada'ya şuraya buraya gidebiliyor. Ayrıca, mülteci kabul edilenlerin, sığınmacı kabul edilenlerin sayısı çok az. Yani bakmayın başvuru çok ama bir bakıyorsunuz ki bunların çoğu lüzumsuz talepler UNHCR tarafından Türkiye'ye yapılmış. Bakıyorsunuz, apaçık çoğunluk, çok ağır çoğunluğu açıkçası ekonomik nedenlerle oraya gitmeye çalışıyor.

UNHCR'ın bu taleplerini bize geliyor, biz İçişleri Bakanlığına iletiyoruz. Zaten, ikili dağıtımlı yazıyorlar. Dolayısıyla, bir komünikasyon sorunu yaşanmıyor, iletişim sorunu yaşanmıyor.

Bu kaçak geçişlerde yani sınır güvenliğinin artırılmasından tutun da sınırdan geçtikten sonra ülkenin içinden batıya kadar hareketlerde yakalanamayanlar konusu Dışişleri Bakanlığının işi değil İçişleri Bakanlığının işidir. Bu konuda İçişleri Bakanlığının Avrupa Birliğine sunulmuş olan bir entegre sınır yönetimi eylem planı

vardır. Bu plan çerçevesinde sınırlarımızın güvenliğinin artırılması için gerekli altyapı ihtiyacından bahsediliyor. Yatırım projeleri için, cari harcamalar için Avrupa Birliğinden talep edilen yüksek miktardaki paralar söz konusu. Bunlar çok yüksek meblağlara varıyor. Yani Türkiye'nin bu entegre sınır yönetimini tamamlaması gerekiyor. Bu bir eylem planı hâlinde Avrupa Birliği Komisyonuna sunuldu, daha detaylandırılması gerekiyor.

Bir diğeri göç iltica eylem planı vardır. O da Avrupa Birliğine sunuldu. O tek bir şemsiye profesyonel kuruluş tarafından bu işin yapılması gerektiğini söylüyor. Entegre sınır yönetimi de öyle. Yani bir kuruluş bütün bu göç, iltica işlerini yönetsin ve sivil bir otorite olsun diye Avrupa Birliğinin bize bir şeyi var. Tabii, Türkiye'nin doğu sınırları herhangi bir ülkenin, mesela Avusturya-Almanya sınırı gibi değil. İşte göller, dümdüz bir arazi falan, Türkiye'nin dağlık ve kontrolü çok zor doğu sınırları olduğunu biz her zaman söylüyoruz.

Türkiye Cumhuriyet Devlet Demiryolları misafirhanesinde kalan 100 civarında olduğunu tahmin ettiğimiz Çeçenler ile ilgili olarak, bunların hepsine kriterlere uymadıklarından mülteci olma hakkını veremiyoruz. Bunların canlarından korkma, zulme uğrayacakları, haklı sebeplerle korktuklarına dair bir somut kanıt yok elimizde. Bunları iade de edemiyoruz, orada yaşamasına göz yumuyoruz. İkincil korumaya alıyoruz. Fakat -Rus kökenli, Rus pasaportları olduğu için "mülteci" diyeceğiz- mülteci olmayı gerektiren bir hak kazandıracak kriterlere uymuyorlar, kıstaslara uymuyorlar.

İçişleri Bakanlığımız onları tutuyor, bizim şu anda onlara tutun, tutmayın diye bir görüşümüz yoktur. İade edilmemeleri, ilgili makamların görüşlerine bağlıdır. İade edilirlerse Rusya'ya iade edilmeleri söz konusudur. Şu aşamada o uygun görülmüyor.

Çeçenlerin konusu şu anda tamamıyla İçişleri Bakanlığının yetkisinde olan hususlardır.

İran'dan Irak'a geçip yerleşen, daha sonra da Türkiye'ye gelen 1.204 tane İranlıyla ilgili değişik ülkelerde iltica taleplerinin kendileri tarafından UNHCR a iletildiği, kabul gördüğü fakat bunların o ülkelere mülteci olarak gitmelerine şu aşamada Türkiye'nin izin vermediği konusu ile ilgili olarak; Bunlar esasen İran'da rejim muhalifi, çoğunlukla Komünist Partisi üyeleridir. Irak'a geçmişler ve Irak'ta UNHCR bunları kayıt etmiştir. Yani bunların mülteci statüsü kazandıkları yer Iraktır. Ondan sonra, gene Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bir şekilde bunları, işte oradaki karışıklık falan derken "Ya, siz Türkiye'ye gidin." demişler. Bizim yani hukuken ilk güvenli ülke olma gibi bir sorumluluğumuz burada yoktur. İşte Irak'ta mülteci olarak

kayıt altına alındıktan sonra Türkiye'ye gelen İranlılar ülkemizde geçici olarak ikamet etmelerine İçişleri Bakanlığımızca insani gerekçelerle müsaade edilmiş fakat UNHCR "Bunların sayısı 300'e kadar düştü." diyor çünkü kaçtılar birçoğu batı ülkelerine fakat İçişleri Bakanı diyor ki: "Güzel, bir kısmı kaçtı da birçoğunun da çoluğu çocuğu oldu gene rakam 300'ün üzerinde." falan diyorlar. Muhtemelen, şu anda 300 ile 400 arası bir rakamdalar. Söz konusu kişilerin 1991 yılında kuzey Irak'taki Mülteciler Yüksek Ofisi açılmasının ardından İran'dan Irak'a sığınmada bulundukları, Irak üzerinden üçüncü ülkelere yerleştikleri bilinmektedir. Dönemin Irak hükûmeti 1999 yılından itibaren çıkış vizesi vermeyi reddetmesi üzerine Mülteciler Yüksek Komiserliği Irak'tan üçüncü ülkelere yerleştirme işlemine son vermiştir. Bahse konu İranlılar bu gelişmenin ardından 2001-2003 yıllarında peyderpey Türkiye'ye gelmişlerdir. Şimdi, geri dönmemeleri için hiçbir neden yoktur. Yani UNHCR bunları pekâlâ alıp Irak'a geri götürebilir. Irak'ın kuzeyi özellikle güvenli bölgedir.

Biz UNHCR'la bunları sık sık görüşürüz, biz de deriz ki: "Bizim iznimiz olmadan bunları Türkiye'ye yönelttiniz. Bizim üzerimizden üçüncü ülkelere gitmelerini istemiyoruz çünkü Türkiye bir çekim merkezi hâline geliyor. Bu bir ilke konusudur." diyoruz. Bu kişiler zamanında Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından Irak'ta mülteci olarak tanıdıkları cihetle sığınma başvurularına ilişkin yapılacak işlemlerde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin sorumluluğundadır. Esasen anılan gruba yönelik, Yüksek Komiserlik tarafından Türkiye'de yapılan harcamaların Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin Irak bütçesinden ayrılan paydan karşılandığı da bilinmektedir. Yani bütçe tekniği açısından düşünürseniz bu şahıslar için buraya tahsis edilmiş paradan değil, Irak'a tahsis edilmiş paradan harcama yapıyorlar. 2003 yılında İçişleri Bakanlığı ve Yüksek Komiserlik arasında yapılan üçlü toplantıda, bunların Irak'taki iltica sistemine dâhil oldukları, ülkemizin iltica sistemine dâhil edilmelerinin söz konusu olmadığı teyit edilmiştir. Üçüncü bir ülkeye yerleştirme işlemlerinin ülkemiz üzerinden yapılmaması gerektiği karara bağlanmıştır. İkamet harcı, sağlık ve sosyal ihtiyaçlarının Yüksek Komiserlik tarafından karşılanması kaydıyla ülkemizde yabancı statüsüyle kayıt altına alınmaları yönünde mutabakata varılmıştır. Hele şimdi Irak'ta durum düzeldiğine göre pekâlâ Irak'a geri dönebilirler, pekâlâ Amerika'nın orada tam hâkimiyeti var, pekâlâ güzel bir uçağa binip muntazam bir havaalanına –orada şimdi bir sürü havaalanı da var- inebilirler. Nereye gidecekseler de gidebiliriler. Amerika çok istekliyse bunlar Irak'a geri giderler, Irak'tan da uçarlar Amerika'ya. Niye Türkiye üzerinde gidiyorlar? Yani bunları böyle oldukça bize yenileri geliyor. Yani sorun orada.

Bu istek çok masum bir istek gibi gözüküyor, çok az insan söz konusu fakat tehlikesi şu: Dünyanın herhangi bir yerinde mülteci statüsünü kazanmış kişiler o ülkedeki istikrarsızlık dolayısıyla başka ülkelere göç etmek zorunda kaldığı zaman Türkiye bir örnek teşkil ediyor. Özellikle yakın çevremizdeki ülkeler, buradaki Mülteciler Yüksek Komiserliğinin yapmak istediği şeylerden birisi de bu. İkincil hareket deniyor buna. İlk güvenli ülkede, örneğin Afrika ülkelerinde iltica başvurusunda bulunmak yerine ta yukarı kadar çıkıyor, Türkiye'ye kadar geliyor burada başvuruda bulunuyor, biz bunu kabul etmiyoruz. Şimdi bu 1.204 İranlının durumu da bu. Eğer Türkiye'den başka bir ülkede mülteci statüsünü kazanmakla beraber Türkiye'den üçüncü ülkeye yerleştirildiği taktirde bunu 1.204 değil binlerce daha önce mülteci statüsünü kazanmış insan takip edecektir. Biz çekim merkezi olmak istemiyoruz. Çok masum gibi görünüyor fakat böyle bir tehlikesi vardır.

İkincil hareket çok tehlikelidir. Yani İkincil hareket bir ülkede, mesela Çeçenler açısından düşünün, önce Gürcistan'a gitmiş, orası güvenli ülke. Orada UNHCR'a kayıt olmuş mülteci falan filan diye, artık bunun Türkiye'ye gelmesine veya işte bu İran'a, Irak'a gitmiş artık Türkiye'ye ikinci bir hareketle, ikinci kere mülteciymiş gibi gelmesi bizim için çok kötü sonuçlar doğurur. Bu konuda çok dikkatliyiz.

Türk soylu kişilerin Türkiye'ye iltica talebinde bulunduklarında bu iltica taleplerinin birtakım bakanlık politikaları çerçevesinde kabul görmediği, Türk soylu kişilerin iltica taleplerinin kabul edilmemesi noktasında hukuki düzenleme olamaz çünkü Cenevre Sözleşmesi her şeyin başı işte, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden bir ayrım gözetilmeyeceğini söylüyor. Bu yani negatif anlamda olabilir, pozitif anlamda olabilir. Dolayısıyla, "Benim soydaşım orada tutayım, almayım" hayır, insan hakları tehlikedeyse, hayatı tehlikedeyse, zulme uğrayacaksa milliyetine, dinine, tabiyetine hiçbir şeyine bakılmadan bir insan olarak değerlendirilip kabul edilir. Bir devlet politikası olamaz burada, insan hakkı önceliklidir.

Kişi ülkesinde idam cezasına çarptırılacak ise İkincil koruma dâhilinde yaşamını koruması için Türkiye'de müsamaha gösterilir. Zaten bazı olaylarda öyle olmuştur.

Bu konuda akılda tutulması gereken şey, Türkiye'ye yönelik taleplerin çok dikkatli yapılması gerektiğidir. Çünkü Türkiye normalin çok üzerinde bir yasa dışı göç baskısı altındadır. Bunun istismar edilmesine yol açabilecek düzenlemelerden imtina edilmesi gerektiği mesajının talep eden uluslararası kuruluşlara verilmesi ve Türkiye'nin kendini koruma, güvenlik endişelerinin olduğunun muhakkak olduğunun akılda tutulması

gerekir. Ancak bu endişelerimiz çok kolay ihlal edilebiliyor. Türkiye zor bir coğrafi konumdaki bir ülkedir. Buna hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir."

Demişlerdir.

II.1.c. ULUSLARARASI KURULUŞ (BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERLİĞİ, GÖÇ ÖRGÜTÜ, AF ÖRGÜTÜ) YETKİLİLERİNDEN BİLGİ ALINMASI

Alt Komisyonumuz 24 Aralık 2008 tarihinde Uluslararası Kuruluş (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Göç Örgütü, Af Örgütü) yetkililerini davet etmiş ve aynı gün Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinden Sayın Metin Çorabatır ve Sayın Alev Örsel komisyon toplantısına katılarak;

II.1.c. 1- BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Temsilcisi Metin Çorabatır;

"Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 1950 yılında Genel Kurul kararıyla kuruldu. Kurucularımız arasında Türkiye de en baştan beri var. En yüksek organımız yürütme kurulumuz -Türkiye, o yürütme kurulunun şu anda 50 küsur üyesinden biri - bütçemizi denetler, politikalarımızı denetler, her sene ekim ayında bu yürütme kurulu toplantıları olur, merkezimiz Cenevre'dedir. Orada, dünyanın mülteci sorunlarını tartışırız. Bize o yönetim kurulu belli direktifler verir, bizim hazırladığımız programları onaylar, bütçemizi onaylar.

Mülteciler Yüksek Komiserliği, mültecilerin korunması için kurulmuştur. Tüzüğünde, görev tanımı şöyledir: "Mültecilere uluslararası koruma sağlamak, hükûmetlere yardım ederek kalıcı çözümler aramak." Siyaset dışı bir örgüttür. İngilizce nonpolitical bir örgüttür. İşimiz gereği politik olmamamız gerekir. Tamamen insanı bir örgütüz.

Bizim örgütle ilgili şimdilik bu kadar söylemek yeter sanırım.

Mülteci kimdir? Bizim korumak ve ülkenin korumasına katkıda bulunmak için görevlendirildiğimiz kişi. Günümüzün uluslararası mülteci hukukunun temel belgeleri bunu tanımlıyor. Aynı zamanda, bu belgeler arasında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin Tüzüğü, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, onun 1967 tarihli protokolü, yürütme kurulu kararları ve bazı başka bölgesel anlaşmalar bugünkü uluslararası mülteci hukukunu tanımlıyor.

Basitçe ifadeyle, bu tanımlar, bu belgeler şöyle tanımlıyor:

Hayatı ve özgürlüğü tehlikede olan ve bu tehlike yüzünden ülkesini terk etmek zorunda kalan kişi mültecidir. Daha teknik bir tanıma girersek, 1951 Cenevre Sözleşmesinin tanımını baz alırsak, dinî inançları, ırkı, milliyeti, siyasi görüşü, ait olduğu

sosyal grup gibi beş unsurdan en az biri yüzünden kendi ülkesinde zulüm görme korkusu taşıyan ve bu korku yüzünden ülkesini terk eden ve uluslararası sınır geçen kişiye mülteci diyoruz.

Ayrıca, daha sonraki anlaşmalarda bu tanım genişliyor ve savaş, şiddet, yaygın şiddet, işgal gibi olaylar yüzünden can emniyeti olmadığı gerekçesiyle ülkesini terk eden insanlar da -ki, bugün Somali'de yaşıyoruz, Irak'ta yaşıyoruz, Afganistan'da yaşıyoruz- mülteci tanımına giriyor.

Bu saydığım belgeler uluslararası mülteci belgeleri, ama bunun dışında mültecilik ve sığınma bir temel insan hakkıdır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin, 14'üncü maddesi sığınmayı bir temel insan hakkı olarak belirliyor ve şöyle diyor: "Herkes zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir." Dolayısıyla, evrensel insan hakları hukuku ve uluslararası sığınma hukuku devletlere, ülkelere bu hakkın kullanımında önemli sorumluluklar yüklüyor. Mültecilerin korunması, bu belgelere göre ülkelerin temel sorumluluğu altındadır.

Bu sorumlulukların en başında çok önemli bir ilke geliyor, o da zulümden, savaştan kaçanlara, ülkesinin korumasından yararlanamadığı için başka ülkelere sığınanlara korumak sağlamak. Bu uluslararası koruma bu işin temelini, temel kavramını ifade ediyor. Başka bir deyişle, eğer kişi işkenceden, kötü muameleden, bombalardan, şiddetten kaçıyorsa o kişiyi bir ülkeye kabul etmek, onu yine aynı tehlike ve sorunlarla karşılaşacağı ülkesine geri göndermemek uluslararası korumanın temelidir. Buna, biz, geri göndermeme ilkesi diyoruz, temel bir ilke, sığınan kişiyi sınır dışı etmeme ilkesi. Bu açıdan, sığınmacılar ekonomik ya da başka nedenle ülkenize gelen kişilerden farklıdırlar. Çünkü onların geri gönderilmesinde bir sorun yoktur. Sığınmacıları uluslararası hukuk ve insan hakları kuralları koruyor, sığınmacılar uluslararası koruma altındalardır. Diğer insanlar geldikleri ülkenin ulusal yasalarına tabiler, bazı ülkelerin göç politikaları daha esnek bazılarının daha yumuşak, ama bu temel kavram, zorunlu sebeplerle sığınan insanlar uluslararası hukukun koruması altındalardır.

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf, fakat coğrafi bir kısıtlamayla taraftır. Bugün, bu coğrafi kısıtlamaya dünyada Türkiye'nin yanı sıra Monako -ki, bir mikro devlet- dünyada diğer başka ülkelerde de Madagaskar sürdürüyor. Madagaskar, başka bir uluslararası anlaşmayla yine kendisini bağlamış durumdadır. Dolayısıyla, hemen hemen Türkiye gibi büyük ve önemli bir coğrafyada olan ülkemiz tek başına bir uygulama yapan konumundadır.

Ayrıca, Türkiye, kendisine sığınan, ülkesine sığınan insanlara koruma sağlıyor, nereden gelirse gelsin, fakat bu korumanın niteliği kişilerin geldiği coğrafi bölgeye göre değişiyor. Ülkenize girip "Ben sığınma talep ediyorum." dedi bir kişi; Türkiye, tamam, temel kuralları uyguluyor ve geri göndermiyor. Fakat bir adım sonrasında, hangi bölgeden geldiğine bakıyor. Avrupa'dan geldiyse, diyor ki: "Ben, 1951 Cenevre Sözleşmesinin ülke olarak bana verdiği yükümlülükleri bu kişiye karşı üstlendim. Ama Avrupa dışından bir ülkeden geldiyse, ona karşı korumanın dışında bir sorumluluğum yok. Ona karşı üstlendiğim koruma sorumluluğu da geçici niteliktedir." Çünkü 1951 Cenevre Sözleşmesine baktığımız zaman, ülkelere, demin söylediğim gibi, geniş sorumluluklar veriyor.

Mültecilik olağanüstü bir durumdur. Hepimiz bir ülkenin vatandaşıyız bu dünyada, modern sistemde ve vatandaşlık bağıyla bağlı olduğumuz ülke bizim temel insan haklarımızı, başta yaşama özgürlüğümüz olmak üzere korumak zorunda, Devlet-vatandaş arasında böyle bir ilişki var. Bu ilişki Mültecilik konumunda zayıflıyor. Kimi kere devlet ya koruyamaz oluyor yahut da kendisi o hakları ihlal ediyor ve kişi bu yüzden ülkesini terk etmek zorunda kalıyor. Bir başka alana ülke geçtiği zaman, kendi devletinin koruması yok. İşte orada uluslararası koruma sağlamak gerekiyor kişiye ve bunun geçici olması lazım. Herkesin bir ülkeyle vatandaşlık bağı içinde olması lazımdır. Onun için, kalıcı çözümler bulmamız gerekiyor. Kalıcı çözümler bulununcaya kadar o kişiye çalışma, ülke içinde veya ülke dışında serbest dolaşma imkanları verme, iş kurma, mülk edinme, taşınabilir kıymetli varlıklarını değerlendirme gibi hakları 1951 Cenevre Sözleşmesine göre devletler mültecilere tanımak zorundadır. Türkiye, coğrafi kısıtlama koyarak, Avrupa dışından gelenlere başta süresiz kalma konusu olmak üzere "Bu hakları ben tanımıyorum. Ben başta öyle bir hakkımı kullandım, Avrupa dışından gelenleri mülteci kabul etmiyorum, ona geçici sığınmacı diyorum, sığınma başvurusunda bulunan insan diyorum, onlara karşı bunun ötesinde bir sorumluluk üstlenmiyorum." diyor. Bu Türkiye'deki sığınma sisteminin çok önemli bir özelliğidir.

Yine, Türkiye'nin bir özelliği 1951 Sözleşmesi imzalandıktan bu yana Türkiye'nin henüz yasa, yani Parlamentonun onayladığı, normal süreçten geçmiş kanun anlamında bir sığınma yasası yoktur.

Aynı şekilde, Türkiye'nin bu konuyla ilgilenen özel sivil bir kurumu, kuruluşu yoktur. Burayı, geleneksel olarak İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şubesindeki iyi niyetli arkadaşlarımız bu sistemi ayakta tutmaya çalışıyorlar. Dolayısıyla, bu coğrafi kısıtlama, kurumun olmayışı gibi sebeplerle Birleşmiş Milletler

Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye'deki sığınma sisteminin 1960 yılından bu yana neredeyse bir amiral gemisidir. Bu sistemin yürümesi, Avrupa dışından gelen insanların bir sürece alınması gibi işleri büyük ölçüde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği olarak karşılıyoruz. Son yıllarda yeni bir sığınma sistemi kurulması, özellikle Avrupa Birliğiyle münasebetler çerçevesinde, yeni bir kapasite oluşturulmasında da Türk Hükûmetine, Türk devletine yardımcı olmaya çalışıyoruz.

Kırk küsur yıldır yürüttüğümüz bu önemli fonksiyonlarımıza rağmen, dayandığımız temel bir anlaşmamız yok. Her ülkede, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği o ülkeyle yapılan bir anlaşmayla faaliyet gösteriyor. Biz de 1960 ihtilalinden sonra merhum Sayın Alparslan Türkeş'in Başbakan Yardımcısı olarak imzaladığı bir şey var, bizim talebimiz üzerine "Açabilirler" diye Bakanlar Kurulu kararını Cenevre'ye yolluyor, onunla kurulmuşuz. Fonksiyonumuz Türk devletinin de işine yaradığı için, bir hizmet verildiği için bugüne kadar gelmiş, fakat sözleşmeden, bizim tüzüğümüzden faydalanan bazı görevlerimizi yapmada bu sefer anlaşmazlıklar çıkabiliyor. Onun yorumlanması gibi sorunlarla karşılaşıyoruz ki, bizim görev alanımız Türkiye'nin de imzaladığı anlaşmalara göre tartışılmaz nitelikte.

Bugün, Türkiye'ye hem Avrupa'dan hem Avrupa dışından sığınmacı ve mülteciler geliyor. Son yıllarda büyük bir artışla karşı karşıyayız. En son, 2008 istatistiklerinde 18 bin kişi Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine kayıtlı. Bunların bir kısmı, yarısından biraz azı gelmiş, sınırlarımızdan girmiş, Birleşmiş Milletlere başvurmuş "Ben sığınma talep ediyorum." demiş kişiler. Bunlar bir sürece giriyorlar, bir sürece alınıyorlar, o süreç sonunda, kişinin başka sebeple mi geldiği yoksa kişiyi mülteci yapan sebeple mi geldiğini anlamaya çalışıyoruz. Büyük bir kısmı da tanıma oranlarımız oldukça yüksek, yüzde 90'lara varan bir tanıma oranıyla onları mülteci kabul ediyoruz, ama bu süreç epey hassas bir süreç, neticede bir kısmı da mülteci olarak kabul edilmiş kişiler. Sayılara ülkelere göre baktığımızda, bizim kayıtlarımıza göre emniyetin farklı rakamları olabilir, o zamanlamadan filan biraz değişiyor, şu anda 18 bin kişiden 8 bin 57'i Irak vatandaşı, 4 bin 460'ı İranlı, 3 bin 61'i Afganlı -ki, Afganlılarda hızlı bir yükseliş var- bin 366'sı da Somalilidir. Somalililerde ve diğer Afrikalılarda da yükseliş var. Bunların hepsi Avrupa dışından geliyor.

Türkiye'deki yasal düzenlemeyi 1994 tarihli yönetmelik düzenliyor. Bu yönetmelik, uluslararası kuruluşlarla, bu konunun uzmanlarına fazla danışılmadan, hazırlandı. Başlangıçta, bu, sınır dışı etme sonuçları doğurduğu için sorunlar yarattı. Sonra, karşılıklı müzakerelerle yumuşatıldı, birçok sorunu çözüldü. Ama bir yönetmelik

şeklinde, yani Bakanlar Kurulunun imzaladığı bir yönetmelik şeklinde, Meclisin geçirdiği bir yasa değil. Değişikliklerle hâlen yürürlükte olan bir yasa. İki bölüme ayırıyor. Münferit olarak gelenler bir de kitle göçleri.

Biliyorsunuz, 1991 büyük göçünün hemen arkasından gelen bir şey. O yıllarda Bosna'dan da gelenler var. Biraz da ona reaksiyon olarak çıkarılmış bir yönetmelik. Yönetmeliğin Türkiye'nin koyduğu coğrafi kısıtlama yüzünden yarattığı bir kavramsal sorun var, ona da kısaca değinelim. Uluslararası hukukta biz iki temel kavram kullanıyoruz. Bir kişi, demin saydığım kişiyi mülteci yapan sebeplerle ülkesini terk etti ve size sığındı, buna "Sığınma talep eden kişi." diyoruz. O anda kişinin bir hakkı doğuyor uluslararası hukuk açısından, o anda bir hakkı doğuyor, geri gönderilmeme hakkı, korumanın baş hakkı. Fakat, hâlâ kişi ekonomik sebeple mi gelmiş, yoksa gerçekten kendisini mülteci yapan sebeple mi gelmiş bilmiyorsunuz. Bir süreçte onu anlamaya çalışıyorsunuz. O aradaki şeye kişinin talebi söz konusu olduğu için "Sığınma talep eden kişi." diyoruz. Yine, uluslararası hukukta eğer bu araştırmanın sonunda hakikaten mülteci ise biz ona "Mülteci" diyoruz. Türkiye'de Avrupa dışından gelenlere "Mülteci" denmediği için, o hakları üstlenmediği için devletimiz üç kavram kullanıyor, İçişlerinden arkadaşların da sunuşlarını dikkate alarak bu farklılığı dile getirmeye çalışıyorum. Sığınma talep eden kişilerde bir sorun yok, geldi, nereden gelirse gelsin sığınma talep etti. Orada aynı kavramı kullanıyoruz. Avrupa dışından gelip de sığınma talep etti ve hakikaten kişinin mülteci olduğuna kanaat getirildi, ona "Mülteci" demiyor devlet. Çünkü, coğrafi kısıtlama var, ona "Sığınmacı" diyoruz. Mülteci ise Avrupa'dan geldi, sığınma talep etti, devlet tarafından mülteci olduğuna karar verildi "Mülteci" dendi. Şu anda, bize yaptıkları son açıklamalarına göre, 40 küsur tanınmış mülteci var. Bu kavramsal şeyi hatırlatmak istedim.

Sistem nasıl çalışıyor? Devlet aslında kısaca -ben bir Türk vatandaşıyım ve bunu sizlere daha rahat, diplomatik şeyinin dışında konuşmak istiyorum- "Avrupa dışından gelenlere ben coğrafi kısıtlama koyduğum için bunlar benim sorumluluğumda değil, bu insanlar benim için yok, sadece ülkemde biraz misafir edebilirim." diyor. Bunların sosyal ve kalıcı çözüm açısından sorumluluğu "Birleşmiş Milletler siz varsınız, yapın." diyor. 1994 yönetmeliğinin yarattığı bir çifte sistem var. Varsayalım ki, bir kişi Van'dan Türk sınırlarına girdi, İranlı olabilir, Iraklı, Afgan, daha uzak ülkelerden gelmiş olabilir. Bu yönetmeliğe göre Türk makamına başvuracak. Orada farklılıkları var, o detaylara girmeyeyim, kimlikle mi geldi, pasaportla mı geldi, neyle gelirse gelsin, sığınma talebi varsa "Ben sığınıyorum arkadaş." dedi, sığınacak, onun kaydı alınacak. Önce Emniyete

başvurduysa, Emniyet o kişiyi bize sevk ediyor. Önce bize başvurduysa, biz Emniyete başvuruyoruz. Bu ilk kayıt, kişiye bir koruma sağlıyor, çünkü bu verdiğim 18 binin çok üzerinde insan da kaçak göçmen olarak geliyor, onlar hiç sığınma sistemine başvurmuyorlar, yakalandıkları zaman kaçak muamelesi görüp, sınır dışı ediliyor. Kaydolursa, Emniyet de biz de bir belge veriyoruz "Bu kişi sığınma talep etmiştir." adı şudur filan diye bir sayfalık bir kâğıt veriyoruz. Yolda çevirirlerse, sınır dışı edilmemesine yol açan bir garanti belgesi oluyor. Onun için, kayıt önemli. Sonra, ona biz bir gün veriyoruz, şimdi sayılar çok arttığı için "On ay sonra gel." diyoruz. "Cuma günü saat 08.00'de Çankaya'daki Birleşmiş Milletler ofisine gel, seninle mülakat yapacağız." diyoruz. Emniyet de diyor ki: "Çankırı'ya git, orada yabancılar şubesine imza at, orada yaşa on ay." ve daha sonrası için orada mecburi ikamete tabi tutuluyor. İlden ile değişiyor, ama kimi ilde haftada iki gün kimi ilde her gün gidip polise, mesai saatleri içinde imza atması lazım. Kişi, bizim verdiğimiz randevuya kadar bekliyor. Sonra geliyor bizim ofise, alıyoruz onu. Neden geldin? Hangi korku vardı? Dinî bir sebep mi vardır? Siyasi görüş yüzünden mi bir şey oldu? Onu değerlendiriyoruz. Sonra, onun dosyası en alta gidiyor, bir sürü dosyamız oluyor. Değerlendirmesi, itiraz süreleri falan, ortalama bu insanlar üç dört yıl Türkiye'de bekliyorlar.

Bu arada, o Çankırı örneğini verdim, diğer illerde de farklı değil. Çalışma müsaadeleri pratikte yok. Hükûmet "verdim" diyor, fakat, yabancıların Türkiye'deki çalışma müsaadesini düzenleyen yasaya tabii, sanırım 2004 tarihli bir yasa. Onun için, bir işveren olarak ben bir Alman kimyageri fabrikamda çalıştırmak istiyorsam, ne gerekiyorsa, aynı şeye, Çankırı'daki küçük bir otomobil tamir atölyesinde biraz insani amaçla işe aldığım insana da uygulatmam lazım. İşte, Çalışma Bakanlığına başvuracağım, diyeceğim ki: "Bu kişinin öyle bir becerisi var ki, aynı işi yapabilecek Türk vatandaşı Metin Çorabatır bu işi yapamaz, becerisi o kadar değil." Böyle birtakım şeyleri ispat etmem lazım, uzun bir şeyden sonra izin almam lazım. Tabii, bu izne tabi bir imkân, kimse de yok. Bu insanlar ya genelde kaçak… Gelişen illerimizde, mesela Kayseri, Konya gibi ekonominin hareket ettiği, büyüdüğü illerde kaçak olarak çalışabiliyorlar, riskler var. Ama, Çankırı gibi kendisi nüfus veren illerde bu çalışma imkânları yok. Çankırı'ya yeni gittiğim için şey yaptım. Mesela, bir Iraklı, Bağdatlı bir genç. Çok iyi İngilizce biliyor, ailesiyle gelmiş, bir süre çalışmış, İstanbul'da kalmış, haberi yok bu sığınma sisteminden, sonra "Birleşmiş Milletlere başvur, sen mültecisin, seni Amerika'ya, şuraya buraya yollayacak Mülteciler Yüksek Komiserliği." "Tamam" diyor, başvuruyor Emniyete, Çankırı'ya yolluyorlar. Adamın çok iyi bir mesleği var,

bilgisayar animatörü, reklâmcılıkta filan çok iyi. Çankırı'da doğru düzgün altyapı yok, bir firma yok. İstanbul'da evinin kirasını veriyor, çocuğunun ilacını alıyor. Orada, Sosyal Dayanışma Vakfından para alıyor, yani bir Türk dar gelirlisinin yararlanacağı bir haktan almak zorunda, çalışma hakkı yok. Bu kişilerden üstelik bir de vergi alınıyor, ikamet parası diye, altı ayda bir en son 370 YTL'ydi, 120 euro gibi bir para karşılığı. Sonuçta, Birleşmiş Milletler bu kişi hakkında "Evet sen mültecisin." veya "Değilsin" diye bir karar veriyor. "Mültecisin" dediğimiz zaman, bunu İçişleri Bakanlığına bildiriyoruz, kalma süresi biraz daha uzuyor. Bu arada da kişinin dosyası, kendi ofisimizde başka bir bölüme gidiyor, o bölüm de o kişiye bir üçüncü ülke arıyor. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, bazı Avrupa ülkeleri gibi ülkeler bu kişileri üçüncü ülkelere yerleştiriyorlar. 2008'de geçen ay sonu itibarıyla 3.500 kişiye bizim ofis bu ülkelere yerleştirmiş, Birleşmiş Milletlerin Türkiye ofisi, çünkü Türkiye'de kalamıyorlar. 2000 yılından bu yana da sekiz yılda yaklaşık 20 bin kişiyi yerleştirmişiz. Böyle bir trafik var.

Uydu kentlerde birçok problemler var, onların fazla detayına girmeyeyim, sanırım, sizden sorular gelir, onları cevaplandırırken konuşabiliriz.

Avrupa'dan gelenler için, normal olarak Türk makamlarına başvurmaları lazım. Oraya biz karışmıyoruz, çünkü Türkiye'nin sorumluluğu altında ve aynı uluslararası standartlarda mülteci olup olmadığına bakılması gerekiyor. Mülteci ise, ona Türkiye'de yerleşme, oturma, çalışma, ileride vatandaşlık hakkı da belki açık olarak verilmesi gerekiyor. Fakat, pratikte bu da çalışmıyor. 40 kişiden fazla tanımıyoruz, ama, bir tane bir Azeri mültecimiz var. Uzun çabalar sonucunda mülteci olarak kabul edildi. Bir yıllık ikamet verildi, belgesine "çalışamaz" diye damga vuruldu. Böyle yanlardan, şeylerden kişiye… Pasaport vermede sorunlar çıktı.

Daha önemli bir sorun mesela, Çeçenler. İstanbul'da yüksek miktarda Çeçen var. Türkiye onları mülteci olarak kabul etmiyor -ki, Avrupalılar- başvurularını kabul etmiyor veyahut zorluklar çıkarıyor.

Avrupa'nın tanımı biraz muğlak, ama genelde kabul edilen bir tanım: Avrupa Konseyine üyelik. Mesela, Azerbaycan Avrupalı, Ermenistan Avrupalı, Ukrayna, Gürcistan Avrupalı, onlardan birisi gelip sığınma talep ederse veya Balkanlardan, Kosova, Bosna-Hersek, nereden gelirse, onları Türkiye'nin uluslararası standartta mülteci olup olmadığına bakıp değerlendirmesi lazım. Onların da sorunlarını isterseniz daha sonra şey yapayım. Onlar da böyle, Türkiye'de altı yedi yıldır, hiçbir çözümleri yok. Fenerbahçe'ye giderseniz, Fransız Riviera'sı gibi bir yer, Türkiye'nin en zengin yeri. Onun içinde Devlet Demir Yollarına ait eski bir kamp yerinde, suların aktığı, gelecekleri

olmayan, çocuklarını okula yollayamadıkları, büyük sorunlar yaşadıkları, en kötüsü tabii, tünelin ucunda bir ışık görmeden yaşadıkları koşullar var, çözülemiyor. Ben burada isterseniz bitireyim. Şu ana kadar Türkiye'deki sistemi anlatmaya çalıştım, bilmiyorum ne kadar başarılı oldum. Buna paralel olarak ofisimizin önemli bir görevi var, söylediğim gibi. " Demiştir.

II.1.c.1.b. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Temsilcisi Alev Örsel ;

"Metin beyin bahsettiği gibi, bir taraftan ofisimizin rutin işi yürüyor, hem Türkiye'yle beraber bu gelen kişilerin statülerini tespit etmek, sisteme bir destek sağlamak ve yeniden yerleştirme işiyle uğraşmak gibi rutinin yanı sıra, bir taraftan da Türkiye'nin tabii Avrupa Birliğine katılım için yaptığı hazırlıklar var. Burada, bizim 1960'tan beri Türkiye'de, 50'lerden beri dünya çapında edindiğimiz bir tecrübe var, bilgi birikimi, uluslararası ortamda sağladığımız bir uzmanlık, konuya yakınlığımız. Bunu mümkün mertebe paylaşmaya, aktarmaya, bu kapasiteyi bizden çıkıp Hükümetin eline, devletin eline geçecek şekle getirmeye çalışıyoruz. Bu kapsamda Emniyet Genel Müdürlüğü mutlaka bahsetmiştir, çalışmalar tabii çok eskiden başladı. 1997'den beri biz çok yakın bir eğitim işbirliği içindeyiz ama bizden başka aktörler de bu sisteme girdiler. Değişik Avrupa Birliği hükûmetleri muhtelif projeler yaptılar Türkiye'de, finanse ettiler, eğitici uzmanlar geldiler. Onlar da, bu işi idari anlamda yürüten kuruma, artı diğer aktörlere, sistemdeki sivil toplum kuruluşları olsun, diğer kamu kuruluşları olsun, eğitimler sağladılar. Ta ki 2003 yılında bir proje başladı, İngiltere ve Danimarka konsorsiyumu önderliğinde bir ulusal eylem planı hazırlanması ve Türkiye'de uygulanması için. Bu iltica ve göç konusunda Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin bir ulusal eylem planı. Plan hazırlandı, üstünde bu görev gücü niteliğinde birçok grup bir araya gelip çalıştı, konuştu, eğitimler, çalıştaylar düzenlendi, kapsamlı bir eylem planı hazırlandı. Elinizde olduğunu zannediyorum. Yoksa biz size iletebiliriz. 2005 mart ayında da Başbakan tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi. Türkiye'de hazırlanmış ilk ulusal eylem planıdır, Avrupa Birliğine katılım için. Çok detaylı bir plan, kapsamlı bir plan. Eleştirilecek noktaları var ama sonuçta bir plandır ve geliştirilmeye açık bir plan. Bu planda da önemli bir son nokta var. Plan bir iltica kurumunun kurulmasıyla başlıyor. Mültecilerin, sığınmacıların barınacağı merkezlerin geliştirilmesi, sistemin yaratılması, bu sistemde çalışacak personelin eğitimi. Yine, altyapı desteği, yani sistemin elektronik anlamda nasıl destekleneceği, belge bilgi anlamında nasıl destekleneceği, ulusal işbirliği nasıl olacak, uluslararası işbirliği nasıl olacak, bütün bunları anlatan bir plan ve en sonunda da 2012 gibi bir tarihte coğrafi

kısıtlamaların kaldırılmasına dair önerinin Büyük Millet Meclisine sunulması şeklinde bir nihai noktası var. Gerekli koşullar oluştuğunda diye, koşulları da sıralar. İki tane önemli ön koşulu vardır; bir tanesi Türkiye'nin tam ve işleyen bir iltica sistemine sahip olması ve bu manada Avrupa Birliği üye ülkeleriyle bir külfet paylaşımı konusunda gerekli noktaya, istenen noktaya gelinmiş olması gibi iki ön koşulu vardır, 2012 de tarih verilmiştir.

Bu ulusal eylem planında bahsedilen sistemin geliştirilmesi için çeşitli projeler öngörülmüş. Altyapı projeleri artı sistem geliştirme projeleri. Şimdi, Emniyet Genel Müdürlüğü önderliğinde bu projeler sırayla, maalesef, arzu edilen bir hızda değil ama sırayla ele alınıyor ve Avrupa Birliği tarafından fon sağlanılması için projeler yazılıyor. Bunlardan bir tanesi, bilmiyorum bahsi geçti mi, tekrar oluyorsa atlayabilirim.

Bunlardan bir tanesi, ilki, çok önemli, kurulması zaman alacak bir sistem. Metin Beyin bahsettiği mülteci statüsü belirlenirken, önemli bir kaynak var. Şimdi, karşımızda bir kişi oturduğu zaman, onun öyküsünü dinliyoruz. İşte, ben Somali'den geliyorum, Mogadişu'daydım, şu şu olaylar başıma geldi, şu tarihte bir eyleme katıldım, tutuklandım, ondan sonra işkence gördüm gibi bir hikâye anlatıyor bize. Bu hikâyenin doğruluğunu test edebilecek menşe ülke bilgisi, sistemi dediğimiz bir sistem var, "Country of Origine Information"dır İngilizcesi. Bu sistemin çok sağlam bir şekilde kurulmuş olması lazım. Sistem neyi içeriyor? Bütün başvuru yapan kişilerin ülkelerine dair kronolojik bilgiler, yani tarihte neler olmuş, önemli olaylar, şimdi o kişi bana dediğinde, şu tarihte eylem oldu, ben orada tutuklandım; dönüp bakabilmeliyim sistemden, hakikaten o söylediği meydanda, söylediği tarihte o konulu bir eylem olmuş mu? İnsanlar tutuklanmış mı? İşkence görmüşler mi? Bu bilgilere erişebileceğim bir sistem olması lazım. Biz UNHCR olarak bunu kamuya açık kaynaklardan sağlıyoruz. Kendi sistemimiz var. Bütün kaynakları kullanıyoruz. Bir devletin sistemi tabii bundan çok daha detaylı, çok daha fazla kaynağa erişimi olabilecek bir sistem. Şu anda Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde bu sistemin kurulması için proje Avrupa Birliği tarafından onaylanmış ve yürümekte. Almanya liderliğinde, Finlandiya ve Çek Cumhuriyeti konsorsiyumu projeyi yürütüyorlar. İşin hem elektronik altyapıyı oluşturma ayağı, yani bütün illere bilgisayar alımı, bu sistemlerin online kurulması, Polnet üzerinden işleyecek hâle getirilmesi, artı sistemi kullanacak uzmanların yetiştirilmesi ve sistemde yer alacak bilgi ve belgelerin toparlanması, şu anda üzerinde çalışılan bir proje. 12,5 milyon euroluk bir proje. Önümüzdeki yıl biteceği ümit ediliyordu ama 2010'a sarkar diye düşünüyorum.

Yine uzun yıllardır Avrupa Birliğiyle üzerinde anlaşılmaya çalışılan bir başka önemli proje var. Nihayet proje üç dört kere geri döndükten sonra, geçtiğimiz sene Avrupa Birliği tarafından onaylandı. Şu anda ön çalışmaları yapılıyor, bir ön fizibilite çalışması yapılıyor, yedi kabul merkezinin kurulması projesi. 62 milyon 400 bin euro değerinde. Şu anda bu 62,5 milyon euronun içinde altı merkezin kurulması söz konusu, bir tanesi daha sonra gelecek. Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Erzurum, Van, Gaziantep illerinde kabul merkezleri kurulacak. Bu kabul merkezlerinin işleyişi de, gelip de iltica başvurusunda bulunacak kişiler, yani sınırda birisi geldi, ben iltica başvurusunda bulunmak istiyorum dediği anda, bu yedi merkezden bir tanesine yönlendirilecek ve daha sonra kendisinden iltica başvurusu alınıp gerekli işlemler başlatılacak. Durumuna bağlı olarak, daha sonra bahsedeceğim, otuz tane uydu şehir var, otuz uydu şehirde serbest ikametli olarak yaşaması söz konusu. Eğer hassas durumdaysa, yani yalnız bir kadındır, hastadır, yaşlıdır, tek başına gelmiş bir çocuktur, engellidir, özel bir durumu varsa, bu kişiler de muhtemelen bu merkezlerde ikamet etmeye devam edecek süreçleri devam ederken. Bu yedi merkezin şu anda gelinen nokta yerleri seçildi. Bir iki ilde alanların, arazilerin devri İçişleri Bakanlığına yapıldı, çeşitli bakanlıkların arazileri ya da tümüyle sahipsiz, hazine arazileri var içinde. İki tanesinde hazır tesis var, Erzurum'dakinde ve Ankara'dakinde. Diğerlerinde sıfırdan bir mimarî çalışma ve inşaat işi yapılacak. Bu proje, dediğim gibi yeni başladı. Biz çok daha önce başlamasını ümit ediyorduk ama şu anki görüntüsü 2011'e kadar ancak belli bir noktaya gelinebileceği yönünde. Bununla beraber, ilticayla direkt bağlantılı olmasa da, kaçak göçle ilgili iki tane de geri gönderme merkezinin kurulması projesi var. Bunlar da çok kesin olmamakla beraber, bir tanesi Ankara'da, bir diğeri Erzurum'da kurulacakmış ama daha yerlerinin yüzde yüz tespit edildiğini zannetmiyorum. Üzerinde çalışmalar yapılıyor. Bu her iki proje de İngiliz ve Hollanda konsorsiyumu tarafından yürütülüyor, çok yeni başladı her ikisi de.

Çok yeni bir gelişme olarak, bu hazırlıklara destek sağlamak üzere ve hazırlıkları izleyip, daha ötesindeki ihtiyaçları belirlemek üzere İçişleri Bakanlığı altında yeni bir birim kuruldu. Bir müsteşar yardımcısına bağlı olarak, şu anda iki tane mülkiye başmüfettişi görev yapıyor ama bu ekibin büyümesi söz konusu. Bir iltica kurumunun kurulması ve iltica yasasının hazırlanması için çalışmalar yapmaya başladılar. Tabii bu da yine gelişimleri izlenmesi gereken bir oluşum çünkü şu ana kadar, idari işlem olsun, bu kapasite geliştirme işi olsun, her şey Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Dairesi liderliğinde gidiyordu. Bu aşamadan sonra nasıl bir gelişim olacak, bizim için de çok önemli çünkü birazdan bahsedeceğim, biz bu sistemde çok fazla çalışma yaptık.

Oluşturulmuş kapasitesinin kaybolmaması, şu ana kadar eğitim almış 6-7 bin emniyet mensubunun yeni sistemde de personel olarak istihdamı izim açımızdan çok önemli. Yoksa sıfırdan başlanacak bir noktaya dönmek söz konusu.

Biz ne yapıyoruz bu sistem içinde? Demin bahsettim, 1997'den beri çeşitli eğitimler veriyoruz ama 2002'den itibaren bunun epeyce ötesine geçtik. Sadece eğitim değil, dosyalarınızda şöyle bir doküman göreceksiniz. Bu doküman, ortadaki sarı kısım, gelmek istediğimiz noktayı gösteriyor. Yani Türkiye'de iltica sistemi kurulduğunda ve coğrafi kısıtlama kalktığında var olmasını arzu ettiğimiz nihai aşama, yani sığınmacıların güvenlik içinde ülke topraklarına erişiminin sağlanması, insani koşullarda karşılanması ve hükûmet tarafından adil ve etkin bir iltica prosedürünün yürütülebildiği bir ortamda, mültecilerin de temel hakları ve gerçek bir yerel bütünleşmeye erişimlerinin sağlanması. Yani artık üçüncü ülkeye yerleştirme gibi bir pratik baskın kalıcı çözüm olmaktan çıkacak ve burada, Türkiye'de yerleşmeleri, hayatlarını devam ettirmeleri mümkün olacak, coğrafi kısıtlama kalktığında ve bizim de böyle bir sistemdeki rolümüz, 1951 Sözleşmesini incelerseniz, madde 35'te BMMK'nın rolünden bahseder. Bu sistemde bir gözlemci, izleyici, denetleyici olarak rol almak, sistemin doğru işleyip işlemediğini izleyebilmek üzere. Bu manada biz de kendimizi yeniden örgütledik, nasıl destek olabiliriz diye. Birkaç başlık altında topladık, yasal ve kurumsal iyileştirme, geliştirme için neler yapabiliriz? Eğitim desteği, sadece İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünde değil ama sistemde yer alacak herkese, hâkimler savcılar olsun, jandarma, kara kuvvetleri, sahil güvenlik çünkü ilk karşılaşanlar onlar, çeşitli üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, barolar tabii, avukatların da bu sistemde olması gerektiği için, Sosyal Güvenlik Kurumu, diğer sosyal hizmetliler, sosyal çalışanlar, kim var kim yoksa bunlara erişip eğitimler sağlamaya çalışıyoruz.

Öte yandan daha detaylı bir çalışma yürüttük uzunca süreler. Emniyet Genel Müdürlüğünün temel eğitimleri almış iltica konusunda personeli arasından seçilen toplam 52 kişiye bizim ofisimizde staj imkânı sağladık. Uzun sürelerle, bir ay, bir buçuk ay, birkaç durumda altı yedi aylık sürelerle bizim ofisimize gelip bizim gibi çalışma yürüttüler. Mültecilerle görüşme yaptılar, dosyalar hazırladılar, raporlarını yazdılar, sistemleri kullandılar ve bu kişiler şu anda çekirdek kadro olarak, yine çalıştıkları illerde çalışıyorlar ama bir genel toplantı olduğunda, uzman görüşü gerektiğinde merkeze gelip o uzman görüşünü sağlayacak bir kadro olarak hareket ediyorlar.

Burada tabii, biraz hikâyenin dışına çıkacağım, çok önemli bir sorun ve sistemin eksikliği olarak karşımıza çıkan şey maalesef uzman kadro Emniyet Genel

Müdürlüğünün şu anki yapısı içinde, mevzuatı içinde tolere edebildiği bir durum değil. Yani siz bir kişiyi iltica konusunda uzman yetiştiriyorsunuz ama bir sonraki rotasyonda, işte, Bingöl'de trafik polisi olarak görev yapmaya başlıyor. Dolayısıyla, Yabancılar Dairesi bünyesinde tutulamadığı için bu kişi, o sizin yetiştirdiğiniz, geliştirdiğiniz kapasite de bir şekilde yok oluyor, sekteye uğruyor. O kişi geri dönse de birkaç yıl sonra Yabancılar Şubeye o aradaki gelişmeleri kaçırmış oluyor ya da eski istekliliği kalmamış oluyor. Ben demin 7 bin gibi bir rakam verdim. Bu 7 bin kişiden şu anda arasanız herhalde bin tanesi bile yabancılar şubeleri bünyesinde değildir. Bu da tabii çok büyük bir kaynak eksikliği. O yüzden, Metin Beyin de bahsettiği gibi, bir an önce bir iltica kurumunun kurulup gerekli uzman kadronun oraya alınarak bu uzman kaybının engellenmesinde çok büyük fayda var bu manada.

Bir diğer konu, kabul bütünleşme ve toplumsal desteğin sağlanması. Metin Bey biraz bahsetti çalışma izinlerinden, ikamet harçlarından. Şimdi, yine mavi bir tablo göreceksiniz, büyücek bir tablo. Bu, Türkiye'deki uydu şehirleri ve mültecilerin, sığınmacıların ikamet ettiği, yasa dışı da olsa ikamet ettiği diğer illeri gösteriyor ve o illerde var olan ya da var olması gereken hizmetleri gösteren bir tablo. Dolu gördüğünüz yerlerdeki isimler o illerde o hizmetleri verdiğini düşündüğümüz, verdiğini bize söyleyen daha doğrusu kurumlar. Boş olan yerler de, o alanlarda hiçbir hizmet verilmediğini, mülteci ve sığınmacıların bu konularda herhangi bir hizmetten faydalanamadığını gösteriyor.

Metin Beyin söylediği gibi, çalışma piyasasına erişimleri son derece zor, yasal anlamda çalışmaları. Şu anda karşımıza çıkan en büyük sorun sağlık sorunu. Bunu da belki not etmekte fayda var çünkü bugüne kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonundan faydalanıyorlardı yaşadıkları illerde, önemli bir sağlık sorunuyla karşılaştıklarında fakat bu ekim ayında yürürlüğe giren Genel Sağlık Sigortası Yasasında bir madde yer aldı, sığınmacıların ve vatansızların bu yasa kapsamında ele alınacağı yönünde. Yalnız şu anda kurumlar arasında bir anlaşma sağlanmış değil. Yani sığınmacılar için gerekli olan primleri kimin ödeyeceği, bu sığınmacıların kimler olduğu, listeleri, isimleri, bu primlerin ne süreyle ödeneceği, böyle bir uygulamaya dair sıkıntı olduğu için herhangi bir, sığınmacılar adına hizmet sağlanabiliyor değil yasa kapsamında. Öte yandan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü de madem yasa bunları kapsama altına alıyor, ben artık fonumdan faydalandıramam çünkü fon daha ihtiyaç içinde olan, yasa kapsamında ele alınmaya kişileri hedeflemek zorundadır diye fonu da kesme yönünde bir genel kararı bütün illere iletti. Dolayısıyla bir anda sığınmacılar

illerde ortada kalmış durumdalar. Yani hiçbir sağlık hizmetinden faydalanamıyorlar. Yeşil Kart uygulamasından faydalananlar var, onlar da kısa bir süre sonra yok olacak. Dolayısıyla, şu anda en büyük sıkıntı bu uydu şehirlerde yaşanan.

Eğitim konusu fena değil. İkamet belgeleri olduğu sürece, çocukları okullara yazdırabiliyorlar. İlköğretimde özellikle çok büyük bir sıkıntı yaşanmıyor. Bütün illerde sivil toplum kuruluşlarının çok daha iyi bir düzeye gelmesi, sosyal destek mekanizmalarının gelişmesi, ücretsiz hukuki yardımdan bu kişilerin faydalanabilmesi, bu sistemin kurulması için son derece gerekli temel taşları.

Van'a gelip tekrar geri gönderilen Özbek aile ile ilgili olarak; bu aile yaklaşık 22 kişilik bir grup. İran'daki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından kendilerine mülteci statüsü verildi, yani ülkelerinde riskteler. Burada sorun şu: Önce, genel olarak baktığımızda, bir sığınma talep eden kişinin, mültecinin ideal olarak ilk sığındığı ülkede bunu yapması, kendi ülkesine yakın bir kültürde yapması, orada koruma altına girmesi arzu edilen bir şey fakat bir kural yok. Dünyanın herhangi bir yerinde de sığınabilir.

Mesela bir Çinlidir, tek kaçabileceği şey -Uygur Türküdür- uzak bir ülke olabilir, orada da başvurabilir, herhangi bir yerde de başvurma hakkı var. Önemli olan kişinin burada korunması.

Zaten bize ulaştılar bu insanlar. Biz mülteciyiz, oradan mülteci belgesi aldık, bize çözüm bulun dediler. Burada sorun şu: İran güvenilir bir iltica ülkesi değil ve İran'la Özbekistan arasında, İran'a sığınmış bazı Özbek muhaliflerin, problemli insanların geri gönderildiğini biliyoruz, sorun burada. Dolayısıyla, bu insanlar o korkuyla ikinci bir ülkeye, yani Türkiye'ye geldiler ve bizi haberdar ettiler. Biz de İçişleri Bakanlığına, Dışişleri Bakanlığına yazdık. Bu insanlar İran'a da gönderilmemesi gerekir çünkü İran böyle bir uygulama içinde fakat aynı gerekçelerle, size belirtilen gerekçelerle geri gönderildiler. Hem uluslararası bir tepki ve ilgi yarattı. Sonra tekrar gelebildiler. Yine yazıştık, sonra tekrar gönderildiler bu insanlar ve şu anda kaderleriyle ilgili bizim elimizde bir bilgi yok.

Tek tek o kişilerle benim ve Alev'in bilgisi yok ama 1951 Cenevre Sözleşmesi bizim temel şeyimiz. Burada mülteci tanımı yapılıyor, demin size okuduğum. Devletin mülteciye olan sorumlulukları anlatılıyor, mültecinin devlete karşı sorumlulukları anlatılıyor bir analizini yaparsak 51 sözleşmesinin. Önemli bir şey exclusion clause dediğimiz, kimlerin kişiyi normal olarak mülteci durumuna sokabilecek koşuldan gelmiş olsa bile uluslararası korumaya hak kazanmadığını sayıyor. Savaş suçu, insanlığa karşı

suç, çok ciddi adi suç, Birleşmiş Milletler ilkelerine karşı büyük bir eylem; ki, bütün bunların içinde, o zaman terör lafı geçmiyor 51 yılında bu yazılırken fakat bugünkü yorumda terörist bir örgüte üye olmak da kişi ülkesinde sorun yaşasa da kişiyi uluslararası korumaya layık bulmuyoruz. Şimdi, bizim Tahran'daki ofisimiz bu insanları şey yapmış ve dosyaları falan paylaşılıyor tabii, kişiler buraya geldiği zaman. Eğer bir terör örgütü üyesi olsalardı, zaten dışlanmış olacaklardı. Birleşmiş Milletlerin Tahran ofisi aynı standartlarda, her yerde yapıyoruz, onlara mülteci demeyecekti ama belki kaçabilmişler ülkeden, uluslararası hukukun başka kurallarıyla ya yargılanacaklardı ya iade edileceklerdi.

Bizim ofisimiz, Tahran'daki ofisimiz bu kişileri mülteci kabul ettiğine göre... Çünkü elimizde bir check list var. Yani kim mülteci kabul edilebilir. Eğer geçmişteki, insanlığa karşı, terör diyelim, adını koyalım, bir terörist faaliyet içindeyseler, oradaki arkadaşlarımız bu kişilere mülteci statüsü vermezdi ama ülkeler, genelde, işte, kendisinin ürettiği mülteciler için, bunlar terör örgütü falan diyorlar.

Birleşmiş Milletler mültecilik tanımında terör örgütü üyelerine bir engel getiriyor. Dolayısıyla bir incelemeden geçip, bu aileye mültecilik statüsü verildiğine göre, bizce terör örgütü değiller.

Şunu söyleyeyim mesela çok kısa, ek olarak, Saddam döneminde mesela, Irak'tan bir subay geliyor, kaçıyor. Onun şeyine bakıyoruz, hakikaten bizi inandırıyor. Tekrar geri iade edilirse yönetim onu cezalandıracak, kabul edilebilir ölçülerin ötesinde cezalandırılacak fakat bazen şunu görebiliyoruz: O kişi kendi iradesiyle, Saddam döneminde bir ara, bir ordu mensubu veya güvenlik mensubu olarak insanlık suçu işlemiş, işkence yapmış, şey yapmış. O zaman ona mülteci statüsü vermiyoruz.

Yine bir iddia, o konuyla ilgili konuşurken, bazı kamu görevlileri, mültecilik statüsü aldığı yerde kalmasının hukuki bir zorunluluk olduğunu söylediler. Yani, Türkiye'ye sadece yasa dışı yolla girme gibi bir ihlal değil, mültecinin statü aldığı yerde de ikametinin bir zorunluluk olduğunu, onun için oraya mecburen iade edildiğini söylediler.

Böyle bir zorunluluk yok. Dediğim gibi, burada temel, bireyin, hangi ülke vatandaşı olursa, isterse Amerika olsun, korunmasını sağlamak.

Şimdi, buradaki sorun, İran'da korunamıyor. Burada endişemiz var ve Birleşmiş Milletler olarak biz de istemeyiz kişilerin oradan oraya gitmesini. Böyle bir ilke yok. Kişi nerede korunabiliyorsa, orada başvurabilir, orada koruma altına alınabilir. Ki, bu kişileri biz, eğer burada tutulsaydılar, üçüncü bir ülkeye yollayacaktık.

Böyle bir çalışmamız vardı çünkü bu kişiler Avrupa dışından geldiler. O coğrafi kısıtlama yüzünden Türkiye'de kalamıyorlar, Türkiye'nin coğrafi kısıtlamasından kaynaklanan bir şey ama İran'a geri gönderilmesini gerektirecek bir yasa yok. Zaten biz, eğer böyle bir uluslararası kural olsaydı, biz dünyada mültecilik olayının temel örgütüyüz -uluslararası toplum bize bu görevi vermiş- biz yapmazdık, biz yollanmasını isterdik.

Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı, bu sığınmacıların üçüncü ülkeye geçişlerinde, öncelikli olarak onların mı muvafakatı lazım yoksa sizin mi üçüncü ülkeyi bulmanız ve onlara dönmeniz gerekiyor. Yani şimdi iki türlü görüşle karşılaştık. Görüşün biri, işte, biz x sığınmacıyı üçüncü ülkeye göndermek istiyoruz ama İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı izin vermiyor, bir görüş. Bir başka görüş, İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı yetkilileri açısından diyelim, yani kamu görevlileri, üçüncü ülke konusunda Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin gerekli hassasiyeti ve gayreti yok, olsa göndeririz gibi… Top ortada kaldı. Yani sorumluluk kimde veya öncelik kimde? Şeklindeki soruyla ilgili olarak;

Üçüncü ülkeye gönderme işi coğrafi kısıtlamadan kaynaklanıyor. Normal olarak Türkiye eğer ulusal eylem planında öngördüğü gibi veya Avrupa Birliği müktesebatına uymak için coğrafi kısıtlamayı kaldırdığı zaman belki bir süre daha Türkiye'nin yükünü hafifletmek için üçüncü ülkeye gönderilecekler fakat neticede bu insanlar Türkiye'ye gelip sığınan ve mülteci kabul edilen insanlar bizim toplumumuzda eriyecekler, bizim toplumumuzda normal bir yaşama geçecekler. Şimdi, üçüncü ülkeye gönderme coğrafi kısıtlama nedeniyle uluslararası toplumun Türkiye'ye bir yük paylaşımı çerçevesi. Bu insanlar geliyor, mülteci, biz de onun bir aracıyız. Bu insanları, mülteciyseler üçüncü ülkelere yolluyoruz ve bu 60'tan bu yana devam eden bir şey. Demin söyledim en azından sığınmacıların göz altında tutulmaması, sığınmacıların geri göndermeye tabi olmaması, belli haklardan, temel haklardan faydalanabilmeleri garanti altına alınmış oluyor.

Türk-Yunan olayı için, Yunanistan Avrupa Birliği üyesi olmasına rağmen, hakikaten Avrupa Birliği kurallarına çok riayet etmeyen, dikkat etmeyen bir ülke, orada çok fazla göç alıyor ve kara sınırımızda hem deniz sınırımızda büyük bir üzüntü yaşanıyor. İki tarafın da şeyi var. En son bu insan hakları izlemenin bir raporu var. "Dönen kapıda sıkışanlar" diye. Ona bakarsınız iki tarafı da şey yapıyor.

Ben bir gözlemimi anlatayım: 2000'li yılların başıydı. Yine bir Afrikalı grup, İstanbul'da yasa dışı olarak tutuluyor ve Edirne'de Türk silahlı kuvvetlerine götürülüyor. Onlar kontrol ediliyor şeyi. Polis tarafından onlara devrediliyor. Hiçbir kurum almak

istemiyor, o demin söylediğiniz, hiçbirinin parası, şeyi yok o konuda özel. Ben bilmiyordum o zamana kadar, siz eminim biliyorsunuz ama Meriç Nehri sınırı oluşturuyor; o da doğal akışı şöyle: İlişkiler iyiyken 1960'lı yıllarda Amerikalılar diyorlar ki, işte seller filan oluyor, bunu düzeltelim. İki taraf da kabul ediyor. İşte, düzelttik, ıslah ettikten sonra işte sağ tarafta kalan Yunan toprağı, sol tarafta kalan Türk toprağı denge olacak; sonra oturur iki komisyon, kimse toprak kaybetmez. İki hükûmet de kabul ediyor. Amerikalılar ıslah ediyorlar. Tam o komisyon toplantılarında, sınırın yeni belirlenmesi, toprak mübadelesi yapılacak, ilişkiler kötüleşiyor; Kıbrıs filan sebebiyle ve sınırınızın normal solu Yunanistan, sağı haritalara baktığımız zaman Türkiye ama sağ tarafta Yunan toprağı sol tarafta Türk toprakları kalıyor, çözümsüz kalıyor. Bu iddialar olunca bir grup kayboldu Afrikalı, boğuldular filan diye insan hakları kuruluşları, bizim hem Atina ofisimiz hem biz buradan Hükûmetle temasa geçtik, inceleme yapacağız dedik. Eksik olmasın, Hükûmetimiz de silahlı kuvvetlerimiz ben ve bir İstanbul'daki arkadaşımızı, hayatımda en güzel karşılamayla karşıladılar, bir kırmızı halı sermedikleri kaldı, her yere götürdüler bizi. Göremedik fakat orada şunu gördük: Şimdi, bu tarafta yakalanan insanları gece alıyorlar, şu tarafta kalan Türk toprağına. Çünkü, burada hâlâ su var ama çok cılız akıyor. Gece bizimkiler öbür tarafa yolluyor. Sabah Yunanlılar topluyor, onlar da bu taraftaki kendi karakolları var, oradan bize atıyor. Bir pinpon topu gibi maalesef… Arada kaçanlar bir tarafa ya İstanbul'a geri dönüyor ya Atina'ya gidiyor. Böyle bir şey var ve sizin dediğiniz çok doğru, orada karakol, subay, 50 askerlik bir gözleme şeyi; ek, askerin tayını var çünkü belli. 200 kişiyi alın burada, tutun… Ne barındıracak yer var, ne şey var, güneşin altında…Tercüman yok…Sonra buradan işte öbür kuruma devrediyor, onlar almak istemiyor, ondan sonra neticede, Edirne'den… Nereden girdiniz siz? Van'dan. Van'a iki otobüs dolusu insan. Edirne'deki yabancılar şubesinde çalışan 7 polis arkadaşımız var. Vatandaşın pasaportuyla da o ilgileniyor, her şeyle o ilgileniyor. İki otobüs dolusu kaçağı Van'a götürecek, bunun harcırahı, iş kaybı, orada jandarmayla tekrar, sınırı kim yönetiyorsa onunla pazarlık; bunu alın, oradan iade; bunun bütçesi yok. Yani bütçe uzmanı değilim ama Türkiye bu konuya bütçe koymuyor. Görmemezliğe gelme gibi bir genelde, tabii belli kesimlerde büyük bir çaba var, Meclisimiz de bu konuyla ilgileniyor ama toplumun bütününe baktığımız zaman, medya ne zaman bu konuya ilgi gösteriyor? İşte, 50 kişi boğulduysa. Ertesi gün de haber kesiliyor ve her seferinde, "Mülteci kimdir?", "Kaçak göçmen kimdir" her gazeteciye yeniden anlatıyorsunuz. Sivil toplum yeni öğreniyor. Toplam bu ülkede yazılan master, doktora tezi sayısı onu geçmiyor ama olay büyüyor. Genel bir ihmal var. Bizim görmek

istediğimiz, yasasıyla, Meclisiyle, Parlamentosuyla, hükûmetiyle. Bu, evrensel bir sorun, günümüzün bir sorunu. Almanya'da da farklı değil. Bu kavgalar, bu tartışmalar, bu benzer komisyon toplantıları her yerde yapılıyor. Ortak çözümü aramamız lazım. Sığınma için daha elimizde malzeme var, ilkeler daha derin. Göçü nasıl yöneteceğimize yönelik de yani Türk-Yunan makamlarının bir araya gelip birbirimizi suçlayacağımıza… Mesela ilkeler var: Denize düşen insanları kim kurtaracak? Kurtardınız, karaya getirdiniz, kim alacak? Mesela Hollandalı kaptan Ege'de turistleri gezdirirken batan bir şeyden aldı, Kuşadası'na getirdi, izin verilmedi ve gemi ayrılamıyor. Turistler isyan ediyor, "Benim iki günüm var burada, eğlenmeye geldim, burada kaldım." diyor. Gemi şirketi ceza ödüyor şeyde kaldığı için gemi, bir sürü komplikasyon. Bunun ilkeleri var. İki ülkenin, işte, felaketlerde yardım etmesi, insanlık dışı şeyleri yapmaması, bu botların patlatılması filan gibi, bunu yönetmenin yolları, en azından yani şeyi yükseltmek lazım. Şunu söyleyeyim: Her zaman –çok vaktinizi aldınız- bizim ofisimizin görevi ülkelere yardım etmek. Ülkeler de mültecileri korumakla görevlidir

Demiştir.

II.1.c. 2.a.Uluslararası Göç örgütü temsilcisi Meltem Ersan;

"Öncelikle toplantı davetiniz için çok teşekkür ederiz.

Bu alt kurulun bu konuyla ilgilenmesi çok önemli. Ben Uluslararası Göç Örgütünü temsilen buradayım. Uluslararası Göç Örgütü 1951 yılında kurulmuş devletlerarası bir kuruluş yani sivil toplum örgütü değil, devletlerarası bir kuruluş. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de üye olduğu 2004 yılında Parlamentoda, 2005 yılında sözleşmemiz imzalanmıştı, 2004 yılında da onaylandı. Türkiye Cumhuriyeti devleti de üye devlet sıfatıyla kurumumuzda yer alıyor.

Biz, insanların, kişilerin statülerine bakılmaksızın düzenli göç etmelerini sağlamaya yönelik faaliyetlerde bulunuyoruz. En fazla faaliyet gösterdiğimiz alanlar, bir kere göç hareketleri, ki bu biliyorsunuz mülteci rejimi altındaki göç hareketleri olabilir, bu anlamda gönüllü geri dönüşlerle ilgileniyoruz, insan ticaretiyle ilgileniyoruz, göç sağlığıyla, kitlesel bilgilendirme, devletlere göç konusunda teknik hizmet vermekle ilgileniyoruz. Biz özellikle çok memnun olduk. Bu son zamanlarda bu konuda çalışmalar oldukça artırıldı. Ben geçen hafta içinde de İçişleri Bakanlığı biliyorsunuz, onlar 2 mülkiye müfettişini görevlendirdiler. Türkiye ilk başlarda göç veren bir ülkeydi ama şu anda Türkiye hem göç alan bir ülke, hedef bir ülke, hem de aynı zamanda transit geçiş ülkesi konumunda. Dolayısıyla biz kurum olarak göç yönetiminin çok önemli olduğunu yani sadece bu işi düzensiz göç bazında değil ama göçün yönetiminin temel kriter

alınması konusunda düşünüyoruz. Dediğim gibi mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, sığınmacılar, düzenli göçmenler, düzensiz göçmenler, usulsüz göçmenler –bu "düzensiz" dediğimiz usulsüz- ama bir taraftan da düzenli yani işçi göçüyle de ilgilenen bir kurumuz. Dünya çapında dört yüzden fazla ofisimiz var, ciddi bir networkümüz var. Bölgesel faaliyetlere olan on dokuz misyonumuz var ki biz Türkiye olarak Roma, İtalya ofisimiz bizim bölgesel ofisimiz. Genel merkezimiz Cenevre'de. Türkiye'de Ankara ve İstanbul'da ofislerimiz var. Toplam 30'a yakın kadroyla çalışıyoruz.

Projeler üretiyoruz ama belki size hizmetlerimizi, Türkiye'de neler yapıyoruz özetlemek gerekirse, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin "sığınmacı mülteci" statüsü verdiği kişilerin üçüncü ülkeye yerleştirilmelerini kurumumuz yapıyor. Ki bunu Emniyet Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı ile iş birliği içinde yapıyor. Aynı zamanda, insan ticareti, biliyorsunuz düzensiz göçler, konuştuk... Gerçi sizin komisyonunuz anladığım kadarıyla özellikle de yasa dışı göçmenler ve sığınmacılara baksa da biliyorsunuz düzensiz göçün en önemli mağdurlarından bir kısmı da insan ticareti mağdurları. Biz kurum olarak Türkiye'de, insan ticaretiyle mücadelede tamamen ulusal görev gücümüzle koordineli bir şekilde, Ulusal Eylem Planı'mızı destekleyen ve onun yürümesini sağlayacak projeler üretiyoruz. Bir taraftan da teknik iş birliği. Göçte teknik iş birliği çok önemlidir. O anlamda birtakım projelerimiz oldu, Emniyet Genel Müdürlüğüyle iş birliği içinde, özellikle Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığı ile bu konuda çok koordineli ve ortaklaşa çalışıyoruz. Türkiye'nin mevzuatını bu konuda belli başlıklarla ki bunun için de yasa dışı göç, geri kabul anlaşmaları, kabul, sınır dışı, bütün bu başlıkların da olduğu, Türkiye'nin mevzuatıyla Avrupa Birliği mevzuatının karşılaştırmalı bir analizini yaptık ve boşluk nedir, eksikliklerimiz nedir? Hatta bazen hani bazı başlıklarda fazlalıklarımız bile olduğunu gördük. Göç yönetimi konusunda da göç hukuku konusunda Türkiye'de birtakım seminerler düzenliyoruz. Özellikle de bürokratların, göç konusunda uzman kişilerin veya uzmanlaşmaya doğru giden kişilerin bu konuda gelişimlerine destek olacak, aynı zamanda yurt dışında bu eğitimler yapılıyorsa Türk yetkililerinin de bütün bu çalışmalara katılmasını destekliyoruz.

Diğer bir alanımız da gene göç sağlığıyla ilgili. Mültecilerin bu oryantasyon, işte sağlık projeleri vesaire bu tarz çalışmalarımız da devam ediyor ama ilk öncelikle bu üçüncü ülkeye yerleştirmeler, insan ticaretiyle mücadele ve göçte teknik iş birliği konularında iş birliği içinde çalışmalarımızı yürütüyoruz. Tabii burada Türkiye'nin Avrupa Birliğinde aday ülke konumunda olması nedeniyle aynı zamanda Avrupa Birliği müktesebatıyla uyumlu bir şekilde, Türkiye'nin bu sürecini destekleyici çalışmalar

yürütüyoruz. Bizim en çok birlikte çalıştığımız İçişleri Bakanlığıdır. Biliyorsunuz en son bu göç raporunu gördünüz mü bilemiyorum; o konuda, Yunanistan'a çok ciddi eleştiriler vardı ama Türkiye'ye de birtakım eleştiriler… Gerçi şunu söylemek gerekiyor ki Türkiye eskiden bu raporların temel eleştiri ülkesiydi yani şimdi, evet eleştirilen birtakım şeyler var ama bu, geçmişe yönelik karşılaştırma yaptığımızda göç konusunda Türkiye'de gerçekten önceliğe yer verilmeye başlandı. Özellikle kurumsal anlamda. Bu, İçişleri Bakanlığının bu konudaki girişimiyle, biz buna bağladık ve kurum olarak gerçekten memnuniyetimizi ve her türlü desteği verebileceğimizi söyledik. Çünkü, Türkiye artık çok ciddi bir hedef ülke, geçiş ülkesi konumunda ve göç yönetimi konusunda çok ciddi bir yapıya ihtiyaç duyuyor. Yani, değişik bakanlıklar, değişik kurumlar bu konuda çalışmalar yürütüyor ama ortada bir yapı yok.

2012'de coğrafi sınırlamanın kaldırılmasıyla ilgili bir yasal düzenleme geldiğinde, göçü, yasal ve yasa dışı göçü, sığınmayı, ilticayı tetikleyeceğine dair, artıracağına dair kanaatler ile ilgili olarak; bunu başka Avrupa Birliği ülkeleriyle de karşılaştırmak lazım. Mesela, İspanya gibi, İtalya gibi, özellikle de bize de coğrafi konumu ya da göç alma, verme şekliyle yakın ülkelere de bakmak gerekiyor. Biliyorsunuz zaten Ulusal Eylem Planımızda bu var. İtici ve çekici faktörlerin çok iyi irdelenmesi lazım. Çekici bir faktör hâline de gelebilir ama bunu kaldırdığımızda, bununla baş etmedeki stratejiyi önceden belirlemek de çok önemli. Yani o zaman Türkiye diyelim ki hedef ülke konumuna geldiği zaman da bunu yapacak sisteminizin kurulmuş olması gerekiyor yani buna hazırlıksız yakalanmak…

Mültecilerle ilgili biliyorsunuz Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bu konuda, özellikle sığınmacılar konusunda onlar bu konuda çalıştıkları için yani onlarla birebir daha çok ilgili olduğunu düşünüyorum. Yasa dışı göçmenler açısından şuna bakmak çok önemli diye düşünüyorum. Yani biz, Türkiye'de biliyorsunuz sığınmacılarla UNHCR ilgileniyor, biz yasa dışı göçmenlerle ilgileniyoruz. Yani orada da yasa dışı göçmenler yani vizesini ihlal etmiş yasa dışı göçmenler mi, göçmen kaçakçılığına mı maruz kalmış, bütün bu alt grupların mutlaka belirlenmesi gerekiyor ki sığınmacılar konusunda ben bire bir yorum yapmak istemem; sadece yasa dışı göçmenlerle ilgili yorum yapmak isterim. Yani, bu anlamda Türkiye hedefini belirlemeli. Mesela şu anda biz entegrasyon yapan bir ülke değiliz. Yani Türkiye'nin de kendi birtakım şu anda sorunları var, yapısı mevcut değil ama bir on yıl sonra Türkiye mesela nitelikli göçmen kabul edecek mi veya beş yıl sonra? Bilemiyorum tabii bu dönemsel planları da bilemiyorum. Yani, nitelikli göçmen kabul edecek mi? Yasal göçe de, buna da bir taban

hazırlayacak mı? Ya da yasa dışı göçmenlerin entegrasyonuyla da, mesela Avrupa Birliğinde olduğu gibi, bu tarz konularla da, bunu da gündemine alacak mı? Yani bu açılardan Türkiye'nin mutlaka çok ciddi bir hazırlık yapması gerekli olduğunu düşünüyoruz ama özellikle sığınmacılar konusunda tam bir fikir vermek istemem çünkü Türkiye'nin coğrafi konumu da oldukça zor bir coğrafyada. Yani, biz Avrupa Birliğinin diğer ülkelerinden çok daha farklı bir konumda olduğumuz için çok da dikkatle irdelenmesi gerekiyor ama diğer düzensiz göçmenler konusunda mutlaka belli bir strateji ve ulusal bir plan yapılması gerekiyor, bir politika üretilmesi gerekiyor. Çünkü bazı şeylerde, hâlâ, bakarsanız, İskan Kanunu, işte, çok… Genelgeler yapılıyor, çok güncelleyici şeyler olmasına rağmen, mutlaka yeni bir iltica ve göç mevzuatına ihtiyaç var. Çok ciddi bir yapıya ihtiyaç var. Bir kere Türkiye'de strateji üretemiyoruz, biz bir politika üretemiyoruz bu anlamda, değişik bakanlıklarda resmi de tam göremiyoruz çünkü elimizde, gerek veri olsun gerek istatistik gerek bilgi olsun bütün bunları bir arada toplayacak bizim bir koordinasyon birimine ihtiyacımız gerçekten var. Bence bu koordinasyon biriminin bu mevzuatları oluşturması, zaten o koordinasyon biriminin mevzuatları oluşturmasıyla birlikte o stratejiler de üretilecektir ve ben inanıyorum ki zaten ilgili kurumlar da bu konuda görüşlerini ortaya koyacaklar, bir şey oluşturacak ama çok dikkatli, bu çekici faktörlerin de tabii ki çok dikkatli bir şekilde irdelenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Avrupa Birliği ülkeleri arasında da, özellikle İtalya, İspanya, Yunanistan gibi ülkelerle kuzey ülkeleri, Baltık ülkeleri arasında da bir bu konuda farklılıklar var. Ülkelerin farklı uygulamaları olmakla birlikte bütün üye devletlerin takip edilmesi gereken Avrupa Birliğinin göç konusundaki belirgin bir müktesebatı ve belli yasal enstrümanlar var ve bu tek bir müktesebattır.

Biz iç göçle ilgili çalışmalar yürütmüyoruz. Yani kurum olarak bunun ayırımını yaptığımız için değil, siz de takdir edersiniz ki iç göç aynı zamanda politik bir olgu olduğu için o anlamda şu ana kadar bizim çalışma alanımızda bizim açımızdan bir sakınca yok. Türkiye Cumhuriyeti devletinin ilgili kurumları ortak bir çalışma yürütmek istedikleri sürece tabii ki hazırız ama şu andaki bizim genel çalışma alanımız uluslararası göç bazında. Belki şunu da çok kısa… Biliyorum çok uzun sürmüş toplantınız, ben en son olmakla birlikte, fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Türkiye'de en azından eski yıllara göre karşılaştırdığımız zaman gerçekten problemin varlığı -öncelikle bir problemi tespit etmeniz gerekiyor- konusunda çok duyarlı ve proaktif yaklaşımlar var. Şimdi mesela emniyetin de çok ciddi çalışmaları var,

çok da takdirle karşılıyoruz biz ama onlar daha çok güvenlik boyutuyla da baktıkları için farklı bakılması da gerekiyor. Politik ama biz kurum olarak özellikle bu yasa dışı göçmenlerin, usulsüz göçmenlerin taramaları, biz buna "scanning" diyoruz İngilizcede, bu taramaları konusunda, gerçekten tarama kriterleri, bunların bütün Türkiye çapında, iller, özellikle sınır illerdeki personelin bu konuda tam eğitilmeleri, bunu uygulayabilecek hâle gelmeleri, mevcut misafirhanedeki koşulların iyileştirilmesi. Çünkü, Türkiye'deki şu an temel eksikliklerden bir tanesi teknik eksiklikler aslında. Yani niyet var, problem görülüyor, çok ciddi fakat çok büyük de bazen göç alımı oluyor ve koyacak yerler yok. Dolayısıyla biz Uluslararası Göç Örgütü olarak bu misafirhanedeki koşulların iyileştirilmesi, psikososyal programların oralarda uygulanması, aynı zamanda göç konusunda kaynak ülke bilgilerinin güncellenmesi, gönüllü geri dönüş... Bakın, devletler sınır dışı etme hakkına sahip olmakla birlikte pek çok Avrupa Birliği üyesi devletlerde gönüllü geri dönüş programları var. Bu anlamda o kişiler geri döndükten sonra da entegrasyonları ya da böyle mini kredilerle iş kurabilmelerini güçlendirici birtakım programlar oluyor. Bu konularda destek olabileceğimizi düşünüyorum. Bir de göç konusunda gerçekten bilinci artırmak gerekiyor diye düşünüyoruz.

Biz insan ticareti konusunda çok faal çalışan bir kurumuz ve bu konuda da yani insan ticareti mağdurlarını da bunun kapsamı içinde olması gerektiğini düşünüyoruz. Türkiye bu konuda çok ciddi çalışmalar yapıyor. Biliyorsunuz görev gücümüz var, ulusal eylem planının ikincisi yapıldı vesaire ama politik anlamda da bir strateji orada da çok gerekli. Bu konudaki bütün projelerde de -yani katabileceğimiz ne varsa- aynı zamanda şu anki göç ve iltica eylem planında da dediğim gibi Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığıyla, çok, ortaklaşa güzel projeler yürütüyoruz. Her türlü desteğimiz göç konusunda, teknik iş birliği, her türlü teknik uzmanlık paylaşımı, ne gerekiyorsa bu konuda biz hazırız. Ama bence çok önemli bir inisiyatif çünkü göç ve gelişme, göç ve güvenlik, göç ve cinsiyet yani her şey göçün o kadar, yani, öyle bir olgu ki dolayısıyla bütünü olarak görülmesinde hem yasal göç hem yasa dışı göç yani bütün ikisinin de bir şekilde harmonize edilmesi çok önemli. Bilemiyorum, spesifik sorularınız varsa cevap vermek de isterim.

Misafirhanelerle ilgili uluslararası bir örgüt olarak bizim denetleme konusunda bir yükümlülüğünüz yok. Bir kere biz politik bir kurum da değiliz yani belki de onu da belirtmekte fayda var. Ama, misafirhanelerde şöyle ki orada biliyorsunuz çok yeterli şartlar yok, belli programlar yok. O anlamda biz yabancılar iltica daire başkanlığıyla birlikte ve bu İçişleri Bakanlığının müfettişleriyle şimdi ne yapabiliriz. Mesela, ilk etapta

oraların donanımları, tefrişatları, o konuda acaba hani ilk acil bir şeyler gerekiyorsa bunların sağlanması. İkinci etapta, psikososyal projeler yapılıp orada yerel kurumların da kapasitelerinin geliştirilmesi çok önemli. Mesela, SHÇEK gibi, üniversiteler gibi, oradaki sivil toplum, baro mesela, bütün bunları. Aynı zamanda oradaki insanların haklarını da bildirmek lazım yani biz sizi misafir ediyoruz ama şöyle şöyle haklarınız var, şu tarzdan yararlanabilirsiniz ama ülkemizde belli bir süre kalacaksınız yani bunu bile çoğu zaman bilmeyebiliyorlar. Biz yalnız şöyle, birlikte ortak çalışma ziyaretiyle o misafirhaneleri gezip ki bildiğim kadarıyla bu İçişleri müfettişi iki arkadaşımız ve bu on dört misafirhaneyi gezmeye başladı geçen hafta. Dolayısıyla, ilk etapta ihtiyaçlar neyse o doğrultuda ortak projeler yani bizim projelerimiz Türk Hükûmetinin ihtiyacı neyse o alanda proje üretiyoruz. Yani, biz kendimiz bir proje ürettik, şimdi size uygulayacağız, siz bunu yapacaksınız tarzında değil de ihtiyaç ne doğrultudaysa bizim biraz çalışma sistemimiz o anlamda farklı. Yani, sizin ihtiyacınız misafirhanelerin iyileştirilmesiyse iyileştirmeye gerçekten ihtiyacı var, biz bu konuda projelerle destek verebiliriz. Bunu yapabiliriz ki zaten ön çalışmalarına başladık, biz de başladık. Özellikle bu müfettişlerin raporunu bekliyoruz yani o anlamda bize de düşen…

Kaynak noktasında da yani projelerde zaten kaynaksız imkânsız yani o kaynak bulma da hem o acil ihtiyaçların giderilmesine yönelik bir kaynak olacaktır hem de kapasite geliştirilmesine yönelik yardımlarımız olabilir. Daha doğrusu biz bu ilk etapta ikisini birden sağlayıp sonra biz zaten geri çekildiğimiz zaman kapasite artırımı da o anlamda çok önemli. Yerel kurumların bunu yapabilecek düzeyde olması yani o seviyede de onların kapasitelerini geliştirmek çok önemli. Sivil toplum örgütleri olabilir, dediğim gibi, SHÇEK gibi, üniversite gibi kurumlar olabilir, barolar olabilir yani bu konuda gerçekten destek verebilecek kurumlar var ama acil ihtiyaçların karşılanması konusunda da destek sağlayabiliyoruz. Örneğin duş, örneğin yatak, örneğin televizyon hani ne tarz bir şeyse sağlayabiliyoruz.

Biz devletlerarası bir kurumuz, Türkiye Cumhuriyeti devletinin de üye olduğu bir kurumuz, genel merkezimiz Cenevre'de ama finansmanımızı bu ürettiğimiz projeler içinde personel giderlerimizin de giderleri sağlanıyor. Üye devletler bir yıllık aidat veriyorlar. Türkiye Cumhuriyeti devleti de bir aidat veriyor…

Türkiye'deki ofisimizde Yabancılar da çalışıyor, Türkler de çalışıyor ama büyük bir çoğunluğumuz Türk vatandaşıdır. Misyon şefimiz yabancıdır, bir iki tane yabancı arkadaşımız var, onun dışında hepiniz Türk'üz.

Bizleri Cenevre'deki merkez görevlendiriyor ama buradaki Uluslararası Göç Örgütü Türkiye misyonu projelerde ihtiyaç olduğu sürece buradan eleman temin ediyor yani yerel kapasitenin kullanımını sağlıyor.

Uluslararası anlaşmayla kurulmuş, bağımsız devletlerarası, aynen Birleşmiş Milletler gibi, belki en kolay öyle tarif edebilirim. Aynen Birleşmiş Milletler gibi devletler arası hatta, şu anda çok ciddi bir tartışma var, Birleşmiş Milletlerin göç kurumu mu olmalı Uluslararası Göç Örgütü yoksa bu yapısını korumalı mı? Pek çok devlet, bu yapısını korumalı çünkü biz çok operasyonel bir kurumuz, politik değiliz, nerede gereklilik var yani orada nerede iş hacmi var, o anlamda sağlıyoruz.

Demiştir.

II.1.c. 2.b.Uluslararası Göç örgütü temsilcisi Misyon Şefi Mauiziobu Busatti;

"Göç üzerine çalışan bir kuruluş olarak Uluslararası Göç Örgütü olarak size bu konuda düşüncelerimizi aktarmak gerçekten bizim için memnuniyet verici. Özellikle de göç konusunun çok önem kazandığı bir dönemde bunu yapmaktan memnuniyet duyuyorum.

Özellikle de Komisyonu da tebrik etmek isterim göç konusundaki ve bu alandaki çalışan ana kurumlarla bu görüşmeleri yapması, bu alanda çalışması tabii ki biz uygulamada çalışan kuruluşlara da sizin bu raporunuz ve çalışmalarınız çok büyük bir etki yapacaktır.

İzin verirseniz önce kendimi tanıtmak isterim. Yirmi yıla yakın bu konuda çalışıyorum. Birleşmiş Milletlerde çalıştım, özellikle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinde, 1996 yılından beri Uluslararası Göç Örgütünde görev yapmaktayım. Çoğu kısmını Afrika'da geçirdim, daha sonra Arnavutluk'ta misyon şefiydim Türkiye'ye gelmeden önce, iki buçuk yıldır da Türkiye'deyim. Afrika'da olduğum süre içinde özellikle çatışma sonrası o düzelme devirlerinde, o geri dönüş devirlerinde de çok fazla çalıştım.

1980'lerden beri aslında bu konuda çalışıyorum. İtalya'da görev yaptığım süre içinde Floransa Belediyesinde bu konuda sosyal hizmet veren yani bu göç konusunda çalıştım. İtalya da biliyorsunuz bir göç veren ülkeydi ve konumu bir anda göç alan ülkeye dönüştü. Yani benim kendi ülkemde de bu alanda deneyimim var.

Tabii ki belirgin sorularınız olursa cevap vermek isterim ama izniniz olursa, eğer vaktiniz de varsa beş-on dakika genel bir çerçeve çizmek isterim. Tabii, daha sonra da Komisyonun yaptığı çalışmayla bizim yaptığımız çalışmalar arasında da hani nasıl destekleyebiliriz, nasıl uyumlaştırabiliriz ona da bakabiliriz.

Tabii, göç dediğimiz zaman hem insan hakları hem ekonomik boyutu hem yabancılar politikası hem sosyoekonomik durumdan bütün bunların bir arada derlenip ondan sonra aktive edilmesi çok önemli. Biz ne yazık ki göç bizde problem yaratana kadar hani göç konusunda fazla çalışmıyoruz, ne zaman göç problem yaratıyor o zaman üstünde duruyoruz hâlbuki daha farklı bakılması gerekiyor. Tabii, bunu düşündüğümüz zaman entegrasyon olsun, asayiş olsun, kültürel farklılıkların gözetilmesi olsun çok önemli. Göç yönetiminde proaktif bir çalışmanın yapılması gerekiyor. Bu anlamda da duruma ve koşullara her zaman hazırlıklı olmak gerekiyor, riskleri de tabii ki bilmek gerekiyor. Özellikle de bu sınır yönetimi olsun, güvenlik konuları olsun vesaire ama kesinlikle önceden bu konularda proaktif yaklaşımla hazırlık koşulları hazırlanılması çok önemli.

Uluslararası Göç Örgütü olarak biz insan hakları boyutundan bakmak durumundayız hani göçmen haklarını da özellikle savunan bir kuruluş olarak göçmenlere yardımcı oluyoruz. Bu göçmenlerin içinde bir kısmını da insan ticareti mağdurları teşkil ediyor. Onların Türkiye'de rehabilitasyonları yapıldıktan sonra kendi ülkelerine gönüllü geri dönüşlerine yardımcı oluyoruz ama bu reaktif bir yaklaşım. Tabii ki Türk Hükûmetinin bütün kurumlarıyla insan ticaretiyle çok etkin bir şekilde mücadele ettiğini biliyoruz biz de buna destek oluyoruz. Bu çok olumlu bir adım. Burada tabii ki problem, bu probleme sahip çıkmakla ilgili. Tabii ki Avrupa Birliğindeki bu uyum süreci, geçiş dönemi, bir aday ülke durumundayız. Bu bir taraftan da uluslararası sözleşmelere tarafız, birtakım elimizde bu konuda enstrümanlar var ama önemli olan Türkiye'nin buna kendisinin sahip çıkarak yani Türkiye'nin zaten böyle bir suça, böyle bir konuya karşı durması çok önemli. Yani sadece bazen birtakım şeyleri yükümlülüklerimizden dolayı değil, bakış açısı olarak bunu sahiplenmek çok önemli.

Uluslararası Göç Örgütü aynı zamanda ulusal görev gücümüze, insan ticaretiyle mücadelede ulusal görev gücümüzün bir üyesi, gözlemci sıfatıyla katılıyoruz. Bu anlamda biz yurt dışındaki birtakım kuruluşlarla, çalışma yapan devletlerle ortaklıklar yapmaya, iş birliğini geliştirmeye çalışıyoruz. İnsan ticaretinin önlenmesine yönelik de birtakım çalışmaları destekliyoruz. Yani tabii ki bunu ulusal görev gücü zaten yapıyor, biz de bu anlamda yapılan çalışmaya destek veriyoruz. Tabii, biliyorsunuz insan ticaretiyle mücadelede koordinasyon çok önemli, mağdurların korunması çok önemli, çoklu disiplinli yaklaşımlar, kurumsal kapasite, kurumsal yaklaşım çok önemli. Şuna bakmamız gerekiyor, yani sadece uygulayıcı birimler yok. Sivil toplumdan tutun uygulayıcı birimler, bu politika, mevzuat üreten birimler bütün bunların hep birlikte tabii

ki sadece kaynakları iyi kullanmak için değil ama sonuç almak için, bunların uyumlu bir şekilde sonuca odaklı aynı zamanda ortak bir politik bakışta sağlayıcı bir yaklaşımla çalışmaları çok önemli. Aynı zamanda Türkiye'nin bulunduğu coğrafyasında bu konuda da deneyimlerini Türkiye yansıtabilir, bu anlamda gerekli bağlantıları yapabilir. Bu çok önemli yani sadece biz bir şeyi uygulamakla değil ama bunun işte politikasını üretmekle, çoklu disiplinli bir çalışmayla daha başarılı ve verimli sonuç alabiliriz.

Tabii, insan ticareti deyince bu bir cinsiyet sorunu, bir insan hakları sorunu, aynı zamanda bir göçün içinde de yani düzensiz göçün de bir parçası. Neden bu insanlar sömürü için buraya getiriliyorlar? Bu tabii, bölgesel bir eğilim yani Avrupa'nın genelinde de bunu görüyoruz. Tabii, ekonomik açıdan, ekonomiler bunda çok önemli bir etken oluyor ama şuna dikkat etmemiz gerekiyor: Tabii ki sadece cinsel sömürü için getirilmiyorlar, yeni sömürü biçimlerine bakmak lazım. Özellikle artan şekilde iş gücü sömürüsü, turizm sektörü olsun, ev hizmetleri olsun farklı sektörlerde… Dolayısıyla, değişiklik gösteriyor yani insan ticareti de değişiklik gösteriyor. Bütün bunları da göz önüne almak gerekiyor.

Tabii ki insan ticareti genel anlamda baktığımız zaman çok ufak bir şey olarak kalıyor –önemsiz anlamında söylemiyorum- ama göçün geneline baktığımız zaman göç süreçlerindeki değişim yani son on yılda neler olacağına değişim süresinde bakmak ve buna göre hazırlıkları yapmak gerekiyor ki Türkiye hani bu anlamda da bu konuda çalışmaları o anlamda yapması gerekiyor. Yani bir yanda göç veren bir ülke, tamamıyla göç alan bir ülke hâline dönebiliyor. Dolayısıyla, bu değişim süreçlerinde hazırlıkların ve yapılanmaların ona göre yapılması gerekiyor.

En önemli nokta, tabii ki şu anda bir politika üretmeye başlamak ve bu politika üretirken de tabii ki bütün uluslararası araçların bize getirdiği şeylere bakmakla birlikte tüm sektörleri dikkate almamız çok önemli. Yani insan hakları, ekonomik boyutu vesaire. Bu politikayı üretirken hem politika üreteceğiz hem mevzuat yapacağız hem de idari düzenlemeleri yapmamız gerekiyor. Ama biz buna sadece bu noktadan bakamayız. Sivil faktörler de çok önemli, sivil halk çok önemli. Çünkü örneğin bir yabancı düşmanlığı söz konusu. Bu tarz şeyleri nasıl önleyeceğiz? Buna sebebiyet vermemek için neler yapacağız? Bu boyutu da düşünmemiz gerekiyor.

Türkiye birkaç yıl sonra, daha fazla göç aldığı zaman, yani bir varış ülkesinden tamamen hedefe döndüğü zaman kendisini hazırlaması gereken noktalardan bir tanesi de yabancı düşmanlığı konusu olmalı. Yani halkı da hazırlamak gerekiyor, sivil halkı da bu konuda bilinçlendirmek gerekiyor ve bunu önlemek gerekiyor. Ama tüm sektörlerde, bu

horizantal dedikleri, hem politika hem mevzuat hem de idari düzenlemelerle hem de bu sivil faktörlerle bir çalışma yapılması gerekiyor.

Önemli olanlardan bir tanesi veri toplamadır, veri yönetimi aslında çok önemlidir. Buradaki hedefi belirlemek çok önemlidir. Bunu hem şu an için yapmalıyız hem gelecek için yapmalıyız. Çünkü genel resmi bu verilerle bilmeden bir şey yapmak çok zor.

İkinci konu koordinasyon. Bu da hem idari koordinasyon hem de bakanlıklar arası, kurumlar arası hem de aynı kurumlar içi koordinasyon.

Üçüncü olarak uzmanlık ve nitelikler çok önemli. Göç de biliyorsunuz, özel bir alan. Bu geliştirilmeli. Üniversitelerden tutun da mevzuat yapıcı birimlere kadar göç yönetimi konusunda uzmanlıklar ve nitelikler geliştirilmeli.

Dördüncü olarak, iş birliği. Tabii ki burada sınır ötesi iş birliğinin çok önemi var. Ortaklık yoksa, özellikle geçiş ülkeleriyle, kaynak ülkelerle bir ortaklık yoksa ortaklıklar, ülkeler arası ortaklıkların ve iş birliklerinin olmaması ileride veya şu an için problem yaratmaya zemin hazırlar. O anlamda, Türkiye'yi hedef alan bu göçü önlemeye yönelik sınır ötesi iş birlikleri ve ortaklıklar geliştirmek önemlidir. Bunun bir parçası olarak da özellikle nitelikli kişilerin alımı ve değişimi söz konusu olabilir başka kaynak ülkelerle. Özellikle bu bilgi teknolojileri, teknik dil olabilir vesaire olabilir. Türkiye'nin bunları geliştirmesi, bu dört blokta ve aynı anda, önemli olduğunu düşünüyorum.

Tabii göçü olumlu bir düzeye getirmemiz önemli. Bu anlamda da işe başlanacak noktanın normatif çerçeve olduğunu düşünüyorum. Özellikle uluslararası sözleşmelerin bu anlamda yapılacak çalışmalara da ışık tutacağını söyledi.

Özellikle, biliyorsunuz, Uluslararası Göç Örgütü Türkiye'nin de tam üye olduğu bir kurum olarak bizim de bu alanda yapabileceğimiz, yani bu çalışmayı yapabileceğimiz katkı neyse o anlamda biz de kendi üstümüze düşeni yapmaktan memnuniyet duyarız.

Hem göç yönetiminde hem de göçmenlerin entegrasyonunda, aslında, tabii ki ideal bir şey olmamakla birlikte, özellikle başka ülke modellerine çok iyi bakmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Aslında, burada tabii en çok bu ekonomik göçü, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki göçü düşündüğümüz zaman mesela İngiltere'nin, Fransa'nın, İtalya'nın ve İspanya'nın bu alanda farklı deneyimleri var.

Öyle bir ülke ya da öyle bir şeydense şunu söylemek istiyorum: Tabii farklı ülkelerin farklı deneyimleri var ya da yapılmış yanlışlardan da ders almak lazım. Ama temel sebepleri, temelde yatan sebepleri ne olursa olsun, bu hangi ülke olursa olsun buna bakmalı, Aynı zamanda yönetişimin önemine dikkat çekti. Bir taraftan da göçün merkezî seviyede her zaman yönetilmemesi gerektiğini, yani esas göçün merkezî seviyeden alana,

örneğin belediyelerin bu konuda... Diyelim ki İstanbul gibi büyük bir metropol, o anlamda İstanbul'daki belediyelerin bu konudaki kapasitelerinin artırılması, onların bu konuda hazırlık yapması vesaire... Her şey her zaman merkezî seviyeden değil ama bu yaptığımız çalışmaları biz ne kadar yönetişim seviyesinde alana indirdiğimiz zaman, hangi ülke olursa olsun ve temel nedenler irdelendiğinde daha başarılı olabilecek. Yani tek bir ülke örneği ya da tek bir şey değil ama buna bakan ülkelerin daha başarılı olabileceğini ifade ediyorum.

En son eklemek istediğim nokta, bilgilendirme, farkındalık yaratma. Üniversitelerden, okullardan, dinî unsurlar olsun, yerel unsurlar olsun, hepsinin kapsamlı bir şekilde farkındalık yaratmamız çok önemli. Bizim, İstanbul belediyeleriyle yaptığımız bir çalışma var. Sosyal hizmet uzmanlarının özellikle düzensiz göçmenlere ve düzenli göçmenlere sosyal hizmet vermeleri konusundaki kapasitelerini geliştirmeye çalışıyoruz. Geldikleri yerde kabul görmek çok önemli, aksi hâlde politik bazı sorunlar da çıkabiliyor ya da herkes göçmenlere karşı oluyor. Bu da çok ciddi politik sorunları... Biliyorsunuz Avrupa ülkelerinin bazılarında yaşanan... Bunu önlemek açısından da belediyelerce, bütün bu dinî kurumlarca, üniversitelerce insanlara bunu aşılamak gerekiyor.

Aslında hiçbir mükemmel model veya hiçbir mükemmel ülke bütün bunları bir arada yapabilmiş ne yazık ki yok. Esas, bütün bunların irdelendiği ve yapılabildiği maksimum seviyede sanıyorum ki başarı gelecektir."

Demiştir.

II.1.c. 3.a.Uluslararası Af örgütü Türkiye şubesi yönetim kurulu başkanı Özlem Altıparmak ve Uluslararası Af örgütü Türkiye şubesi Mülteci Koordinatörü Volkan Görendağ 24 Aralık 2008 de Komisyon toplantı salonunda vermiş oldukları beyanlarında aynen,

Özlem Altıparmak "Ben avukatlık yapıyorum. Uluslararası Af Örgütü Türkiye şubesinde Yönetim Kurulu Başkanıyım. Buraya Af Örgütünü temsilen mülteci koordinatörümüz Volkan Görendağ ile birlikte iki kişi geldik. Uluslararası Af Örgütü, merkezi Londra'da bulunan, insan hakları alanında faaliyet gösteren, hak temelli çalışan bir uluslararası sivil toplum kuruluşudur. Biz, merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye şubesi olarak faaliyet gösteriyoruz. Yasal olarak, tanınmış bir dernek statüsündeyiz. 2002'den beri faaliyet gösteriyoruz. Merkez ofisimiz İstanbul'da, Ankara'da bir irtibat ofisimiz, Van'da da bir mülteci ofisimiz var. Yaklaşık bin kadar kayıtlı üyemiz var.

Çalışma alanlarımızda, mülteci ana başlıklarımızdan bir tanesi, ayrıca kadın, uluslararası ceza mahkemesi, çocuk hakları gibi alanlarda da faaliyet gösteriyoruz.

Mülteci alanındaki çalışmalarımız oldukça aktif bir şekilde 2002 yılından beri de devam ediyor. Türkiye'de mevcut diğer sivil toplum kuruluşlarından farkımızın altını çizmek gerekirse; hak temelli çalışma yürütüyoruz, bir sosyal yardım kuruluşu değiliz. Diğer illerde mevcut birtakım dernek ya da mültecilere yardımcı olmayan çalışan kuruluşlar gibi, yiyecek, kıyafet gibi yardım yapmıyoruz; hukuki danışmanlık ve mevcut yasaların düzeltilmesi üzerine çalışmalarımız var, uluslararası sekretarya tarafından rapor çalışmaları yapılıyor.

Mültecilerle ilgili olarak Van'da bir ofisimiz vardı, orada mültecilerin ya da sığınmacıların birebir başvurularını da alıyorduk.

Van'daki ofisimizde birebir Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından yönlendirilen ya da bireysel olarak gelip ofisimize başvuru yapıp hukuksal danışmanlık ve hukuksal yardım almak isteyenlere yardım ediyoruz. Örneğin iltica prosedürüne ilişkin ne yapacağını bilmiyordur, gelip başvuruyor, bir boşanma ya da sınır dışı kararına karşı itiraz gibi mahkemelik işlemlerinde hem dil, hem de ülkenin hukukunu bilmedikleri için gelip yardım talep ediyorlar, biz de onlara yardımcı oluyoruz.

Birleşmiş Milletlerle çalışmamız akredite bir çalışmadır. BM tarafından tanınan bir derneğiz. Birleşmiş Milletler nezdinden tanınan akredite bir kuruluşuz.

Mültecilere bilgiye erişim ve hukuk destek konusunda biz hizmet veriyoruz. Sadece Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğiyle değil aynı zamanda Emniyet nezdinde de bizim çalışmalarımız var. Örneğin, haziran ayında biz bir Mülteci TIR'ı aktivitesi gerçekleştirdik. Sembolik olarak mültecilerin TIR içerisinde yaptığı yolculuğu esas alarak, bu TIR'ı Van'dan yola çıkardık. Van'dan başlayarak Kayseri, Nevşehir, Ankara, Eskişehir, Konya ve İzmir'e kadar geldi, yani Türkiye'de bildiğiniz o mülteci göç rotasını takip ederek. Bunda da bizim partnerimiz Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği ve Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığıydı. Yani, ortak çalışmalarımız var. Bu TIR'ın yolculuğu boyunca, biz durulan illerde seminerler düzenledik. TIR'ın içerisini zaten bir sergi şeklinde ayarlamıştık. Yani, birtakım faaliyetler yaparak İzmir'e kadar geldik ve İzmir'de de Buca Belediyesi bize destek verdi. Türkiye'de mülteci alanındaki Birleşmiş Milletlerin iyi niyet elçisi Muazzez Ersoy'dur. Muazzez Hanım daveti kabul etti ve çok büyük bir kalabalığa konser verdi. Faaliyetimizi o şekilde noktaladık. Önümüzdeki dönemde bizim bu faaliyetimiz uluslararası alanda da çok büyük bir yankı buldu ve bu dönemde bu TIR'ın tekrar Türkiye'den yola çıkıp, rotayı Avrupa'ya aktararak,

İspanya'ya kadar Akdeniz sınırından gitmesi gündemde. Yani Türkiye, Yunanistan, İtalya, İspanya şeklinde de bunu devam ettirebileceğiz.

Dediğim gibi, farkındalık yaratma üzerine çalışmalarımız devam ediyor. Üniversitelerle birtakım bilgilendirme faaliyetlerimiz var. Yani seminerler düzenleyip, oradaki öğrencilere yönelik eğitim çalışmalarımız var. Aynı zamanda da Türkiye'de - siz de sanıyorum emniyet ve kurumlarla toplantılar yapıyorsunuz - mevzuata dair de çok ciddi bir bilgi eksikliği olması sebebiyle, avukatlara yönelik de mülteci hakları konusunda eğitim veriyoruz, çünkü böyle bir başvuru kendilerine ulaştığında nasıl bir hukuksal sistemi işletecekleri avukatların da bilmediği bir mevzuat.

Londra merkezimizde neler yapıldığına da değinebiliriz. Özbek mülteciler vakası, en son sizin önünüze gelmiştir diye düşünüyorum. Örneğin Londra merkezimiz, tüm bu sınır dışı edilmelere yönelik, hem Türkiye'ye hem de İran'a yönelik acil eylemler başlattı. Af Örgütü bir lobi çalışması olarak acil eylemler başlatır; oranın makamlarına, emniyet olsun, bakanlıklar olsun, kaygılarını iletir. Bu şekilde iki kere acil eylem yapıldı. Bir raporlama çalışmamız da devam ediyor. Londra merkezimiz, sanıyorum önümüzdeki yıl sizin elinizde olacak şekilde, Türkiye'deki mültecilerin durumuna ilişkin bir raporlama çalışması yapıyor. Sizlerin de çalışmalarında faydalı olacağını düşünüyoruz, sizinle de paylaşmayı çok isteriz. Ben Özbek mültecilerle ilgili kısaca bir bilgi verebilirim. Bu verdiğim bilgileri, teknik anlamda Volkan Bey sizlere açacaktır.

Özbek mültecilerin başvuru dosyası herhalde sizlere ulaşmıştır. Eylül ayında Özbek mülteciler, mülteci sertifikaları olmasına rağmen, Türkiye'den yasa dışı bir şekilde sınır dışı ediliyorlardı. Buna ilişkin Van Barosu, İnsan Hakları Derneği ve Mazlum-Der tarafından raporlama yapıldı ve size de dün herhalde iletilmiştir. Şimdi, 12 Eylül tarihinde Van Emniyet Müdürlüğü tarafından, kırtasiye yardımı yapılacağı söylenerek, bu kişiler Emniyet Müdürlüğü'ne çağrılıyorlar. 24 kişi sanıyorum ve birtakım darp ve kötü muameleye maruz kalarak İran'a bırakılıyorlar. İran'da insan kaçakçılarına yaklaşık 5 bin dolar kadar para vererek tekrar kaçak yollardan onların ellerinden kurtulup tekrar Türkiye'ye geliyorlar. Ne yazık ki, tekrar, ekim ayında ikinci kez sınır dışı işlemine maruz kalıyorlar ve nihayetinde, şu anda Özbek mültecilerin durumu Kanada'ya bildirildi.

Şu an için nerede olduklarını bilmiyoruz ama Kanada mültecilik taleplerini kabul etmiş durumda mı bilemiyorum. Yani şu anda durumlarını tam bilemiyoruz. Henüz daha bir şey yok.

Yani burada emniyetin bize verdiği ve sizin de bize verdiğiniz cevapta, aslında emniyet mevzuatı uyguladığını söylüyor bu işlemleri yaparken ama hangi mevzuat olduğuna dair bizim de fazla bir bilgimiz yok. Biz tamamen mevzuata aykırı olarak hareket ettiklerini tespit ediyoruz. Ayrıca, Emniyet Müdürlüğü aynı zamanda İran'ın da Özbek mülteciler için güvenli bir ülke olduğunu söylüyor ama Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserlerinin raporlarında da mevcut ki, Özbek mülteciler için İran güvenli ülke değil. Aslında Komisyonunuzun, böyle bir dosya önünüze gelmişken, bu konuyu titizlikle araştırmasının çok önemli olacağını düşünüyoruz.

Komisyon üyesi Mehmet Ekicinin, "bu Özbek mülteciler bizim hem Komisyonumuzun hem de alt komisyonumuzun gündemindedir. Bu konuyla biz de ilgilenmekteyiz. Sizin Uluslararası Af Örgütü olarak bilginizi almak adına soruyorum: Bu bahse konu, sınır dışı edilen Özbek mültecilerin Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkeleri tarafından yayınlanan terörist gruplar listesinde yer aldığına dair bir bilginiz, kanaatiniz, ulaştığınız herhangi bir belge var mı? Yoksa bunlar, işte böyle bir suçlamayla, işte bunlar terörist listesindeki gruplara mensup insanlardır diye mi gönderiliyor? Bu konuda bir bilginiz var mı? Öncelikle onu bir öğrenmek istiyorum.

İkincisi, tabii, siz uluslararası boyutu olan bir dernek olmanız münasebetiyle, gerçi haberiniz olmadığı izlenimini aldım; ama Türkiye'den sınır dışı edildikten sonraki süreçlerini takip edebildiniz mi? Şu anda nerede olabilirler? Bilginiz varsa tabii, bunu soruyorum.

Bir üçüncü husus da, mutlaka prosedürü biliyorsunuz, mülteci sertifikasına sahip olduklarını söylediniz. Bu sertifika İran'dan alınmış bir sertifika mı? Eğer bir ülke tarafından mültecilik kabul edildi ise diğer bir ülkeye mülteci başvurusu yapılmanın önünde uluslararası hukuk adına ve bizim millî hukukumuz adına bir engel var mıdır? Bu konudaki bilgilerinizi öğrenebilir miyim? Şeklindeki soruları ile ilgili olarak;

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Mülteci Koordinatörü Volkan Görendağ, "-Bu Özbek grubun bir terörist örgüte mensup olup olmadıkları konusunda tabii ki bir bilgimiz yok.

Onlarla görüşmelerimizde, sivil toplum kuruluşları da rapor yazarken sorduklarında, bir İslami örgütten söz etmişler; fakat bu İslami örgüt Türkiye'de de terör örgütü listesi içerisinde yer almayan bir örgüt. Kaldı ki, bu örgüte mensup olduklarını dahi varsayarsak; mültecilik sertifikası almış, o koruma altına girmiş insanların, Van'da yaklaşık bir yıl boyunca emniyet tarafından kayıtları alınmış, ikamet izinleri verilmiş ve bir yıl boyunca yaşamalarına izin verilmiş. Yani bu hususun Türkiye'ye ilk giriş

yaparken emniyet güçlerince bunun tespit edilip ona göre gerekirse yargılama ya da başka işlemleri başlatması gerekiyordu ama bu bahsettiğimiz grup yaklaşık bir yıl boyunca ikamet izinleriyle Van'da yaşadılar. Orada bir şey var. Hani, sonuçta Uluslararası Af Örgütü'nün İçişleri Bakanlığı gibi bir istihbarat örgütü yok. Bunu en iyi bilecek olan emniyet güçleridir.

Kendi ülkelerinde muhalif oldukları için bir başka ülkeye sığındıkları zaman, terör örgütü kendi ülkesinde terör örgütü olarak kabul edilebilir ya da birkaç ülke tarafından terör örgütü olarak kabul edilebilir ama bu onun sığınma başvuru hakkını elinden almaz. Nerede olduklarına ilişkin bir soru sordunuz. Bizim irtibat kurduğumuz - sizde de bilgisi yer alır- ilk sınır dışı olayında sınır dışı edilmeyen bir aile vardı. Biz ondan bilgileri alıyorduk; fakat ikinci sınır dışı olayında o aile de sınır dışı edildi. Bu yüzden, şu anda akıbetleri konusunda hiçbir bilgimiz yok. İran'dalar mı, başka bir yere mi gittiler, Türkiye'ye geldiler de kayıt mı yapmadılar, o konuda malesef hiçbir bilgimiz yok.

Sertifika meselesi için de şunu söyleyebiliriz, Birleşmiş Milletler de bugün davetliniz, onlara sorabilirsiniz ama İran tarafından mülteci olarak tanınan, İran UNHCR ofisi tarafından mülteci olarak tanınan biri Türkiye ya da Suriye'ye gittiği zaman bunlar ayrıca bir sorguya tabi tutulmazlar mülteci olup olmadıklarına dair. Çünkü UNHCR zaten Cenevre merkezli, her tarafta aynı kriterleri olan bir uluslararası organizasyon. O nedenle, İran'da mülteci kabul edilen biri Türkiye'ye geldiği zaman sadece teyit alınır ve mülteci olarak tanınmışsa, Türkiye de ona göre hareket eder, ayrı bir sertifika vermez. Bunların durumu da böyleydi.

Bu meşru girişler için, sınır kapılarından yapılan girişler için söz konusu olabileceği gibi yasa dışı da olabilir. İran'da mülteci sertifikası almıştır UNHCR'dan, yasa dışı olarak Türkiye'ye gelmiştir ve emniyete kayıt yaptırmıştır. UNHCR onu sadece İran'daki ofisinden teyit eder ve ona mültecilik sertifikasını yine verir, ayrı bir sorgulamaya tabi tutmaya ihtiyaç duyulmaz.

Kişilerin mülteci başvurusu yaptığı ülkede, yani o coğrafyada gözetim altında tutulmaları ideal olandır. Yani bir insan İran'a gitmişse ya da Türkiye'ye, Suriye'ye, oradaki başvuru sürecini tamamlayana kadar orada kalmasıdır. Ama,bir başka güvenli ülkeye gitmesi ve orada başvuruda bulunması da yasak değildir.

Kişilerin mülteci başvurusu yaptığı ülkede, yani o coğrafyada gözetim altında tutulmaları için yazılı bir kural olmadığını, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği temsilcileri geldiği zaman kendilerine de sorabilirsiniz, çünkü bunun

örnekleri var. Daha önce Irak'tan gelen büyük bir grup da var Türkiye'ye, örneğin onlar Türkiye'de halen yaşayabiliyorlar. 1.204 kişi diye adlandırılan bir grup var. Bunlar Irak'ta mülteci sertifikalarını aldılar ve daha sonra Türkiye'ye giriş yaptılar. Halen Nevşehir, Eskişehir gibi illerde ikamet edebiliyorlar. Bunun örnekleri daha önce de oldu.

İran'da, Uluslararası Af Örgütünün bir temsilciliği yoktur.

Komisyon üyesi, Çetin Soysal' ın- Burada Özbeklerle yakından ilgilendik zaten, komisyonumuz da çalışmalarını sürdürüyor ama bunun dışında, Dicle'de boğulan üç kişi vardı; bu bir.

İkincisi, bu mültecilerin dışında, umuda yolculuğa çıkanlar var, Komisyonumuz aynı zamanda bununla da ilgili. Burada sizin elinize geçen, bugüne kadar kaç kişi, yakalanmaları sonucu yaşanan kazalar var? Biz baktığımızda, kendi kişisel çalışmamda gördüğüm bir gerçek var: bu yakalanmalar daha ziyade kazaların sonucu. Kaza gibi şeyler olmuyor olsa, bu yakalanmalar veyahut da ihbar da olmayacak. Burada daha sağlıklı verilerin ele geçmesi ve buradaki eksiklikleri tespit etmek değil mi? Şimdi, burada hangi eksiklikleri tespit ettiniz? Nasıl eksiklikler olduğunu açarsak elimize geçen şeyler çerçevesinde iyi olur. Şeklindeki soru ve görüşleri ile ilgili olarak; Volkan Görendağ , -O diğer sınır dışı edilen mültecilerle ilgili, aslında bu Özbek olayı neden önemli? Sayı ilk defa çok fazla olduğu için bu kadar gündeme geldi. Oysa ki, daha önceden yine UNHCR Türkiye ofisi tarafından da mülteci sertifikası verilen sığınmacılar sınır dışı edilmişti. Dicle nehrinde -bununla ilgili yine raporlar, basın açıklamaları yapıldı- sınır dışı edilmeye zorlandılar. Orada dört kişi sanırım yaşamını yitirdi ve bunların dışında da münferit- mülteci sınır dışı ediliyor. Özbek mültecilerle ilgili ona itiraz hakkı tanınmaması en büyük itirazımız. Buna bir idari işlemle karar verebilmek büyük bir sorumluluktur ve bunun mutlaka yargı denetimine açılması gerekir. Mahkeme tarafından böyle bir kararın verilmesi gerekir. Özbek mültecilere idari işlem yapılmasına rağmen, İçişleri Bakanlığının kararı olmasına rağmen kendilerine bir tebligat yapılmamıştır. Bu tebligat sonucunda o insanların itiraz hakları vardır. İdare mahkemesine dava açma hakları vardır ve idare mahkemesi İçişleri Bakanlığı'nın görüşünü alarak karar verir. Komisyonun gönderdiği yazıda, işlemin mevzuata uygun olduğu söyleniyor; ama buna rağmen mevzuata uygun değildir, çünkü yönetmelikte, sınır dışı işlemi gerçekleştirilecekse taraflara tebliğ edilir, idare mahkemesinde süre tanınır.

Burada idarenin bir kusuru sözkonusudur ve İçişleri Bakanlığının kendi 94 yönetmeliğine aykırılık vardır. Çünkü biz genel olarak insan hayatını bu kadar

ilgilendiren bir kararın idari bir işlemden ziyade yargısal bir denetime tabi tutulmasından yanayız.

Fakat oradaki problem, hiçbir şekilde bir tebligat yapılmadı ve bunlara idare mahkemelerine başvuru hakkı tanınmadı.

Diğer konudaysa, bunun net bir istatistiği ne yazık ki yok. Sahil Güvenlik resmi sitesinde her gün yakalanan düzensiz göçmenlerin sayıları oldukça fazla. Bunlar da bir ihbar, bir kaza sonucu ya da yol kontrollerinde yakalananlar. Her gün neredeyse onlarca kişi yakalanıyor; ancak bunun net bir sayısını ne yazık ki hiçbir resmî yetkili de bilmiyor.

Yakalananların sayıları var ama ülkeden transit geçenlerin sayısı yoktur.

İnsan kaçakçılığının önlenmesi bakımından, sınır güvenliğinin biraz daha sağlanması gerekiyor. Sınırların daha güvenli bir hâle getirilmesi gerekiyor. İnsan kaçakçılığı yönünde uluslararası organizasyonların ne yazık ki, İran'da da Afganistan'a, İtalya'da Türkiye'de de kolları var. Çok büyük paraların döndüğü bir kaçakçılık. Bununla çok ciddi mücadeleler verilebilir. Böylece ülkemize sınırdan giren kaçak sayısı azaltılabilir ama orada da şöyle bir çekincemiz var. Düzensiz göçmenlerin statüsü ayrı, mülteciler, sığınma başvurusuna gelenlerin ayrıdır. Sınırların kuvvetlendirilmesi her ülkenin hükümranlığıdır ve olması gereken de budur. Sığınma başvurusu için gelenler için, sağlıklı bir ayıklama yapamazsak, o zaman yine uluslararası sözleşmelere aykırı hareket etmiş olacağız.

Meclisle ilgili olan iki hususu dile getirmek istiyorum. Birincisi bir iltica ve göç yasamız yok. Biz yönetmelikler üzerinden gidiyoruz. Her işlem için İçişleri Bakanlığına dava açmak zorundayız ve bunu da Ankara'da yapmak zorundayız. Bununla ilgili bir yasanın olmaması pratikte zorluklara neden oluyor.

Avrupa Birliğinin iltica ile ilgili standartları var, onlar da ortak yasaya geçmeye çalışıyorlar ama her ülkenin iltica göç yasası var.

Almanya'da, İngiltere'de, İspanya'da, İtalya'daki sistemlerde de işlemler bürokratik olarak yürüyebiliyor ancak yasalar var.

Eğer idarî işlemlerden söz ediyorsak, onlar yine bürokratik işlemler olarak kalacak ama yasanın olması, bu işlemlerin nasıl düzenleneceğini net bir şekilde ortaya koyar. Bu nedenle, sivil toplum örgütlerinin de görüşleri alınarak ortak bir yasa çalışması yapılabilir.

Meclisle ilgili olan bir diğer nokta, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesinde çekince koyduğumuz coğrafi sınırlamanın bir an önce kaldırılması yönünde bir talebimiz var. Çünkü kendi ülkemiz mülteci kabul etmediği ve

transit bir ülke durumunda kaldığı sürece bu problemler daha da artacaktır. İnsanlar buraya Avrupa ya da Amerika'ya gitmek amacıyla da geliyorlar. Türkiye mülteci kabul eden bir ülke olursa, bu sayılar daha da düşecek. İdareye daha az malî yük ve iş yükü getireceğine inanıyoruz. Bunun da alt yapısının hazırlanması, Meclisin çıkaracağı kararlarla mümkün olacaktır.

Dicle'de de, yine aynı şekilde, mülteci sertifikası olan sığınmacılar bir gün apar topar sınır dışı edildiler. Normal uygulamalar da tabii ki var. Bunun tümünün öyle olduğunu iddia etmiyoruz. Normal tebligat yapılan mülteciler de var. Tebligatlarda idare mahkemeleri kararlarında zaten vurguluyorlar. O yüzden yönetmelik olmasını istemiyoruz. On beş gün içerisinde başvurusu kabul edilmeyen sığınmacıların ülkeyi terk etmeleri isteniyor. UNHCR mülteci sertifikası olsun ya da olmasın her mültecinin yargıya başvurması açısından telafisi güç zararlar doğuracak sonuçlara rağmen on beş günlük süreye ilişkin idare mahkemelerinde de kararı var. İdari bir işleme karşı altmış gün içerisinde dava açma hakkı vardır. Dolayısıyla on beş günlük sure kısıtlı bir süredir. Bu sürenin sınırlanamayacağına dair kabul edilen yürütmenin durdurulmasına dair kararlar var. Zaman zaman sınır dışı tebligatları yapılıyor ve tebligat yapılanlar idare mahkemesine işlemin iptali için başvuruyorlar ya da başvurmuyorlar. Sınır dışı işlemi gerçekleşiyor ama bu Dicle'deki Özbekler meselesindeki ve diğer münferit olaylardaki örneklerde ise tebligatın zamanında yapılmadığı ya da idare, yani yargı yoluna başvurma haklarının tanınmadığını söyleyebiliriz.

Irak'tan gelen 1.200 kişilik grup ile ve diğerleri ile ilgili olarak elimizde bir başvuru yok ama o 1.204 kişilik diye adlandırdığımız grup 98-99 yılından beri Türkiye'de yaşıyorlar ve bunları hiçbir şekilde üçüncü bir ülkeye yerleşmelerine İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı izin vermiyor. Onlar aslında mülteci sertifikası almışlar. Baktığımızda on yılı aşıyor. Bunlar Türkiye'de yaşıyorlar ve mülteciler; ama bunlar hiçbir zaman üçüncü ülkeye gönderilmeyecekler, sınır dışı da edilemeyecekler. Eskişehir'de, Nevşehir'de on yılı aşkın süredir yaşıyorlar. Bunlar açıkçası, bizim deyimimizle Türkiye'ye hapsedilmiş durumdalar ve bu çok büyük bir ihlal.

İkamet harçları gibi yine Meclisin müdahale etmesi gereken bir konu var. Bildiğiniz gibi yabancılar, Türkye'de ikamet izni aldığı zaman bir ikamet harcı ödüyorlar. Bu ne yazık ki normal yabancıların yanında sığınmacılara da uygulanan bir şey ve bu sığınmacıları bir daha mağdur eden bir durum. Çünkü ikamet tezkeresi harcını ödemeyen sığınmacıların birçok işlemi yapılamıyor. Örneğin gidip yardım için valiliğe başvurabilmesi gibi bir sürü işlem için, bir ikamet tezkeresinin olması lazım. Çalışma

hakkına başvurabilmesi için en az altı ay ikamet izni olması lazım ama bu parayı yatırmadığı sürece bunları alamıyorlar ve yine ülkeden çıkışlarında çok büyük problem oluyor. Hem mülteci olarak tanınıyor, örneğin Finlandiya bunu kabul ediyor ama ülkede harcı ödeyemediği için bu harç birikiyor ve faiziyle beraber büyük rakamlara ulaşıyor. Bu parayı ödemediği sürece de ülkeden çıkışı sağlanmıyor. Bu çok büyük bir problem. Gelecek yıl için bunun kampanya hâline getirilmesi gibi bir çalışmaya da Uluslararası Af Örgütü olarak başlıyoruz.

Bazı aileler, örneğin Afgan aileler on kişilik, on iki kişilik aileler. Her biri için ayrı ayrı hesapladığınızda bu 7-8 milyar gibi çok büyük rakamlara tekabül eden bir miktar. Bu parayı bulup, ödeyip, ülke dışına çıkması da ne yazık ki çoğu zaman mümkün olmuyor.

"Adeta Türkiye'ye hapsedilmiş" olan bu 1.200 kişi İran vatandaşları, Irak'a gitmişler, Irak'ta mültecilik başvurusunda bulunmuşlar. Irak'ta mültecilik sertifikasını almışlar, daha sonra Türkiye'ye gelmişler. Türkiye'de de yine, Irak'a sorulmuş ve mülteci olduğu ispatlanınca Türkiye'de de onların, İçişleri Bakanlığı ve UNHCR işlemlerini yapmış. Bunlar İranlı aslında, Irak üzerinden gelmişler. Sanırım Erbil UNHCR ofisinde gidip başvuruları var, oradan Türkiye'ye geliyorlar.

Hapsedilme konusuna şöyle vurgu yaptım: Bu insanların üçüncü bir ülkeye yerleşmeleri sağlanmıyor. İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı bunların iznini vermiyor. Türkiye'de bunların çalışma izinleri prosedür dolayısıyla çok büyük bir problem.

Sanırım bunun neden gönderilmediği konusunda İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığına sorulması gerekiyor.

Üçüncü bir ülkeye yerleştirme konusunda ise UNHCR üçüncü ülkeleri buluyor. Eğer İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı çıkışlarına izin verebilirse, UNHCR'ın da onlara üçüncü bir ülke arayışına girmesi gerekiyor. Aksi durumda, ülkemiz mülteci kabul etmeyen bir ülke, kendi sınırları içerisinde; ama burada onlarca yıl bekleyen insanlar belki 2020'de oturup konuştuğumuz zaman bunlar hâlen Türkiye'de olacaklar. Çünkü çözümsüz bir durumda bekliyorlar. Bir sürü ekonomik zorluğa rağmen çalışamıyorlar. Herhangi bir yardım yapılamıyor. Bir sürü problemle değişik illerde yaşıyorlar.

Bir de onların bize trajik gelen bir yönü daha bunlar onlarca yıl Türkiye'de bekleyince yasa dışı yollardan, yani teknelerle kaçmaya çalışıyorlar ve tekneler battığı zaman problem yaşanıyor. Bu 1.200 kişilik grup aslında 500-600'e düştü. Bu bir şekilde de sizi hiçbir yere göndermeyeceğiz, siz başınızın çaresine bakın demek gibi bir şey oluyor. Kaçakçıya para verebilenler teknelere binip kaçıyorlar. Diğerleri kalmış durumda.

Zaten sayı çok düştü. 500-600 gibi olması lazım, bunlar Türkiye genelinde. Öyle yaşıyorlar. Umarız bir çözüm bulunur.

Bu 1204 Iraklı grup içinden bize genel mülteci sorunu dışında özel bir sorun için gelip başvuru yapan yok.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak biz düzensiz göçü çalışamıyoruz. Biz sadece sığınma başvurusuyla gelen yabancıları çalıştığımız için ne yazık ki o toplu göçlerde ya da kaçak göçmen konusunda elimizde ne bir veri var ne de öyle bir çalışmamız var. Biz sadece sığınmacı ve mültecilerle ilgili çalışıyoruz.

Bu iltica ve göç yasası bizim sunabileceğimiz en önemli önerilerden bir tanesi. Bir diğeri şu anda kabul merkezlerinin işleyişine dair Emniyet ve İçişleri Bakanlığı tarafından bir yönetmelik çıkarılmaya çalışılıyor. Buna sivil toplum kuruluşlarının, özellikle hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşlarının mutlaka davet edilip görüşlerinin alınması ve bizim burada olmamız bu amaçla. O yüzden çok da teşekkür ederiz. Bütün bu yönetmelik çalışmalarında da biz Af Örgütü olarak elimizden geleni yapmayı çok isteriz.

Kolluk da sığınmacıların korunması, barındırılması, bürokratik sürecin uzunluğu münasebetiyle koruyamadıklarından çok şikayetçi, bazı şeylere bütçe bulunamıyor. O kadar insanı barındırmak mümkün olmuyor.

Meclis İnsan Hakları Komisyonu bizi buraya davet etti. Çok teşekkür ederiz. Biz sonuna kadar sizinle işbirliği yapmak isteriz, yani bilgi notu olsun, tekrar gelmek konusunda olsun işbirliğine açığız. Aynı duyarlılığın açıkçası İçişleri Bakanlığı tarafından da gösterilmesini istiyoruz. Yani, şu anda yedi tane kabul merkezinin hazırlığı var ve buna birçok alanda çalışan, mültecilerle ilgili çalışan birçok sivil toplum örgütü davet edilmiyor. En son bir yazışma yaptık İçişleri Bakanlığıyla, yedi sivil toplum örgütü olarak. Bunun yanlış bir şey olduğunu düşündük. Biz bu alanda çalışıyoruz yıllardan beridir. Açıkçası bir akreditasyon uygulaması var. Bunun olmaması gerekir. Çünkü bu bir insanlık sorunu, bir insan hakları sorunu. Bunda İçişleri Bakanlığı nezdinde bir akreditasyon uygulamasının olmasını açıkçası biz içimize sindiremiyoruz.

Demişlerdir.

II.1.c. 3. b.Uluslararası Af örgütü temsilcisi Andrew Gardner Komisyon toplantı salonunda vermiş olduğu beyanında aynen,

"Öncelikle, böyle bir fırsat verdiğiniz için teşekkür ederim.

Türkiye'de mültecilerin, sığınıcıların sayısı şu anda 19 bin civarında ama bu 20 bin sayısının dışında çok daha fazla insan olabilir. Mesela, kaçak göçmenlerin adı kullanılıyor ama hukuk içinde sığınma prosedürüne erişmeyen insanlar da var. Mesela

kaçak göçmen deniliyor, onların bir statüsü yok, belki onların bir pasaportu yok ama onların yeniden uluslararası korumaya ihtiyacı olabilir. O yüzden, bu 20 bin kişinin dışında çok daha büyük bir sayı var Türkiye'de. Ama tam sayı bilinmiyor. Geçen sene, az önce aldığımız bilgilere göre, 65 bin kişi kaçak göçmen olarak yakalandı ve geri gönderildi. Bu 65 bin kişiden büyük bir sayı uluslararası korumaya ihtiyaç duyan insanlar olabilirdi. Türkiye'de temel sorunlardan biri, Avrupalı olmayan mültecilere koruma sağlanmaması. Cenevre Mülteci Sözleşmesi'ne coğrafi sınırlama konularak Avrupalı olmayan mülteciler kabul edilmiyor Türkiye'de. Etkin bir şekilde ayrım yapan devlet sadece Türkiye var; tek bir devlet var, o da Türkiye. Bu temel bir sorun.

Diğer sorunlardan biri Avrupalı mülteciler, mesela Çeçenistan'dan gelenler, Avrupa Konseyi içinden gelen insanlara fiilen bir sığınma prosedürü yürütülmüyor Türkiye'de. Mültecilik statüsü alan kişi ya sıfır ya çok az şimdiye kadar. Temel sorunlar bunlar.

Bu insanlar nereden geliyorlar? Irak'tan geliyor, Afganistan'dan geliyor, Somali'den geliyor ağırlıklı, diğer Afrika ülkelerinden gelen çok var. Onlar ne yoluyla geliyor? Mesela Türkiye'nin doğu sınırlarından geliyorlar. İran'dan geliyor, Suriye'den geliyor, Irak'tan geliyorlar. Büyük çoğunluğu yakalanıyor jandarma tarafından ya da polis tarafından yakalanıyorlar ve sığınma başvuru hakkı vermeden geri gönderiliyor. Bu geri gönderme ilkesi temel bir uluslararası hukukun ilkesine aykırı davranış. O insanlar adil sığınma prosedürüne erişmeden gönderilmez uluslararası hukuka göre, geri gönderme ilkesine göre. Bu insanlar çoğu zaman da yakalanıyorlar, jandarma ve polis tarafından tutuluyorlar yabancı misafirhanelerinde. Bazı insanlar aylarca misafirhanelerde kalıyorlar. Bu, fiilen bir keyfî gözaltı. Bu duruma itiraz hakkı fiilen verilmiyor. Altı ay kalanlar var, bir sene kalanlar bile var. Avukatları onlarla görüşme yapamıyor. Avukatlara erişim verilmiyor, itiraz hakkı verilmiyor. Bu ciddi bir sorun ve bu gözaltında çok sayıda kötü muamele haberleri geliyor bize.

Onun dışında, temel bir sorun da ekonomik ve sosyal haklar. Mültecilerin ve sığınmacıların sağlık hakkına erişim, barınma hakkına erişim gibi temel sorunlar var. Şu anda Türkiye'de bulunan sığınmacılara, mültecilere bu sosyal hizmetler, örneğin sağlık hizmetlerine erişim verilmiyor. Yani, Volkan daha sonra detaylarıyla anlatabilir. Şu anda sığınmacılar ücretsiz bir şekilde hastaneye gidemiyorlar. Onların da parası yok, ilaç alamıyorlar, muayene olamıyorlar. Ama temel bir sorun çünkü onlar bu sığınma prosedürü içindekiler en az bir sene ama daha normalinde beş seneye kadar üçüncü ülkeye yerleşmeden once geçici koruma için Türkiye'de bekleyebilirler.

Onun dışında, ikamet harcı çok problemli bir konu. Bu geçici koruma için uydukentlere gitmesi gerekiyor. Onların ikamet tezkeresi alması gerekiyor. Bunun senelik ücreti 600 lira. Bu insanlar genelde savaştan kaçan insanlar, böyle bir para bulunmuyor onlarda, çalışma hakları da yok ve çalışamıyorlar. Bir de para vermeleri gerekiyor onun için! Bu, çok problemli ve insan hakkı olarak bir ihlal sayılır.

Onun dışında, daha önce bahsettim, geri gönderme ilkesine aykırı çok vakalar oluyor. Mesela geçen sene yirmi yedi kişilik Özbek grup iki kere sınır dışı edildi. Bu çok gündemde yer aldı. Ama aslında her gün de öyle olaylar oluyor. Büyük bir çoğunluğu sığınma prosedürüne erişmeden oluyor sınır dışı olayları ama tanınmış mülteciler, bu Özbekler gibi oluyor. Bu resmî prosedür içinde olan sığınıcı oluyor. Bu sınır dışı olayları artmış vaziyette.

Özbeklerle ilgili son durum tam olarak bilinmiyor. En azından biz bilmiyoruz.

Başka bir sivil toplum kuruluşu onlarla görüşme yapmış, telefonla. Onlar Türkiye ve İran sınırları içinde bir yerde kalmışlar. Dağlar içinde bir yerde kalmışlar ama o birkaç ay önce, şu an nerede oldukları bilinmiyor.

Onlar aynı aile ikinci defa iade edildi.

Onlar için İran'da koruma sağlanmıyor. Özbekistan'a geri gönderme tehlikesi altında kaldıkları için Türkiye'ye geldiler ve anlattıklarına gore, İran'da bir mahkemede bir sınır dışı kararı verilmedi ama ileride verileceği söylenmiş. O yüzden Türkiye'ye sığındılar. Ama dediğiniz gibi mülteci statüsü ilk olarak İran'da alınmıştır.

Bu Özbek grubun dışında çok sayıda sınır dışı olayları oluyor. Genelde basında yer almıyor ama bilgi alıyoruz sürekli. Mesela, yaklaşık bir sene önce bir vaka daha vardı. 4 kişi Dicle Nehri'nde boğularak ölmüşler bu gayri nizami sınır dışı sırasında. Bu başka bir örnek ama daha önce söylediğim gibi, en fazla sığınmacı prosedürüne erişim olmadan sınır dışı oluyor. Ama tanınmış mülteciler oluyor ve resmî olarak sığınmacı insanlara sınır dışı eylemler oluyor.

Türkiyedeki mülteci ve sığınmacıların sayısı tam olarak bilinmiyor. Yani resmî sayının dışında mutlaka daha fazla insan var. Mesela geçen sene 60 bin kişi yakalandı. Bu 60 bin kişi içinde korumaya ihtiyaç duyan insanlar olmalı ama ne kadar olduğu bilinmiyor. Ama daha fazla olması gerekiyor.

Coğrafi sınırlama çok tartışıldı daha önce. Ama mesela coğrafi sınırlamanın dışında diğer yapısal sorunlar var. Mesela şu anda Türkiye'de bir iltica yasası yok. Bunlar yönetmelik üzerinden yürütülüyor. Bu oldukça problemli bir durum. Bu coğrafi sınırlama varken bile bir iltica yasası olması gerekiyor diye düşünüyoruz.

Bu sorun sadece Türkiye'ye ait değil ama özellikle sivil toplumun değil, devletlerin yükümlülüğü. Rapor içinde hem Türk makamlara hem Avrupa Birliğine tavsiyeler var. Öncelikle, Avrupa Birliğine üye ülkelerde bir sorumluluk paylaşım sistemi olması gerekiyor.

Bu rapor iki hafta önce İstanbul'da açıklandı. Aynı zamanda bizim Brüksel'deki ofisimizde de açıklandı. Şu anda lobicilik sürüyor Brüksel'de. Avrupa Birliği Komisyonuna bu rapor sunuldu, ön görüşmeler devam ediyor şu anda.

Aslında bu rapor Uluslararası Af Örgütünün tek raporu değil, bu Türkiye mültecilerine yönelik olan aynı durumda. Örneğin Yunanistan'la birçok problem oluyor ve Avrupa Birliğinin kendisi de bunlara dâhil sürekli raporlar yayınlanıyor. Af örgütünün, bu Türkiye'ye özgü olduğu için çok fazla yer almadı ama Avrupa Birliğiyle ilişkili olduğu için kısa bir yer aldı orada ama Avrupa Birliğine ve diğer ülkelere yönelik de yapılması gerekenlere ilişkin raporlar mevcuttur.

Ama bir bölümü kısmen Türkiye'yi de ilgilendiriyor.

Bu rapor, şimdiye kadar Yunanistan'a ilişkin en sert raporlardan biridir. Ege'deki olaylara ilişkin bire bir heyetimiz de gitti orada jandarmayla, sahil güvenlikle görüşmeler de yaptı ve ona ilişkin eleştiriler de çok sert bir şekilde dile getirildi. O konuda da bilginiz olsun isterim Yunanistan'a ilişkin.

Dicle nehrinde boğulan 4 kişi geçen sene. Onlar daha büyük bir grup ama içinde 4 kişi tanınmış. Polis tarafından sınıra götürülmüş Irak sınırına ama Iraklı makamlar bu insanları kabul etmemiş iddialara göre ve dolayısıyla gayrinizami yolları kullanarak bu insanlar sınıra getirilmiş ama bu Dicle nehrinde yüzmek zorunda kalmışlar, sınırı geçmek için. Maalesef 4 kişi yüzememiş.

Zorla yüzerek nehri geçip Irak'a geçmeleri istendiği için Devletin burada sorumluluğu sözkonusudur.

Af örgütü sadece gözlem yapıyor ve bir müdahil olma durumu yok. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler yetkili bir kurumdur; ama af örgütü sadece gözlem yapmakta.

Göç örgütü de yardımcı bir kurum Birleşmiş Milletler gibi direkt sorumlu değildir ama onlar da yardımcı projelerle yardımcı oluyorlar. Özellikle ülkelere geri gönderme konusunda, bir üçüncü ülkeye yerleştirmede o yol ücretlerinin karşılanması konusunda yardımcı bir kurum.

Komisyon üyesi Ahmet Gökhan Sarıçam'ın "–Türkiye genellikle Doğu'nun veyahut da değişik yerlerden Batı'ya, Avrupa'ya göç etme noktasında bir köprü olarak kullanılıyor.

Biraz önce bahsettiğiniz 60.000 rakamı yanılmıyorsam, mülteci veyahut da sığınmacı şeklinde değil, Türkiye'den geçerken yakalanan kaçak göçmenlerin sayısı. Resmî rakamların verdiği 19-20.000 kişi ise mülteci ve sığınmacı statüsünde olanlar. Mülteci olmak isteyenlerin sayısı da bizim elimizdeki verilere göre değişik kurumlarla, kuruluşlarla, İçişleri Bakanlığımızdan yaptığımız görüşmelerde esasında yüksek değil. İlk sığınma ülkesi olarak görüp gelen ve konakladıktan sonra Avrupa'da gitmek istedikleri herhangi bir ülkede, mülteci olmak istedikleri ülkeye geçiş süreci ve prosedürünü tamamlamak isteyen insanların yoğun olarak bulunduğu ülke, şu anda Türkiye. Bu da bize ciddi bir yük getiriyor ve bu yükü ne Birleşmiş Milletlerle ne de Avrupa'daki ülkelerle paylaşamıyoruz.

Avrupa'daki ülkeler birinci sığınma yeri olarak Türkiye'ye kendini atabilen insanların Türkiye'de bırakılmasını ve kendilerinin onlarla ilgili mültecilik statülerine kazanıp kazanmadıkları noktasındaki araştırmalarını yapacakları süre zarfında bu insanların Türkiye'de tutulmasını ve çok iyi şartlarda bakılmasını istedikleri hâlde bu konuda Birleşmiş Milletlerden veya kendilerinden herhangi bir şey gelmiyor.

Avrupa'nın başındaki en büyük sorunlardan birisi de yine kaçak göçmenler. Kaçak göçmenleri ise –biraz önce arkadaşım sınırlarında durdurmak istiyorlar dediler ama- esasından pek sınırlarında da durdurmak istemiyorlar. Türkiye'de durdurmak istiyorlar ama bu konuda -İçişleri Bakanlığından aldığımız bilgilere göre- ne polisiye anlamda ne ekonomik anlamda hiçbir şekilde destek vermiyorlar. Türkiye jeopolitik olarak düşündüğünüzde de tüm Avrupa'ya gidecek Afrika ve Asya'dan bütün kaçak göçmenlerin geçiş yolu. Buna bizim şu anda kendi ülkemizde kurduğumuz polis sistemi ve koruma sistemi kadar ekstra bir polis sistemi ve koruma sistemi kurmamız gerekiyor ki Türkiye'nin şu anda bunu yapacak bir gücü yok. Bu düzenli bir şekilde yapılmadığından dolayı bunların geri iadeleri gerekiyor, kaçak göçmenlerin –bildiğiniz gibi sığınmacılar, mülteciler gibi değil- yakalandıkları yerde bir miktar misafir edilip, işlemleri yapılıp tekrar geri gönderiliyorlar. Bununla ilgili ekonomik anlamda bir destek görmüyoruz. Bu insanların birçoğu Türkiye sınırların geldiği gibi pasaportlarını yok ediyorlar, menşei ülkelerini bulmakta zorlanıyoruz. Bu konuda Birleşmiş Milletlerden, Avrupa ülkelerinden veya İnterpol'den destek alamıyoruz.

Raporunuzu henüz okumadım şimdi odaya girerken elime verdiler. Bunları raporunuzda işleyip işlemediğinize bakmak istiyorum. Buradan ifade etmek isterseniz sizden dinlemek isterim.

Şu anda kaçak göçmenlerin kullanması bakımından, Türkiye'yi ilk sığınma yeri ve daha sonra Avrupa'ya mülteci olmak isteyen insanların Türkiye'ye gelmesindeki yoğunluğu göz önüne aldığımızda, Türkiye'nin bu kadar yoğun bir trafiğin içinde bu kadar bocalaması gayet normal bir durum. Bu konuda ancak Birleşmiş Milletlerden ve Avrupa ülkelerinden bir destek görülürse önleme faaliyetleri biraz daha farklı olabilir. En azından bu bahsettiğimiz kaçak göçmenlerin tespiti daha sonra da bunların kendi ülkelerine yollanması problem olmaktan çıkabilir.

Burada yaptığımız görüşmelerde şunu görüyoruz: Doğu sınırlarından gelen bir kişi genelde Batı'da yakalanıyor. Bunun Doğu sınırlarında tespit edilmesi durumunda, Doğu sınırlarında bunu tespit eden mülki ve emniyet görevlilerine çok ciddi bir külfet getiriyor bu insanlar. Bunlar herhangi bir Türkiye içinde veyahut da Türkiye'den çıkarken sıkıntıya düşmesin gibi insani bir kaygımız varsa o zaman bu insanların daha oralarda tespit edip, barındırılıp, oradan da kendi ülkelerine -kaçak göçmen oldukları için diyorum. Sığınmacı ve mültecilere kastetmiyorum- gönderilmesi noktasında yardım edilecek kuruluşların olması lazım. O zaman bu insanların hem Türkiye içinde hem de Avrupa'ya geçiş esnasında çektikleri acılar azalacaktır. Ergene nehrinde boğulmalar, Tunca nehrinde boğulmalar, denizde boğulmaların önlenmesi bakımından bundan başka bir çözüm yok.

Türkiye'ye sadece bütün Avrupa'ya gelecek olan insanların hem sığınmacısı hem mültecisi hem kaçak göçmenin yükünü verip sonra da yapamıyorsunuz bu işi demek çok kolay. İnsan hakları konusunda, ekonomik konularda, diğer kaçak göçmenler noktasında dünyadaki diğer ülkeleri göz önüne alalım ve bakalım Türkiye'nin üzerine ne yapacaklar? Dışardan bakıldığında bu hepimizin içini titreten, acı veren bir durum; ama bu konuda kimse elini atmazsa, Türkiye'yi yalnız bırakırsanız bu işlerin sonunu bulabilmemiz mümkün değildir.

Benim öğrenmek istediğim sizin bu raporda bu konuya nasıl baktığınız, nasıl değerlendirdiğiniz, nasıl çözüm önerileri getirdiğiniz veya bu konuda Türkiye'ye bakışınızın ne olduğu." Şeklindeki soru ve görüşü ile ilgili olarak;

– Türkiye'ye aynı yollardan gelerek, uluslararası korunmaya ihtiyaç duyan insanlar ve düzensiz göçmenler de var. Aynı yollardan geliyorlar, bir kişi bir düzensiz göçmen ya da bir korunma ihtiyacı duyan insan aynı ülkeden geliyorlar. Bazen bir

mülteci için onların tespit edilmesi gerekiyor. Öyle bir prosedürün olması gerekli. İsterse herkesin sığınma başvurusu hakkı var. O prosedür tamamlandıktan sonra onlar gerçekten mülteci değilse onları gönderebilirler.

Dediğiniz gibi tespit edilmesi gerekiyor. Şu anda bu, Türkiye'de büyük bir eksiklik, çünkü tespit edilmeden ,sığınma prosedürüne erişim olmadan gönderiliyorlar.

Bu yük konusunda -daha önce de söylediğimiz gibi- rapor içinde tavsiyeler var. Sorumluluk paylaşım sistemi için, özellikle Avrupa Birliği için var. Bu sorunun insan hakları ve siyasi tarafının yanında bir de ekonomik tarafı var. Ama Af örgütü bir insan hakkı olarak öncelikle ele almakta.

Sığınma hakkı temel bir insan hakkıdır. Onun dışında uluslararası hukukun da, uluslararası sorumluluk ve iş birliği gerektirdiği söyleniyor. Mesela Cenevre Sözleşmesi sırasında ama açık değil. Bunun insan hakları tarafı gibi siyasi tarafı da söz konusu. Af örgütü olarak bu siyasi tarafa giremiyoruz. Ama şunları söylemiyoruz bu sorumluluk paylaşım sistemi olmalı ama uluslararası hukukta açık değilse biz daha açık bir şey söylüyoruz.

Alt Komisyon Başkanı Cemal Yılmaz Demir 'in "-Kuzey Irak'ta İran rejimi muhalifi Halkın Mücahitleri Örgütüne mensup insanların barındırıldığı ve bunların özellikle Türkiye üzerinden Avrupa'ya göçe zorlandığını, bunun bir Amerikan politikası olduğuna dair iddialar var. Buna bakışınız nedir? Bunu neden Amerika –eğer iddialar doğruysa- başka yöntemlerle değil de Türkiye üzerinden özellikle Avrupa'ya taşıma eğiliminde? Şeklindeki sorusuna;

– Onlar hakkında onların Irak'taki durumunu tam olarak bilmiyorum. Af örgütünden bir arkadaşımızın masasında bir araştırma var, o benden daha iyi biliyor. İsterseniz daha sonra da bilgilerini size sunabilir.

Komisyon üyesi Mehmet Ekici'nin "Bu 1204 İranlıyla ilgili bu dergide yazı gördüm. TÜDEH üyesi, İran Komünist Partisi üyeleri değil mi onlar? Şeklindeki sorusuna;

Uluslararasi Af Örgütü Temsilcisi Volkan Görendağ "-Kürdistan Demokrat Parti üyesi bu 1200 kişi KDP'nin İran kolu üyeleri Kürt mülteciler. Bunların Türkiye'ye geliş sebepleri Amerika müdahalesi sırasında Erbil'de Birleşmiş Milletlerin ofisi var; fakat müdahale sırasında orada gerek o silahlı çatışmalardan gerek isyancılar tarafından ofis tahrip ediliyor ve ofis kapatılmak zorunda kalıyor. Orada bulunan İranlı sığınmacıların bir kısmı, bu 1204 kişilik grup kaçarak Türkiye'ye gelmek zorunda kalıyor. Bu nedenle de Türkiye'de bir yerleştirme ya da Türkiye'ye kaydolma zorunluluğu oluyor.

Şimdi Erbil'deki durum savaş koşullarından dolayı düzeldi. Erbil'deki ofis şu anda işler durumda. Bu nedenle de burada sıkışmış olanların -geçen sefer de dile getirdik- çoğu zaten kaçak yollarla kaçtı. Şu anda var olan sayı çok az ve 300 civarında kişi kalmış ve kalanların birçoğu yaşlı hastalar ve kaçacak gücü olmayan kişiler. Bu yüzden acil bir çözüm gerektiğini söyledik.

Artık Erbil ofisi var. 1200 kişi gibi toplu bir göç beklemiyoruz artık; ama var olanların –şu anda bildiğiniz gibi- üçüncü bir ülkeye yerleştirmeleri mümkün değil ve çalışma hakları, diğer ikamet hakları konusunda birçok sıkıntıları var. On yılı aştı şu anda Türkiye'deler ve dediğim gibi kalanların hepsi yaşlı, hasta ve çaresiz olanlar. Kaçak yollarla kaçabilenler ise kaçtı.

Komisyon üyesi Mehmet Ekici'nin "-Ben soruyu biraz daha netleştireyim. Kafkasya, Avrasya, yani Orta Asya, İran ve Irak bağlamında bazı ülkelerce operasyonel güç olarak kullanılan politik grupların mülteci ve sığınmacı olarak kılıflandığına dair bir görüş veya düşünceniz, tespitiniz var mıdır? Öyle bir tespitiniz var mı af örgütü olarak? Politik grupların mülteci gibi takdim edildiği bir duruş var mı? Şeklindeki sorusuna;

Zaten mültecilerin birçoğu siyasi sığınmacı ve zaten kendi başına siyasi faaliyetler bir mültecilik nedeni olduğu için politik grupların olduğunu biliyoruz.

Sizin dediğiniz gibi kasten yapıldığı konusunda bizim şimdiye kadar bir araştırmamız yok ama onu araştırmacılarımıza tekrar iletebiliriz, onların bir tespiti olursa size ulaştırabiliriz.

Ben bir de şey konusunda da –siz sordunuz- Türkiye'de bir çalışma yapıyor musunuz diye? O konuda da kısa bir bilgi vereyim: Bizim Türkiye şubesi olarak da mülteci çalışmalarımız var ve bu sistemin geliştirilmesi yönünde paraları eğitimlere harcıyoruz. Bir sivil toplum örgütüne göre büyük paraları biz avukat eğitimlerine harcıyoruz, çünkü hukuk fakültelerinde ne yazık ki mülteci hukuku derseleri verilmiyor. Barolarla ortak, avukatlara yönelik eğitimler düzenliyoruz ve yine bu yasanın altyapısı diğer yapılacak adımların altyapısı için hukuki bir altyapı çalışmamız yine akademisyenlerle beraber böyle bir çalışmamız var.

Az önce Andrew Bey'in de söylediği gibi biz bir insanı yardım örgütü olmadığımız için yani gidip de İçişleri Bakanlığı işte size bu kadar para veriyorum işte ayakkabı alalım beraber ya da yemek alalım gibi bir imkânımız yok.

Türkiye'de lobicilik ve hukuksal altyapı konusunda çalışmalar var.

Komisyon üyesi Ahmet Gökhan Sarıçam'ın –Özellikle ifade etmek istediğim konu zaten sizin bu af örgütü olarak insan hakları ihlalleri konusunda özellikle göçmenler

ve mültecilerle, sığınmacılarla ilgili yapmış olduğunuz tespitler, raporlar ses getiriyor. Bu konudaki tespitlerinizi ve raporlarınızı yaparken Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu dikkate alarak Türkiye'ye bir iyilik yapmanın ötesinde bu insanlara, gerçekten insan haklarının ihlali noktasında birtakım engellemeler yapılması gerekiyorsa, bu konuda Türkiye'ye bir çok alanda destek olunması lazım. Bu destekler Türkiye'ye gelmezse bu insan hakları ihlalleri veyahut da insanların insan hakkı ihlali olmadan dahi canlarını kaybetmeleri birtakım fizik zorluklar, mevsimsel zorluklar, tabiat koşullarındaki zorluklardan dolayı kaçınılmaz. Onun için, bu konuya özellikle dikkat çekmek gerekli.

İlk sığınmacı ülke olarak birçok ülkenin insanı mültecilik durumunda Türkiye'yi tercih ediyor. Gelecekleri ülkelerin önünde İran var, Irak var, Ermenistan var, Suriye var ama ilk sığınmacı yeri olarak Türkiye'yi tercih etmek istiyorlar. Niye? Türkiye daha demokratik bir ülke. Kim ne derse desin Türkiye'de insan hakları noktasında kamu görevlileri daha hassas. Onların Avrupa'ya geçişleri noktasında diğer ülkelerle, kendileri Türkiye'den önceki ülkelerle kıyaslandığında daha objektif bir tavır sergileyebiliyor ve bu çok ciddi bir yoğunluk oluşturuyor. Bu, mülteci ve sığınmacılara ek olarak sorun çıkaran kaçak göçmenler konusu var. Kaçak göçmenler bir şekilde kapağı Avrupa'ya atmak için Türkiye üzerinden bir yol deneyen kişiler. Mülteci statüsünde veya sığınmacı statüsünde değil, bulundukları ülkede hiçbir dinî, etnik, hiçbir siyasi baskıya maruz değiller. Tamamen ekonomik kaynaklı daha müreffeh bir hayat özlemiyle bu yolu deniyorlar ve bunlar da Türkiye üzerinde çok ciddi bir yoğunluk oluşturuyorlar. Türkiye üzerinden bu geçişlerini yaparken –biraz önce de bahsettiğim gibi- kendileri tespit edildikleri ilk noktada güzel bir işleme tabi tutulmaları, ondan sonra menşei ülkelerinin hızlı bir şekilde belirlenmesi ve geri dönüşleri sağlansa bu bahsettiğimiz birçok ölümler ve insan hakları ihlalleri ortadan kalkacak. Bu kadar bir yoğunluğu sadece Türkiye'ye yüklemek de çözüm getirmez. Bunun için Uluslararası Af Örgütünün bu konuda Avrupa'daki ülkelere, gelişmiş ülkelere ağırlığını koyması lazım. Benim biraz önce ifade etmek istediğim husus o.

İran'dan kaçanların ilk sığınma yerleri Erbil'deki Birleşmiş Milletler yeriydi. Orası savaş esnasında darmadağın olduğu için bir şekilde Türkiye'ye geldiler ama oradaki ofis tekrar kurulduğunda Türkiye'nin onları uluslararası hukuk gereği ilk sığınma noktaları olan Erbil'deki yere geri yollaması lazım. Uluslararası statü bunu gerektiriyor. Çünkü onlar mültecilikleri tespit edilene kadar ilk sığınma yerlerinde kalmak zorundalar. İkinci bir ülkeye kaçak geçiyorlar ve böylece Birleşmiş Milletlerin bu konudaki sığınmacılık ve mültecilik şeylerini atlamış oluyorlar. Onların ilk konaklama ülkeleri

Erbil, İran'dan kaçmışlar, Erbil'e gelmişler. Erbil'de mücbir bir durum oluşmuş olabilir. Bu mücbir durumdan dolayı Türkiye'ye gelip canlarını kurtarmış olabilirler ama Erbil ofisi açıldıysa kaçan kaçmış, giden gitmiş ama geriye kalan 200-300 kişinin ilk sığınma noktaları olan Erbil'e iade edilmeleri ya orada sığınmacı olarak kalacaklar veyahut da oradan istedikleri ülkeye, kabul eden bir ülke varsa mülteci olarak gidecekler.

Bunları takip etmezsek, bütün yükü getirip Türkiye'nin üstüne koyarsak olmuyor. Afganistan'daki ve Pakistan'daki sıkıntılar Türkiye'ye yansıyor. Afganistan'dan kaçan İran'da durmuyor ki doğru Türkiye'de soluğu almaya bakıyor. Hâlbuki onun ilk geleceği ülke normalde İran veya Irak olması lazım.

Bunların raporunuzda ne şekilde işlendiğini –dediğim gibi- okumadım ama bunu ben arayacağı raporunuzda. Bizim Uluslararası Af Örgütünden beklediğimiz o.

Cenevre Sözleşmesine koyduğumuz Batı-Doğu kıstaslarını istediğiniz gibi eleştirebilirsiniz, o bizim siyasi politikamızdır. Onu biz yaparız veya yapmayız. Bundan ne kadar netice alıp alamayacağını siz de biliyorsunuz istediğiniz kadar rapora koyun koymayın. Bu noktada önemli olan Türkiye'nin istemese istediği anlaşmaya, istediği kısıtlamayı koysa Cenevre Anlaşmasını geçersiz kılsa dahi başından kalkmayacak bir durum var. Öyle bir yere konuşlanmışız ki en zorda olan ülkelerle siyasi, etnik ve ekonomik anlamda sıkıntılı olan ülkelerle, en müreffeh olan ülkelerin arasında bir köprüyüz, ve bundan kurtulamayız. Cenevre Anlaşmasına imza atalım veya atmayalım, bundan kaçamayız. Ama bu insanların çektiği bir dram var. Bu bizi de mağdur ediyor ve çok derinden üzüyor. Her gece Türk kanallarından ölenler, şunlar, bunlar. Bu, bizim çocuklarımızın psikolojisini de altüst ediyor. Ama yapacağımız şeyler çok sınırlı. Niye? Çünkü Ege Denizine botla gidene kadar esasında Ağrı'dan giren adamı biz Ağrı'da yakalarız. Ama bununla ilgili bize her türlü desteğin verileceğine inanırsak Ağrı'dan da alır o adamı kaçak göçmense geri yollarız, sığınmacıysa sığınmacı gibi davranırız, mülteci gibi de davranırız. Bu konuda bizi tek başına bırakırsa bütün Avrupa ve gelişmiş ülkeler Amerika'sı dâhil bizim yapacaklarımız bu kadar olur.

Bunu ne kadar iyileştirsek, iyileştirsek hiç birimizin içindeki o insani duyguları tatmin edecek bir hâle getirmemiz mümkün olmaz. Bunun Uluslararası Af Örgütü tarafından özellikle ele alınması gerekli.

Uluslararası Af Örgütünden para istemiyoruz. Bu konuda ciddi bir lobi yapılması lazım. Gözünüzü Türkiye'ye dikip eleştirmekle bir neticeye varamazsınız. Sadece Türkiye'yi dünyada rezil etmiş olursunuz. Ama bu işe gerçekten samimi bir çözüm istiyorsanız bu konuda gidip bu lobileri Türkiye yerine "Arkadaş, bu adamlar, bu

sıkıntıları çekiyorlar ama yüzde 20'si kendi eksikliklerinden, yüzde 80'i de sizin bu adamlara destek vermemenizden. Burada sıkıntı çeken insanların vebali esasında sizin boynunuzda." diye bir rapor yazmanız lazım. Bunları açık ve net ortaya koymak lazım. Şeklindeki görüş ve soruları ile ilgili olarak;

Rapor içinde açık ve net bir şekilde bu göç sorunu ve mülteci sorunun uluslararası bir sorun olduğu söylendi, yazıldı. Bunun için bir çözüm olması gerektiğini yazdık.

Tavsiye bölümünde –daha önce söylediğim gibi- sorumluluk paylaşım sistemi olması gerektiğini yazdık.

Onun dışında Avrupa Birliğinin destek projeleri oluyor mesela menşei ülke konusunda var ama bunları yetersiz bularak raporun içinde daha fazla teknik destek olması gerektiğini yazdık.

Bu raporun yazılış amaçlarından biri de, sorumluluğun uluslararası olduğunun gayet farkındayız. Bu konuda lobi çalışmaları için af örgütünün Avrupa Birliği ofisi var. O lobi üzerine zaten kurulu hem onlar hem de şubeler bu sorunun üzerine lobi yapıyorlar ve İngiltere'ye döndüğünde Andrew Bey bu konu üzerinde daha fazla duracak ama tüm bunlar yapılırken Türkiye'de de var olan bie problem bu ve var olan dramları en aza indirmek için kendi içimizde bir sistem kurmamız ve ihlallerin üzerine özellikle Meclisimiz aracılığıyla bunları minimuma indirmeniz gerekli. Bu raporun amaçlarından biri odur. Öte yandan dediklerinizin hepsine katılıyoruz ama yani ikamet harcı gibi Türkiye'nin uluslararası desteğe ihtiyacı olmadan çözebileceği bir durum değil. Binlerce mağdur kişi şu anda basına yansıyor. Uluslararası Af Örgütü olarak, bir başvuru gönderdik. Bize somut bir isim olarak göndermemiz gerektiği söyleniyor. Onun için, bundan sonra da göndereceğiz mağduriyetleri görebilirsiniz. En son dün Kayseri'deydik bir çocuğu ve yalnız bir kadın var çocuğuyla beraber ikamet tezkeresi emniyet tarafından hazırlanmıyor. Çünkü 4 milyar gibi bir ikamet harcı isteniyor ve kadın kaçak olarak yani çalışma izni olmadan. Bu bilinmeyen bir şey değil, hepimizin de bilgisi vardır.

Kaçak olarak çalışıyor ve çok cüzi bir miktarda kendisinin, çocuğunun ihtiyacını karşılayabilecek kadar kaçak bir yerde çalışıyor ve dün bizim gittiğimizi duymuştu. Bana bir yol gösterin, ben ne yapabilirim diye soruyor. Var olan borcum affedilse ben geriye kalan 600 lirayı bulmak için işte 10 lira maaş alıyorsam 1 lirasını bir kenara bırakabilirim ama bu borcu ben ödeyemem yani 4 milyar lirayı ben ödeyemem diyor. Defalarca yetkililerle görüşmüş ama bir çözüm yok. Bunun gibi o kadar fazla problem var ki, ikamet harçlarında özellikle bir tıkanıklık yaşıyoruz. Bunun gibi problemleri biz kendi

içimizde çözersek inanın biz de dışarıya konuştuğumuz zaman elimiz biraz daha güçlü olur.

Avrupa Komisyonu İnsan Hakları Komiseri –bildiğiniz üzere- Mayıs ayında Türkiye'ye bir ziyaret yapıyor ve bizimle de özellikle mülteci konusunda görüşmek istiyor. Bu görüşmede de biz dile getireceğiz. Yani lobiyi sadece dışarıda değil Türkiye içinde de dışardan gelen heyetlerle, kendi örgütümüzle de Türkiye şubesi olarak kendi örgütümüzle de sürekli bu yükün paylaşımı konusunda ısrar ediyoruz ama gerçekten ülke olarak bir sistemimizin olmaması bir eksiklik. O kadar büyük göçlerden, tarihî göçlerden söz ediyoruz ama henüz 2009'da bir iltica yasasının olmaması bizim de ülke olarak bu konuya ne kadar –nasıl söyleyeyim- soğuk baktığımızın da bir göstergesi. Bir sistemimiz olsa onu tamir etmek ya da onu güçlendirmek çok daha kolay olacaktır.

Avrupa Birliği bugün diyor ki: "Kabul merkezleri için en büyük fonu ben veriyorum, menşei ülke bilgisi, polis eğitimleri konusunda bir sürü fon veriyorum." Gerçekten öyle İçişleri Bakanlığının aldığı birçok fonlar var.

Bunun dışında, bir yasa, diğer konularda bir sistemimiz olması gerekli.

"Hızlandırılmış prosedür" Avrupa'nın her yerinde vardır. Kaçak göçmene bir an önce sığınmacı mı olup kaçak göçmen mi olup belirleyip kaçak göçmenleri sınır dışı etme sistemi. Bu, hâlen Türkiye'de yok. Türkiye'de hâlen biri "Pasaportunu yırtıp ben sığınmacıyım." Adam siyahiyse de "Ben Iraklıyım." dese bile onu anında çözebilecek bir sistemimiz yok çünkü bilgi veri tabanımız yıllardır daha oluşturulamadı. Bu tür eksiklikler tamamlanırsa hem kaçak göçmen-sığınmacı ayrımı hem de sığınmacının hakları açısından çok daha ileri bir noktaya geliriz.

Bizim buradaki amacımız: Biz, Türkiye olarak üzerimize düşen insani görevimizi ve uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerimizi yerine getirelim. Lobi kısmını zaten hani bunu kimse yadsımıyor. Mültecinin çıkarı eğer Avrupa Birliğine lobi yapmaksa, protesto etmekse her ne ise ya da dostane bir çözüm ise bunu biz zaten düşünüyoruz ve uyguluyoruz.

Bu yaşanan dramla ilgili olarak iki tane kupür getirdim. Orada isimleri de var. Nasıl bir dram yaşandığı sadece bu ikamet harçlarıyla ilgili basında da yansıyor ve ne yazık ki bu sadece Türkiye'de olan bir şey. Bu kadar da kötü bir durumdayız. Sadece Türkiye'de sığınmacılar için bir ikamet harcı olayı var. Bunu da yine Birleşmiş Milletlerden teyit ettik. Orada da Birleşmiş Milletler temsilcisinin beyanını bulabilirsiniz gazetede. Sadece Türkiye'de olması da gerçekten bizi bir başka konu. Ki soruyor:

"Maliye Bakanlığı acaba buna bir gelir kaynağı olarak mı bakıyor?" diye. Orada Birleşmiş Milletlerin temsilcisinin zaten beyanatını bulabilirsiniz.

Diğer ülkelerde 612 liralık -biz Birleşmiş Milletlerle de diğer şubelerle de görüştük- ikamet harcı çünkü ikamet harcını ödemediği zaman Türkiye'de şu anda kimliklerine zaten basılı bir mühür var, valilik tarafından –bir tanıtma kartı var, beyaz- diyor ki: "Bu, ikamet tezkeresi yerine geçmez ve yararlandıracağı haklardan da yararlandırmaz." Çünkü ikamet tezkeresi olmadığı zaman birçok haktan da yararlanamıyor. Sağlık, eğitim konusunda çocuklar gidemiyor ve o parayı ödemediği sürece de o ikamet tezkeresini alamıyor. Eskiden daha iyi uygulanıyordu, hepsi muaf kalmıyordu, yalnız sığınmacı dilekçeyle emniyet müdürlüğüne başvuruyordu, ve diyordu ki: "Benim ödeyecek durumum yoktur." Emniyet müdürlüğü –hâlen de Kayseri'de zaman zaman uygulanıyor ama biraz daha katı hâle geldi- yabancılar şubesi en yakın karakola, oturduğu mahallenin karakoluna yazı yazıyor, mahalle karakolu gidip tespit yapıyor. Bunun gerçekten parası var mı yok mu onu tespit ediyor eğer yoksa "İkamet harcından muaftır." diye ikamet tezkeresini veriyordu, işlerini görebiliyordu. En son 2008'de bu o kadar katı uygulanmaya başlandı ki -ben kendim gördüm- yani emniyet müdürlüğünde yazı asılmış: "Sakın ikamet harcından muaf kalmak için dilekçeyle gelmeyin." Yani bu merkezî bir şeye döndü. Bütün emniyet müdürlükleri harçsız olarak vermemek için direnmeye başladılar ve şu anda tıkandı, bir sürü borç birikti ve yine size gönderdiğim başvuruda Amerika tarafından kabul edilmiş 2 tane sığınmacı Gaziantep'te, çıkışları için üç defa bilet gönderildi -Amerika'ya uçuş bileti Atatürk Havalimanına- fakat ikamet harcı borcu 2 bin lira kişi başı biriktiği için, ödeyemediği için İçişleri Bakanlığımız çıkış izni vermedi ve 3'üncü defadır uçak biletleri yandı, bunun bir çok kişi var. Aynı zamanda problemi de kendi içimizde tutuyoruz. Kaç kişi çıkması gerekirken şu anda Türkiye'de o ikamet tezkeresi borcu için kalıyor.

Bu gibi problemleri de çözersek çok daha iyi olur.

Dört-beş yıldır mülteci hakları konusunda çalışıyorum; ama gerçekten bu Komisyonun kurulması, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığının çatısı altında yeni bir birim kurulması, alt birim kurulması bizim de bu problemlerin çözümü konusunda umutlarımızı artırdı. Bu yüzden de sizi böyle rahatsız ediyoruz fakslarımızla, başvurularımızla ama bu umudumuzun arttığı için oluyor. Diğer siyasi partilerden olan arkadaşların da ilgisi gerçekten -biz bunu her yerde söylüyoruz- bizi mutlu ediyor. Son bir yıldaki gelişmeler umudumuzu biraz daha artırdı."

Demiştir.

II.1.d. ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ÜYELERİNDEN BİLGİ ALINMASI

8 Nisan 2009 tarihli Alt komisyon toplantısında; Bahçeşehir Üniversitesinden Sayın Prof. Dr. Sema Erder ve Koç Üniversitesinden Prof. Dr. Ahmet İçduygudan konuyla ilgili olarak görüşleri alınmıştır.

II.1.d. 1.Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sema Erder;

"Göç konusuyla ilgili çalışıyorum, iç göç ve dış göç. Daha doğrusu önce yurt dışındaki Türklerle ilgili araştırma yapmıştım, İsveç'teki Türk işçilerinin konumuyla ilgili, dolayısıyla Türkiye'deki yabancıları incelerken de biraz yurt dışında yabancılara nasıl, çalışanlara nasıl davranılıyor, o konuda da kurumsallaşma anlamında bir karşılaştırma olanağına sahip olabildim; bir anlamda avantaj oldu İsveç'teki Türk işçileriyle ilgili yapmış olduğum çalışma.

1990'ların sonunda ilk defa gazete haberleriyle başladı algılamam, Türkiye'de yabancı olduğu ve çalışmaya gelen yabancıların olduğunu fark etmem. Birinci çalışmamız daha çok Marmara Üniversitesinden bir grupla, hukukçularla birlikte yaptığımız çalışma var. O daha çok yabancıların çalışmasıyla ilgiliydi, dolayısıyla bir süre Türkiye'deki yabancı hukukuyla ilgili, mevzuatla ilgili bir araştırma yapıldı, onu hukukçular yaptı, bilemiyorum onunla ilgili raporu getirebilirim size. Dolayısıyla şeyi fark ettik orada, yabancı mevzuatı çok karmaşık bir mevzuat hukuki olarak ve çok birbirinden farklı yasalar var, belli yasalar birbiriyle çelişkili. Oradan kalkarak yeni bir yabancı yasası çıkarıldı, şu an yabancı çalışmasıyla ilgili yasa değişikliği yapıldı ama o değişiklik sırasında da bizim Çalışma Bakanlığıyla ortak çalışmalarımız oldu fakat şöyle bir izlenim var: Yabancıların çalışma izni alması oldukça zor, yani bürokratik zorluklar var, oradan ortaya çıkan büyük problemler var. Dolayısıyla yabancıların yasal olarak çalışabilmelerinde çok önemli engeller var, bürokratik engeller var, yani bazı haklar olsa bile bunları gerçekleştirmede, daha doğrusu başvuruda bulunma, onların karşılanması vesaire. Son zamanlarda da belki dikkatinizi çekmiştir, mesela diyelim ki geçen gün vardı, İngiltere'de bir İngiliz sörf okulu vazgeçmiş izin alamadıkları için Yunanistan'a gitmişler. Yani böyle izin olan alanlarda bile birtakım bürokratik engeller olduğunu fark ettik.

Asıl bizim yaptığımız çalışma izin almadan çalışan yabancılarla ilgiliydi. Buna işte "Kaçak çalışma" denebilir ama sosyolog olarak benim söylediğim, bunların büyük bir kısmı aslında… İşverenlerle konuştuk Trakya'da, mesela diyor ki: "Bizim ara kademe elemana ihtiyacımız var. Ara kademe eleman da -diyelim ki- Bulgaristan'daki eğitim sistemiyle mümkün fakat onu çalıştırma imkânı olmadığı için biz bunu kaçak çalıştırmak

zorunda kalıyoruz." Yani bir anlamda ihtiyaç olduğunu söylüyor işverenler, fakat mevzuatın zorluklarından dolayı da çalıştıramadıklarından bahsediyorlar. Yani, araştırmanın bir boyutu bu biçimde. Yani genellikle de baktığımız zaman, çalışmayla ilgili sendikaların raporlarına filan baktığımız zaman "Türkiye'de işsizlik var." deniyor. İşsizlik varken yabancının çalışmasına ne gerek var? Ama öte taraftan bazı alanlarda da ihtiyaç olduğu gözüküyor. Şimdi burada bizim o araştırma sonucunda çıkardığımız, getirdiğimiz en önemli öneri Türkiye'deki yabancılarla ilgili. Yabancı çalıştırmasıyla ilgili bir kurum oluşturulması, çünkü buradaki yabancı mevzuatına baktığımız zaman güvenlik meselesi gibi görünüyor, yani, sanki hepsi kaçak olarak geliyor vesaire. Hâlbuki bir taraftan, diyelim ki yabancı sermayeyle getirilmek istenen çok özel niteliğe sahip işte mühendisler, şunlar vesaire var, yani hem yabancı sermayenin gelmesi isteniyor ama aynı zamanda yabancı sermayeyle birlikte getirilmek istenen, özel uzmanlık isteyen alanlarda çalışmak isteyenlere nasıl bir imkân sağlanacağıyla ilgili bir şey yok.

Yani bahsettiğim bu araştırma bağlamında getirdiğimiz öneri şuydu: Genellikle yabancıyla ilgili meselelere İçişleri Bakanlığı bakıyor ve İçişleri Bakanlığı da ister istemez polis gözlüğüyle bakıyor olaya, hâlbuki dedik ki böyle bir mesele var, Türkiye'de istihdam meselesi var, istihdamın belli açıkları var, mesela Sovyetler Birliği çözüldükten sonra İngiltere müthiş bir esneklik sağlayarak matematikçileri İngiltere'ye getirdi ya da öğretim üyelerini getirdi, dolayısıyla yabancıya polisiye gözle bakmayan, İçişleri Bakanlığının dışında istihdam alanlarını inceleyen, bakan bu DPT'ye bağlı bir birim olabilir, yani hangi konularda istihdam açığı var? Aynı konu Amerika için, Amerika göç mevzuatında Amerika diyor ki: "Benim cerraha ihtiyacım var, şu nitelikte cerrahlar…" Yani bunu tanımlayacak, istihdam açısından Türkiye'nin ekonomisi ve Türkiye'nin ara kademe ihtiyacı vesaire açısından bakan… Şu andaki uygulama sadece yasaya uygun olarak gelenlerin bürokratik işlerini yürüten bir kurum, yani Çalışma Bakanlığında var olan. Hâlbuki, bizim önerdiğimiz, bu konuda politika geliştirecek, emniyetin ve İçişleri Bakanlığının dışında yabancılarla ilgili istihdam açısından bakan, bu DPT olabilir ya da ortak olabilir, DPT ile Çalışma Bakanlığının ortaklığında olabilir, böyle bir birimin hangi konularda elemana ihtiyacımız var, hangi ara kademe elemanına ihtiyacımız var anlamında çalışan bir kurum, önerimiz buydu.

Şimdi, bunu fark etmemizin nedeni, ikinci bir araştırma yaptık. Onu Komisyonunuza yolladım, şu düzensiz göç ve kadın ticareti konusunda. Şimdi bu araştırma bambaşka bir konuda. Konuda şu… Ahmet İçduygu'nun da yine aynı, IOM (Uluslararası Göç Örgütü) ile ilgili yaptığı bir araştırma var, düzensiz göçün transit

göçmenlerle ilgili. Benim daha çok yaptığım çalışmalar transit göç değil, yani buraya mülteci olarak gelenler değil de buraya çalışmaya gelen yabancılarla ilgili çalışmalar yapıyorum daha çok. O da daha çok Sovyetler Birliği çözüldükten sonra o bölgeden gelen, işte kısa süreli gelip bavul ticareti yapan ya da kısa süreli çalışanlarla ilgili. Bu araştırmanın amacı da şuydu: IOM önerdi, "Trafficking" diye bir kavram. Doğrusu, yani bu araştırmaya başladığımda ben bu kavramın varlığını bile bilmiyordum, biz de yabancıydık araştırmacı olarak, hatta geçenlerde İçişleri Bakanlığında Mehmet Terzioğlu'nu gördüm o da "Biz öğrendik." dedi. Mesela bu "Smuggling" kavramı, "Trafficking" kavramı, bu iki kavram, biz 90 sonunda böyle bir olay olduğunu fark ettik. Şimdi "Trafficking" dediğimiz kavram şu, yani "Ticaret" dediğimiz şey: Göç etme niyetinde olan insanları, göç etme isteğini fark ederek istismar edenlere diyoruz. Yani diyelim ki Moldova'nın bir köyünde bir genç kız işsiz, ona diyor ki birisi "Ben sana İstanbul'da çok güvenli bir ailenin yanında bakıcılık işi buldum, seni oraya götüreceğim." Şimdi bu göç etme isteğinde olan bir insanın göçüne aracılık eden gruba insan ya da göç tacirleri diyoruz. Sonra bakıyorsunuz, bu kızı sınıra geldiği anda bunu söyleyen adam pasaportunu alıyor elinden, ondan sonra zorla fuhuş yaptırıyor. Kızın niyeti göç etmek, parasız ama "Trafficking" diye bir şey var ortada, yani bunun kandırılması olayına "Trafficking" deniyor. Şimdi bu uluslararası yasalarda örgütlü suç olarak tanımlanıyor gerek "Smuggling" gerek "Trafficking" ikisi de.

Gerek benim yaptığım, gerek Ahmet'in yaptığı -Ahmet kendisi de anlatır- araştırmada bu "Trafficking" olayı nedir, onu anlamaya çalıştık. Yani önce öğrendik kavramın kendisini, sonra hukuki olarak ne anlama geldiğini ve o zaman fark ettim ki çok büyük ölçüde bir şey var, yani bir taraftan göç etmek isteyen insanlar var, öteki taraftan göç etmek isteyen insanları çalıştırmak isteyenler var. Mesela bu hasta bakıcılığı konusunda, özellikle yaşlı bakıcılığı konusunda Türkiye'de o nitelikte, yani sağlık konusunda bilgisi olan, yaşlılara bakacak eleman bulmakta zorluk çekiyor, kurum da yok. Yani diyelim ki yaşlılara bakacak hastaneler, sadece yaşlılarla ilgili özel hastaneler ya da huzurevi değil ama özel ihtisaslaşmış hastaneler de yok. Şimdi üst-orta sınıflar yaşlılarını bu hastanelere de bırakmak istemiyorlar huzurevlerine, sürekli bakıcı istiyorlar. Türkiye'de genellikle temizlik yapan işçiler de bizdeki aile yapısından dolayı gece kalmak istemiyor. Bunların en büyük avantajı hem belli ölçüde sağlık konusunda, hijyen konusunda bilgileri var, aynı zamanda geceyi evde geçirebiliyorlar. Şimdi dolayısıyla bu iki talep arasında traffickerlar giriyorlar. Traffickerlar diyorlar ki: "Çalışacak yer var bu

tarafta." Onlarda biliyor, aslında bir kısmı arkadaşlarından dolayı da biliyorlar bu tür işlerde çalışanların var olduğunu.

Dolayısıyla bizim bu raporda sonuç olarak -çok fazla uzatmak istemiyorum konuyu- şunu gözlemledik: Gerek bavul ticareti yaparak, yani Doğu Bloku'nun çözülmesinde sonra bavul ticareti çok önemli bir çalışma alanı oldu Doğu Bloku'ndaki insanlar için ama aynı zamanda bu bavul ticareti vasıtasıyla Türkiye'de yeni bir istihdam alanı yaratıldı ve bizim ödemeler dengesine bakacak olursanız göreceksiniz, bizim ödemeler dengesi içinde bavul ticaretiyle ilgili artık bir kalem oluşturuldu, yani aynı ihracat gibi tahminde bulunuluyor ve döviz girdisi sağlıyor. Yani önemli bir ekonomik fayda sağlıyor Türkiye'ye bu nüfusun hareketiyle ilgili, ama gerek bu bavul tüccarlarıyla konuştuğumuz zaman, yani Laleli'de falan uzun görüşmeler yaptık, onların en büyük kaygısı şu: "Müthiş bir ön yargı var bizimle ilgili, hepimiz fahişe olarak yaftalanmışız - yani basın aracılığıyla- dolayısıyla bütün Doğu Bloku'ndan gelen sarışın kadınları gördüğü zaman herkes, şoföründen şeyine kadar bize fahişe muamelesi yapıyor." Bunun için özellikle "Nataşa" yaftalaması, hatta diplomatik bir mesele de oluyor Türk Hükûmetiyle, sonunda basın uyarılıyor Allah'tan ve "Nataşa" kavramının kullanılmasından vazgeçildi ve basında da ilk başlarda çok daha fazlaydı, bunların hepsi sanki fahişe gibi algılanıyor.

Şimdi bizim bu raporda geliştirdiğimiz öneri çok kısa olarak aktaracak olursam şunu söylemeye çalıştık, dedik ki:

Bu çalışma mevzuatıyla ilgili bazı kolaylıklar gösterilse, yani eğer istihdam açısından çalışabilmeleri kolaylaştırılsa belki bu ticaretin de önüne geçilir. Dolayısıyla bunun yasallaşmasını kolaylaştırmak lazım ki ticaret yapanların alanı daralsın. Yani göçü önlemek değil mesele, eğer böyle bir ihtiyaç varsa, onlar para kazanmak istiyorsa, sonuçta da bizim iktisatçılar da şuna karar veriyor "Bavul ticareti aracılığıyla Türkiye ekonomisi para kazıyor." diyorsa eğer, o zaman bunların giriş-çıkışlarını tehlikeli olmaktan çıkarmak lazım. Bunun yolu da bunları kaçak olmaktan çıkarmak ve onları mümkün olduğu kadar kolaylaştırmak lazım. Bir şey bu, yani önerimiz oydu.

Bir başka önerimiz de... Şöyle bir şey var, "Trafficking" meselesinde insan ticareti ve bunlara zorla fuhuş yaptıran şebekeler var. Söylediğimiz şeylerden biri de bu, bu şebekeler tarafından kandırılmış olan ya da zorla çalıştırılmış olan kadınlara suçlu muamelesi yapmayın, asıl şebekeyle uğraşın. Yani öyle bir eğilim var, yani sanki zorla fuhuş yaptırılan kadın suçlu. Hâlbuki mağdur "Victim" dediğimiz şey, aslında o olayın mağduru, yani bir anlamda zorla fuhuş yaptırıldığı için mağdur olan o ama muamele

sanki o suçluymuş gibi. Bizim raporumuzun en önemli -hatta tekrar okudum siz buraya gelmeden önce- vurgulamak istediğimiz şey: Siz emniyet olarak şebekeyle uğraşın, bunlara da mağdur muamelesi yapın, yani bu şeyde yakaladığınız kadınlara. Hâlbuki bizde teşhir etme, kadınlar yakalandı, gözlerinde bantlarla şey yapma… Bizim rapordan sonra IOM bir hat açtı Allah'tan ve o hat, hatta web'e girerseniz şey yoktu ondan önce. Yani bir kere bu kadınların en önemli sorunu şuydu: Kandırılmış olarak, yani traffic edilmiş kadınlar ama bu sadece fuhuş anlamında değil. Mesela şöyle yapanlar da var: Diyelim ki mesela, onunla karşılaştık biz, İstanbul'daki bir atölyede çalıştırıyorlar, pasaportlarına el koyuyorlar, ondan sonra, diyelim ki üç ay çalıştırıyor, üç ay sonra vizesi dolmuş oluyor, geri dönmek zorunda, polise ihbar ediyor şeyleri, evlerinde basıyorlar, parasını ödemeden sınır dışı ediliyorlar. Burada yani illa fahişe olarak çalıştırılma değil bu, bayağı, fiilen atölyede çalıştırılıyor kadınlar. Erkekler de var, sadece kadınlar da değil trafficked olan. Ya da bir inşaatta çalıştırıyor, ondan sonra ihbar ediyor polise, polis bunu kaçak şey diye, suçlu gibi bunları atıyor. Hâlbuki, bunlar mecbur kaldıkları için geliyorlar buraya, mecbur kaldıkları için, çalışmak zorunda oldukları için geliyorlar. Aynı zamanda çalıştırılıyorlar, çalıştırıldıktan sonra da suçlu gibi sınır dışı ediliyorlar. Böyle tuhaf bir durum. Yani kim suçlu kim suçsuz pek fazla ayırt edilmiyor.

Aynı şey bizim Almanya'daki şeyde de yapılıyor şu an. Aynı şey mesela, bu olay sadece… Bir de onu fark etmemiz gerekiyor. Yani bu, dünyanın her tarafında artık tekrarlanan olaylar bunlar. Yani Almanya'da Polonyalılara yapılıyor. Dolayısıyla, bir uluslararası işbirliğinin gerekli olduğu bir alan. Onu vurgulamak lazım. Şimdi, burada bizim, dolayısıyla dedik ki, şeyi ayırmamız lazım, yani, kaçak dediğimiz zaman da o var. Yani göç ile suç ilişkisini koparmak lazım. Yani göçün mağdur olduğunu… Göç etmek gerçekten… İnsan canına tak edince göç ediyor, ya bir hayati tehlike varsa göç ediyor ya da aç kaldıysa göç ediyor çünkü hiç kimse sokaklarda sürünmek istemiyor. Dolayısıyla, göçün mağdur olduğunu… Eğer şebeke söz konusuysa orayı aramak, öteki taraftan da, bu mağduriyeti azaltacak önlemler almak. İşte bunlardan biri, bizim raporumuzun esası o. Çalışma mevzuatını biraz daha değiştirmek, daha esnek hâle getirmek. Mesela Türkiye'de sayılara baktığımız zaman, geçen gün şeyde de öğrenmiştik, gerek İçişleri Bakanlığında. Mesela, oturma izni ve çalışma iznine sahip olan yabancı sayısı Türkiye'de çok az dünya ülkeleriyle kıyaslarsak, oturma izninde 150 bin civarında, İçişleri Bakanlığı rakamları böyle. Yalnız, konuşmamda da söyleyeceğim, bu rakamlar tartışılır.

Yani, dolayısıyla biraz hani, oturma izni, çalışma izni, yabancılara yasallaşma süreci üzerinde düşünmemiz lazım. Onu kolaylaştıracak ki, bu gri alanlar azalabilsin, şey yapabilsin.

Bir başka öneri burada bizim getirdiğimiz, kadın ticaretiyle ilgili olarak, bu kadınlarla konuştuğumuz zaman, kadınların en büyük sıkıntısı şuydu: Kendi konsoloslukları da yardım etmiyor bunlara. Yani bir taraftan, hem Türkiye'de polisten korkuyorlar, yani kaçak olarak yakalandıkları zaman, aynı zamanda kendi ülkelerinin konsolosluklarında… Mesela biz konsoloslarla falan da görüşme yaptık. Onlar da çok fazla onların sorunlarıyla ilgilenmek istemiyor ve hatta, diyelim ki, işte pasaportlarına el konuyor, tekrar pasaport verilmiyor, vesaire vesaire. Dolayısıyla, başvurabilecekleri hiçbir yer yok. NGO da azdı bizim o tarihlerde. Yani STK'lar da çok azdı. Yani başlarına bir sorun geldiği zaman, mesela sağlıkla ilgili sorun, doktora gidemiyorlar. Hastalandıkları zaman başvuracakları yer yok. Sonra, polisin ve şeyin dışında dedik, bir sivil şey olsun. İşte bir hat açıldı, telefon hattı, 157. Bu 157 hattı aracılığıyla, IOM'in yardımıyla, zorla fuhşa maruz kalanlar ya da herhangi bir şeye ihtiyacı olanlar… Onun kurulması ve başvurular da çok fazla olduğu söyleniyor. Yani o hat aracılığıyla… Fakat tabii orada da problem, yakalandıktan sonraki muamele. Yani, İstanbul'a gidecek olursanız, Cankurtaran'da zührevi hastalıklar hastanesine de gitmenizi tavsiye ederim. Yani, mesela, tacir kadınlar, bavul ticareti kadınlar şeyden çok şikâyetçi. Yani bir yerde yakalandığımız anda, birisi Rus olduğumuzu görünce bizi zührevi hastalıklar hastanesine götürüyor… Orada da uzun muayenelerden geçiriliyor. Sürekli fahişe muamelesi görmenin bir şeyi de bu, ondan şikâyetçiler. Bir oraya gitmenizi dilerim. Mesela orada bunun işleyişi şu an nasıl. Yani bizim bu araştırmayı yaptığımızdan bu yana çok zaman geçti ama en büyük şikâyet o. Yani birden bire fahişe muamelesi yapılıp zührevi hastalıklar hastanesine sevk edilme, orada testleri bekleme, sonra bir şey çıkmazsa da sınır dışı edilme süreci aynı şey. Yani bir deportasyon muamelesi falan. İşte orada IOM devreye girdi, ne yapıldı bilmiyorum. Şu andaki şeyi doğrusu bilmiyorum ama orada önerimiz bizim, dediğim gibi bu çalışma mevzuatı özellikle, oturma izni ve çalışma izniyle ilgili kolaylıklar sağlanırsa, bir de, enformasyon, duyarlılık, basının eğitimi bu konuda ve en azından bütün kadınların fahişe muamelesi görmemesi için eğitilmesi, onunla ilgili programlar yapılması.

Bir başka şey de, ikili anlaşmalarla ülkelerde kadınlara bilgi verme, yani, işte, çalışma mevzuatı hakkında bilgi verme, hangi koşulların olduğu konusunda daha çok duyuru yapma. Yani dolayısıyla bu trafficking mağduru olmalarının önlenmesi için, bu

konuda işte biraz da şey oldu. Şunu fark ettik bir süre sonra, özellikle kamuoyu aracılığıyla yapılmasa bile bu bilgilendirme işi, bir süre sonra giden gelenler birbirlerine haber veriyorlar. Yani mesela ilk zamanlara göre Moldova'dan trafficking azalıyor da, mesela şu ara galiba Türkmenistan'a doğru kaymış. Yani bir öğrenme sürece var. Kamuoyu ya da devletler ya da NGO'lar bir şey yapmasalar bile, göçmenlerin kendisi öğreniyor. Diyor ki, yani bu olursa başıma şu gelir. İşte, güvenilir kanalları kullanma yollarını kendi kendilerine öğreniyorlar, traffickingler de şeylere kayıyor, bunları bilmeyen bölgelere, daha az bilinen köylere, hiç gitmemiş olan yere. Dolayısıyla enformasyon çok önemli. Duyurma ve medya aracılığıyla, bilgi verme aracılığıyla bunun önlenmesi için belki, dediğim gibi, iki şey önemli: Biri bilgilendirme, öteki de özellikle kalmaları ve çalışmalarına mümkün olduğu kadar imkân verecek koşulların hazırlanması. En sonunda yine bizim önerdiğimiz şey, emniyetin dışında Sağlık Bakanlığı, Turizm Bakanlığı… Turizm sektöründe çok fazla. Antalya civarında bu var. Ortaklaşa bu sektörlerin ihtiyaçlarını belirleyecek… Turizm sektöründe çalışanlarda trafficking olayına rastlanıyor. Bir de, çalışma izni almış olan yabancıların kendi sorunlarıyla ilgilenecek ya da başvurabilecekleri bir birimin oluşturulması, bir önerimiz de bu oldu. Yasal olarak çalışanların, diyelim ki, işte, çalışma izni alma süresi çok uzun. Bunu diyecekleri bir yer yok. Öyle bir makam, şikâyette bulunabilecekleri, onlarla ilgilenen, Türkiye'deki yabancılarla ilgilenen, emniyetin ve şeyin dışında bir bakanlığın… Çünkü emniyete şikâyet etmek istemiyorlar, çekiniyorlar hemen sınır dışı edilmekten. Dolayısıyla, emniyetin dışında bir birim, göçle, göçmenler ya da yabancılarla ilgili bir birimin oluşturulmasında yarar var.

Türkiye'deki şu anda yabancılarla ilgili kalifiye eleman veya kalifiye olmayan eleman, oransal olarak bir tespit için sayılara ulaşmak çok zor ama konuştuğunuz zaman, mesela, üniversite mezunu kadınlarla karşılaşabiliyorsunuz ama sayı veremem.

Burada mesela, örneklemelerde, kalifiye olduğu tahmin edilen insanların çok fazla olduğu ve çok sıradan işlerde, hatta fuhşun da içinde, eğlence sektöründe yer aldıklarına dair örnekler var da. Gelir seviyelerinin orada çok düşük olmasından kaynaklanıyor sanıyorum.

50 dolar diyorlar aylık ücret, onu bile alamıyoruz diyorlar vesaire. Dolayısıyla, bir kısmı belki, yani, dediğim gibi, sağlık sektörü İngiltere'de, onu yaptılar. Şeyi bilemiyorum, dediğim gibi, sayısal… Belki Ahmet de anlatacak istatistiklerle ilgili ama belli eğitim seviyesinde… Şimdi, zannediyorum, özellikle doğu bloku ilk çözüldüğü zamanki kaotik durum onlar için de söz konusu değil. Yani, şu an zannediyorum onlar da

kendi göç politikalarını oluşturdular ve çok nitelikli olanları da Amerika'ya, İngiltere'ye vesaire gitme imkânını buldu. İlk çözüldüğü anda çok daha dramatikti şimdiye göre.

Gelen giden sayısı açısından şu an bir azalma yok ama onun içinden ne kadarı çalışmaya geliyor, onu tahmin edemiyoruz, onu bilemiyoruz.

Ama yine bavul ticareti sayılarında artış var. Yani en son yıla baktım ben, yine 4 milyar dolardan 6 milyara çıkmış, 2 milyar dolar artmış.

Bunların amacı Türkiye'de belli bir para kazanıp ülkelerine dönmek mi, burada kalabilme imkânlarını araştırarak burada kalmayı tercih etmek mi konusunda, yeni mekik göçü diye bir göçten bahsediliyor, circular migration. Bu, Avrupa'da da tartışılan bir konu. Bu geçici süre için çalışıp geri dönme, mesela, bu Avrupa Birliği içinde de gözlemleniyor Polonya'da falan. Yani böyle, üç ay çalışıyor, üç ay sonra, hatta böyle zincirler, mesela kendi çocukları da var, burada çocuk bakıyor, geri dönüyor, bir arkadaşına bırakıyor kendi çocuğunu, öteki geliyor, üç ay çalışıyor, öteki dönüyor. Yani böyle bir göç süreci var. Sürekli kalıp yerleşmeden çok, oradaki gelirini yükseltme. Yani bununla ilgili araştırmalar var, onu gösteriyor. Yani, kalıcı olma niyetinde olmayan bir göçün varlığından da söz edebiliriz. Bavul ticareti de onun şeyi. Zaten gidiyor geliyor, ticaret yapıyor, çalışıyor. Mesela bir grup öyle. Geliyor, diyelim ki, yaşlı bakımında, oradan kazandığı parayla bir miktar Laleli'den mal alıyor, götürüyor, onu satıyor, ikisini birlikte bir gelir hâline getiriyor. Yani mesela Dünya Bankasının son raporları var, Moldova'yla ilgili. Moldova'nın ulusal geliri içinde çok önemli bir şey tutuyor bu bavul ticareti ve circular migration. Çok remitance geliri dediğimiz, işçi dövizi denilen şeyle, Moldova'nın geliri içinde, hatırlamıyorum ama yüzde 30 civarında bir katkısı oluyor ekonomiye. Bu gidiş gelişlerle, yani sürekli kalma amacı şu an gütmüyor bu hareket gözlemlediğimiz kadarıyla.

Veya buradan bir başka üçüncü ülkeye gitme hedefi, mesela bir kısım örnekler var, öteki bir göç türü var. O Ahmet Beyin uzmanlık alanı. Benimki daha çok bu komşu ülkelerden çalışmaya gelip geri dönen ve şey de problemi yok bunların mesela, vizeleri normal, pasaportları sağlam. Dolayısıyla, sınır geçişlerinde yasa dışılık yok. Bunların sadece yasa dışı olan şey enformel sektörde çalışıyor olmaları ama bakacak olursak, Türkiye'deki işgücünün de neredeyse yüzde 40'ı enformel sektörde çalışıyor. İnşaat sektöründe çalışanlar, konfeksiyon atölyelerinde çalışanlar ya da işte, bakıcılık işlerinde, evde çalışma şeyinde çalışanlar, onunla bavul ticareti birlikte gidiyor. Yani bir de o var. Yani birini önlediğiniz zaman ötekini de önleyebilirsiniz belki. Dolayısıyla bunların giriş çıkışlarında bir şey yok. Yani yasal bir sorun yok.

Ermenistan vatandaşı çok insanın İstanbul'da kaçak olarak çalıştığına dair haberleri zaman zaman medyada görüyoruz bu konuda basına yansıyan sayılar bence çok fazla. O kadar fazla olduğunu tahmin etmiyorum ama var. Aynı şekilde onlar da, gidip geliyor.

Bunların kalifiye işçi olup olmadığı konusunda bir araştırma yok ama yani şeyi biliyoruz, o ülkelerdeki eğitim seviyesinin yüksek olduğunu biliyoruz. Yani, meslek okulları var, eski sosyalist sistemden dolayı. Dolayısıyla, biz işverenlerle konuştuğumuz zaman Trakya'da, Ermenistan bağlamında değil ama, tutun ki, işte mesela Bulgaristan'ı şey yapıyor. Bulgaristan'daki mesleki eğitim uygun olduğu için tercih ediyoruz diyor. Bilhassa teknik eğitim anlamında." Demiştir.

II.1.d. 2.Koç Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet İçduygu,

"Ben de uzun süredir, bir yirmi beş yıldır göç konularında çalışıyorum. Önce Türkiye'den yurt dışına olan göç üzerine çalıştım, daha sonra, 94'ten beri de Türkiye'ye yönelen göç üzerine çalışıyorum.

Başlangıçta birkaç genel cümle kullanmak istiyorum, onlar da şunlar: Tabii ki, biz, Türkiye'ye göçle, uluslararası göçle alakalı konuştuğumuzda hep, işte, 1960'lardan itibaren Türkiye'yi bir göç veren ülke olarak algılıyoruz ve böyle bir kimliği var ama diğer yandan da baktığımızda, tarihsel olarak tabii, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bu yana Türkiye göç alıyor. Şimdi, üzerinde konuştuğumuz göç, ilk kez 1980'li yıllardan itibaren Türk ve Müslüman olmayan kişilerin de, kimlikleri anlamında farklı kişilerin Türkiye'ye geldiğini görüyoruz. Cumhuriyet kurulduğunda, ilk olarak 1934 İskân Yasası var, bildiğiniz gibi 2006 yılında yenilendi. Oradaki yasada Türkiye kendisini bir göç alan ülke olarak da tanımlıyor ama ancak Türk soyundan ve ırkından olan kişilere göçmen… Nitekim de, 2006'da yenilenen İskân Kanunu'na da bakarsanız, göçmen diyor, yani Türkiye'deki resmî göçmen tanımı aslında bu hâlâ, Türk soyundan ve ırkından gelen kişiler.

1980'den sonra Türk ve Müslüman olmayan kişilerin de Türkiye'ye gelmesiyle birlikte, beynimizin gerisindeki algılamamamızın –ki, çeşitli yasalarımızı hâlâ bu belirliyor- şu andaki göç gerçeğine bir biçimde fazla yanıt veremediğini, fazla, onun istediklerini karşılayamadığını düşünüyorum. Aslında bu, 2006 yılındaki İskân Kanunu tartışmalarını da birazcık inceledim, aslında bu önemli konulardan da birisi.

Şimdi, tekrar edersem, 1980'den itibaren, Türkiye ne zaman göç almaya başladı, İran'daki rejim değişikliğiyle birlikte ilk olarak. Ondan daha önceye geleyim, Polonyalı göçmenlerin ilk kez, daha rejim çökmeden 1970'lerin ortasında bavul ticaretiyle

Türkiye'ye geldiklerini biliyoruz. Bunlar Kapalı Çarşı'ya gelip dönüyorlardı, bavul ticaretinin başlaması böyledir. Daha sonra da, daha çok, işte, bu sığınmacı ve transit göçmen dediğimiz, Türkiye'yi geçici bir alan olarak kullanıp Batı'ya gitmek isteyen insanların gelmesi, 1979'daki İran'daki rejim değişikliğiyle ilgili olmuştur. Ona daha sonra Afganlılar eklenmiştir, daha sonra, işte, Irak'tan hem Kürtler hem Türkmenler, Arapların Türkiye'yi zaman zaman sığınma alanı, zaman zaman da Türkiye'yi bir geçiş alanı olarak kullandıklarını biliyoruz. Bir de, Sema Hanımın söylediği, komünist rejimlerin çökmesiyle birlikte oradaki insanların Türkiye'ye gelmesi anlamında.

Şimdi, bütün bu göçe baktığımızda, aslında biz buna düzensiz göç diyoruz ya da kaçak göç diyoruz. Yani bu, bir biçimde, bazı anlamda yasal olmayan göç olarak tanımlıyoruz. Bunun dışında, Türkiye'ye gelip yasal olarak çalışan insanlar da var tabii ki.

Şimdi, bu çerçevede baktığımızda aslında üç grup göçmenden bahsediyoruz. Yani göçü birazcık şemsiye bir kavram olarak düşünüp bunun altında hangi göçmen türleri olduğuna bakmamızın sistematik olduğunu düşünüyorum. Şimdi, bir düzensiz göçmenler var, düzensiz göçmenlerin içinde de yasa dışı olarak bir bavul ticareti yapanlar var, kayıt dışı olarak gelip Türkiye'de çalışanlar var Sema Hamını söylediği, bir de siz söylediniz, Türkiye'yi sadece geçiş alanı olarak kullanan, Türkiye'de çok kısa süre kalıp, ondan sonra Türkiye'yi terk etmek, Batı'ya, hatta sadece Avrupa'ya değil, Kuzey Amerika'ya hatta Avustralya'ya gitmek isteyenlerin bile bazen Türkiye'ye geldiklerini görüyoruz. Bir de daha hukuksal anlamda, daha yasallıkla yasa dışılık arasında daha farklı bir kategori olarak kullanacağımız sığınmacı ve mültecilerin göçü var. Şimdi, bu üç göçmen grubu üzerinden birazcık genel fotoğrafı anlatmak istiyorum. Önce belki düzenli göçle alakalı bir şey söyleyeyim: Şimdi vereceğim rakamlar, Türkiye kendi bakış açısından, Türkiye'deki idari sistem, Türkiye bir göç ülkesi olmadığı için ve şu anda devletin çeşitli makamlarının elinde olan verilerinde istatistiki değerlere fazla, yani istatistik nasıl toplanır, nasıl değerlendirilire fazla önem verilmeden toplandığını biliyorum. Bu sadece benim görüşüm değil. Aslında Sema Hanımla birlikte şimdi TÜBİTAK'ın bir projesini yürütüyoruz. 1923'ten geleceğe de yönelimi olan bir proje: Türkiye'de devlet uluslararası göçe nasıl yaklaşmıştır çerçevesinde, bununla alakalı, bütün ilgili Bakanlık birimleriyle, Ankara'da iki ay kadar önce gelip görüştüğümüzde, Türkiye İstatistik Enstitüsünün de argümanı budur, Türkiye'deki veriler proses edilebilir, yani işlenebilir veriler değil. Şimdi vereceğim rakam, biraz önce konuştuk örneğin, şu anda, bazen espriyle karışık söylüyorum, diyelim ki, Cumhurbaşkanımız dese ki, Türkiye'de kaç tane yasal olarak

bulunan göçmen, başka ülke vatandaşı var dese, buna bir rakam götürülecektir yani elimizde. O da şöyle bir listedir, işte, geldikleri ülkelere göre isimler var, sonra da rakamlar var. Çalışanlar, öğrenciler ve aileler diye ama kayıtlar şöyle tutuluyor. Mesela ben geliyorum, iki yıl çalışıyorum, gidiyorum. Bu insanlar bu rakamlardan düşürülüp düşürülmediğini bilmiyoruz. Yani Devlet İstatistik Enstitüsü de bilmiyor. Bu anlamdaki rakamlar, yani birazcık istatistik değerinden şüphelendiğimiz rakamlar, şu anda son on yıllık rakamlara bakarsak, her yıl Türkiye'de 150 ile 180 bin kişinin oturma izniyle bulunduğunu gösteriyor. Bunların da sadece hangi ülkelerden geldiği… Bunlar kim olabilirler? İş adamları olabilirler, profesyonel çalışanlar olabilirler, öğrenciler olabilirler ve onların aile bireyleri olabilir. Demek ki, bir 150 bin kadar bir rakamımız var. Biraz şüpheli, bunun altında mıdır. Bunun üstünde olmadığını düşünüyorum, bunun biraz altında olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, gelelim rakamsal açıdan kaçak göçmenlerin rakamlarına. Emniyet birimleri aslında kaçak göçmenleri yakaladıklarında bir istatistik tutuyorlar. Bu istatistiklere de baktığımızda, 1994-95 yılından itibaren, her yıl yakalanan kaçak göçmenlerin hangi ülkeden geldiği ve rakamları var elimizde. Şimdi, 95 yıllarında yaklaşık 20 bin kadar kişi kaçak göçmen olarak Türkiye'de polis tarafından yakalanıyor. Bunlara kimler dâhil? Örneğin sınırı yasa dışı olarak geçerken yakalananlar dahiller. Sema Hanımın anlattığı şekilde, pasaportuyla girmiş olabilir ama çalışma, yani vize koşulları Türkiye'de çalışmasını engellemesine rağmen, çalışırken bir biçimde yakalanmış olanlar Türkiye'de yaşarken. Demek ki, 1990'ların ortasında 20 bindi bu rakam. Yakalanan kişi sayısının 99-2000 yıllarında 95 bin, 96 bine yükseldiğini biliyoruz. Daha sonra, özellikle benim yorumumla, Avrupa Birliği bu konuda ve Türkiye'deki mevzuat birazcık sıkılaştırıldı. 2000'li yıllardan bugüne kadar bir düşüş gözlüyoruz. İki yıl öncesinde, bu 50 binin altına inmişti. Son iki yıldır 45-48 binin yavaş yavaş 60 bine doğru yeniden yükseldiğini görüyoruz. Bu yakalananların rakamı. Şüphesiz ki, yakalanamayanlar da var. Genelde emniyet birimleriyle ben konuştuğumda, yani bir uzman olarak biz bunu dünyanın başka cephelerinde de yakalananları genellikle biz ikiyle çarparız. Tabii bunu yüzer bir nüfus olarak düşünelim. Yani bunlar gelip Türkiye'de hepsi kalmıyorlar bu yakalananlar çünkü Sema Hanımın da anlattığı gibi, geliyor, burada bir süre çalışıyor, üç ay sonra gidiyor ülkesine. Bir kısmı böyle. Bir kısmı da Türkiye'ye geliyor, bir süre kalıyor, kaçmaya çalışıyor. Benim araştırmalarımın vardığı somut, ampirik araştırmalar. Yani ben son özellikle yedi yıldır Van ve Edirne'ye gidip, orada hem göçmenlerle hem de kaçakçıların -Uluslararası Çalışma Örgütü için

yaptığım bir çalışma var- kendileriyle, gözaltında olmadan da görüşmelerim çerçevesinde anlatıyorum bu fotoğrafı. Bu anlamda Türkiye'deki göçün büyüklüğü aslında, dediğim gibi, yüzen bir nüfus olduğu için, yıllık bazda bu yakalananları ikiyle çarpmamız lazım. Bazen emniyetteki arkadaşlara bunu söylediğimde onlar bana çok kızıyorlar. Çünkü, hani biz yakalayamıyor muyuz diye ama dünyanın her yerinde uzmanlar bunu iki yada üçle çarparlar.

Size bir anekdot anlatayım. Ben dün İzmir'e geldim, oradan geldim, Asos'tan, Çanakkale'den geçerken, sabah 7'de, hava yeni kararmıştı, ben arabayla İzmir'e gidiyorum. Yolda birden, arkadan beş altı kişi yürüyor böyle, dar bir yol, denize paralel. Afrikalı gibi hissettim. Yağmur yağıyordu yalnız, böyle, hava yeni ağarmış. Birden baktım, Afrikalılar, bana böyle el salladılar, zeytin ağaçlarının arasında yedi tane Afrikalı. Uçağa da yetişeceğim ama akademik olarak da ilgimi çekti, bir de insan olarak çok yani, ben başka bir ülkede... Durdum, dedim ki, İngilizce bir şeyler söyledim, onlar da hemen, ya dediler, biz kaybolduk. Dedim ki, siz kimsiniz? Büyük ihtimalle bir kaçakçı onları –karşıda Midilli Adası var- Midilli'ye götürüyorum diye dolaştırmış, getirmiş, orada, denizin kenarında bırakmış. "Burası Yunanistan mı?" diye sordular. Dedim ki, Yunanistan değil. Aslında insani olarak çok üzüldüm. Lafı uzatmayayım ama yani, orada bir köyde yaşıyorum, köylüler dediler daha önce bana, ben bu konularla ilgilendiğimi bildiği için "hemen hemen her hafta aslında biz birkaç kişi görüyoruz burada" dediler. Yani, böyle, kaçak bölgelerine ve Van'a gittiğinizde aslında bunlar çok görünür insanlar. Keza, Laleli vesaire de...

Şimdi, bu kaçak insanları aslında üç gruba ayırmak mümkün. Bunlardan birisini Sema Hanım gayet iyi anlattığı için o konuya giremeyeceğim. Diğer, transit dediğimiz geçiş göçmenleri, genelde İran sınırından giriyorlar. İngilizce bu, trafficking, smuggling ikiye ayrılıyor. Birisi ticaret, birisi de kaçakçılık. Genelde kaçakçılıkta az para veriliyor. Hatta bazen hediye karşılığı. İran sınırı tabii tarihsel olarak çok kaçakçılık, yani ticari, ben onu kaçakçılık olarak da algılamıyorum, yani bir ticaret alanı. İnsan kaçakçılığı da burada çok doğal. Yani, karşıdan hemşerisine telefon açıyor, işte, birbirlerine zaten gidip gaz alıyorlar vesaire. Birçok Iraklının bile önce İran'a geçtiğini biliyoruz PKK vesaireden dolayı güney sınırı daha iyi korunduğu için. Hatta Afrikalıların bile bazıları Suriye'den giriyorlar bazıları İran sınırından. Yani İran sınırından ciddi bir geçiş var, bunu biliyoruz.

Oralara da kaçak geliyorlar. Yani ben bu kaçak göç üzerine on yıl çalıştığım için, size hikâyeyi şöyle anlatabilirim: Afrika'dan başlıyor ya da Afganistan'dan başlıyor, aslında bu, özellikle Edirne'deki misafirhaneye gittiğinizde, eğer olursa, yani gerçekten

konuşursanız, onlara detaylı sorarsanız… Ben ilk araştırmayı Van'da 1994'te yaptım. Bir Afganlı kadına rastlıyorsunuz, yanında dört tane çocuğu var. Mesela bu somut bir olay. Hani, hafızanız almıyor aslında Afganistan'dan gelmesine. Afganistan'dan adım adım, işte, Pakistan, İran, geliyorlar. Başka, çok kısaca bir örnek vereyim, somut bir örnek ama bunu genelleyebiliriz: Yani 90'ların sonunda İran'lı bir kadın, yirmi beş yaşında, aslında Azeri kökenli bir kaçak göçmenle Van'da görüştüm. Sonra asistanlar konuştular. Kız asistanlar vardı, onlar bir insani ilişki de geliştirmişlerdi. Hatta biz araştırma yaparken, bazen bize şey derler: "Hocam, biz kaçmak istiyoruz, kaçakçı bulabilir misin?" falan gibi.

Şimdi, asistana kız demiş ki "Benim ailem, kayınbiraderim ve kardeşim Londra'da, ben oraya kaçmak istiyorum." Sonra bu kişinin Van'dan İstanbul'a geldiğini üç ay sonra anladık. Yani benim asistanlar da telefonlarla konuşuyorlar ve o sırada hamile, eşi de Türkiye'de imiş. Hamile bir kadının sekiz ay içinde, yirmi dört yaşında bir kadının Balkanlar'da sekiz ülkeyi dolaşarak, Balkanlardan sonra Avusturya, Avusturya'dan İtalya, İtalya'dan da uçakla Londra'ya gittiğinin ikinci günü doğum yaptığını… Yani bu hikâyeyi somut olarak biliyorum.

Kendisini şişman olarak gösteriyor uçağa binebilmek için. Daha sonra bu kişi orada mülteci statüsü aldı, iki yıl sonra Türkiye'ye geldi. Bizatihi yani ben tekrar görüştüm bu kişiyle ve bu hikâyeyi dinlediğinizde… Aslında biz hani bu pasaport kuyruklarında falan uğraşırken ben bazen büyükelçilere espri yaparım ve derim ki "Siz vaziyeti kolaylaştırmıyorsunuz." Yani akademisyen olarak bazen biz bile zorlanırız vize alırken. Derim ki, şuradan Laleli'ye gitsem belki ki, bu olmuştur bana. Mesela, ben Laleli'de araştırma yaparken, yani Hoca olduğumu öğrenmeden böyle şey derler kahvehaneye gittiğimde: "Ahmet Bey, ya da Ahmet Hoca pasaporta mı ihtiyacınız var?" falan gibi.

Şimdi, tekrar toparlarsam aslında: Şimdi bu yakalananların 2000'de 100 bin kadar demiştim, şimdi 60 bine… Benim hesaplamam, tabii bilemiyoruz, kim gerçekten transit, Türkiye'yi geçmeye çalışıyor, kim kalmaya. Ama eğer geldikleri ülke bazında konuşursam, yani Afganlılar genellikle ya da Iraklılar Türkiye'de çok azı kalmak istiyor, gitmek istiyorlar, İranlılar. Ülke bazında bakarsak yarı yarıya diye düşünebiliriz. Yani bir 50 bin kişi yakalanıyorsa bunların 25 bini aslında kesinlikle Türkiye'de "transit" dediğimiz insanlar.

25 bini de siz soru sormuştunuz… Bence Türkiye'de bunların ancak benim araştırmalarım hani böyle tabii görüşme yapıyoruz, çok azı Türkiye'de kalmak istiyorlar.

Yani çalışmak isteyenler de genelde bu "Mekik göçü" dediğimiz, yani geliyor iki ay, üç ay burada çalışıyor, tekrar gidiyor. Bu şekilde. Kalmak isteyenler şüphesiz ki, çok az.

Şimdi, bunun dışında mülteciler ve sığınmacılar var. Onların tabii ki, uluslararası hukukta da özel bir statüleri var. Zaman zaman bunlar birbirlerinin üstüne biniyor yani basında da hatta akademisyenler arasında da.

Sığınmacılar, şimdi sığınmacılarla alakalı sorun da şu: Aslında uluslararası hukuka göre birisi sınır geçtiğinde, bu sadece Türkiye'de değil, her ülkede de oluyor. Yani polisle ya da emniyet güçleriyle karşılaştığında onlara şunun sorulması "Siz sığınma talep ediyor musunuz?" diye bir ilişkinin kurulması lazım.

Tabii ki, hiçbir ülke göçün yükünü almak istemediği için bu sorulmuyor. Yani kim sığınma istiyor, kim sığınma istemiyor bunu bilemiyoruz o noktada. Ama Türkiye'de sığınmacıların sayısı bütün bu göçün içinde çok az. Yani her yıl, geçen yıl birden 2'ye katlandı bunu söyleyeyim yalnız. Son beş on yıldır 5 bin ilâ 4 bin, 6 bin arasında değişiyordu, son yıl 12 bin, 14 bine çıktı 2008 rakamları. Genelde İranlılar ve Iraklılar ve Afrikalılar da bunlara katılmaya başladılar.

Bununla ilgili bildiğimiz en önemli problem, Türkiye'nin coğrafi sınırlama konusu hukuksal olarak. Bu, Avrupa Birliği ile ve uluslararası platformda bir pazarlık konusu. Coğrafi sınırlamayı ben Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin başındaki elçimizle de konuştum. O şu anda kaldırılmak istenmiyor Türkiye'de. Benim bir bilim adamı olarak biraz insani yanım bence Türkiye'nin bunu kaldırması lazım. Zaten gelenler geliyorlar. Ama bunun bir pazarlık konusu olarak görüşülmesini de Avrupa Birliği ile siyasi olarak da haklı buluyorum. Bu konuda bunu söylemek isterim.

Şimdi, birkaç siyasi… Yani bu fotoğrafın içinde bizde hangi konular öne çıkıyor ve ne tür politikalar geliştirilebilir?

Aslında bu düzenli, düzensiz göç ayrımını kendi kafamızda da, devlet birimlerinin de yapması gerekir ve Türkiye'de aslında tabii ki, şöyle bir durum var: Türkiye'de işte işsizlik çok fazla ve zaten bir kayıt dışı ekonomimiz var. Hani bu kadar insan gelip Türkiye'de çalışıyorlar. Bunlara iş verilir mi, verilmez mi? Bu, siyasi olarak tartışılması gereken bir konu ama yani bu küreselleşme çağında kaçınılmaz olarak insanların hareketliliği çok arttı. Onun için bazı sektörlerde, özellikle ev hizmetleri bunlardan birisidir. Yani Türkiye'de şöyle bir rakam da yok.

Şimdi, bizim ekonomimizin, hangi sektörlerin ne kadar insana ihtiyacı var ve kalifiye…Bunu Devlet Planlama ile de konuştuk ve böyle bir hesaplama yapılmıyor. Bu, çok büyük bir eksiklik. Çünkü gelenlerin bir kısmı kalifiye. İşte bildiğimiz, aslında

yabancı doktorların, tıp mensuplarının çalışmasıyla ilgili bir yasa vardı ama bu vetolar, vesaire. Bununla ilgili sorun çıkmıştı. Bazı sektörlerde bu kişilerden faydalanılabileceğini ben de düşünüyorum. Hani küçük bir sektör ama işte, mesela Bilkent Üniversitesi -ben geçmişte Bilkent Üniversitesinde idim- Senfoni Orkestrasını sırf işte bu Türki cumhuriyetlerden gelen ya da Rusya'dan, Ukrayna'dan gelen sanatçılarla kurdu. Keza ünlü matematikçiler var Koç Üniversitesinde de. Gelip, eğitim sistemi içine katılabiliyorlar.

Hani ekonominin bazı ihtiyaç duyan sektörlerinin bilinmesi gerekli diye düşünüyorum. Ev hizmetleri bunlardan birisi. Çünkü Türkiye'de gece yatıya kalacak, hani bizim kültürümüz içinde işte gündüz temizliğe gelen insanlar var ama gece işte yaşlıya ve çocuğa bakacak insanlar yok. Mesela o konuda bir kolaylaştırma. 2003'te yabancıların çalışmasıyla ilgili yasa değişti, ama hâlâ o yasayla alakalı çok ciddi… Bence yasanın kendisiyle ilgili değil ama uygulamasıyla alakalı sorunlar var. Yani Çalışma Bakanlığında bu birim kurulduğunda oradaki idari sistem buna hazır değildi. En güzel örneğini ben size şöyle söyleyeyim: Yani oradan da mesela sadece ben değil bilim adamı olarak, işte İnsan Hakları Komisyonu resmî olarak bir rakam istese, ancak 2003, 2009 yılındayız ve altı yılda altyapılarını geliştirmek vakit aldı. Yani hem altyapının geliştirilmesi hem de orada çalışan insan gücünün, insan kaynağının geliştirilmesinin önemli bir sorun olduğunu düşünüyorum. Mevzuatta belirli sorunlar var.

Bu arada siz Ermenilerle alakalı o konuda bir soru sormuştunuz. Aslında

Koç Üniversitesinde -size de ileteceğim küçük bir rapor. Başka çalışmalarımız da var, onları da ileteceğim. Bir kısmını aslında iletmiştim daha önce- bu yıl bir araştırma bitiriyoruz. O da Azerbaycan ve Ermenistan'dan olan çalışma göçüyle alakalı. Yakında araştırma bitecek. Ön bilgileri var bende.

Tabii, rakamları bulmak çok zor. Ancak böyle bazen 60 bin, vesaire söylenir. Bu da yüzen bir nüfus. Yalnız hani bu devletin de bilgisi tabii Ermenistan ile olan sorunlar, vesaire. Mesela ben bu araştırma çerçevesinde iki bilgiyi sizinle paylaşayım:

Bir; artık işte Ermenistan ile İstanbul arasında ciddi bir otobüs seferi var. Yani bu biliniyor, gelenler, gidenler. Yaklaşık bunun yıllık 20 bin çalışanlar anlamında söylüyorum. Yalnız bunlar geldiklerinde karı koca ve çocuklarıyla geliyor. Paylaşacağım bir bilgi örneğin: Ermenilerin bir resmî olmayan bir ilkokulları var. Hatta bunu Ermenistan Hükûmeti ile yani burada çocuklar mezun olunca diplomaları onaylansın diye kendileri kurmuşlar ve bunun da devlet birimleri tarafından bilindiğini biliyorum.

İlginç bir şey paylaşayım: Örneğin bunun sosyolojisiyle alakalı. Birçok Ermeni aslında gelip Türkiye'deki Ermenilerin evlerinde çalışmayı daha az tercih ediyorlarmış bir sınıf farkı olduğu için. Yani Türkiye'deki Ermeniler biraz daha üst sınıf olduğu için. Yani Türk-Müslümanlar tarafından bu sınıf farkında daha iyi davranılıyormuş. Mesela bu, araştırma bulgularından birisi idi.

Diğer söyleyeceğim konulardan birkaçı şu: Bu kesinlikle kaçak göçle alakalı konuşuyorsak, bence bütün uluslararası göçte uluslararası işbirliği çok önemli. Burada da bütün konularda olduğu gibi karşılıklı korkularımız, yani işbirliği. Uluslararası dokümanlara baktığınızda bu külfet paylaşımı, yani İngilizce "Burden sharing or burden shifting" külfet paylaşımı mı, külfetin birbirinin omzuna atılması mı gibi bir slogan var.

Tabii ki, herkes şey diyor: Külfetleri paylaşalım. Ama kimse külfetin nasıl paylaşılacağını söylemiyor. Hani ben naçizane Komisyon raporunda külfetin paylaşılması ama Türkiye'nin de külfet paylaşması lazım, karşı tarafın da.

Konuştuğumuz konu kesinlikle Avrupa Birliği ile bence yani sadece Avrupa Birliği ile değil, komşu ülkelerle bir pazarlığın yapılacağı ve külfetin ciddi olarak konuşulacağı konularından birisi.

Çok teknik bir konu söyleyeyim: Bu kaçak göçmenler yakalandığında en önemli sorunlardan birisi onları ülkelerine geri göndermek. Örneğin, Afganistan hatta bazıları, Afrikalılar hangi ülkeden geldiklerini bile söylemiyorlar. Kimlik tespiti ciddi bir sorun ve de onların ülkelerine geri gönderilmesi de.

Şimdi, aslında Uluslararası Göç Örgütünün de yani bazı uluslararası kurumların bununla ilgili fonları da var. Tabii ki, burada çeşitli siyasi konular da giriyor. İşte, yakalananı kim gönderecek? İşte biz mi göndersek, onlar mı? Başkasından para alıp göndermek iyi mi olur kötü mü? Yani kısacası bu göçün her zaman iki önemli konusu vardır: Biri ekonomi, biri siyaset. Hani bu göçün siyasi alanının biraz karmaşık olduğunu da söyleyip, bundan da korkulmaması gerektiğini söyleyeyim ve de bu külfet paylaşımına çok önem veriyorum.

İkincisi; sivil toplum. Türkiye'de sivil toplum çok gelişmiş durumda değil ama bir örnek vereyim: Şimdi siz Edirne'ye gittiğinizde ki, ben Edirne Misafirhanesine gittim bir yıl önce. Gerçekten durumun çok kötü olduğunu biliyorum. Mesela eleştirilerin, ne oradaki polislerin suçu var ne oradaki birimin suçu var. Ama olayın bilinmemesi ve işte galiba oradaki misafirhane iki yüz kişilik falan ve ben gittiğimde üç yüz elli kişi vardı. Bana söyledikleri yazın bazen bin kişiye çıkıyor ve ellerinde para… Çünkü onlara her gün onlara yemek verilecek vesaire. Ben gittiğimde o yıl düzenli bir yemek

düzenlemesine gidilmişti. Bu konuda sivil toplumdan yardım alınacağını düşünüyorum. Tabii ki, bir sürü siyasi konu girecektir bunu da biliyorum ama bunların üstesinden gelinebileceğini düşünüyorum.

Örneğin, ben bununla alakalı Lübnan'a gitmiştim. Lübnan'da yine dediğim gibi siyasi olarak tartışılacak bir konu ama mesela kilise örgütlerinin oradaki emniyet birimiyle, birkaç misafirhaneyi kilise örgütü kendisi idare ediyor ama Lübnan emniyetinin denetimi altında.

Böylece, işte, tabii kilise kuruluşlarıyla paralar falan onlardan geliyor ama hani işleyen ve ben Türkiye'de de bir kısmının bunun işleyebileceğini düşünüyorum. Hiç değilse bir pilot çalışmayla bu cesaretlendirilebilir. Yani işte bir kısmı Müslüman bu gelen insanların ve kesinlikle o dernekler kullanılabilir. Burada yani yine siyasi konuya girmeyeyim ama böyle birazcık Türkiye'de maalesef hem devlet ve sivil toplumlar arasında karşılıklı bu ilişkinin iyi kurulmadığını düşünüyorum ama neden geliştirilmesin diye de kesinlikle bunu söylemek isterim.

Bir bilgi toplama, bu konuda naçizane bu Komisyon raporunda gerçekten şunu tekrar yapmak istiyorum: Devletin en üst makamındaki Cumhurbaşkanımız bile istese önüne kaliteli götürülebilecek bir istatistik çalışmanın olması gerekli. Bu konuda bence birazcık kurumlar arasında iletişimin… Bu Devlet İstatistikten referans veriyorum. Onlar bir şey yapmaya çalışıyorlar. Bu, şikâyet değil ama maalesef emniyet birimlerimiz galiba onları bu güvenlik anlayışı, yani göçe başka açıdan bakamadıkları için, sadece güvenlik olarak gördükleri için bu bilgiyi devlet birimleriyle de paylaşmakta sıkıntıları oluyor. Bence bu korkunun da üstünden gelinmesi gerekli diye düşünüyorum.

Göçe yakın olmamıza rağmen yani Türkiye'de diğer Batı ülkeleriyle karşılaştırmayayım ama yanlış da anlaşılmak istemem ama özellikle Afrikalılara karşı vesaire bir ırkçılık demeyeceğim ama belki hani bir adım öteye geçip yani bunların da başladığını görüyoruz. Onun için bence örneğin ders kitaplarına yani göçün kötü bir şey olmadığı, çünkü göçü konuşurken biz şüphesiz ki, olumsuz yanları olabilir, ürünleri olabilir ama göç, yani dünya tarihine baktığımızda bunun da vurgulanmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Aslında hangi kültüre bakarsanız, yani dinlere bakın, dinlerin başlangıcında, işte "hicret" diyoruz, yani bir göç olayı var. Yani bütün dinsel metinlere baktığımızda da bu var. Milliyetçilik konusunda da yani her ülke aslında bir göçle kuruluyor. Yani göçün bu tarihsel, toplumsal öneminin ve hep göçe referans kurarak biz tarihimizi anlatmaya çalışıyoruz. Bu her kültürde de böyle, dinlerde de önemli. İşte bir

şeyleri başlatıyoruz. Bunun, yani göçün olumlu bir yanı da olduğunun bence vurgulanması lazım.

Bir de şunu söylemek istiyorum. Bir Avrupa Birliği projesi yürütüyorum ve onun için bir toplantı yapmıştık bütün devlet birimlerini toplayıp Ankara'da. Şöyle bir çifte standart ortaya çıktı: Şimdi, bizim göçmenlerimiz var yurt dışında ve o zaman çok hak istiyorum. Yani Almanya'da niye şöyle yapıyorlar, böyle yapıyorlar ve haklıyız da. Bu konu konuşulduğunda da biraz tutucu bir yön alıyoruz. Yani herkes aslında göçün, ülkeye gelen göç göz önüne alındığında birazcık bu tutuculuğumuzu aşmamızın…

Bunun için ben şey öneriyorum, belki Milli Eğitim Bakanlığı bile hani ders kitaplarında ufak bir göçle alakalı bir hikâye anlatılabilir ve bunun olumlu yanı anlatılabilir toplumu hazırlamak için diye düşünüyorum.

Bir küçük nokta söyleyip susmak istiyorum. Aslında raporlara baktığımızda bir örnek vereceğim, sizin önünüze de gelmiştir. Türkiye'de mesela bu Avrupa Birliği ile alakalı İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı var bütün bizim bu göç meselesini Avrupa Birliği bağlamında nasıl düzenleyeceğimizle ilgili. Bunun iltica ve göç olması. Yani iltica alanı biraz daha teknik ve hukuksal olduğu için Türkiye'de devlet birimlerinin bu alana şu anda daha odaklandığını ve bu göçün geniş fotoğrafını kaçırdıklarını düşünüyorum. Yani göçün bir şemsiye kavram olarak öne alınması ama ilticanın onun içinde değerlendirilmesinin daha uygun. Naçizane mesela bu, Göç ve İltica Ulusal Planı olabilirdi. Çünkü bunun bilinçli yapıldığını düşünüyorum. İçişleri Bakanlığında kurulan yeni birimin adında da iltica önce geliyor, göç sonra geliyor. Hani göçe böyle bir genel bir bakış açısıyla bakıp, ilticayı onun içine yerleştirirsek daha kapsamlı bir göç politikamızın olacağını düşünüyorum.

Bir de devlet birimleri arasındaki iletişimin yani Türkiye'nin şu anda önemli bir göç sorunu var ve bu göç sorunu -benim de bir göç sorunu olarak algılamamam, sorun dememem lazım- yani bir göç olgusuyla karşı karşıya ve bu konuda devlette, İçişleri, Dışişleri, işte Çalışma Bakanlığında hem koordinasyon eksikliği görüyoruz.

Bence yeni kurulacak göç ve iltica biriminin emniyetin dışında olması lazım.

Şimdi şu rakamlara bakarsak, 150 bin yasal göçmen olduğu söyleniyor, işte 100 bin kadar da kaçak göçmen dolaşıyor. Yani 250 binlik bir nüfustan bahsediyoruz. Bir bakanlık kurulsun demiyorum ama bence 250 bin rakamına bakarsak, Avustralya ve Kanada göçmen ülkesi ve onların da yıllık aldıkları göçmen sayısı yaklaşık 150 ilâ 200 bin arasındadır.

Benim önerim bakanlık kurulsun değil ama bununla ilgili bir birimin kurulması ve bunun da ya çeşitli bakanlıkları ilgilendiren bir koordinatörlüğün eşliğinde bir birim oluşturulabilir ya da çünkü burada Sema Hanım anlattı, bir kısmı ekonomiyi ve çalışmayı ilgilendiriyor. Bir kısmının elbette ki, güvenlik boyutu var, sığınma hareketi ki, İçişleri Bakanlığını ilgilendiriyor. Kesinlikle bunun farklı bir yapılanma olması. Yani emniyetin yabancılar biriminin bir miktar daha özerkleşmesi anlamında. Yani bunun çeşitli formülasyonları düşünülebilir ama şu andaki Yabancılar ve İltica Dairesinin…

Yani göç konusunu sadece polisiye bir konu olarak değerlendirmemek lazım.

Bildiğim kadarıyla bir çalışma grubu var İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı arasında bir çalışma grubu var. Bunun mümkün olduğunca özerk bir yapıda kurulmasının çok daha faydalı olacağını düşünüyorum.

En azından şunun altının vurgulanması lazım: Bu sadece bir güvenlik sorunu değildir, Türkiye'nin ekonomisini de ilgilendiren bir konudur. Türkiye'nin nüfusunu da ilgilendiren ve sosyal yapısını da ilgilendiren bir konudur. Yani bu bakış açısından birimin kurulması ve birimin bakış açısının buradan oluşmasının faydalı olacağını düşünüyorum.

Bir de sektör, sektörler dediğimiz de aslında zaman zaman sektörlerin durumuna göre, benim tespitime göre yani fuhuş ve eğlence… Yani şimdi, sadece öyle gizli, yasa dışı bir sektörden değil, turizm sektörünün içinde de Antalya'ya giderseniz, inşaat sektörünün içinde bir ara ciddi olarak çalıştıklarını biliyorduk. Sektör düşünce orada bir azalma olduğunu biliyoruz. Tarım sektöründe çalışmalar var. Yani Ardahan'a giderseniz Nahçıvan'dan hatta Ermenistan'dan yahut o bölgeden gelenlerin çalıştığını biliyoruz. İstanbul'da lokanta, yiyecek servisinde çok çalıştıklarını biliyoruz. Tekstili söyledim, inşaatı söyledim.

Bir de yabancı sermaye aracılığıyla gelen yabancılar var.

Bir de bu ayrımın Türkiye'de aslında yasal bir… Alanya'ya giderseniz ciddi olarak artık Alanya ve Marmaris civarında bizim "Emeklilik göçü" dediğimiz işte bir göç dalgası var. Yani Alanya'da aslında artık neredeyse sokakta Almanca, Hollandaca ve işte Rusçanın ciddi olarak yazıldığını, çizildiğini görüyoruz. Bu, Türkiye Avrupa Birliğine üye olsa da olmasa da, Türkiye'deki durum şuraya da gitse, buraya da gitse ya bu sevsek de sevmesek de bu küreselleşme lafının adı insanların hareketlerinin artması.

Onun için bizim bunu daha insancıl, belki biraz daha arkadaşça davranıp, bir de göçün sorunlu noktaları vardır ama aynı zamanda da zenginliktir. Bunun belki

vurgulanmasının gerekli olduğunu düşünüyorum. Yani ekonomiye olan faydasının olabileceğine, belirli sektörler içinde bunların işlenebileceği söylenebilir.

Eğitim sektörü bunlardan birisi, özellikle Anadolu'daki üniversitelerde ciddi bir sıkıntı var, öğretim üyeleri gitmiyorlar, vesaire.

Şimdi, Türkiye'ye eğitimli insan gelip, çalışacak. Belki on binlerden bahsetmiyorum ama yüzlerden, binlerden bahsedilebilir. Yani böyle çeşitli ekonomik alanlara her yıl belirli tespitler yapıp…

Burada aslında başka ülkelerin deneyimlerinden faydalanmanın çok faydalı olacağını düşünüyorum. Bizim bir eksikliğimiz de hani biz bunu…

Bir de bu tür olumsuz durumlar sadece Türkiye'de değil, yani biz başka bir araştırma yapıyoruz. Yani bütün güney Avrupa ülkeleri, Yunanistan, İtalya biraz daha önce geçti bu aşamadan. Yani Portekiz, İspanya, Yunanistan ve İtalya'ya bakarsanız, bu konuştuğumuz konular ve konuştuğumuz süreçlerin aynen yaşandığını biliyoruz. Yani onlar da göç veriyorlardı, işte Avrupa Birliği üyesi oldular. Artık Avrupa'ya onlar da gidiyorlardı, daha az gidiyorlar ya da döndüler. Aynen bu dün yaşadığımız. Mesela İspanya'da şu fotoğrafı anlatsak, İspanya'da da var bu fotoğraf, İtalya'da da var, Yunanistan'da da var ve bu Akdeniz'in kuzeyi,ya da Avrupa'nın güneyi bizi çok ilgilendiriyor bunun bu çerçevesi. Bir miktar evet onların deneyimlerinin de bizim için aydınlatıcı olacağını düşünüyorum.

Şu anda özellikle coğrafi kısıtlamayı kaldırırsak ve yabancılarla ilgili olarak genişleme sağlanırsa Türkiye'nin hem transit ülke hem de göç kabul eden bir ülke olmasından dolayı bunun ekonomik anlamda ülkeye çok büyük bir külfet getireceği, şu andaki kısıtlamalara ve bu konudaki zorlamalara rağmen Türkiye'deki sayının çok fazla olduğu görüşleri ve coğrafi kısıtlama kalkarsa, artı yabancılara çalışma imkânları tanınırsa, yine oturma ve çalışma tezkereleriyle ilgili olarak alınan ücretler alınmazsa Türkiye'ye çok hızlı bir şekilde özellikle doğudan ve Afrika'dan göç olacağı, bunun da ekonomik anlamda Türkiye'yi çok sıkıntıya sokacağına dair görüşler ile ilgili olarak; bazen rakamlar bizi yanıltabiliyor ve doğru olmayabiliyor.

Şimdi, bazen bu resmî şeylerde de, Çalışma Bakanımız daha önce şey yapmıştı, yani bir on yıl önce. Mesela Türkiye'de 1 milyon yabancı var şeyi var, safsatası diyeyim. Bu yanlış bir şey. Yani o zamanki Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan bir resmî toplantıda, bir toplantıda "1 milyon var" demiş. Sonra o devletin âdeta resmî bir rakamı oldu. 1 milyon yabancı olsa Türkiye'de yani ben nüfus bilimciyim. Bunların çoğu İstanbul'da yaşıyor ve İstanbul'da her on iki kişiden birisinin yabancı olması lazım. Böyle bir durum yok.

Dediğim gibi, yani Türkiye tamam göç alıyor, hani ben anlatırken önemli bir göç... Ama bu, kafamızdaki düşündüğümüz kadar değil. Bunu söylemek isterim.

İkincisi, zaten Türkiye'ye şu anda bütün bu sınırlamalara rağmen bu yasadışı göç geliyor. Ne kadar önlem alırsanız... Demin anlattım yani ben sabahın 07.00'sinde beş tane Afrikalı ile karşılaşıyorum yani Laleli'ye giderseniz. Van'a gidin, birden karşınıza çıkıyor.

Benim görüşüm elbette ki, kontrollü gidilmeli burada. Türkiye'de bu kadar işsizliğin olduğu bir ülkede bunu siyasi olarak cesaretlendirmek zor. Ancak belirli sektörlerdeki işleyişi düzeltilebilir. Örneğin ev hizmetleri. İkide bir o konuya geliyoruz ama gerçekten turizm. Demin eğitim sisteminden bahsettik. Denilebilir ki, eğitimde bir kolaylık. Mesela, Anadolu'daki işte üniversitelerin gelişmesine katkıda bulunuyor. Birisinin aklına bu gelebilir. Bu, illâ ki, birden bütün Afrikalıların çağrılması anlamında değil.

Şimdi, biz Avrupa Birliğine üye olsak da olmasak da aslında bu göç meselesi, bu coğrafi sınırlar konusuna gelmek istiyorum ki, sürekli başınızı ağrıtacak konulardan birisi ve bunun şu anlamda bir pazarlık konusu yapılmasını siyasi olarak doğru buluyorum ama ahlaken Türkiye şu anda coğrafi sınırlamayı, coğrafi sınırlamayı tutan son ülke ya da Madagaskar var. Yani Afrika'nın kenarında bir ada var, bir de Malta var ama Malta şimdi üye ve Avrupa Birliği üyeliğinden sonra kaldırmak üzere.

Şimdi, insani açıdan baktığımızda, coğrafi sınır... Aslında pratikte bu kalkmış durumda. Ben size 1994'ten itibaren coğrafi sınırlamada bilginizi tazelemek için Türkiye bu soğuk savaş yıllarından dolayı "Ben Avrupa dışından mülteci kabul etmem" diyor. Hâlbuki bize bütün sığınmacılar şu anda Avrupa dışından geliyorlar. 94'ten beri de aslında siyaset olarak bu kabul edilmiş durumda. Sadece ve hatta bu bize daha fazla yük getiriyor şu anda. Yani mülteci statüsü alanlar Türkiye'de üçüncü ülkeye yerleştirilmek için bekliyorlar. Şu anda rakam yaklaşık 10 binin üzerinde Türkiye'de bekleyen, sırf yerleştirilmek için bekleyen insanlar. Bunlar zaten Türkiye'deler şu anda. Yani istesek de istemesek de, gizli şeyde, pazarda çalışıyorlar. Yani bazı alanlar var ki, şu da söylenebilir: Bizde zaten ev hizmetleri işte günde, haftada bir kişi geliyor ve sigortalı değil. Hani Türkiye'de oldukça da kayıt dışı bir ekonomi var zaten. Ama belki onları daha iyi kontrol etmemiz için belirli sektörlerin kontrol edilerek bence göçün kolaylaştırılması anlamında değil ama zaten göç edenlere daha insanca yaşama haklarının verilmesi.

Burada iki konuyu vurgulamak istiyorum aslında: Bunlardan birisi eğitim, birisi sağlık konusu. Bence göçmenlerin statüsünden bağımsız olarak, yani birisi hasta ise kaçak göçmen bile olsa ve de çocukların eğitimi çok önemli iki konu. Örneğin bu konu… Bu, cesaretlendirici değil, zaten bunu da biliyorlar ve bildiğim kadarıyla bazı düzenlemeler var ama benim algılamam şöyle: Bazen karar alınıyor ama bunlar çok böyle ortaya çıkarılmıyor. Çocukların eğitimiyle ilgili ben İçişleri Bakanlığının biliyorum bir genelgesi var mümkün olduğunca sağlanması konusunda. Ama bölgelerde bu A bölgesinde uygulanıyor, B bölgesinde uygulanmıyor.

Keza sağlık sorunu. Yani her göçmen, kaçak da olsa her insan, sokakta Türk, Müslüman, işte yabancı, bilmem kim eğer hastalandıysa buradaki bir sağlık servisinden -şu anda sağlık hizmetlerinde bir kolaylık sağlandı- bence niye kaçak bir Afrikalı için hastalandı ise adam işte şu durumda hastaneye gidip faydalanamasın. Bazı alanlarda bence… Yani bu olursa, bunları düzeltirsek birden Türkiye'ye insan gelecek korkusundan bence biraz kaçınmamız gerekir diye düşünüyorum.

Başka bir örnek vereyim: Şimdi, Azerbaycan ile Türkiye arasındaki vize uygulamaları çok kolay değil mi yani? Şimdi, ekonomik olarak baktığınızda aslında her Azerinin Türkiye'ye gelmesi lazım. Aslında göç öyle herkesin de düşünüp yapacağı –biz öyle düşünüyoruz ama- göç yasal olduğunda bile çok zor bir olgu. Yani birbirine komşu olan bütün Türki cumhuriyetlerden ciddi bir göçün olmasını bekleyebilirdik. Yani ekonomik farklılık, onların kültürel yakınlığıyla vesaire. O olmadı. Yani göç kontrol edilebilir diye düşünüyorum.

Benim kişisel görüşüm, kendimi tekrarlamayayım ama coğrafi sınırlama konusu Avrupa Birliği ile bir pazarlık konusu yapılabilir ama insani açıdan baktığımda, en azından buradaki sığınmacılara bu eğitimdir, sağlıktır… Bunun da bence dile getirilmesinde bir sakınca yoktur diye düşünüyorum." Demiştir.

II.1.e. İNSAN HAKLARI KURULUŞLARINDAN BİLGİ ALINMASI

II.1.e. 1. İHH İnsani Yardım Vakfı Ankara Şubesinden Ahmet Faruk Ünsal;

"Biz daha çok insani yardım ayağıyla çalışan, insani yardım kısmını götüren bir vakıfız. Birleşmiş Milletler insanı yardım kısmını götüren bir vakıfız. Birleşmiş Milletler ekonomik ve Sosyal Konseyine danışman statüsüyle üyeyiz. Konumuzla ilgili kısmı açısından söyleyecek olursak.

Yani Birleşmiş Milletlerle akrediteyiz. Yani, mültecilerle ilgili kısmına gelecek olursak Türkiye'de gerek yasa dışı olarak bulunan gerekse de işte mülteci statüsü almak üzere görüşmeleri devam etmekte olan insanlara ki bunlar Türkiye'nin otuz yerinde uydu

kent tabir edilen yerlerde ikamete mecbur bırakılmış insanlardır. Onların gerek ikamet harçlarının karşılanmasında gerek gündelik ihtiyaçlarının karşılanmasında elimizden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyoruz. Yanlış bir bilgi vermek istemiyorum, ama önemli bir miktarda yardım yaptık, yapıyoruz. Ayrıca yurt dışında da, Filistin'de, Suriye'deki Filistinli göçmenler, Bangladeş'teki Arakanlı göçmenler, Ürdün vesairedeki göçmenlerle de ayrıca uğraşıyoruz, ilgileniyoruz. Ben mülteci konusuyla ilgili olarak izin verirseniz bir iki kavramın açıklanmasının, altının tekrar çizilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Genellikle karıştırıldığı için. Ukalalık yapmış gibi olmayayım ama izin verirseniz. Genellikle mültecilik ile göçmenlik, bir de sığınmacılık karıştırılır. Üç ayrı kategori var. İnsan hareketini, insanların bir yerden bir yere hareketini tanımlayan uluslararası hukukta üç tane kategori var. Göçmen, sığınmacı, bir de mülteci. Bir de iç göç var, IDP denilen. Internally Displaced People dedikleri bir ülke içerisinde, yani ulusal bir sınırı geçmeden yapılan insan hareketi. O da ayrı bir kategori.

Göçmen dediğimiz şey genellikle ekonomik saiklerle, yani daha müreffeh bir hayata ulaşmak üzere bulunduğu ülkeyi terk eden insanlar. Onlar hukuki bir uluslararası koruma altında değiller. Onlar daha iyi bir hayata gidebilmek, daha iyi okuyabilmek, daha iyi para kazanabilmek için kendi maceralarını yaşamak niyetiyle giderler. Bulundukları yerlerde ya tutunurlar ya tutunmazlar. Ama bizim konumuz, mültecilik dediğimiz şey bu uluslararası hukuk şemsiyesi altında korunmuş bir statüdür. Mülteciliğin de tanımı şu 1951 sözleşmesinde. İnançlarından dolayı, politik görüşlerinden dolayı bir etnik gruba ait, bir politik gruba ait olmuş olmasından dolayı bulunduğu ülkede artık güvenli yaşayamayan ve orayı terk etmek durumunda kalan insanların hukuki adıdır mülteci. Sığınmacılık nedir? Sığınmacılık bir ara süreçtir. Yani mülteci olmak niyetiyle ülkesini terk eden bir insan mülteci olmak niyetiyle gittiği ülkeye başvurduğu an o sığınmacı statüsü kazanır. O ülke veya Birleşmiş Milletler bu arkadaşın, bu insanın durumunu inceler. Ya mültecilik hukukundan yararlanacağı ya da yararlanmayacağı şeklinde bir kanaat belirtir. O zamana kadar geçen süre içinde de sığınmacı tabir edilir. Neden bunları söylüyorum? Birazdan konu ilerledikçe bu üç kavram üzerinde çok oynayacağız. O bakımdan tekrar bunun altını çizmek istedim. Esasen tabii bir devletin kendi ulusal sınırlarından kimlerin geçip kimlerin geçmeyeceğine ilişkin karar vermesi devletlerin tartışılmaz egemenlik haklarından biridir. Fakat, bu o kadar keyfe keder bir şey değildir. Çünkü, 1951 Mültecilere İlişkin Uluslararası Sözleşme bazı hallerde devletlere bu tür insanların yani mülteci statüsüyle tanımlanmış olan, inançlarından dolayı, etnik aidiyetinden, politik aidiyetinden veya dini görüşünden dolayı bir ülkeyi

terk etmek durumunda kalan insanlara sığınma vermek yükümlülüğü tanıyor. O bakımdan burada bir uluslararası bir yükümlülük söz konusu. 1951 sözleşmesi imzalandığı zaman bu sözleşmeyle gelinen süre içinde onu da çok kısa ifade edeyim. Çünkü, Türkiye'nin neden coğrafi çekince koyduğunun psikolojik faktörlerini bilmek bakımından önemli.

İkinci Dünya Savaşı bittiği zaman Avrupa'da çok büyük göç hareketleri oldu. Bir kere ülkeler yıkılmışlardı. Ondan sonra savaşın kapatılmamış hesaplarından dolayı birtakım sosyal gruplar bulundukları ülkeleri terk edip daha güvenli olduklarına inandıkları yerlere göç etmek istiyorlardı. O bakımdan 1951 sözleşmesi imzalandı. Burada mülteciliğin hukuki tanımı yapıldı. Türkiye de buna taraf olmuştur. Dünya taraf olmayan ülke bildiğimi kadarıyla yok, 51 sözleşmesine. Fakat Türkiye bu sözleşmeye imza atarken coğrafi sınırlama kaydıyla bunu imzaladı. Yani bir örnek vereyim. Türkiye dedi ki: "Ben katılıyorum, şu şu şartları haiz olan insanlar bulundukları yeri terk edip bana gelirlerse ben bunlara mülteci statüsü vereceğim. Ama bu insanlar doğudan ve batıdan gelirlerse. Yani, doğu ülkelerinden gelen insanlara, Pakistan'dan, İran'dan, Irak'tan gelen insanlara ben mülteci statüsü vermiyorum. Ancak batıdan, Almanya'dan, Arnavutluk'tan –atıyorum- Amerika'dan, Avrupa'dan birisi "Ben bu şartları haizim." dediği zaman mülteci statüsü veriyorum dedi. Coğrafi kısıtlama, limitation dediğimiz olay bu.

Türkiye hâlâ hem Güvenlik Konseyi üyesi olmak bakımından, şu anda biliyorsunuz, Birleşmiş Milletlerin geçici on Güvenlik Konseyi üyesinden bir tanesidir ve dünyanın on yedinci büyük ekonomisine sahip bir ülke olarak ve Avrupa Birliğine aday ülke olarak 1951 sözleşmesinde coğrafi kısıtlamaya ilişkin çekincesini kaldırmamış tek ülkedir. Yani, tekrar ediyorum, ne Güvenlik Konseyi üyelerinde ne Avrupa Birliği üyelerinde ve aday olanlarında ne de çok büyük bir ekonomiye, on yedinci büyük ekonomiye sahip, o çapta bir ekonomiye sahip ülke olarak coğrafi limitasyonu kaldırmamış tek ülkedir. Esasında, dünyada yanılmıyorsam Madagaskar, Monako, galiba bir ülke daha var. Onların dışında da zaten coğrafi kısıtlamayı kaldırmamış ülke kalmadı dünyada. Türkiye belki iki veya üç ülkeden bir tanesi. Bu çok büyük bir problem oluşturuyor. Çünkü esasında bakarsanız dünyada siyasi çekişmelerin savaşa, çatışmalı bir sürece dönüştüğü ülkeler daha çok dünyanın doğusunda olan ülkeler. Yani hiçbir zaman İngiltere ile Fransa savaşıp da orada mülteci üreten bir ortam olmuyor.

Somali'de, Bangladeş'te, Afganistan'da, Irak'ta, İran'da ve diğer Afrika ülkelerinin dışında Ruanda'da, şurada burada mülteci üreten koşullar var. Dolayısıyla

Türkiye'nin ben mülteci hukukunu imzaladım. Ama coğrafi çekincem var demesi esasında mültecilik konusundaki uluslararası yükümlülüğünü tam yerine getirdiği anlamını taşımıyor. Pratik bir anlamı yok. Almanya mülteci üretmiyor, Amerika mülteci üretmiyor, mülteci üreten ülkeleri de siz kabul etmiyorsunuz. Nasıl oluyor peki oradan gelen insanlar? Yani, Irak'ta başı derde giren, uluslararası hukukun mültecilik tanımına uyacak bir felakete uğramış, Afganistan'dan, Irak'tan, İran'dan gelen insan ne yapıyor burada? Onlar da Türkiye Cumhuriyeti bunlara statü vermediği için, yani 51 sözleşmesine çekince koyduğu için onlar da Birleşmiş Milletlerin Mülteciler Yüksek Komiserliğinin buradaki ofisine başvuruyorlar. Birazdan o arkadaşları da dinleyeceksiniz. Onlar bunlara mültecilik statüsü veriyorlar. Yani, görüşüyorlar. Görüşmeler yapıyorlar. Aşağı yukarı şu anda Türkiye'de 15 bin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine başvuru, yani mültecilik statüsü almak üzere başvuru yapan insan var. Yaklaşık bunların mültecilik statüsüne ilişkin prosedür, görüşmeler aşağı yukarı iki buçuk yıl sürüyor ortalama. Kimisi beş yıl sürüyor, kimisi bir yıl sürüyor. Ama ortalama iki buçuk yıl sürüyor ve bu insanlar BM'ye başvurdukları andan itibaren geçici koruma statüsü alıyorlar. Çünkü Türkiye de bir şey demiyor. "Olabilir, sen doğudan geldin. Somali'den geldin. Afganistan'dan geldin, ama ben şimdilik BMMYK'deki görüşmeler sonuçlanıncaya kadar sana bir şey yapmayacağım." diyor. Fakat sınır dışı etmemekle birlikte o insanlar burada çalışma hakları olmadığı için çalışamıyorlar. İkincisi altı ayda bir 370 bin liralık bir ikamet harcı ödemek zorunda kalıyorlar. Esasında çalışamayan, yani belki kendi kalifikasyonları bakımından da çalışmaya elverişli olmayan insanların hem hayat mücadeleleriyle bir taraftan boğuşurken diğer taraftan da harç ödemek gibi bir yükümlülük altında bırakıyoruz. Bakın, çok enteresan örnekler var. BM'deki arkadaşlar size anlatacaklar. Diyelim bir Afganistanlı, bir Somalilinin üç yıl süren bir görüşmesi oldu. Yani BM'nin statü vermesi için üç yıllık çalıştığını düşünelim. Üç yıl ne demek? Altı tane 370 bin lira demek. O arkadaşın statü aldığını düşünelim. Çünkü bize de geliyorlar. Diyorlar ki ben statü aldım. Mülteci olarak kabul edildim ve beni Amerika kabul ediyor veya Finlandiya beni mülteci kabul ediyor. Ama Türkiye yurt dışına çıkışım için ikamet harcına ilişkin borcumu kapatmamı istiyor. Adam mültecilik statüsü alıyor, fakat karşılığında beş altı milyar gibi büyük bir borçla karşı karşıya kalıyor, faiziyle beraber. Yani, iki buçuk yıl ortalama süredir statü almak için. Gerçekten inanılmaz bir yük. Dolayısıyla, sayın parlamenterlerin İçişleri Bakanlığında bu konuda bir girişimde bulunmasının uygun olacağını düşünüyorum. Esasında şu var: Tabii, Anayasanın 13'üncü maddesine göre ve Anayasa'nın yine 7'nci maddesine göre 13'üncü maddesi temel

hakların yasaklanmasına ilişkin uygulamanın ancak kanunlarla yapılabildiğini öngörür. Yani siz bir temel hakkı yasaklamak değil de geçici bir süre için bu temel hakkın kullanımını donduracak iseniz bunu ancak kanunlarla yaparsınız. Yönetmeliklerle, hatta Bakanlar Kurulu kararıyla bile değil. Anayasa'nın 7'nci maddesi de kuvvetleri birbirlerine devredilememesine ilişkin. Yani yasama, yürütme, yargı kuvvetlerinin birbirlerine devredilememesine ilişkin bir şeydir. Kuvvetler ayrılığını teminat altına alan bir şeydir. O bakımdan Türkiye iltica hukuku gibi en temel insan hakkına ilişkin nasıl davranacağını bırakın Anayasa'yı ve bırakın yasayı yönetmelikle yapmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'nin bu tutumunun Anayasa'nın 13'üncü maddesiyle çeliştiği kanaatini taşıyorum. Elbette biz hukuk konuşuyoruz, matematik değil. Dolayısıyla mutlaka sübjektivite var, mutlaka tartışılabilir bu konu bence. Bu konuya duyarlı milletvekillerimizin böyle bir savla, böyle bir iddiayla ortaya çıkması söylediklerini yaptırabilmek bakımından önemlidir diye düşünüyorum.

Mültecilik İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 14'ncü maddesinde bir evrensel insan hakkı olarak tanımlanan mültecilik esasında bir temel hak. Neden temel hak? Çünkü aynı zamanda hem yaşama ilişkin, çünkü en temel hakkı biliyorsunuz yaşama hakkı, inanma hakkı, ifade özgürlüğü gibi en temel hakların kullanılabilmesi ancak mültecilik kurumu var ise mümkün. Dolayısıyla yaşama hakkı bir temel haksa iltica hakkı bence en temel haktır. Çünkü onu da garantiye alacak bir haktır. Fakat şöyle bir fark var. Ben de siyaset yaptım. Siyaset sonuç itibarıyla seçmen ile seçilen arasında taahhütler ve programlar esasına dayalı bir kontrat gibi kabul edilecek, tanımlanacak bir süreç ise eğer yani siz seçilen insan seçene senin şu ihtiyaçlarını karşılayacağız filan gibi birtakım parti programları veya o günkü problemlere ilişkin çözümlerle seçmenin karşısına gider. Seçmen de onların arasından birini tercih eder. Şimdi siyaset böyle bir şeydir. Seçilenler ile seçenler arasında bir kontrat. Şimdi bakın kontratın dışına taşan ahlaki boyutları var. Yani, siz herhangi bir seçme-seçilme ilişkisine girmeksizin insan olmuş olmaktan kaynaklanan ahlaki yükümlülüklerle de hareket edersiniz. İşte iltica bence böyle bir şeydir. Yani sizin problemini çözdüğünüz insan size oy verecek insan değil, Somalili, Çatlı… Sadece ortak yönü ne? sizin gibi bir insan. Dolayısıyla siyasetin bir etik tarafının icrası bakımından da sadece bir seçme-seçilme ilişkisinin ötesinde, ahlaki yükümlülükler bakımından da "iltica" kavramının mutlaka uluslararası standartlara çıkarılması gerekmektedir.

Bir, "üçüncü güvenli ülke" diye bir şey var, bu çok önemli. Bu da zamanla karşımıza çıkacak olan bir husus.

Bir de "geçici statü" yani "ikincil koruma" dediğimiz bir koruma diye ayrı bir statü var. Şimdi bakın, iltica hukukunu düzenleyen 1951 sözleşmesi, gerek 1967 New York Protokolü, bu 1951 Cenevre Sözleşmesine ek olarak yapılmış, seçmeli protokol, gerek sonra Avrupa İnsan Hakları Belgesi bir şekilde iltica hukukunun kendisine referans aldığı temel belgelerde burada tanımlanmayan iki kategori yani "ikincil koruma" ve "üçüncü güvenli ülke" tanımı, bunlar yok. Bunlar Avrupa Birliğinin kendi uygulaması içerisinde icat ettiği ama uluslararası hukukta da yeri olmayan tanımlar.

Şimdi nedir onlar? Onları da bahsedelim ki Türkiye'nin karşılaştığı sorunlar konuşulduğu zaman kavramlar üzerinden düşüneceğiz. Şimdi, A ülkesinde ilticayı hak edecek bir mağduriyete sahip bir adam D ülkesine geliyor. Arada B ve C ülkesi de var. Şimdi, yani şey olsun diye söylüyorum. Şimdi, eğer uçakla geliyorsa zaten aradaki güvenli ülkelerde inme şansı yok yani uçağa buradan biniyor, sahte ya da doğru belgelerle, çünkü mülteci statüsü kazanabilmek için belgelerinizin doğru olması gerekmiyor yani siz sahte belgeyle de seyahat edebilirsiniz, zaten kaçarak gidiyorsunuz. Belki, sahte belgeyle gitmeniz mecbur da. O bakımdan, bu statü almakta sizin için bir şey olarak kullanılmıyor, "Niye sahte belgeyle dolaştın." denmiyor. Sahte ya da doğru bir belgeyle diyelim uçakla gittiniz, D ülkesine. O ülkeye uçakla gittiğiniz zaman problem yok. Diyor ki adam: "Herhangi bir güvenli ülkeye gelmeden bana geldi." Dolayısıyla orada prosedürü başlıyor ama kara yoluyla geldiği zaman, aradaki B ve C ülkesini geçip D ülkesine geldiği zaman D ülkesi diyor ki –D ülkesinin de Avrupa ülkesi olduğunu varsayalım-: "Kardeşim, arada geçtiğin ülkeler güvenli ülke. Sen, esasında iltica başvurunu orada yapmalıydın." deyip geri gönderiyor. Mesela, örnek verelim, bu Yunanistan olsun. Yunanistan Türkiye'ye gönderiyor, Türkiye'de diyor ki: "Kardeşim, sen İran'ı geçtin, İran'da uluslararası hukuka göre güvenli bir ülke, sen de geri git." diyor. İran da diyor ki: "Kardeşim, sen uluslararası hukuka göre güvenli ülke olan Türkmenistan'ı geçtin, geri git." diyor. Dolayısıyla problem, problemin kaynağı olan ülkenin hemen komşusuna iteklenmiş oluyor. Bu aslında uluslararası hukukta yani Cenevre Sözleşmesinde –ki, en temel mülteci hukukunu belirleyen sözleşmedir- orada olmayan bir şey. Avrupa niye bunu yapıyor? Çünkü Avrupa, o üretmiş olduğu refah toplumuyla, o büyük zenginlikle gerçekten dünyanın gözlerini kamaştırıyor ve herkesin gelmek istediği bir yer. Aslında Türkiye topraklarında bizim gördüğümüz Somalililer, Afganistanlılar, Bangladeşliler falan esasında Türkiye'ye gelmek için buraya gelen insanlar değiller, onlar aslında Avrupa'ya gitmek için geliyorlar. Dolayısıyla Türkiye bir geçiş ülkesi olarak Avrupa'nın da geri gönderdiği bir üçüncü güvenli ülke konumu

itibarıyla bir süre sonra mülteci deposuna dönüşme korkusu yaşıyor Türkiye. Şimdi, bütün bunları da bilmek lazım. Dolayısıyla, yani uluslararası hukuk bakımından ve bir ahlaki mecburiyet bakımından eğer kendimizi iltica hukukunda belirli bir standarda çıkartmak istiyor isek bu standarda çıkması konusunda Avrupa'yı da, muhataplarımızı da bence bir politikacı olarak yönlendirmemiz gerektiği kanaatini taşıyorum.

Bütün bunlardan sonra, netice itibarıyla buraya gelen insanlar buraya gelirken insan kaçakçılarına büyük paralar vererek buraya geliyorlar, bir.

İkincisi, burada kaldıkları sürece, iki buçuk yıl ortalama görüşmelerini yani statü almaları için geçen yılı iki buçuk yıl kabul eder isek bu sürede bazen sabırları taşıyor çünkü devlet uydu kentlere yerleştiriyor. Biliyorsunuz otuz tane uydu kent var. Diyor ki: "Senin statün belirlenene kadar git Ağrı'da yaşa hemşerim." Öbürküne diyor ki: "Git, bilmem nerede yaşa." Tabii ki aile bütünlüğüne dikkat ediyor yani onu kabul etmek lazım ama oralarda insanlar hayat koşullarının ağırlığı ve kendi çalışamama vesaire gibi birtakım problemlerden dolayı bazen statünün de, sürecin de uzun sürmesinden dolayı tekrar insan kaçakçılarının kucağına düşüp başka yollarla Avrupa'ya geçmeyi deniyorlar. Yani esasında prosedürün uzaması bir anlamda insan kaçakçılarını zengin edecek bir fırsata dönüşüyor. Demek ki eğer Türkiye doğudan gelenlere de statü verir ise yani coğrafi limitasyonunu kaldırırsa, sınırlamasını kaldırırsa bu görüşmelerini Türkiye kendisi yapacak ama Türkiye yapmadığı için Birleşmiş Milletler yapıyor. Bilmiyorum, süreci anlatabildim mi? Doğudan gelen, doğu ülkelerinden gelenleri Türkiye yani coğrafi sınırlama koyuyor ya dolayısıyla onları hiç muhatap kabul etmiyor, onların bütün görüşmelerini Birleşmiş Milletler yapıyor. Sadece batıdan gelenler için görüşme yapıyor.

Şimdi, orada da aslında sıkıntı var. Bakın Çeçenler Avrupa biliyorsunuz, Türkiye'nin Avrupa tanımı AGİT yani Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatına üye ülkelerin sayısınca o ülkeleri Avrupa kabul ediyor yani Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan dâhil olmak üzere Rusya ve diğer Avrupa ülkeleri, yanılmıyorsam kırk yedi ülke Avrupa ülkesi kabul ediliyor. Yani, Avrupa'dan da Türkiye'ye esasında tabii ki göçmen gelmiyor. Bir Çeçenistan'dan gelenler var, onlara da Türkiye statü vermedi. Onu bir şekilde anlamak mümkün yani Türkiye Bulgaristan'dan, Kosava'dan, Bosna-Hersek'ten ve Çeçenistan'dan yani bu dört ülkeden gelen Türk ya da akraba topluluk diye kendi yasasında tanımladığı göçmenlere yani göç eden insanlara, sığınmacılara ya da -öyle söyleyelim- daha hukuki tabirle iltica statüsü vermiyor, vermedi. Bunu bir politik tercih olarak görmek mümkün ama iltica statüsü vermediğiniz insanları da orada çalışma hakkından mahrum, burada misafir diye, hukukun tanımadığı bir statüyle insanları

statülendirip bir boşluğa ittiğiniz zaman orada çok büyük problemler ortaya çıkıyor. Dolayısıyla ben Avrupa'dan gelen Türk ve akraba topluluklarına ilişkin Türkiye'nin tavrını politik olarak bir şekilde anlayabilirim yani oradan buraya nüfus pompalanmasını, oraların boşalmasını engellemeye dönük bir politik tercih olabilir. Bu şekilde gelen insanların en azından burada çalışma haklarının olması ve burada insanca yaşayabilme koşullarını sağlaması gerekir. Bence Türkiye burada da kendi tarihi mirasına uygun, yakışan bir davranış içerisinde olmadığı kanaatindeyim. Bunu da ifade edeyim.

1951 şartları yani İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki şartlar doğuda iki tane yeni devletin doğuşuna şahit olan şartlardır. Biri İsrail, bir tanesi de Pakistan. Yani İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 1948'de iki tane devlet doğdu ve bu devletlerin doğuşu, hem oralardaki yani İsrail bakımından söyleyecek olursak Filistinli ve Çerkezler ile Yahudi göçmenleri arasındaki çatışmalar, Bangladeş ve Pakistan açısından da söyleyecek olursak Hindu ve Pakistanlılar arasındaki çatışmalar dolayısıyla çok büyük iki iltica üreten yer idi. Dolayısıyla Türkiye bu iki iltica kaynağına karşı bir önlem olmak amacıyla doğudan gelenleri kapsam dışı tuttu. 1951 sözleşmesinin kendisine verdiği yetkiyle yapmıştır bunu, onu da söyleyelim yani 1951 sözleşmesinde taraf devletlere coğrafi çekince koyma hakkı var idi, sözleşmeden kaynaklanan bu hakkını kullanarak Türkiye bunu yaptı fakat şu an itibarıyla dünyada iki üç devletten biri, onu da söyleyeyim.

İkincisi, bakın, Türkiye'ye gelen, doğudan gelen, işte Somali, Afganistan, Irak, İran vesaire gelenlerin birçoğu, doğrudur Türkiye'yi bir geçiş ülkesi olarak görüp Avrupa'ya gitmek istiyorlar.

Türkiye oradan gelen insanlara statü vermediği için, oradan gelen insanların bu tür bir talepleri ve beyanları olmuyor çünkü Türkiye böyle bir hak vermiyor. Fakat şunu biliyoruz: Gelen insanlar fırsat bulduğu an, yani bunun yüzde 90'ların üzerinde olduğunu tahmin ediyorum, hakikaten bir istatistik çalışmam var ama bir şekilde geçip, Yunanistan'a, Avrupa'ya gitmek istiyor çünkü zenginliğe kavuşmak istiyorlar. Bir tarafıyla doğru yani kendilerini uluslararası hukuk açısından mülteci kılacak meşru sebeplere sahipler ama bir taraftan da madem mülteciyiz hiç değilse zengin bir yerde mülteci olalım kaydıyla... öyle bir kaygıyla da gidiyorlar. Şunu söyleyeyim: Türkiye bütün, hem Türkiye'nin resmî makamlarınca hem Avrupa tarafından bir geçiş ülkesi kabul ediliyor yani burada bir şey yok. Yani Türkiye bir hedef ülke değil. Yani, menşe ülkesi, hedef ülke ve geçiş ülkesi diye üç ayrı kategoride şey yaparsak Türkiye menşe ülkesi değil, mülteci üretmiyor eskisi gibi yani güneydoğu olaylarından bir dönem

olmuştu ama şimdi üretmiyor, hedef ülke de değil, gelenler çünkü kalmak için gelmiyorlar, gidiyorlar.

Şu anda zaten Türkiye herhangi bir şekilde bir yük altında değil. Sonuç itibarıyla gelen insanlar iki buçuk yıl burada kendi imkânlarıyla, kendi ekonomik imkânlarıyla veya kaçak çalışabiliyorsa, yasa dışı imkânları kullanarak burada iki, iki buçuk yıl gibi kalıp ya gönderiliyorlar ya statü alıp kendilerini mülteci kabul eden ülkeye gidiyorlar. Yani Türkiye şu anda mülteciliğin ancak beşerî dramını yükleniyor, herhangi bir ekonomik yükünün altında değil.

Coğrafi kısıtlamanın yoğunlukla direkt bir ilişkisi olduğu kanaatinde değilim ama ben "üçüncü güvenli ülke" diye bir şeyden bahsettim, onu özellikle, kasten söyledim çünkü mültecilere ilişkin en temel uluslararası sözleşme olan 1951 sözleşmesi ve ona atfen sonradan üretilmiş olan sözleşmeden hiçbir tanesinde bu yok. Yani esasen karayoluyla gelmiş bir insanı eğer Yunanistan'a gidecek veya oradan ne bileyim İngiltere'ye gidecek ise "Ya kardeşim, sen bir başka güvenli ülkeye geçtin, bana ne, niye buraya geliyor, hadi yallah…"

Türkiye'den Avrupa'nın coğrafi kısıtlamayı istemesi ve Türkiye'nin 2005 ulusal eylem planıyla 2012'de coğrafi kısıtlamayı kaldıracağına ilişkin taahhüt bir taraftan devam edegelirken diğer taraftan Avrupa'nın da mültecilik konusunda uluslararası insani hukukun çok gerisinde olduğunu vurgulamak gerekiyor, o bakımdan söyledim ama coğrafi kısıtlamayı kaldırırsanız burada yoğunluğu azaltırsınız veya burayı bir cazibe merkezi hâline getirirsiniz diyemezsiniz. Türkiye'ye gelen insanlar gerçekten buraya gelmek için değil başka yere gitmek için geliyorlar. Yani burası bir köprü görevi gördüğü için, coğrafi yakınlığımızdan kaynaklanan bir şey.

Türkiye esasında –biraz tarihe gireyim müsaade ederseniz, politik, buradaki görevim teknik ama yani- bir göç ülkesi. Yani Türkiye kendisini kuran kurucu önderleri de dâhil olmak üzere birçoğu Balkan kökenli ve bir kısmı Kafkas kökenli olan aslında bir göç ülkesi. Göç, yani ne bizim dinî ne bizim millî tarihimize ilişkin kendisiyle problemli olduğumuz bir konu değil. Göç böyle bir konu. Dolayısıyla yani buraya gelecek olan göçün bir kere yani daha zengin devletler varken neden Türkiye'ye gelinsin veya işte kendileri açısından "özgürlüklerini daha iyi kullanabileceklerini düşündükleri ülke varken Türkiye'ye gelmek çok fazla bir tercih sebebi değil" ama Türkiye'nin kendisi göçe yabancı değil. Türkiye esasında bir göç ülkesi yani tarihten bu yana göç edilmiş. İşte Moğollardan, Malazgirt'ten bilmem Büyük İskender'den, nereden bakarsanız bakın burası bir göç ülkesi, bizim de yabancı olduğumuz bir konu değil ve Türkiye

göçmenleriyle aslında barışık bir ülke. Bakın, şu anda Somali'den gelen, bu Somali'deki işte mevcut siyasi krizden dolayı, yanılmıyorsam göçmenlerin yüzde 10 veya 11'i -Birleşmiş Milletler temsilcisinden alırsınız doğru rakamları- civarında Somalili göçmen var ve bunları statü almaları için devlet uydu kentlere yerleştiriyor. Mesela, Konya'da, hatta Ankara'nın Çubuk'unda birçok yerde, işte zenci, bir kısmı dindaşımız olan, bir kısmı da olmayan birçok göçmen var ve insanlar, bakın, inanın, bizde vakıf olarak kendi cebimizdeki harçlığımızı paylaşarak o insanlara, yani uygun ev sahipliğinin gereğini yapıyoruz.

Burada tabii yasa yapıcılar olarak milletvekillerinin yapması gereken şeyin ne olduğu üzerine tekrar dönecek olursak, sivil toplum bence üzerine düşen görevi fazlasıyla yapıyor. Bir kere bence coğrafi limitation ve kısıtlama Hükûmetin taahhüdüyle 2012'de kalkacak. Bir kere bunu mutlaka kaldırmak lazım.

İkincisi, bu harç meselesi, hele hele ilticası kabul edilmiş ve artık Türkiye'den çıkmak durumunda olan insanlara en azından belki bir istisna getirmek suretiyle, en azından onlar için şey yapmak lazım çünkü adamlar gitmek istiyor, ilticası kabul edilmiş Finlandiya'dan, adam çıkamıyor Türkiye'den. Bir kere bunu mutlaka çözmek lazımdır.

"Üçüncü güvenli ülke ve ikincil koruma" dediğimiz, ona girmedim, onu da isterseniz anlatayım. O konuda Avrupa'yı da bence suçlamak lazım çünkü bir insani olaydır iltica olayı. Bu, sadece Türkiye'nin ve Türklerin sorunu değil, elbette onların da sorunu ve onlar da uluslararası hukuka uymak durumundadırlar.

Son bir konu var: Uydu kentler de tabii kendi kaderiyle baş başa ve kendi ekonomik imkânlarıyla yani insan kaçakçılarından koruyabildikleri ve ceplerine kalan paralarla burada yaşamak durumunda olan insanları, "reception center" dedikleri kabul merkezlerinde kalmaları gerekiyor. Türkiye, Avrupa Birliğinin kendisine vermiş olduğu fonla -yedi yerde yanılmıyorsam- kabul merkezleri yapacak ama bunlar tabii ki yeterli değildir. Aşağı yukarı 700'er kişi kalsa, yedi merkezde işte 4-5 bin insanı ağırlayabilirsin ama şu anda 15 bin civarında insan var. Dolayısıyla, bu reception centerlerin daha fazlalaştırılmasını sağlamak lazım. Tekrar ediyorum: İltica, hepimizin -Allah göstermesin- bir zaman karşımıza çıkabilecek olan bir şeydir. Sonuçta çok insani ve çok trajedik bir şeydir. Siyaset yapmanın her zaman oy almak, seçmen-seçilen ilişkisiyle giden bir biyolojik süreç olmadığını, bu işin etik ve ahlaki tarafı olduğunu ve ilticanın işte bu temel insan hakkı olması bakımından, bu etik değerler, ahlaki değerler bakımından hepimizi bağlaması gereken bir konu olduğunu tekrar hatırlatmak istiyorum.

Bir şey eksik, bir konu var, izin verirseniz çok uzattığımın farkındayım, onu da özellikle söyleyeyim; o konu da şudur: Mahmur konusu. Biliyorsunuz 1990'ların başında PKK kendi, işte o zaman güneydoğuda ve doğuda şiddet çok daha yaygın ve ağır yaşanıyordu. Oradaki problemi uluslararasılaştırabilmek için tamamıyla sivil yani işte silahlı kendi örgüt militanlarından oluşmayan, işte, köylü, yaşlı, kadın, erkek, çoluk çocuktan oluşan ve şu anda Mahmur'da 13 bin kişi yaşıyor yani işte 10 bir küsur insanı göçe sevk etti. Yani gidenler dediler ki: "Biz muharip değiliz, savaşçı değiliz. Biz, Türkiye'de kendi kimliğimizle yaşayamıyoruz." İddiasıyla şey yaptılar, dolayısıyla PKK'nın amacı burada Mahmur'a giden insanlar üzerinden Türkiye'nin Kürt politikasını uluslararası tartışmaya açmak idi. Dolayısıyla oraya gittiler ve şu anda Mahmur Kampında PKK'lılar var mı? Ben gitmedim ama muhtemelen vardır çünkü Kuzey Irak'ta olup da işte Türkiye'den giden insanların yoğun yaşadığı 10-15 bin kişilik bir kampta PKK olmaz mı, mutlaka vardır ama oraya giden insanlar esasında PKK'lılar değillerdi. Belki ikna edilmiş, kandırılmış, belki bilerek, isteyerek amam PKK'nın politik tavrı dolayısıyla gitmiş insanlardı. Bakınız şu anda Türkiye Birleşmiş Milletler nezdinde oradaki militan olmayan, muharip olmayan insanlarını kendi ülkesine kabul etmemiş olmaktan dolayı sıkıştırılıyor. Birleşmiş Milletler diyor ki: "Biz bunlara kaynak ayırıyoruz ama bunlar PKK'lı değil, bunlar sıradan adam. Yaşlı, kadın, çoluk çocuk, falan filan. Bunları alın artık ülkenize." Türkiye diyor ki: "Ülkemize alacağız, eyvallah. Birincisi, geri dönüş rızaya bağlı olmalı yani zorla getiremem." Doğru. Yani Mahmur'a gitmiş adamın rızası yoksa niye getiresiniz, doğru. "İkincisi, PKK'ya, silahlı eylemlere katılmamış olması lazım." Bu da anlaşılabilir bir şey yani Türkiye'nin güvenliği açısından doğru fakat sonuç itibarıyla, bakın, gerek orada Türk vatandaşlarının kendi içlerindeki evliliklerinden doğan çocuklar gerekse oraya giden Türk vatandaşlarının Iraklılarla yapmış oldukları çocuklardan doğan evlilikler nedeniyle bir vatandaşlık hukuku ve bir medeni hukuk meselesi hâline dönüştürdü Türkiye bu işi. Yani, karma evliliklerden doğan çocukların statüsü ne olacak? İkincisi miras hukuku devreye girdi. Üçüncüsü Pasaport Kanunu'nu ihlal ettiler, Türkiye bunları ne yapacak? Dördüncüsü askerlik yükümlülükleri var, buna ne yapacak? Şimdi, bütün bunlar karşısında Türkiye bocalıyor benim anladığım kadarıyla çünkü ben geçen dönem Meclisteyken Mahmur konusunu özel olarak dile getirmiştim ve o zaman Dışişleri Bakanlığından ve Birleşmiş Milletlerden yetkililerle biz bir ortak çalışma da yaptık ama neden tıkandığını bilmiyorum. Ama, şunu çok iyi biliyorum: Türkiye, uluslararası camiada, Birleşmiş Milletler nezdinde kendi vatandaşlarını ülkesine kabul etmeyen bir ülke -yani silahlı

olmayanları söylüyorum, silahlılar ayrı bir konu tabii- kendi ülkesine kabul etmeyen bir ülke durumuna düşüyor. Bence özel olarak Sayın Başkanım, bunun üzerinde durulması gerektiği kanaatindeyim çünkü bu, uluslararası ortamda Türkiye'yi çok sıkıştıracak. Onlar geri dönüş için şu engelleri söylüyorlardı: "Biz geri dönersek bizim tarlalarımızı korucular işgal etti, ne olacak?" filan. Bütün o geçen dönemki çalışmalarımızda bu konuda garantiler verilmişti. Birleşmiş Milletlerden insanlar gitti, dediler ki: "Kardeşim, sizi zorla getirmeyeceğiz. Mallarınızı mülklerinizi aynen iade edecek Türkiye, bunu taahhüt ediyor." Ama Türkiye bir iki konuda, yani, askerlik, ondan sonra vatandaşlık falan gibi konularda çözemedi. Yani, adam asker kaçağı durumunda şimdi. Yasaya göre nasıl davranacaksınız? Demek ki şunu tekrar söylemek istiyorum: Mahmur için özel bir itina ve özel bir uygulama gerekiyor. Yani sizin normal koşullardaki yasal uygulamalarınızı Mahmur için askıya alıp bir istisna hukuku belki ihdas edip ona uygun davranmanız gerekiyor. Aksi takdirde, on beş yılı aşkın ve artık Birleşmiş Milletlerin de "Bunu alın, biz bunlara bakmak istemiyoruz." dediği ve Türkiye'nin de bir türlü mevzuatını uyduramadığı için alamadığı bu insanlar uluslararası düzeyde Türkiye'yi çok sıkıştıracak diye korkuyorum.

Türkiye sanırım Balkanların boşalıp yani tamamen Türkiye'ye boşalması ve oranın bir anlamda işte Türksüz ve Müslümansız kalmasını istemiyor yani esasında oradaki insanlar yani Balkanlardan gelen insanlara Türkiye her ne kadar uluslararası hukuk bir "misafir" tanımı koymamış olsa bile ona uygun davrandı. Fakat bunun bir istisnası Çeçenlerdir. Balkanlardakiler oradaki çatışmalar bittiği an zaten geri döndüler, bir istisnası var Çeçenler. Çeçenler de İstanbul'da üç yerde, Fenerbahçe kampında, Kalamış'ta ve bir yerde daha… çok ağır koşullarla yaşıyorlar.

Çeçenlere mülteci statüsü verip vermeyeceği tabii ki eğer insani koşullarda yaşatacak ise elbette çok önemli de bir konu değil çünkü neticede insani koşullarda yaşamasıdır.

Hukuken Rusya'yla problemli olmamak için yapmamaktadır ama uygulama olarak da o insanlar acayip zor durum içindeler. Biz sürekli onlara yardımcı oluyoruz yani bayramlarda işte kurbanlar kesiyoruz, maddi ihtiyaçları oluyor, işte tamiratlarını, kamplarını, işte diğer giderlerini karşılıyoruz. Çocuklarına yardımcı olmaya çalışıyoruz, okula işte gidiyor, eğitim masrafları vesaire."

Demiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
GEZİ YAPILAN BARINMA MERKEZLERİ VE GERİ GÖNDERME MERKEZLERİ İLE İLGİLİ TESPİTLER

III.1. KIRKLARELİ İLİ GAZİ OSMAN PAŞA KAMPINDA YAPILAN İNCELEME

Kamp ilk olarak 1989'da Bulgaristan'dan gelen Türk soylu göçmenler için bir toplama merkezi olarak kullanılmıştır. 2007 yılında da Emniyet Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiştir. Merkez, ilk defa 2006 yılında bir barınma merkezi niteliğinde faaliyete geçirilmiş, göçmenlerin barındırıldığı binaların dışında bulunan iç avlu olarak nitelendirilebilecek kısım tellerle çevrilmiş ve izinsiz, kontrolsüz giriş ve çıkışlara kapalı tutulmakta olup kamera sistemiyle bahçesinin tamamı ve koğuşlarda bulunan ana koridorlar görevlilerce izlenmektedir.

Kampta uygulama olarak dışarıya çıkma, havalandırma saatleri herhangi bir kurala bağlanmamıştır. İçerideki sayı, grupların özellikleri, herhangi bir şey yapmaya müsait olup olmadıkları konusundaki değerlendirmeler ve tecrübelere göre dışarıya çıkma, havalandırma saatleri değerlendirilmekte ve göçmenler bu imkândan yararlandırılmaktadır.

Kampa dışarıdan tek ya da grup olarak içeriye alınan kişiler ilk olarak sağlık ocağında sağlık taramasından geçirilmekte, bulaşıcı hastalığı ve diğer benzer hastalıkları olan kişi ve gruplar olursa bunlar bir yerde tecrit edilmek suretiyle bu hastalıkları tedavi edilmektedir. Herhangi bir rahatsızlığı olmayanlar normal odalarda misafir edilmektedir.

Odalarda kimlerin kiminle birlikte kalacağı yönetim tarafından belirlenmektedir.

Kampta kişilerin ibadetlerini yapabileceği bir ibadethane vardır.

Komisyonun incelemede bulunduğu tarihte merkezde, bir yılı aşkın süredir çeşitli illerden buraya gönderilen -özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine dava açıp da dava neticesini bekleyen ve çoğunluğunu Irakta bulunan Eşref Kampından Türkiye'ye gelen İranlıların, geri kalanlarını da Afrika ve Asya kökenlilerin oluşturduğu- 24 kişi barındırılmaktaydı.

Merkezde bulunan Tunuslu iki kişiden biri kamptaki şartları uygun bulmadığından dolayı açlık grevinde bulunmaktaydı. Bu kişi, -görevlilerin ifadelerine göre- bir gün önce hastaneye götürülmek istenmiş ancak bunu reddetmiştir. Daha sonra ayın 16'sında yapılan sağlık kontrolünde sağlığının iyi olduğu doktor tarafından belirtilmiştir.

III.1.1.Kampta konaklatılan kişilerle yapılan görüşmeler

Kampta bulunan kişiler,

Yakınlarının ziyaretleri esnasında ziyaret eden kişilerin üst ve eşya araması yapılırken gereken hassasiyetin gösterilmediği, polis tarafından kişileri rencide edecek ortam ve davranışların sergilendiğini,

Kamp şartlarının iyi olmadığını, görevlilerin hakaretlerine maruz kaldıklarını, Kuranı Kerim okuduğu için polislerce kendilerine iyi davranılmadığını özellikle Atakan adlı polis memurunun göçmenlerden birisini dövdüğünü,

Yakalanma nedenlerinin El Kaide mensubu olma iddiası olmasına karşın mahkemede beraat etmelerine rağmen kendilerine terörist gözüyle bakıldığını ve öyle muamele gördüklerini ve bu şekilde hakaret edildiğini,

Kendi yemeklerini kendilerinin yapmak istedikleri, çarşıdan alışveriş yapmak istediklerinde kendilerine izin verilmediğini, İnançlarından dolayı hakarete uğradıklarını, polise karşı koymamaları için polisin devamlı tahrik ettiğini,

İnsan gibi muamele görmediklerini ve niçin kötü davranıldığını anlayamadıklarını, ziyarete gelen annesine yemek temin etmek için çarşıya çıkması için izin istediğinde bile verilmediğini,

Sağlık konusunda problemlerinin olmadığını, her gün 15.00-17.00 arası herhangi bir kısıtlama olmadan muayene çıkarabildiklerini,

İbadet yeri konusunda problemlerinin olmadığını merkezde bir odanın Mescit olarak kullanımlarına ayrıldığını,

Yemeklerin iyi olmadığını, her gün nohut, mercimek veya kuru fasulye yemeğinin verildiğini, 12 aydır burada olmasına karşın bir defa bile buradan yemek yemediğini yemeklerini marketten aldığını, ancak bu işi yapmasına izin verilen market sahibinin de aldıkları gıda maddelerini dışarıya göre fahiş fiyattan sattığını,

Banyo konusunda haftada 2 gün banyo yapmalarına imkân tanındığını,

BMMK nin İsveç'te devamlı oturma izni aldığı ve Halkın Mücahitleri Örgütünden olmadığı halde sırf Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine dava açtığından dolayı kendisinin merkezden ve Türkiye'den çıkışına izni verilmediğini,

Merkezde Militarist bir sistemin olduğunu,

Çocuklar için yapılan oyun parkının 16 aydır kapalı olduğunu,

Odalarındaki lambanın patlamasından dolayı 1 aydır lamba istediğini ancak lambanın bugün takıldığını,

Kendilerine terörist gözüyle bakıldığını, terörist iseler mahkemeye çıkarılmalarını mülteci/ sığınmacı iseler bu haklarının kullandırılmasını,

Bir tane bile buzdolabının olmadığını, spor salonu ve kütüphanenin olmadığını, tek eğlence vasıtası olan televizyonun saat 24.00 te kapatıldığını,

Sınır dışı yapılacaklar ile sığınma arayanların aynı oda da tutulduğunu, sınır dışı kararı olan birinin yaptığı bir disiplinsizlik sonucunda herkesin cezalandırıldığını, sığınma arayanla ile sınır dışı yapılacakların ayrı yere konulmasını,

Merkezin iç işleyişine ait yönetmeliğin bile kendilerine yönetimce vermediğini,

Temizlik malzemelerinin tarihinin geçmiş durumda olduğunu,

Burasının hapishanemi mülteci kampımı olduğunu bilemediklerini, haklarının kendilerine bildirilmediğini,

Komisyonun gelmesiyle ilk defa bugün 16 aydır yemekte tavuk verildiğini,

İlk defa Türk yetkilileriyle militarist sistem (polis) olmadan görüşebildiklerini,

Heyetimize ifade etmişlerdir.

Merkezde Bayanlar için ayrı bölüm ayrılmış olup bu bölümde bulunan bayanlar da;

İkamet teskeresi ve diğer cezalara ait borçlarını ödeyemedikleri ve bu nedenle Türkiye'den çıkışlarına izin verilmediği,

Gelen ekmeklerin 2 günlük bayat ekmek olduğunu, bu sebepten dolayı kavga olduğunu ve bir ekmeğin 4 kişiye verildiğini, yemeklerde hep bulgur verildiğini, ülkelerinde yaşam standartlarının iyi olduğunu,

Merkezde tutulmalarından dolayı ödeme yapmalarını gerektiğini ancak çalışamadıklarından dolayı bunu da ödeyemediklerini, şartlar itibarıyla hapishanede gibi olduklarını,

Atakan ve Serpil adlı polis memurlarını kendilerine kötü davrandığını, Hamit adlı polisin eşiyle el ele tutuşmasını bile yasakladığını, Atakan'ın 2008 yılında buradaki bir göçmeni dövdüğünü ve herkese kötü davrandığını, Ertan adlı polisin de kötü davrandığını, kendilerine en kötü davranan Atakan, Serpil ve Ufuk adlı polislerin olduğunu,

Merkezdeki kişilerin hatalarına göre herkese keyfi cezaların verildiğini ancak bu konulardaki disipline ait bir mevzuatın olmadığını,

Heyetimize ifade etmişlerdir.

III.2. EDİRNE İLİ TUNCA KAMPINDA İNCELEME

III.2.1. Kampın Yönetiminden Sorumlu Kamu Görevlileriyle Yapılan Görüşmeler

Komisyonumuz Edirne İli Tunca Kampındaki İncelemesinden önce İl Valisi Mustafa Büyük ve İl Emniyet Müdürü Hanefi AVCI ' dan bilgi almıştır. Bu görüşmede,

İl Valisi Mustafa Büyük, Tunca Kampının**,** Türkiye'nin en büyük barınma kampı olduğunu, mekânın daha önce askeriye tarafından kullanıldığını sonrasında universiteye daha sonra da Valiliğe tahsis edildiğini, buradaki şartları yerel olarak iyileştirmeye çalıştığını, buradaki kişilerin suçlu değil misafir statüsünde görülmesi gerektiğini bu konuda denge oluşturmaya çalıştıklarını,

Binaların bulunduğu 18 dönemlik alanının İçişleri Bakanlığına tahsisinin yapıldığını, Bakanlığın belli projelerin bu alanda uygulanacağını bu alana bir tesis yapılması konusunda mutabık kalındığını, diğer illerin kişileri alıp getirip kendilerine teslim ettiklerini, merkezde kalan sayısının bu yıl azaldığını, şu an 100 civarında kişi olduğunu, yıllık kampın sirkülasyonunun ortalama 12-13 bin olduğunu ve yoğunluğun her gün farklı rakamlarda olabildiğini, konuyu öncelikli olarak insani bir mesele olarak baktıklarını ve İlçelerdeki SYDV larının gelirlerinin büyük bir kısmının bu konuya ayrıldığını, Emniyetin az da olsa bu konuda bir ödeneği olduğunu ancak jandarmanın bu konuda resmi bir ödeneğinin olmadığını, Edirne'de göçmenler için doğru dürüst bir tesisin yapılmasının gerektiğini, bu düşünceyle Üniversite'den bu yeri aldıklarını ve Bakanlığa tahsis ettiklerini, mevcut yerin tadilatı yerine yeni bir proje yaptıklarını ve ihalesine çıkıldığını, Tunca'nın kötü hatıralarını ortadan kaldırmak için burayı törenle yakıp yerine iyi ve kullanılır bir yer yapmak istediklerini, göçmen toplama ve barındırma merkezinin her zaman Edirne için bir ihtiyaç olduğunu ve buranın farklı amaçlarla da kullanılabileceğini, Edirne'deki tesisin sadece günlük ihtiyacı karşılamak için geçici barınma yeri olacağını kalıcı barınma yerinin diğer illerde olacağını,

Buradaki kişileri insan olarak gördüklerini ama çaresizlikten dolayı bazı şeyleri tam yapamadıklarını,

Üniversite öğrencilerine kampın içinde çalışma görüşme imkanı tanıdıklarını, haberleşme imkanını ve bilgi alma imkanını sağladıklarını,

Merkezdeki kişilerin çaresizlikten belli yerlere gitmek için burada olduklarını, kişilerin dil bilmediğinden meramını anlatamadıklarını, bazen doğru bilgileri aleyhine olur diye anlatamadıklarını ve bu kişilere hukuki danışmanlık yapmalarının gerektiğini, Yunanistan'ın kural dışı iadeler (sınır dışı) yaparak kişileri sınırımıza attığını "

İl Emniyet Müdürü Hanefi AVCI, Kampta bulunan göçmenlerin yemek konusunu, memurlara verilen standardı esas alarak ihale ettiklerini ve kampta üç öğün yemek verdiklerini, gelenlerin ülkeleri konusunda yalan söylediklerini, kimliklerini gizlediklerini, Emniyet Müdürlüğünün en büyük harcama kalemini yıllık kalan150 bin kişinin masraflarının oluşturduğunu bunlardan asgari kalanın 15 gün burada kaldığını içlerinde 1 yıl kalanların olduğunu,

Tunca kampının kontenjanının 200 kişi olmasına karşın zaman zaman 1100-1200 kişi barındırdıklarını,

Devlet'in kuralları uygulaması gerektiğini, yakalamanın kendileri için külfet olmasına karşın sınırdan geçişleri kontrol etmeye ve yakalamaya çalıştıklarını ancak yakaladıklarının %10 civarında olduğunu düşündüğünü, Yunanistan'ın daha az yakaladığını Yunanistan Türkiye'den geçenleri iade anlaşması gereği geri gönderdiğini,

Dünyanın neresi karışırsa buradan anlaşılabilineceğini çünkü bu kişilerin buraya geldiklerini,

Merkezdeki personelin, pasaport, yabancılar konularında kurs gördüklerini ancak yabancı dil konusunda yeterli personel olmadığını, yabancıların çoğunun diplomatik misyonlarının bu kişilerle ilgilenmediğini,

Pasaport ve Yabancılar Şube Müdürü Ali Türedi,

Edirne'nin özellikle Meriç Nehrinin sularının çekildiğinde yasadışı göçün en sık yaşandığı bir yer olduğunu, son yıllarda yasadışı göç' ün güneye ve denize kaymış durumda olduğunu, Tunca'da misafir edilen göçmen sayısının yaz aylarında normal günlük 400–500 iken buradaki önlemlerin sıkılaştırılmasından dolayı100'e düşmüş durumda olduğunu,

Yasadışı göç konusunda Yunanistan ile sıkıntıların olduğunu Yunanistan'a gidenlerin bir şekilde illegal yollardan geri gönderildiğini, Yunanistan'ın gece saatlerinde göçmenleri sınırımıza atmaya çalıştığını, normalde Yunanistan ile geri kabul anlaşmamız olduğunu bu anlaşmaya göre bize verdiği her göçmen karşılığında belli bir ücret ödemek durumunda olduğunu ancak bunu ödememek için kişileri illegal olarak geri gönderdiğini,

Yasadışı göçmenlerin başlarındaki kişilerin yönlendirmesi sonucunda kimliklerini gizlediklerini ve daha çok Moldavyalı olduklarını söylediklerini, gerçek uyruklarına ulaşamadıklarını,

Üniversitede bulunan yabancı uyruklu öğrencilerinden özellikle mülakatlarda yararlandıklarını, ancak sınav döneminde bunların gelemediklerini ve bu konularda sıkıntı çektiklerini,

Gelenlerin çoğunun Burma'lı olduklarını söylediklerini,

İnsani şartlarda Tunca kampının kapasitesinin 200-250 olduğunu ancak 1136 kişinin olduğu dönemlerin de olduğunu, sağlık şartları açısından kampta hekim olmadığını ancak bu ihtiyacın sağlık ocağından 24 saat karşılanabildiğini"

İfade etmişlerdir.

III.2.2. Tunca Yasadışı Göçmen Misafirhanesi İle İlgili Genel Bilgiler

EDİRNE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ TUNCA YASADIŞI GÖÇMEN BARINMA EVİ BAYAN VE ERKEKLERİN BULUNDUĞU KOĞUŞLARIN KROKİSİ

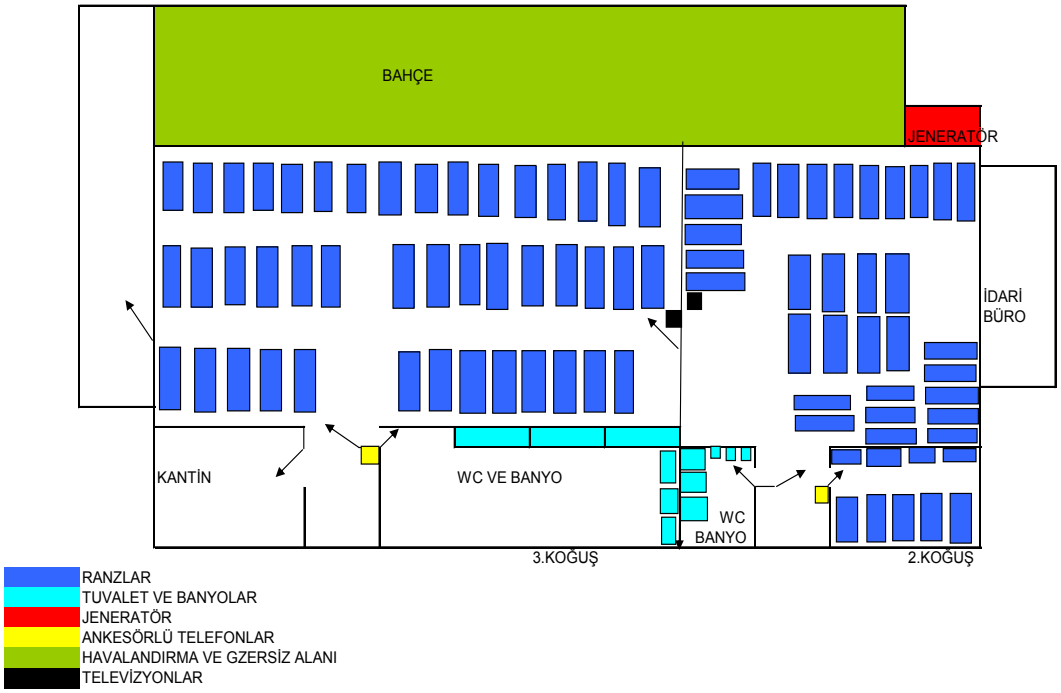

Tunca Yasadışı göçmen misafirhanesi, Sarayiçi mevkii Kapalı Cezaevi yolu üzerinde daha önce Askeri kışla olan bina, 18.000 metrekare arsası, iki adet bina, daha önceden mutfak olarak kullanılan bina ve malzemelerin bulunduğu depo olmak üzere dört adet binadan oluşmaktadır. Birinci binada bayanlar ve çocukların kaldığı koğuş ile erkeklerin kaldığı koğuş bulunmaktadır. Yaklaşık 20 metre mesafede erkeklerin kaldığı ikinci bir bina bulunmakta olup iki ayrı koğuştan oluşmaktadır

Misafirhane iki adet bina ve dört adet bölmeden oluşmaktadır. Birinci bina da erkekler ile kadın ve çocukların kaldığı bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde erkeklerin kaldığı koğuş yaklaşık 170 metrekare olup, dört odadan oluşmaktadır. İçerisinde üç adet tuvalet dört adet duşluk bulunmaktadır. Yatak kapasitesi 72 kişiliktir.

Bayanların bulunduğu bölüm yaklaşık 150 metrekaredir. İçerisinde kalabilecekleri üç ayrı oda, tuvalet banyo ve çamaşır odası bulunmaktadır. Bayanların bulunduğu bölüm tek kat ranza olarak otuz kişilik olup, gerektiğinde ranza takviyesi ile kapasite 60 kişiye

kadar artırılmaktadır. Her iki koğuş birbirinden bağımsız olup, her ikisinde de ankesörlü telefon bulunmaktadır.

İkinci bina ortadan ayrılarak iki ayrı bölüm haline getirilmiştir. Her iki bölümde de erkekler kalmaktadır. Her bölümde ayrı ayrı tuvalet banyo ankesörlü telefon ve uydu bağlantılı televizyon mevcuttur. İkinci binanın birinci kısmında çift kat kırk bir (41) ranza, ikinci kısımda ise çift kat kırkdört (44)ranza bulunmaktadır.

Barınma evinin toplam yatak kapasitesi, 240 Erkek ve 30 bayan ve çocuk olmak üzere 270 yatak kapasitelidir.

Her koğuşta yabancıların rahatça ulaşabilecekleri 4 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır,

Misafirhane kaloriferli olup banyolarda 24 saat sıcak su bulunmaktadır. Göçmenlerin kaldıkları yerlerde 24 saat sıcak su bulunduğundan ve banyolara istedikleri gibi hiçbir engel bulunmadan rahatça girebildiklerinden istedikleri zaman banyo yapabilmektedirler.

Misafirhanenin her bölümünde kalan yasadışı göçmenlerin kaldıkları yerlerde rahatça ulaşabilecekleri ayrı ayrı banyo ve tuvaletleri bulunmaktadır.

Misafirhanede 1 adet ev tipi çamaşır makinesi bulunmakta olup, çamaşır makinesi halen bayan ve çocukların bulunduğu koğuşun banyosunda bulunmaktadır.

İçme suyu şebeke suyundan temin edilmekte, ayrıca koğuşlarda sıcak-soğuk arıtma cihazı da bulunmaktadır.

Misafirhanede barınan kişilere verilen yemekler ile ilgili olarak;

a) Misafirhanede barınan yasadışı göçmenlere günde üç öğün sıcak yemek verilmektedir.

b) Yemekler yıllık ihale yapılarak ihaleyi alan firma tarafından bir yıl boyunca verilmektedir ve Emniyet Müdürlüğü bütçesinden karşılanmaktadır.

c) Barınma evinde kalan yasadışı göçmenlere sabah kahvaltı ve çorba, öğle ve akşamları üç çeşit olmak üzere sıcak yemek verilmektedir.

d) Yemeklerden tercih edilen ve edilmeyen ve az yenen yemeklere ilişkin, tespitler ile yemeklerin kalitesi gramajı konusunda sürekli denetimler yapılmakta, buna ilişkin tedbirlerin alınması için gerekli tedbirler alınmaktadır.

Misafirhanelerle ilgili olarak;

Genel Bütçe haricinde yapılan harcama olarak, Yunanistan ile ülkemiz arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması gereği teslim alınan yasadışı göçmenlerin şahıs başına

Emniyet Müdürlüğü hesabına yatan paradan 2006–2007–2008 yıllarında 81.570 TL para harcanmıştır.

Misafirhanede kalan kişilere verilen sağlık hizmetleri ile ilgili olarak;

Misafirhanede kalan rahatsızlanan yasadışı göçmenler günün her saatinde Edirne'de bulunan hastanelerde muayene ve tedavileri yaptırılmakta, doktor tarafından ilaç verilmişse ilaçları temin edilerek kullandırılmaktadır. Barınma evi İl Sağlık Müdürlüğün ekiplerince biri 29.07.2008 ve diğeri 01.12.2008 tarihlerinde olmak üzere 2008 yılında iki defa sağlık taramasından geçirilmiştir.

Barınma evinde kalan yasadışı göçmenlerin, farklı tarihlerde doktor ve psikolog tarafından sağlık taramasından geçirilmiş oldukları buna ilişkin kayıtların tetkikinden anlaşılmıştır.

Yasadışı Göçmen Barınma Evinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmakta olup, ayrıca yaz aylarında 15 günde bir, kış aylarında ise barınma evinde kalan yasadışı göçmenlerin sayısının yaz aylarına göre daha az olması sebebiyle ayda bir veya iki ayda bir ilaçlanmaktadır.

Misafirhanede çalışan personel ile ilgili olarak;

Yasadışı göçmen Barınma Evinde 1 Baş komiser, 14 Polis Memuru ve 1 Teknisyen Yardımcısı olmak üzere toplam 116 personel görev yapmaktadır. Ayrıca diğer Şube ve Amirliklerde görevli bir bayan Polis Memuru dönüşümlü olarak her gece barınma evinde görevlendirilmektedir. Görev 24 saat esasına göre yürütülmekte olup her grup 4 görevliden oluşmaktadır.

Misafirhanede 30.12.2008 tarihinde kurulmuş kamera kayıt sistemi bulunmaktadır. Kamera sistemi ile misafirhanenin tüm odaları izlenmektedir.

Misafirhanelerde kalan bayanlar, aileler ve çocuklar ile ilgili olarak;

a) Barınma Evinde Bayanlar ile çocuklar aynı koğuşta, erkekler ayrı koğuşta kalmaktadır. Aileler için ayrı bir yer bulunmamaktadır.

b) Erkekler ve bayanlar ile çocukların ayrı tuvalet ve banyoları bulunmaktadır. Herhangi bir engel bulunmaksızın tuvalet ve banyoları kullanmaktadırlar.

c) Bayanlar ile erkeklerin bulunduğu koğuşlar birbirinden ayrı ve kilit altındadır. Her koğuşun ayrı koridor ve odaları mevcuttur.

d) Misafirhanede barınan herhangi bir engelli bulunmamaktadır.

Misafirhanelere yönelik olarak;

a) Çıkabilecek isyanlara hazırlanan müdahale planı bulunmakta olup, herhangi firar olayı, yangın ve toplu isyan gibi olaylar karşısında plana göre hareket edilmektedir.

b) Misafirhane kurallarını içeren bir talimatname bulunmakta ve misafirhanede bulunanların belirtilen talimatnameye göre hareket etmeleri istenmektedir.

d) Misafirhane kurallarına uymayan sorun çıkaran yasadışı göçmenler diğerlerinden ayrılarak ayrı koğuşlara alınmakta ve eğer yapılan eylem bir suç teşkil ediyorsa adliyeye sevk edilerek hakkında adli işlem yapılmaktadır.

e) Misafirhanede devir teslim defteri, denetleme defteri olmak üzere iki adet defter tutulmaktadır.

f) Misafirhanede kalan kişilerin kullanmayacakları eşyaların depolandığı bir yer mevcuttur. Misafirhanede kalan yasadışı göçmenlerden kıymetli eşya ve çok miktarda parası olanların eşya ve paraları imza karşılığı teslim alınarak Pasaport Yabancılar Şube Müdürlüğünde bulunan kasada muhafaza edilmekte, barınma evinden ayrılırken kendisine teslim edilmektedir.

Misafirhanelerde barınanlara yönelik yapılan yardımlarla ilgili olarak;

a) Nakit olarak (TL cinsinden) yardım bulunmamaktadır.

b) Sivil Toplum Kuruluşlarınca herhangi bir nakit yardım bulunmamakta olup, sadece Uluslararası Göç Örgütünce barınma evinde bulunan Srilanka uyruklu yasadışı göçmenlerin uçak biletleri karşılanarak ülkelerine gönderilmiştir.

c) Ayni yardımlar (Kıyafet, yiyecek gibi) ile ilgili olarak Edirne Valiliği'nin başlatmış olduğu kampanya ile il genelinde vatandaşların kullanmadıkları giyecekler Barınma Evinde kalan yasadışı göçmenlere verilmek üzere toplanmış ve ihtiyacı olan yabancı uyruklu şahıslara dağıtılmış ve dağıtılmaya devam edilmektedir.

d) Ayni yardımlar (kıyafet) Tunca Yasadışı Göçmen Barınma Evi sorumluları tarafından teslim alınarak barınma evinde bulunan depoda muhafaza edilmekte ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılmaktadır.

Trakya Üniversitesi gönüllü öğrencileri zaman zaman İdare ile görüşüp Barınma evinde boya, temizlik ve tadilat yapmaktadır. Ayrıca aynı üniversite öğrencileri gece düzenleyerek halen kullanılan ev tipi çamaşır makinesini satın alarak barınma evine hibe etmişlerdir.

Misafirhanelerin denetimine ve buralara yapılan ziyaretlere ilişkin olarak;

a) Tunca Yasadışı Göçmen Barınma Evi sıralı amir ve nöbetçi müdürlerince denetlenmektedir.

b) Edirne ili Tunca Yasadışı Göçmen Misafirhanesi 22.04.2007 tarihinde Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği Uzmanlarınca ziyaret edilmiştir. Ayrıca merkezi Washington DC de bulunan İnsan Hakları İzleme Örgütünün (Human Rights

Watch) Mülteci Politikaları yöneticisi Bill Frelick isimli şahsın başta Irak uyruklu yabancılar olmak üzere 07-13/07/2008 tarihleri arasında yasadışı göçmenlerle görüşme talebinde bulunmuş, şahsın talebi İçişleri Bakanlığına bildirilmiş ve görüşmesine izin verilmesi üzerine, şahıs belirtilen tarihlerde ilimize gelerek Tunca Yasadışı Göçmen Misafirhanesinde kalan yasadışı göçmenler ile görüşmüştür.

c) Barınma evinde kalan yasadışı göçmenlerin yakınları ve tanıdıkları zaman zaman barınanlara ziyarete gelmektedirler. Ziyarete gelenlerden kimlik veya pasaport fotokopisi ile kim ve ne amaçla görüşeceği konusunda dilekçe alınmaktadır. Ziyaret ettiği kişi hakkında ziyarete gelene dilekçesine istinaden bilgi verilmektedir.

Misafirhanede kalan yasadışı göçmenler ile görüşmelerde, İngilizce, Arapça ve Kürtçe bilen personel ve ilde öğrenim gören yabancı öğretim görevlileri ve öğrencilerden faydalanılmaktadır.

Barınma evinde kalorifer tesisatı bulunmakta, ısınma ve sıcak su buradan temin edilmektedir.

Barınma evinde kalan yasadışı göçmenlerin hava alma ve günlük egzersiz yapabilecekleri alanlar mevcut olup, günün belli saatlerinde yeteri kadar havalandırmaya çıkarılmaktadır.

III.2.3. Kampta Bulunan Kişiler ile Yapılan Görüşmeler

Filistin uyruklu Najibabou Ahmed Asan kendisi ile yapılan görüşmede

3 ay Yunanistan'daki bir mülteci kampında kaldığını, 3 ay sonra Atina'ya götürüldüğünü, 12 ay Atina'da kampta kaldığını ve daha sonra Atina'da zeytin toplama işlerinde kullanıldığını, bu süre içinde kendisine kırmızı renkli bir kart verdiklerini, 1500 Euro karşılığında kırımızı kartı değiştirmek ve 1 aylık vize almak için parası olmadığı için bu kartı alamadığın ve vize elde edemediğini, kendisine 1 ay daha orada kalabileceğini belirten bir yazı verildiğini, daha sonra bu süre bitince 60 Euro karşılığında İtalya'ya gitmek için bir kart aldığını,

Yunanistan'a Bulgaristan hududundan Bulgaristan'a da Türkiye'den bir şahsın yardımıyla girdiğini, Türkiye'ye de Suriye sınırından girdiğini,

Yunanistan'dan 60 kişilik bir arabaya bindirildiklerini, 30 kişinin Oristiyada adlı bir şehirde kampa götürüldüğünü, 5-10 kişi ile kendilerini nehrin kenarına getirdiklerini ve küçük bir botla, akşamüzeri nehre attıklarını, daha sonra bir araba içinde yakalandığını diğer arkadaşlarının trene binerek gittiklerini, parası olmadığından polise teslim olduğunu ifade etmiştir.

Afgan uyruklu Mustafa Tumançak kendisi ile yapılan görüşmede aynen,

"Yunanistan'da polis beni yakaladı. Yunanistan Türkiye sınırından geçmiştim. Geçer geçmez yunan polisi beni yakaladı. Yunanistan'da 1 saat kaldım. Yunan polisi işlem yapmayıp beni sınırdan Türkiye'ye gönderdi. Biz iki kişiydik. Diğer arkadaşım da burada. Daha sonra içeride beni jandarma yakaladı." Şeklinde ifadede bulunmuştur.

Afgan uyruklu Kazım Huseyni kendisi ile yapılan görüşmede aynen,

"Mustafa ile biz aynı şekilde Yunanistan'a girdik ve yunan polisi bizi yakaladı ve sınırdan Türkiye'ye geri gönderdi." Şeklinde ifadede bulunmuştur.

Afgan uyruklu Muhammed Rızai kendisi ile yapılan görüşmede aynen,

"Türkiye'den Yunanistan'a geçtim. Yunan polisi benimle birlikte 300 kişiyi yakaladı. Sadece beni Türkiye'ye gönderdi. Diğerleri gitti.

Sınırda nehre getirdiler, bota bindirdiler. 20 kişi bir seferde 20 kişi bir seferde botla Türkiye'ye gönderdiler. Yunan polisi baktı sınırda Türk askeri yok, bizi gönderdi. "Şeklinde ifadede bulunmuştur.

Rapor yazım aşamasında Edirne İli Tunca göçmen misafirhanesinin fiziki şartların yetersizliği nedeniyle faaliyetine İçişleri Bakanlığınca son verilmiştir.

III.3.İSTANBUL İLİ KUMKAPI MİSAFİRHANESİNDE İNCELEME

III.3.1. Kampın Yönetiminden Sorumlu Kamu Görevlileriyle Yapılan Görüşmeler

Komisyonumuz İstanbul İli Kumkapı Misafirhanesindeki İncelemesinden önce İl Vali Yardımcısı ve misafirhane görevlilerinden bilgi almıştır. Alınan bilgilere göre;

Kumkapı Yabancılar Misafirhanesi, Yabancılar şube müdürlüğüne bağlı olarak 27.03.2007 tarihinde faaliyet geçmiş ve 200'ü bayan, 360'ı erkek olmak üzere toplam 560 kişilik yatak barındırma kapasitesine sahiptir. Misafirhanede inceleme tarihinde 69 erkek 43 bayan olmak üzere toplam 112 kişi vardır.

Kaçak göçmen konumunda olduğu tespit edilerek polis veya jandarma birimlerince yakalanan şahıslar, bu birimlerce, haklarındaki adli ve idari işlemler neticelendirildikten sonra sınır dışı edilmek üzere Kumkapı misafirhanesine teslim edilmektedir. Misafirhane görevlileri, illegal duruma düşmüş bu şekildeki yabancı şahısları sınır kapısına kadar memur refakatinde götürerek çıkış işlemlerini gerçekleştirmektedir.

Misafirhane görevlilerince, kanunlar çerçevesinde izinsiz çalışma, pasaport sahteciliği, insan ticareti ve insan kaçakçılığıyla mücadele anlamında çalışmalar da yapılmakta ve suç sanıklarının yakalanması, adalete teslim edilmesi ve mağdurların kurtarılmasıyla ilgili de faaliyetler yapılmaktadır.

Kumkapı misafirhanesindeki görevlilerce, sınır dışı edilecek şahıslar, suça karışan, kamu güvenliği, kamu sağlığı ve genel ahlaka aykırı davranışta bulunan yabancılar ve ülkemize illegal yollardan giriş çıkış yapan ya da yapmaya çalışan, vize ve ikamet süresi ihlalinde bulunan, izinsiz çalışan, yurdumuza girmesi yasaklanan ancak bir şekilde yeniden girmiş olan yabancı uyruklu şahısların sınır dışı işlemleri gerçekleştirilmektedir.

YIL	2005	2006	2007	2008	2009 (İlk 5 ay)
YAKALANAN KAÇAK GÖÇMEN	9851	12421	11416	11283	2962

Yukarıdaki İstatistikî verilere göre, İstanbulda, ortalama her yıl 10 bine yakın bir sınır dışı işlemi gerçekleştirilmekte olup bu sayı 2009'da düşme eğilimindedir.

İnsanların kendi ülkelerine bir an önce en ekonomik, en hızlı ve en konforlu bir şekilde gitmesini için, genelde sınır dışı işlemleri daha önceki yıllarda; deniz yolu, kara yolu ve hava yolu ile yapılırken, 2007'den itibaren daha çok kaçak göçmenler geldikleri ülkelere, hava yolu ile geri gönderilmeye başlanmıştır.

2009'da hava yoluyla 2 binin üzerinde kişi yurtdışı edilmiştir ve bu rakamın toplam içindeki yüzdesi yüzde 90'dan fazladır.

Havayolu ile deport işleminde; şahısların, biletlerini kendilerinin alması istenmekte ancak kendisi bilet alamayacak durumda olan, acze düşmüş durumdaki kişilere de devletimiz yardım etmektedir.

Kumkapı misafirhanesinden, 2007, 2008 ve 2009'a göre en çok hakkında işlem yapılan ve sınır dışı edilen ülke vatandaşları Özbekistan, Romanya, Irak, İran, Afganistan, Azerbaycan vatandaşlarıdır.

İllegal yollarla ülkemize gelen veya sınır kapılarımızdan geçmeksizin giriş yapıp bir şekilde İstanbul'a gelen şahıslar daha çok Afganistan, Pakistan, Irak, Bangladeş vatandaşları olarak yakalanan yabancılardır.

5683 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi çerçevesinde yasadışı göçmenleri, sınır dışı yetkisi İçişleri Bakanlığındadır. Ancak bu misafirhanede bulunan, sınır dışı edilmeyi bekleyen ya da sınır dışı edilen şahısların idare mahkemeleri kendileri ya da avukatları vasıtasıyla bu karara itirazda bulunabilme hakları da bulunmaktadır. Yine, karar aleyhine, iç hukuk yollarının tüketilmesi sonucunda sonuç alınamaması halinde veya eğer tüketilmemişse de, acil bir durum

olması halinde karşı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ihtiyati tedbir kapsamında doğrudan başvurabilmektedir.

Misafirhaneye getirilen her şahıs sınır dışı edilmeyebilmektedir. Örneğin Türk vatandaşıyla evlilik durumlarında şahıslar İkamet Büro Amirliğine teslim edilerek yapılan tahkikatlar neticesinde bunlara ikamet izni verilebilmektedir

Yıllık ortalama 11 bin yabancı şahsın sınır dışı işlemleri burada yapılmakta olup sınır dışı edilmeyi bekleyen yasa dışı göçmenlerin temel ihtiyaçları da yine misafirhanece karşılanmaktadır.

Misafirhanedeki işleyişe bakıldığında;

Yakalanan kaçak göçmenler, ülkemizde adli ya da idari kanunlara karşı geldiğinden dolayı, kolluk tarafından yakalandıktan sonra, sınır dışı edilmek üzere, Kumkapı misfirhanesine teslim edilmekte daha sonra misafirhane görevlilerince,

- Kayıt/kabul kısmına getirilip şahsın öncelikle evrakları incelenmektedir. Bu evraklarda, sınır dışı edilebilecek mi, edilemeyecek mi, yani mevzuat çerçevesinde sınır dışını gerektiren bir durum var mı yok mu, bunun tespiti yapılmaktadır. Eğer şahıs sınırdışı edilmesi gereken şahıs bu kapsamındaysa şahıs teslim alınmakta, bu kapsamda değilse getiren polis birimine geri teslim edilip ve salıverilmektedir.
- Kayıt/kabul kısmında ayrıca şahsın fiş arşiv kayıtlarına bakılmakta bu sayede daha önceden aynı yabancının bir suç işlemiş olup olmadığı, İstanbul'da veya başka bir yerde bir suç işlemiş mi işlememiş mi, daha önceden bir dosyası var mı yok mu, bunun tespiti yapılmaktadır.
- Fiş arşiv kaydının incelenmesinden sonra yabancı uyruklu şahsa görevlilerce, misafir hakları ve sorumlulukları el broşürü kendi anladığı dilde İngilizce, Arapça ve çeşitli dillerde verilmektedir.
- Her yabancı uyruklu şahıs için ayrı ayrı dosya açılmaktadır ve bu dosya kayıt/kabuldeki memur tarafından sınır dışı işlemini gerçekleştirecek masaya getirilmektedir.
- Bu sevk masasındaki görevliler dosyayı öncelikle üç aşamalı değerlendirme yapmaktadır. Eğer kişi sınırdışı edilmesi gereken birisiyse hızlı bir şekilde yurtdışına deport ediliyor. Hiçbir şekilde misafirhaneye teslim alınmadan doğrudan havalimanına gönderiliyor ve uçakla gönderiliyor.
- Dosyasında eksik evrakı varsa, örneğin pasaportsuz yakalanmış ya da yabancı olmakla birlikte Türk vatandaşıyla evlilik ise İçişleri Bakanlığına görüş soruluyor ve bu gibi durumlarda dosyanın tamamlanması için Misafirhane polisi, dosyayı teslim alıyor ve şahsı misafirhaneye kabul ediyor ya da dosyası çerçevesinde eğer kanunlar izin vermişse yabancı uyruklu şahıs belirlenen bir adrese yerleştirilip işlemleri bu adresten takip edilmektedir.

▪ Sevk memuru dosyayı teslim aldığı zaman şahsa neden burada beklediğini belirten İngilizce, Fransızca, Türkçe, Arapça, Farsça ve Rusça olmak üzere beş dilde hazırlanmış bir form hazırlıyor ve yabancı uyruklu şahsın misafirhaneye teslimi gerçekleşmektedir.

▪ Bu şahıslardan eğer insan ticareti mağduru olan varsa misafirhane içerisine teslim alınmaksızın, mağdurlar koğuşuna alınmakta ve birlikte çalışılan bir STK olan İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı yetkililerine daha sonra şahıslar teslim edilmektedir.

Misafirhaneye gelen yabancı uyruklu şahısların insan ticareti mağduru olup olmadıkları periyodik olarak İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı yetkilileri tarafından gerçekleştirilen ziyaretler çerçevesinde tespit edilmeye çalışılmaktadır. Eğer insan ticareti mağduru gibisinden bir durum yoksa şahıs, üzerindeki değerli eşyalar ve kendisine ya da içeride bir başkasına zarar verebileceği tespit edilen cisimlerden arındırılıp misafirhaneye alınmaktadır.

Bu arındırma neticesinde üzerinden çıkan değerli eşyaları, içeri vermek istemediği eşyaları, yani telefonu veya değerli eşyalarını kendilerine ait kasalara –kendilerine ait kasaları tutanak karşılığında konulmaktadır.

Misafirhaneye alınan şahıslara temiz çarşaf, nevresim, yatak ve pikesi, mevsim şartlarına göre battaniyesi verilip misafirhaneye yerleştirme işlemi gerçekleştirilmektedir.

Misafirhanedeki yabancıların çarşaf ve nevresimleri her pazartesi değiştirilmektedir.

Misafirhanelerde sabah kahvaltısında üç çeşit, öğle yemeği açık kap üç çeşit ve akşam yemeği kapalı üç sıcak kap olmak üzere her gün üç öğün yemek verilmektedir.

Misafirhanede yirmi dört sıcak suyu mevcut olup kişisel temizlik için sınırlama olmadan sabun verilmektedir. Temizlikle ilgili ekstra talepler kantinden kalanlarca karşılanmaktadır.

Sevk masasında çalışan ve sınır dışı işlemlerini takip eden memurlar her gün sabah saatlerinden öğlene kadar şahıslarla misafirhanede görüşmekte; onların sorunlarını dinlemekte ve kendileri hakkında yürütülen işlemler ve gelişmelere dair bilgi vermektedir.

Misafirhanede anne veya babası olan refakatinde barındırılan çocuklar her gün en az bir saat olmak kaydıyla ebeveynleri refakatinde, bahçeye çıkarılmakta ve bahçede bulunan çocuk parkında oynamaktadır. Ayrıca bayan ya da erkeklerden, ihtiyacı olduğunu belirtenlerin de bahçede hava almalarına imkân sağlanmaktadır. Misafir sayısının çok olduğu durumlarda açık hava ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kalınmaktadır.

İbadet etmek isteyenler –müslüman, hristiyan ve Yahudiler- için iki oda ibadethane şekline getirilmiştir.

Basit tıbbi müdahaleler ile ilgili olarak misafirhanenin yaklaşık 15 metre kadar yakınında bulunan sağlık ocağından faydalanılmaktadır. Eğer şahsın durumu acilse ve basit

tıbbi müdahaleyle giderilebilecek bir durum değilse 112 Acil Servisten ambulans talep edilerek, ambulans refakatinde hastaneye sevki sağlanmaktadır.

Misafirhane 79 kamera ile 7/24 saat boyunca görevli personel tarafından izlenmekte ve kayıt altına alınmaktadır. Aynı zamanda misafirhanedeki polis memurları da kendi katlarının kontrolünü yapmakta ve durum kayıt altına alınmaktadır.

Misafirhanede zaman zaman, İl İnsan Hakları Kurulu tarafından haberli ya da habersiz denetlemeler gerçekleştirilmektedir.

Yabancı uyruklu şahıslar misafirhanede bulunan uluslararası aramaya açık sabit ankesörlü telefonlarla kısıtlama olmaksızın istedikleri zaman istedikleri yeri arayabilmektedir. Şahıslar; avukatları ve konsolosluk görevlileriyle her zaman için, aileleri ile ise mesai saatleri dahilinde görüşme odasında görüştürülmektedir.

Sınırdışı işlemi için hazır hale gelmiş olanlardan maddi durumu kötü olanların biletleri devletimiz tarafından karşılanmaktadır.

Şahıslar sınır dışı işlemi için, bileti de alındıktan sonra, havalimanına sevk edilmekteler ve oradan uçaklara bindirilerek ülkelerine çıkışları sağlanmaktadır. Havalimanında 24 saat şubeye bağlı personel görev yapmaktadır. Misafirhaneden sınırdışı işlemi için havalimanına getirilen yabancıları teslim alan bu görevliler, şahısların çıkış işlemlerini gerçekleştirmektedir.

Misafirhanede kalan yabancılara ve çalışan personele yönelik çeşitli eğitim seminerleri verilmektedir. Bu şekilde, Şube Müdürlüğü yetkilileri ve İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı yetkilileri tarafından başlatılan bir proje kapsamında, sınır dışı edilmeyi bekleyen yabancı uyruklu kadınlara, insan ticareti ve insan ticareti mağduru ve fuhuş konulu bilgilendirici seminerler verilmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği İstanbul Ofisi tarafından mülteci hukuku seminerleri de mutat zamanlarda düzenlenmiştir.

Seyahat belgeleri konsolosluk tarafından çok geç verilen ya da herhangi bir sebeple verilmeyen yabancı şahıslar, uzun süreler misafirhanede bekleyebilmektedir.

Uluslararası mevzuatlar çerçevesinde bir kimsenin sınır dışı edilmesi için geçerli, muteber bir seyahat belgesine ihtiyacı vardır. Bu pasaport olabileceği gibi "lasse passe" denen bir belge de olabilmektedir.

Ülkemizde konsolosluğu / temsilciliği bulunmayan ülke vatandaşları, seyahat belgesi temin edemedikleri için ülkelerine gönderilmelerinde sorunlar yaşanmaktadır. Bu durumda olan şahıslar misafirhanemizde uzun süreler kalabilmektedirler.

Uzun süreler bekletilmek zorunda olan bu şekildeki yabancılara, mağduriyetlerine son verilebilmesi için 5683 Sayılı Yasa uyarınca İçişleri Bakanlığı emriyle 5683 sayılı Kanun'un

23'üncü maddesine istinaden '23 Belgesi' denilen bir belge düzenlenerek bir adrese yerleştirilmekte ve tüm işlemleri buradan takip edilmektedir.

Bazı hava yolu şirketlerinin, deporte yolcu kabul etmemeleri, yeterli kontenjan vermemeleri ve bazı ülkelerin transit dahi olsa deporte yolcu kabul etmemesi sebebiyle şahısların ülkelerine gönderilmelerinde sorunlar yaşanmaktadır.

Şahısların kütüphane, internet, spor gibi sosyal aktivitelerle meşgul olabilmeleri için yeterli alan ve imkânların yaratılması konusunda bir proje geliştirilmiştir. Bu proje kapsamında; üst katlarda bulunan idari kısımların tamamının sıkıştırılarak zemin kata taşınması ve boşaltılacak odaların anılan sosyal aktiviteler için tahsis edilmesi planlanmıştır. Söz konusu proje EGM'ye ödenek talebiyle sunulmuştur. Ödeneğin çıkartılması için proje, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığında bulunmaktadır. Proje için gerekli ödenek tahsisi yapılmalıdır.

Refakatsiz çocuklar Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumlarına teslim edilmektedir. Eğer bu çocukların sınır dışı işlemi yapılacaksa, bunların ailelerini tespit edilip aileleriyle beraber ülkelerine dönüşlerini sağlanmaktadır.

Eğer çocuk refakatsizse ve hiç kimsesi yoksa durum İçişleri Bakanlığına iletilerek bu çocukların barınma, iaşe, ibate, olmak üzere bütün işlemleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunca yapılmaktadır. Bu durumdaki çocuklar tek başına sınır dışı edilmemektedir.

Eğer çocuk on sekiz yaşını geçerse ve çocuğun herhangi başka bir sorunu olmazsa Sosyal Hizmetlerle koordinasyon sağlanarak yurt dışına çıkışı yapılmaktadır.

Misafirhaneye gelen kişilerin çoğunun ne kadar süre kalacağı belirsiz olduğu için uzun dönemli bir çalışma planı yapılamamakta ve çocuklar eğitimden yoksun kalmaktadırlar.

Çeçenistandan savaştan kaçıp gelenlerin, Rusyanın Avrupa Konseyi ülkesi olmasından dolayı Avrupalı sayılmaktalar ve ülkemize iltica başvurusunda bulunma hakları vardır. Ancak bu kişiler mültecilik başvurusunda bulunmayı çok istememektedirler. Mülteci başvurusunda bulundukları takdirde İçişleri Bakanlığı başka şehre gönderir diye bu şahısların çoğu mültecilik başvurunsa bulunmamaktadır. Üç ayrı yerde toplan bu şekilde bine yakın insan yaşam mücadelesi vermektedir ve kendilerine de şu anda hukuki bir statü verilemeyen bir durum sözkonusudur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve bazı STK lar dışında bu kimseler görmemezlikten gelinmektedir.

III.3.2. Misafirhane bulunan şahıslar ile görüşmeler

Komisyonumuz misafirhanede bulunan yasadışı göçmenler ile görüşmelerde bulunmuş ve kendilerine aynı zamanda bir anket uygulaması yapmıştır. Bu görüşmede;

Yönetimle alakalı, insanı muamelelerle alakalı, fiziki imkânlarla alakalı bir sıkıntı ve şikâyetlerinin olmadığı,

İhtiyaç halinde doktora ulaşılabilindiği,

Yeterli yiyecek ve içeceğin kendilerine sağlanmakta olduğu, ancak içme suyu olarak kullandıkları şehir şebekesi suyunun çok klorlu olduğu,

Barınma konusunda, yer konusunda herhangi bir sıkıntılarının olmadığı,

Haftada bir çarşafların değiştirildiği, sağlıklı bir şekilde duş, banyo imkânı, sabun ve yeterli temizlik malzemesi imkânının sağlandığı,

Bazılarının durumunun İçişleri Bakanlığına sorulması nedeniyle Bakanlıktan cevap beklenilmesinden dolayı belirsiz bie şekilde burada bekletildikleri, yurt dışına çıkışlarına izin verilmediği,

Türkiye'ye kaçak olarak kaçak göçmen işiyle uğraşan organize örgütlere para vererek geldikleri ve gidilecek ülkeye göre bu şebekeye verilen para miktarının farklı olduğu, mesela İrandan İstanbul' a kadar ki meblağın kişi başına 1000 ABD Doları olduğu,

İfade edilmiştir.

III.4-YOZGAT MÜLTECİ MİSAFİRHANESİNDE İNCELEME

III.4.1. Kampın Yönetiminden Sorumlu Kamu Görevlileriyle Yapılan Görüşmeler

Komisyonumuz Yozgat Mülteci Misafirhanesindeki İncelemesinden önce İl Valisi Amir ÇİÇEK ve İl Emniyet Müdürü Ekrem NALCI ' dan bilgi almıştır. Bu görüşmelerde verilen bilgilere göre;

Yozgat Mülteci Misafirhanesi 15 Ekim 1984 tarihinde, 100 kişi kapasiteli olarak kurulmuştur. İki katlı bir binadan oluşmaktadır. Alt katta 11 ve üst katta 6 olmak üzere toplam 17 adet lavabolu ve banyolu oda mevcuttur. 1505 m2 kullanılabilir kapalı alana sahip olan misafirhanede sığınmacıların ortak olarak kullanabildikleri televizyon izleme odası, yemekhane, mutfak ve çamaşırhane bulunmaktadır.

Misafirhaneye mülteci ve sığınmacı kabulü Bakanlığın onayı ile yapılmakta olup, Misafirhane Amirliği her odaya kaç kişi yerleşeceğini mülteci sayısına, aile cinsiyet, yaş, din, sosyal durum ve oda sayısına göre düzenlemektedir. Küçük çocuğu olanlara her çocuk için bir ek yatak, annenin yakın ilgi ve bakımını gerektirecek çağı aşmış çocukları olan aileler için ayrı bir ek oda verilebilmektedir.

Mülteci Misafirhanesine ziyaretçi kabulü yapılmayıp, misafirhaneyi ziyaret edecek Türk ve yabancı heyetler konusunda İçişleri Bakanlığının talimatları çerçevesinde hareket edilmektedir. Bu çerçevede 03/04 Haziran 2009 tarihinde BMMYK'da görevli bir şahıs ile 10 Haziran 2009 tarihinde Avrupa Komisyonu Türkiye temsilciliğinde

görevli Baş Katip İçişleri Bakanlığını talimatları doğrultusunda Mülteci Misafirhanesini ziyaret ederek misafirhanede ikamet eden yabancılar ile görüşmüş ve görevliler ile bilgi alışverişinde bulunmuşlardır.

İçişleri Bakanlığı tarafından Yozgat iline yerleştirilen İltica-Sığınma Başvuru sahiplerine, sığınma prosedürü, başvuru sahibinin yükümlülükleri ve hakları konusunda kendi dillerinde ve tercüman eşliğinde tebliğ yapılmaktadır.

Sığınmacı yada sığınma statüsü tetkik edilen yabancılar Ülkemizde kaldıkları müddetçe ikamet bedellerini ödemek durumundadırlar. Ancak ikamet bedellerini ödeyecek maddi durumlarının olmadığını beyan eden yabancılar hakkında tahkikat yapılmakta, tahkikat neticesinde maddi durumu iyi olmadığı tespit edilen serbestte ikamet eden yabancılar ile Yozgat mülteci misafirhanesinde ikamet eden yabancıların tamamının ikamet tezkereleri 492 Sayılı Harçlar Kanununun 88 inci maddesi gereği Valilik Makamının olurları ile harçsız olarak tanzim edilmektedir. İnceleme tarihi itibariyle Yozgat ilinde otuzbeş (35) yabancının ikamet tezkereleri harçsız olarak düzenlenmiştir.

Sığınmacıların yatakları 15 günde bir havalandırılarak, yırtılmış, eskimiş olan çarşaflar yenilenerek, yatak çarşafları düzenli olarak yıkanmakta veya yenilenmektedir.

Sığınmacıların odalarının temizliği, temizlik malzemeleri misafirhanece karşılanmak üzere kendileri tarafından yapılmakta olup, ortak kullanım alanları olan yemekhane, koridor v.b yerlerin temizliği her gün yardımcı hizmetli personel tarafından yapılmaktadır.

Sığınmacılara her gün şehir içi çarşı izinlerinin yanında ihtiyaç duymaları halinde Valilik olurları ile 15 güne kadar il dışı seyahat izni verilebilmektedir.

Sığınmacılara giderleri genel bütçeden karşılanmak üzere 2010 yılında kişi başına tahsis edilmiş günlük 5,25 TL ödenek ile sabah kahvaltısı, öğle ve akşam yemekleri tabldot usulüne göre verilmektedir.

Misafirhanede kalanların ortak kullanımı için 2'şer adet buzdolabı ve çamaşır makinesi bulunmakta olup, banyo ihtiyaçlarının karşılanması için sıcak su verilmektedir.

Misafirhanede kalan yabancılar, ilimizde bulunan sinema, tiyatro ve sirk gibi sosyal etkinliklerden zaman zaman ücretsiz olarak faydalandırılmakta, müzik korosu ve tiyatro topluluklarına katılımları özendirilmektedir. Misafirhanede ikamet eden ve öğretim cağına gelmiş 5 çocuk ilköğretime devam etmektedir

Misafirlerin giyecek ve diğer temel ihtiyaçları, başta Yozgat ili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı olmak üzere ilde ve Ülkemizde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarınca da karşılanmaktadır.

Misafirlerin statülerine bakılmaksızın hastane muayene ücretleri ve yatarak tedavi masrafları ile ilaç giderleri İl Sağlık Müdürlüğü ile Sosyal Yardımlaşma Vakfından karşılanmaktadır.

Misafirhane Büro Amirliğinde halen; 1(bir) Başkomiser, 8 (sekiz) Polis Memuru,1 (bir) Bekçi 1(bir) Teknisyen Yardımcısı, 1(bir) İşçi görev yapmaktadır. Misafirhanede görev yapan personel; insan hakları, mülteci ve sığınmacıların kim olduğu, tarafsızlık, güven vermesi gerektiği, gizliliğin önemi, tercümanla çalışma teknikleri, yasal hakların anlatılması gibi konularda bilgilendirilmektedir.

Misafirhanede 18.01.2010 tarihi itibariyle; İçişleri Bakanlığınca yerleştirilen tamamı sığınma statüsü tetkik edilen yabancı statüsünde toplam 26 misafir barındırılmaktadır.

Mülteci Misafirhanesi giderleri için genel bütçeden; 2007 yılında 146.233 TL., 2008 yılında 131.177 TL., ve 2009 yılında 133,839 TL harcanmıştır.

Yozgat Sosyal Yardımlaşma Vakfınca misafirhanede ikamet eden yabancıların tedavi masrafları karşılanmakta ve bireysel ihtiyaçlarını karşılamaları için maddi yardımda bulunulmaktadır. 2007 yılında 16.870 TL, 2008 yılında 32.892 TL ve 2009 yılında 26.829 TL tutarında yardım yapılmıştır." Şeklinde bilgi ve beyanda bulunmuşlardır.

III.4.2. Kampta Bulunan Kişilerle Yapılan Görüşmeler

III.4.2. 1. Hamit bey kendisi ile yapılan görüşmede,

"2,5 yıldır burada kalmaktayım. Polisler bize yardımcı oluyorlar. Yemekler bazen iyi olmuyor. İş sıkıntımız var. Sabah saat 08 den 17 ye kadar serbest oluyoruz. Bu süre içinde iş arıyoruz ama bulamıyoruz. Halk da bize iş bulma konusunda yardımcı olmalıdır. Halk bize iş bulmak istiyor ama onlarında imkânları belli. Sağlık konusunda valilik bizlere yardımcı oluyor. İlaç parasını veriyorlar. BMMYK den sığınma talebimizin kabulünü bekliyoruz. ABD ye yerleştirilmek istiyoruz. Türkiye'ye pasaportla girdik. Belli günlerde sıcak suya ulaşıyoruz." Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 2. Bayan Mensura kendisi ile yapılan görüşmede,

"Buraya Afyon'dan geldim. Akşam saat 17 de buraya gelmek zorundayım Merkez'de çay ocağında çalışıyorum. Ülkemdeki mezhep ayrımcılığından dolayı buradayım. Üçüncü bir güvenli ülkeye gitmek için bekliyorum. Sosyal hayat anlamında burada fazla bir şey yapamıyorum. "Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 3. Rahman bey kendisi ile yapılan görüşmede,

"Savaş nedeniyle buradayız. Türkiye'ye kaçak olarak geldik.

Gelmek için kaçakçılara para ödedik. Terziyim. Burada biraz çalıştım. İlaç paralarını 15 gün sonra verdikleri için zamanında alamıyoruz. Benim Meclis İnsan Hakları Komisyonuna bir başvurum var. BMYK de 3 yıldır dosyalarımız bekliyor. Bazılarının dosyaları 1 yılda sonuçlandırılıyor. Benim kanaatim bunun sebebi bizim Müslüman olmamız. Ailemin yarısı ABD de yaşıyor.

3,5 yıldır bu kamptayım. 5 yıldır Türkiye'deyim. 26 yıl ABD deydim çıkış yaptım tekrar ABD ye gidemedim. Ben yurtdışı edilmekten korkuyorum. BMMYK gittim benimle görüşmek istemiyorlar. SYDV na müracaat ettiğimde bana fazla yardımcı olmuyorlar. Okula giden çocuklarımın ihtiyaçlarını karşılayamıyorum. Çocuklarımın performans ödevlerini yapmaları için internetten yararlanmak istiyoruz. " Şeklinde ifadede bulunmuştur

III.4.2. 4. Muhammet bey kendisi ile yapılan görüşmede,

"11 yıldır Türkiye'deyim ve 8 yıldır da Yozgat'tayım. 2001 de BMMYK den kabul aldım, ancak 9 senedir İsveç'e yerleştirilmeyi bekliyorum.

Ben dışarıda serbest ikamet ediyorum. Bir kızım MS hastası onu Kanada'ya gönderdik. Kendisi 31 yaşında. Ben, eşim ve kızım 11 senedir buradayız. Devletten herhangi bir yardım alamıyorum. Yakınlarımdan yardım alıyorum. Çocuğum Anadolu Lisesinde okuyor. "Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 5. Halik bey Kendisi ile yapılan görüşmede,

"8 yıldır buradayım. Emniyetin tercümanlığını yapıyorum. İkamet harcı kişi başı 336 liradır. Çocuklardan %50 alınıyor. Dışarıdaki kalanlardan ikamet harcı alınıyor. Kampta kalanlardan harç alınmıyor. Harç miktarı fazladır ve ödemede güçlük çekiyoruz." Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 6. Melek isimli kız öğrenci ile yapılan görüşmede,

"İlköğretim öğrencisiyim sabah saat 8 de okula gidiyorum.12 de gelip öğle yemeğimi yiyorum. 17 de ödevlerim için internetten yararlanmak istiyorum ancak bu imkan burada yok. Özellikle performans ödevlerim için internet bağlantısına ihtiyaç duyuyorum. Yardımcı olunmasını istiyorum. Okuluma yürüyerek gidiyorum. Okuldaki arkadaşlarımla iyi anlaşıyorum. "Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 7. Melek'in annesi ile yapılan görüşmede,

"Kalp hastasıyım. Ülkemden çocuğumla birlikte kocamdan kaçtım. Ankara'ya gitmem gerekiyor. Yeterli param olmadığından tedavimi gerçekleştiremiyorum. Burada Can güvenliğimden korkuyorum. Sağlık nedeniyle korkuyorum.

Burada bulunan Rıza benim kızımın yolunu neden bana merhaba demiyorsun diye kesmiş. Bana küfretti. Ben bu durumu yönetime belirttim. Mahkemeye şikâyette bulundum. Bir hafta önce benim arkamdan takip ederek geldi.

Rıza bazı akşamlar sarhoş olarak buraya geliyor. Bu durumdan korkuyoruz. Bizi tehdit ediyor ve bize hakarette bulunuyor. Biz bu durumu yönetime ilettik kızım artık korkuyor, bu duruma bir çare bulunmalıdır." Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 8. Bekir bey kendisi ile yapılan görüşmede,

"3 yıldır bu kamptayım. Bize iyi davranıyorlar. Üçüncü bir güvenli ülkeye gitmek istiyoruz. Müraacatımız incelemede. ABD 8 aydır incelemede. Yardımcı olmanızı istiyorum. "Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 9. Rıza bey kendisi ile yapılan görüşmede,

"Ben 3,5 yıldır buradayım. Buraya her türlü adam geldi. Beni çok üzdüler. Bu durumu idareye bildirdim. Burada bazılarıyla tartıştım. Beni Sivas'a göndermek istiyorlar. Ben burada kalmak istiyorum. Benim burada bir çevrem var. İngilizce öğretmenliği yapıyorum. İlla bir yere gönderecekler ise Nevşehir'e göndersinler." Şeklinde ifadede bulunmuştur.

III.4.2. 10. Halit bey kendisi ile yapılan görüşmede,

"Ben yabancıların Tercümanı olarak Emniyete yardımcı oluyorum. Bize Emniyetin davranışı iyidir. İkamet harcından sıkıntılarımız var. Bizden 6 aylık olarak 336 lira isteniyor. Gelenler bunu ödeyecek durumda değiller. Ödeme imkânları olmadığı gibi bu kişilerin çalışmaları da yasak. 8 yıldır burada tercümanlık yapıyorum. Kişi başı belli bir ücret alıyorum.

BMMYK ne ve dışarı gidenlerden Rapor istiyorlar Her Rapor için hastanede 96 lira alıyorlar. Bu nedenle Ankara'ya BMMYK ne ve İl dışına gidenlerden rapor istemesinler veya bu parayı ödemeyelim." Şeklinde ifadede bulunmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YASADIŞI GÖÇMENLERİN ve SIĞINMACILARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

IV.1.1. Ankete Katılan Kişilerin Profili

Alt Komisyonumuzca İncelemelerde bulunulan, Yasadışı Göçmenlerin ve Sığınmacıların barındırıldıkları yerlerde bulunan kişilere gerek buraya gelmeden önceki aşamada gerek se burada bulundukları süre içerisinde karşılaştıkları bazı durumlarlailgili olarak kendilerine anket uygulanmış ve bu anketteki sorulara verdiklericevaplar değerlndirilmeye çalışılmıştır. Buna göre; Kendileriyle anket yapılan kişilerin profil dağılımı aşağıdaki gibidir.

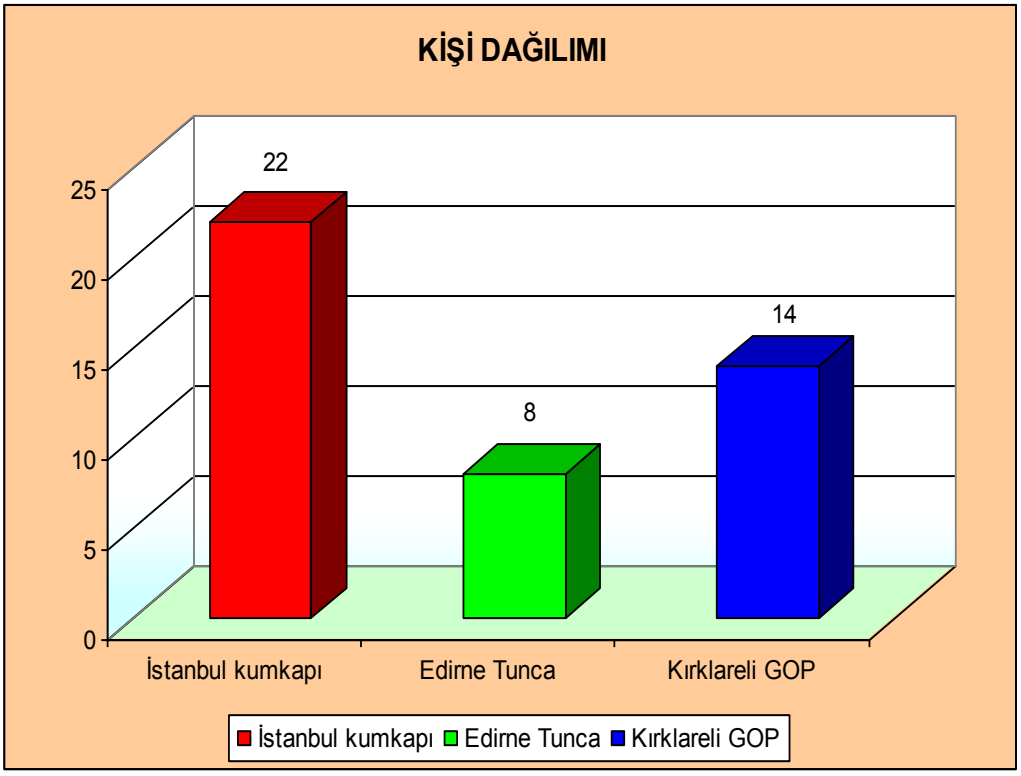

Görüşme yapılan 44 yasa dışı göçmenden 22'si İstanbul Kumkapı Misafirhanesi, 8'i Edirne Tunca Misafirhanesi ve geriye kalan 14'ü Kırklareli GOP Misafirhanesinde barınmaktadır.

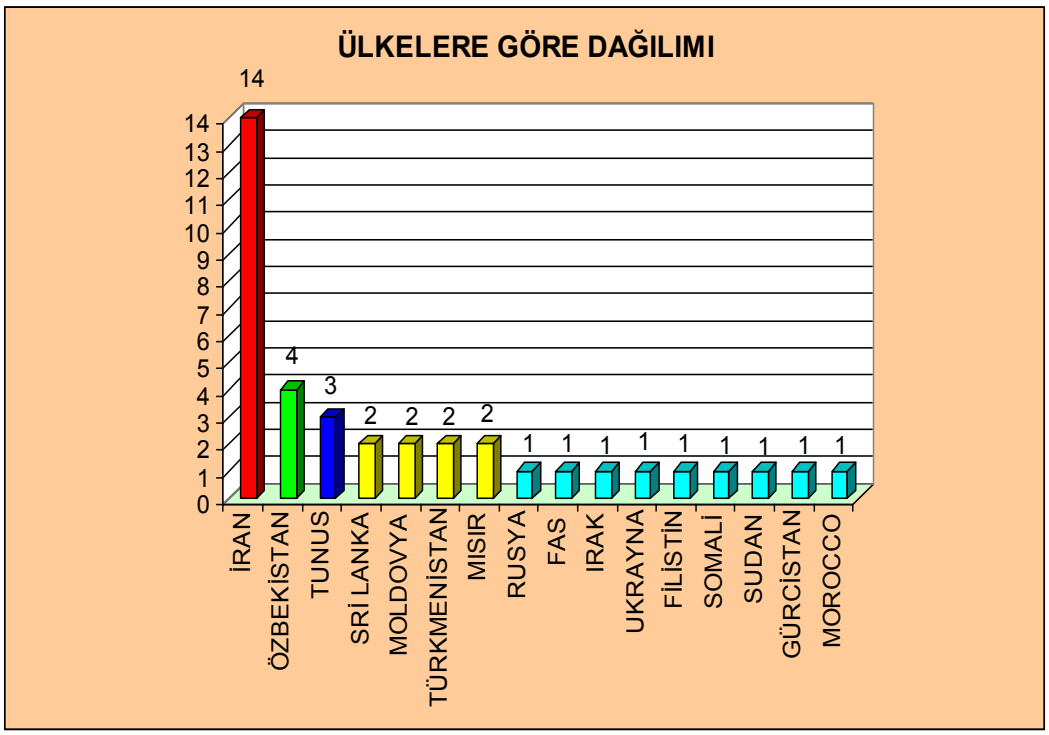

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin geldikleri ülkelere bakarsak 14 kişiyle İran'ın başı çektiğini söyleyebiliriz. Bunu 4 kişiyle Özbekistan ve 3 kişiyle Tunus takip etmektedir.

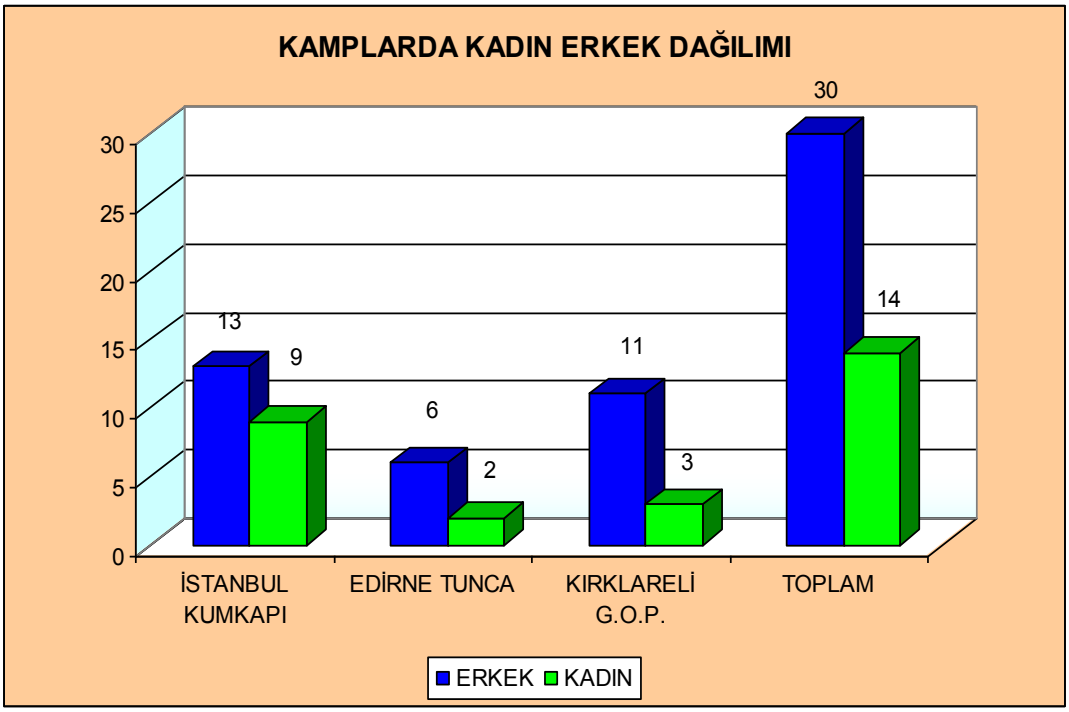

Görüşme yapılan 44 yasa dışı göçmenin 30'u erkek, 14'ü kadındır. İstanbul'da dağılım 6 erkek 9 kadın, Edirne'de 6 erkek 2 kadın ve Kırklareli'nde 11 erkek 3 kadın şeklindedir.

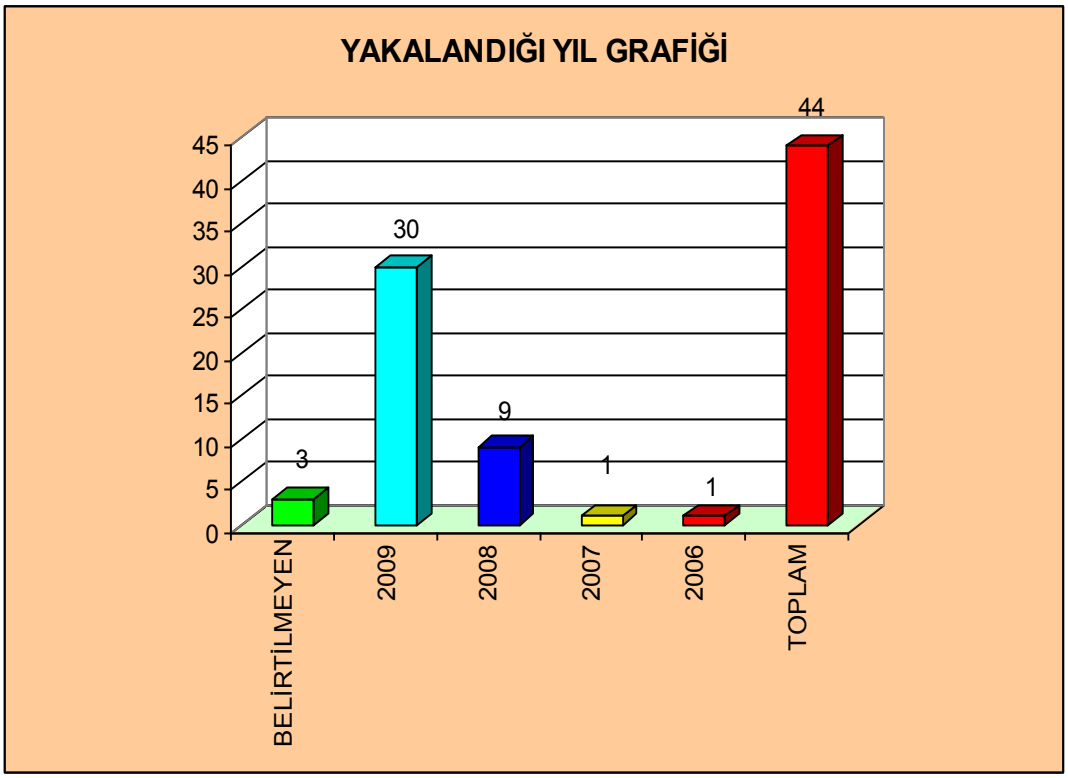

44 yasa dışı göçmenin 30'u 2009 yılında, 9'u 2008 yılında yakalanmıştır. 2007 ve 2006 yıllarında 1'er yasa dışı göçmen yakalanırken 3 yasa dışı göçmenin yakalanma tarihi belirtilmemiştir. Bu tablodan da anlaşılacağı gibi yasa dışı göçmenler yabancılar misafirhanelerinde yıllarca kalabilmektedirler.

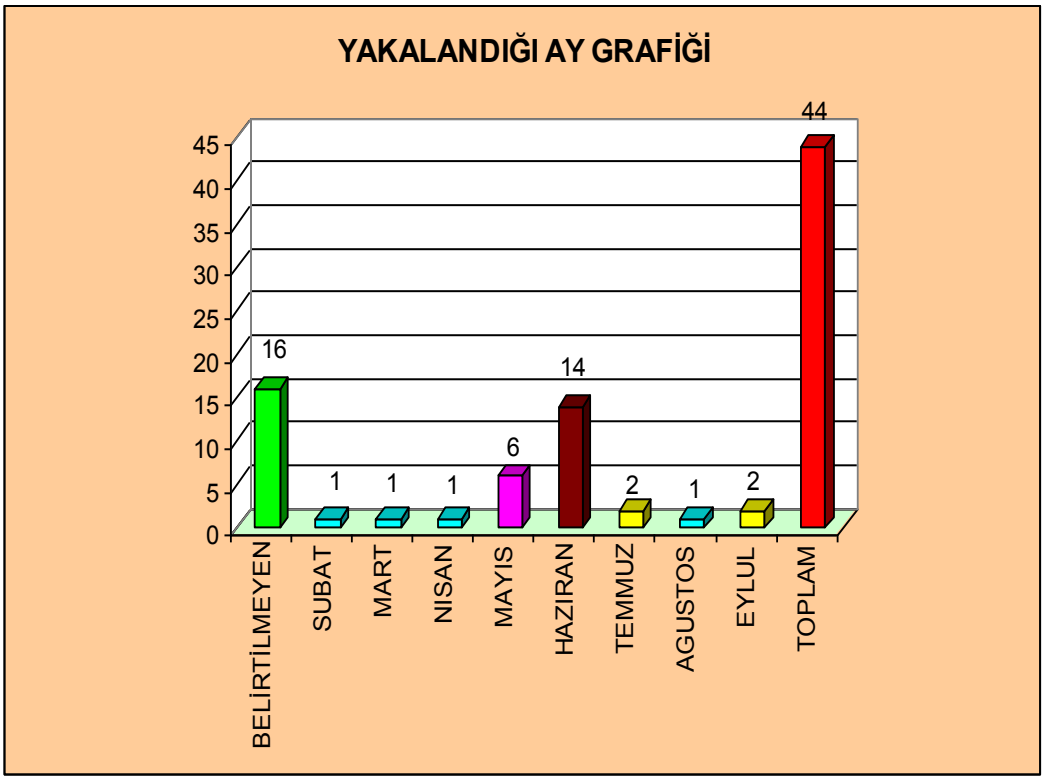

Aylara göre ayırım yaparsak en çok 14 kişiyle en çok yasa dışı göçmenin haziran ayında yakalandığını, bunu 6 kişiyle mayıs ayının takip ettiğini, temmuz ve eylül aylarında ise 2'şer kişinin yakalandığını söyleyebiliriz. 16 kişinin yakalandığı ay ise belirtilmemiştir.

IV.1.2-İltica Prosedürü ve İltica Başvuruları

Komisyonumuzca inceleme yapılan Merkezlerde bulunan kişilere, İltica prosedürü ve iltica başvuruları ile ilgili olarak yapılan ankette, Türkiye'de iltica prosedürüne erişim konusunda karşılaştıkları tavır ve uygulamalar yönelik sorulan sorular ve bu sorulara verilen cevapların dağılımı aşağıdaki gibidir.

SORU 1 Türkiye'de iltica prosedürüne erişim konusunda ciddi engellerle karşılaştım.

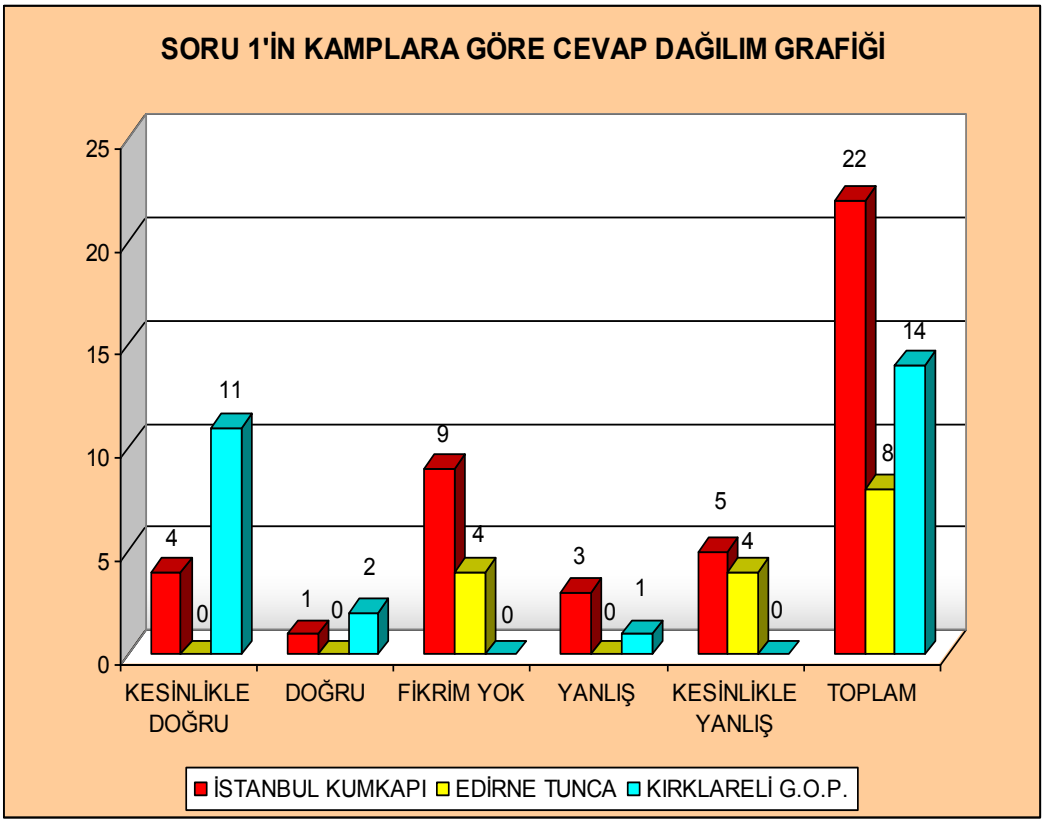

İstanbul'daki Kumkapı misafirhanesinde bulunan 22 göçmenin 4'ü Türkiye'de iltica prosedürüne erişim konusunda engellemelerin olduğu olgusunu kesinlikle doğru, 5'i kesinlikle yanlış olarak tanımlamıştır. 9 kişi ise bu konuda fikir belirtmemiştir. Kırklareli'ndeki misafirhaneye baktığımızda, kalan toplam 14 kişiden 11 gibi büyük bir çoğunluğu bu konuda engellemeler olduğunun kesin doğruluğundan yana olmuştur. Edirne'deki misafirhanede kalan 8 göçmenden 4'ü bu olguyu yalanlarken 4'ü fikrini belirtmemiştir.

SORU 1 Türkiye'de iltica prosedürüne erişim konusunda ciddi engellerle karşılaştım.

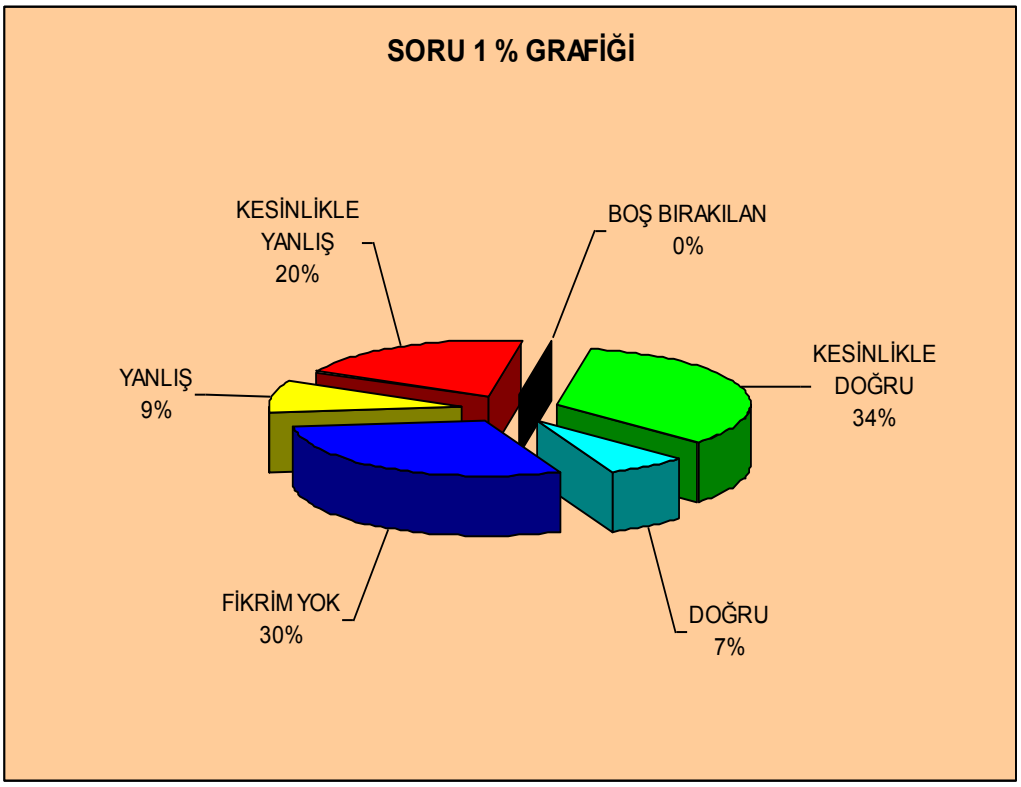

Grafiğin incelenmesinden de görüleceği gibi ankete katılanların % 41 i Türkiye'de iltica prosedürüne erişim konusunda ciddi engellerle karşılaştığını, %29'u ise herhangi bir engelle karşılaşmadığını belirtmişlerdir. Göçmenlerin %30 u bu konuda fikir belirtmek istememiştir.

Soru 2. Türkiye'deki iltica prosedürüne erişim konusunda görevliler bilgi vermedi ve iltica başvurularımızı işleme koymadı.

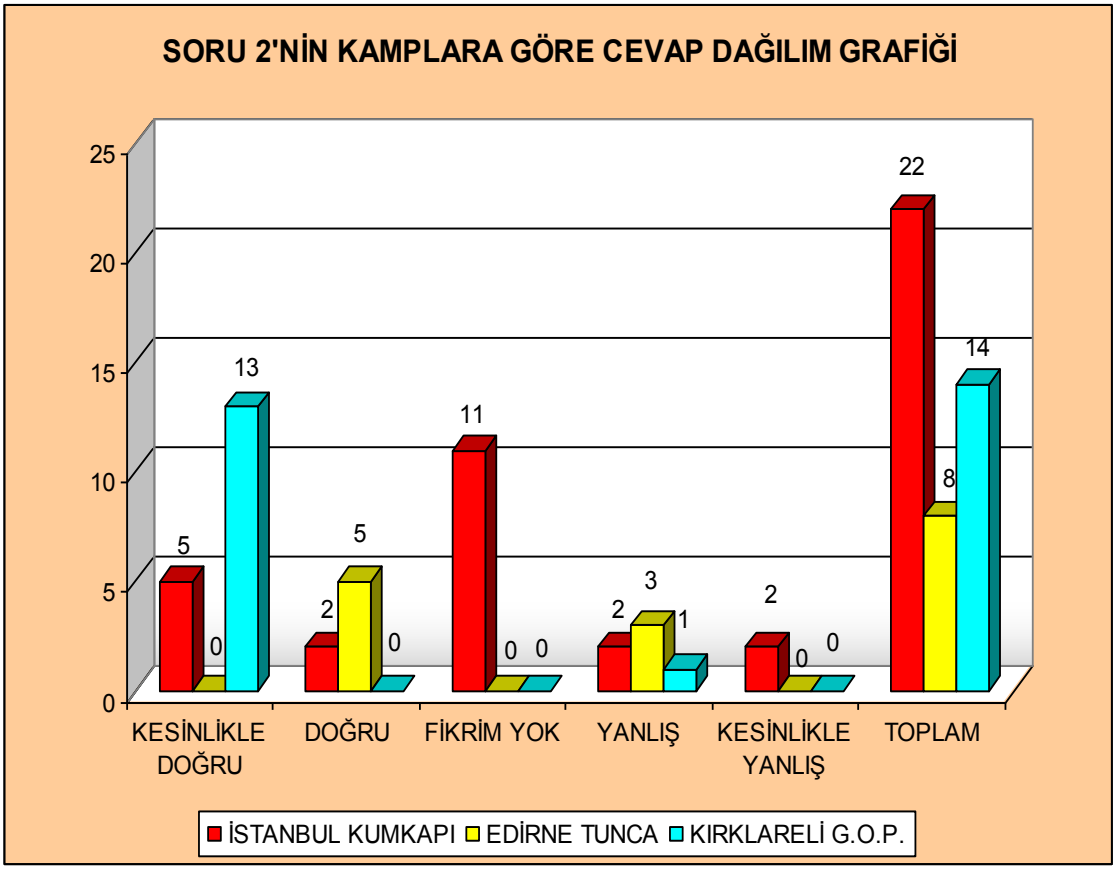

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan 11 yasa dışı göçmen bu olgunun kesin doğruluğunu kabul ederken, İstanbul'daki misafirhanede kalanlar için bu sayı 5'le sınırlı kalmış 11 kişilik büyük kesim bu konuda fikrini belirtmemiştir. Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerin 5'i bu savın doğru olduğu, 3'ü yanlış olduğu yönünde fikir belirtmiştir.

Soru 2. Türkiye'deki iltica prosedürüne erişim konusunda görevliler bilgi vermedi ve iltica başvurularımızı işleme koymadı.

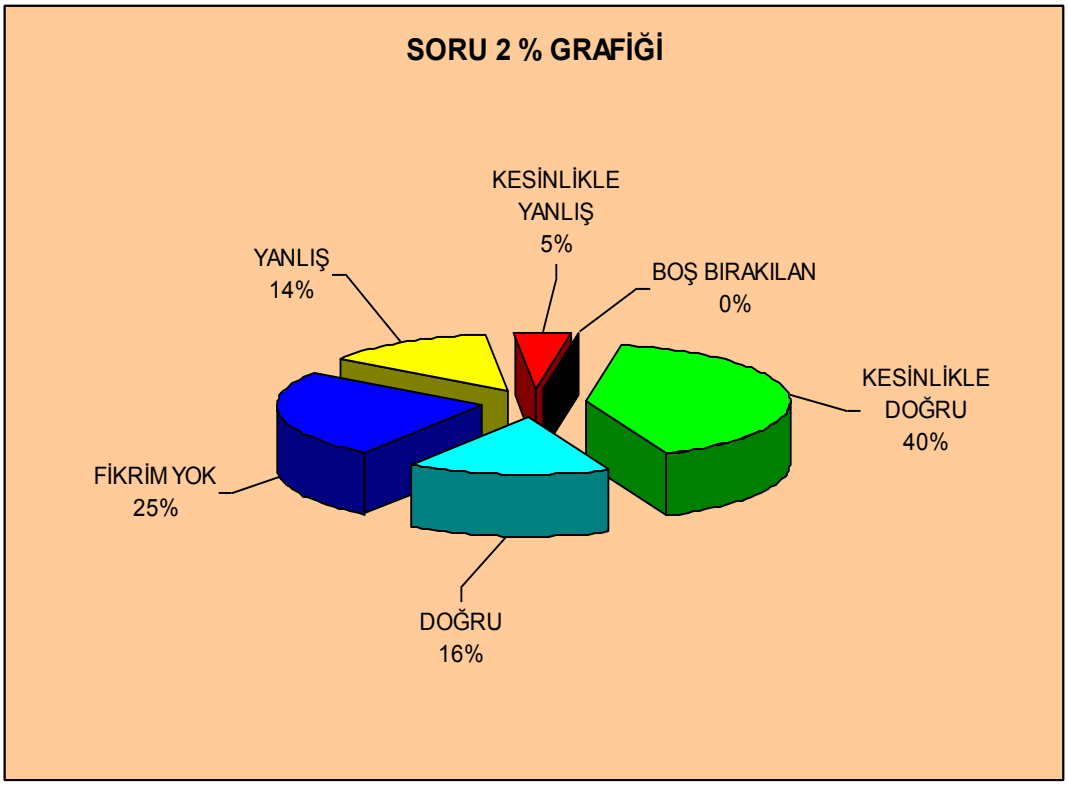

Göçmenlerin yaklaşık %56'sı iltica prosedürlerine erişim konusunda görevlilerin bilgi vermemesi ya da başvuruların işleme konmaması gibi engellemelerin doğruluğunu kabul ederken, %18'i bu görüşü yanlış bulmuş, %25'i fikir belirtmemiştir.

Soru 3. Türkiye'deki iltica prosedürüne ilişkin danışmanlık sunulmadı.

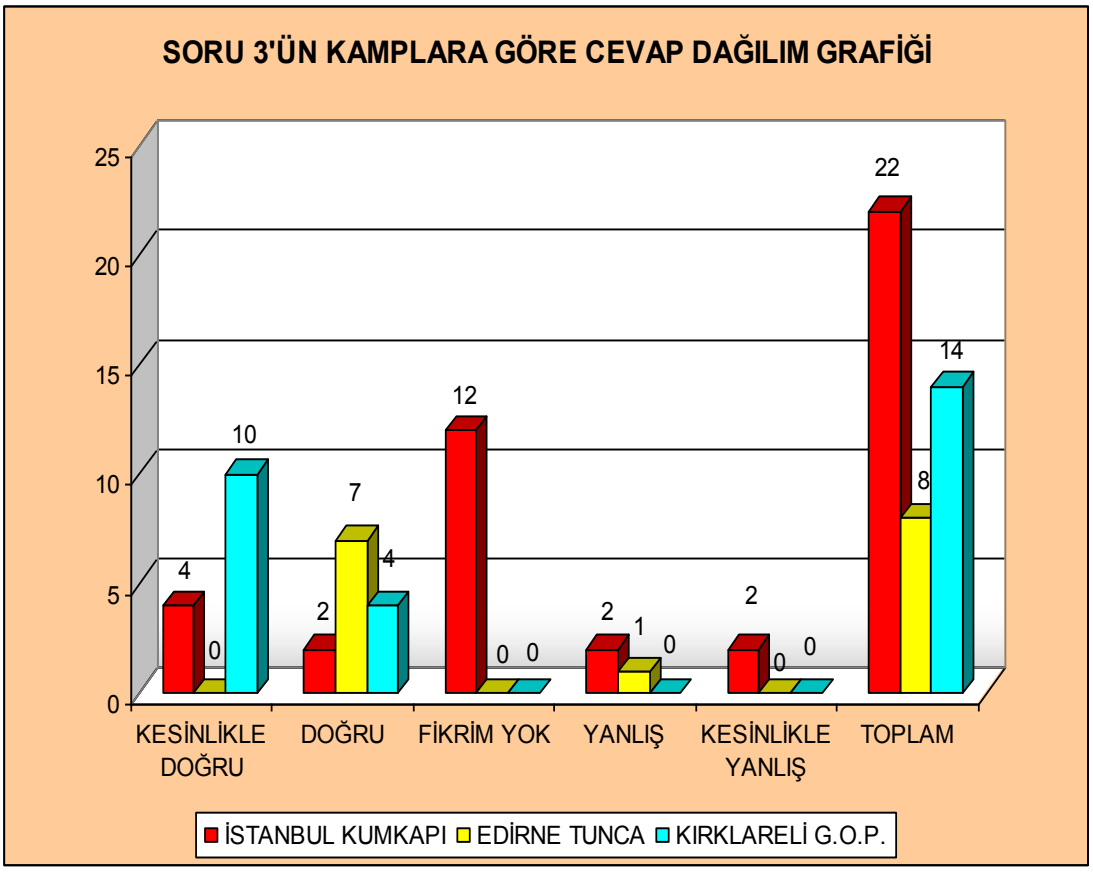

Kırklareli'nde ve Edirne'de bulunan misafirhanelerde kalan yasa dışı göçmenlerin yaklaşık olarak tamamı ve İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 6 sı Türkiye'deki iltica prosedürüne ilişkin danışmanlık sunulmadığı yönünde fikir belirtirken, toplamda 5 yasa dışı göçmen aksi yönde fikir belirtmiştir.

Soru 3. Türkiye'deki iltica prosedürüne ilişkin danışmanlık sunulmadı.

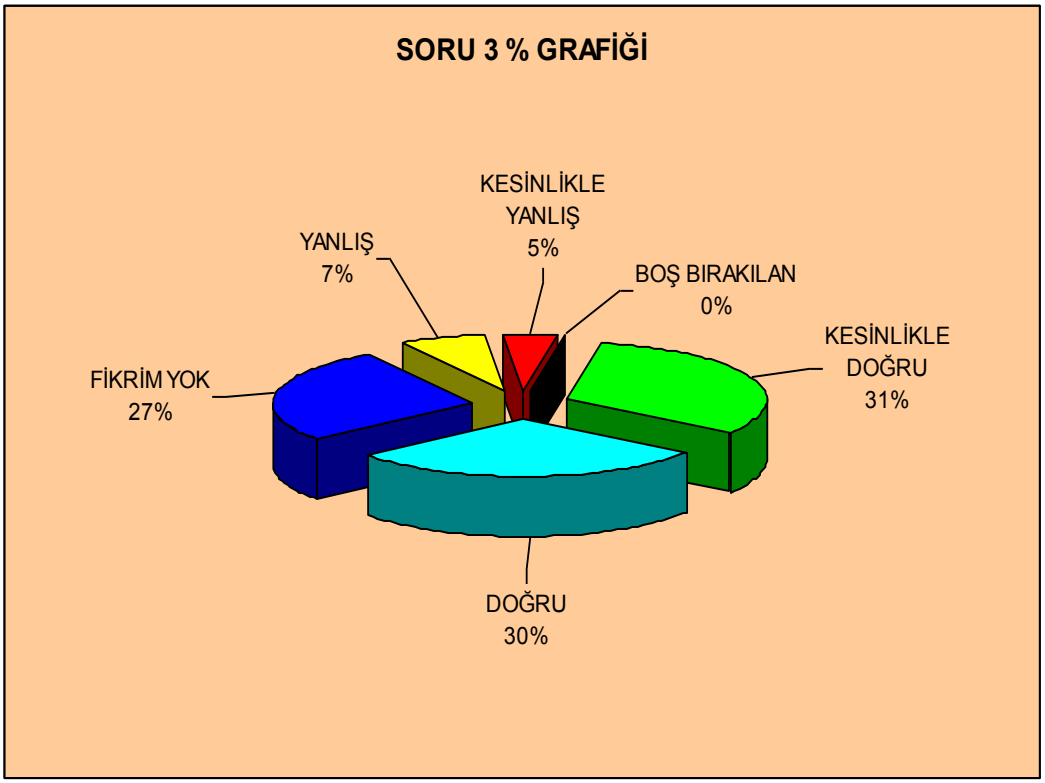

Görüşme yapılan göçmenlerin %61'i Türkiye'de iltica prosedürüne ilişkin danışmanlık sunulmadığını, %12'si danışmanlık sunulduğunu belirtmişlerdir. %27 lik bir kesim ise fikir belirtmemiştir.

Soru 4. Görevliler yazılı iltica başvurumu almayı reddetti.

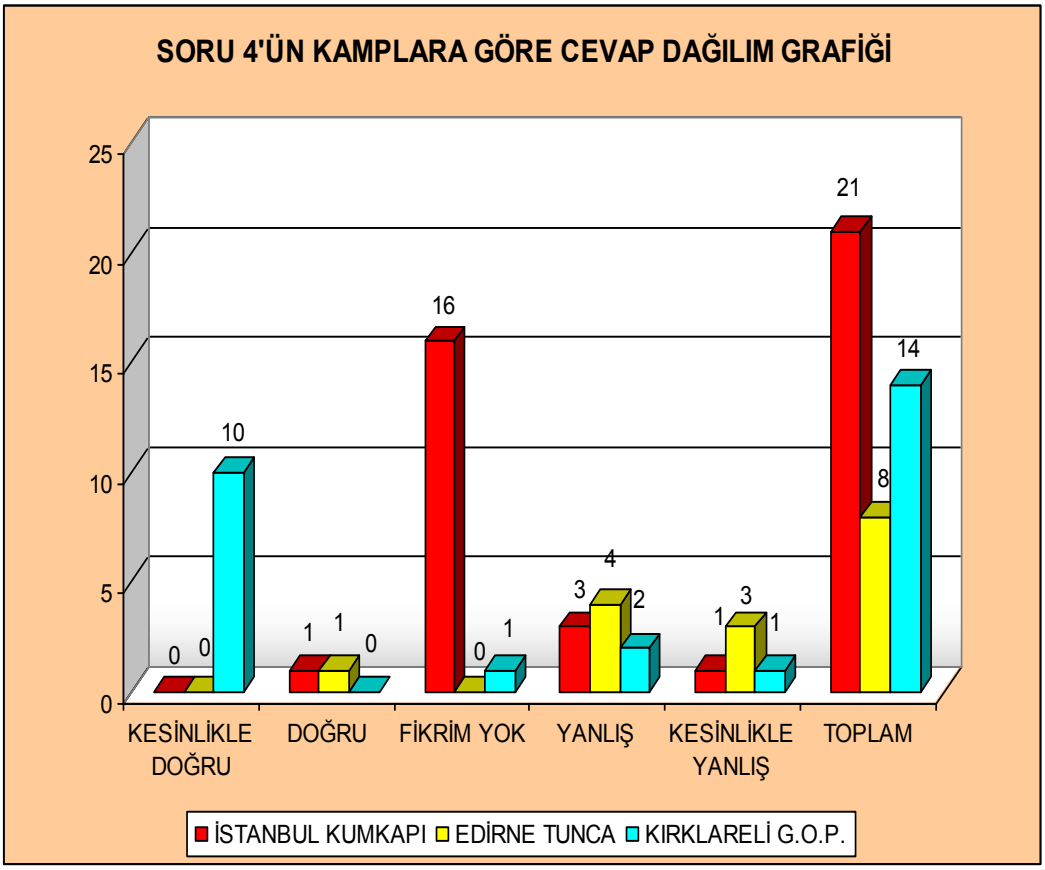

İstanbul'daki Kumkapı misafirhanesinde kalanların neredeyse tamamı fikir belirtmekten kaçınmıştır. Kırklareli'ndeki misafirhanesinde kalan yasa dışı göçmenlerin çoğunluğu misafirhane görevlilerinin yazılı iltica başvurularını almayı red ettiklerini, Edirne'de kalan yasa dışı göçmenlerin ise bu konuda herhangi bir problem yaşamadıkları yönünde fikir belirttiğini görebiliriz.

Soru 4. Görevliler yazılı iltica başvurumu almayı reddetti.

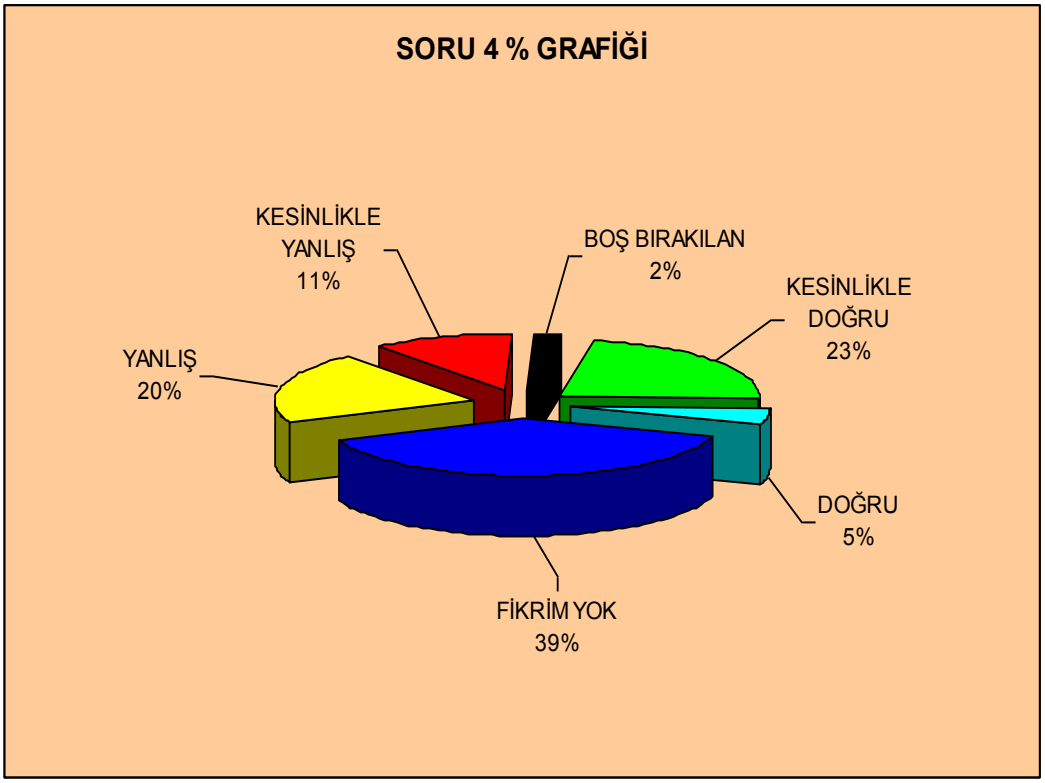

Görüşülen yasa dışı göçmenlerin %28'i görevlilerin yazılı iltica başvurularını almayı reddettiği yönünde, %31'i ise bu durumun yaşanmadığı yönünde fikir belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %39'u ise fikir belirtmek istememiştir.

Soru 5. Görevliler iltica prosedürleriyle ilgili olarak yanıltıcı ya da yanlış bilgi verdi.

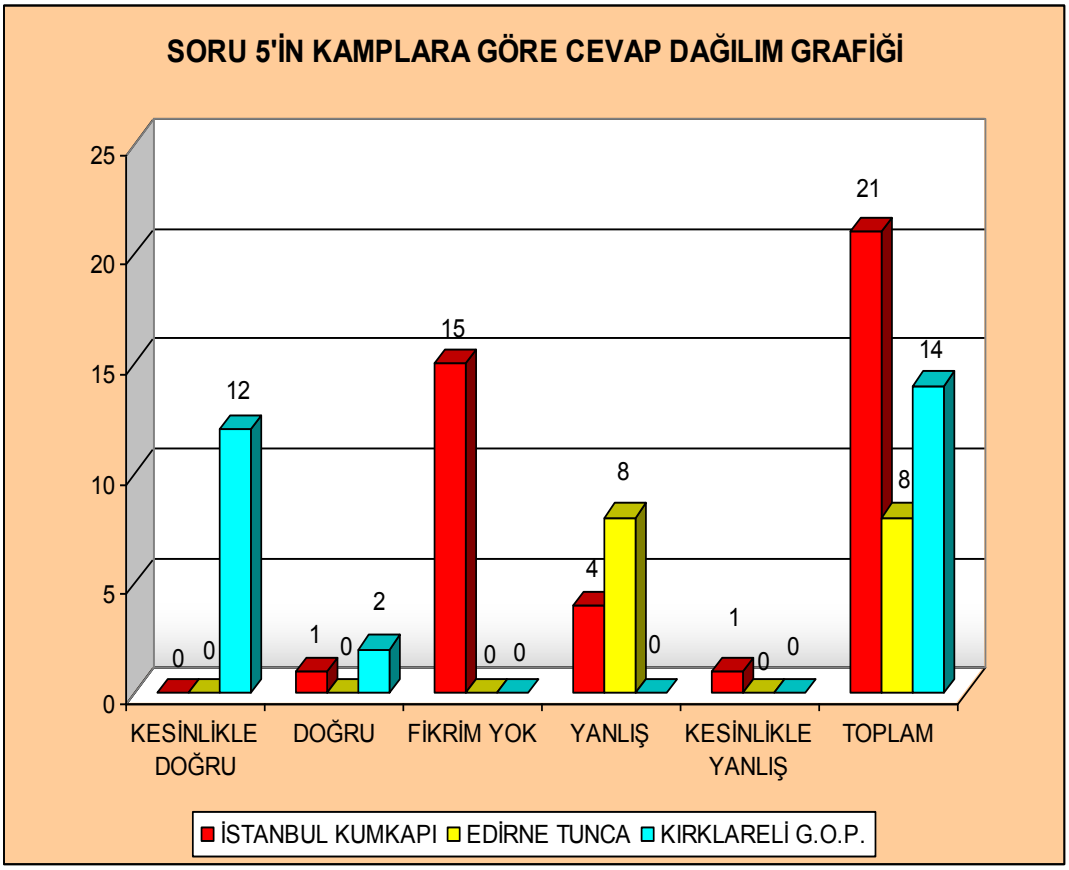

Cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda Kırklareli'nde kalan yasa dışı göçmenlerin tamamı misafirhane görevlilerinin iltica prosedürleriyle ilgili olarak yanıltıcı ya da yanlış bilgi verdiğini, Edirne'de kalanların tamamı ile İstanbul Kumkapı'da kalan bir grubun ise bu durumun yaşanmadığı yönünde fikir belirttiklerini görebiliriz. Kumkapı'da kalanların büyük çoğunluğu bu konuda fikir belirtmekten kaçınmıştır.

Soru 5. Görevliler iltica prosedürleriyle ilgili olarak yanıltıcı ya da yanlış bilgi verdi.

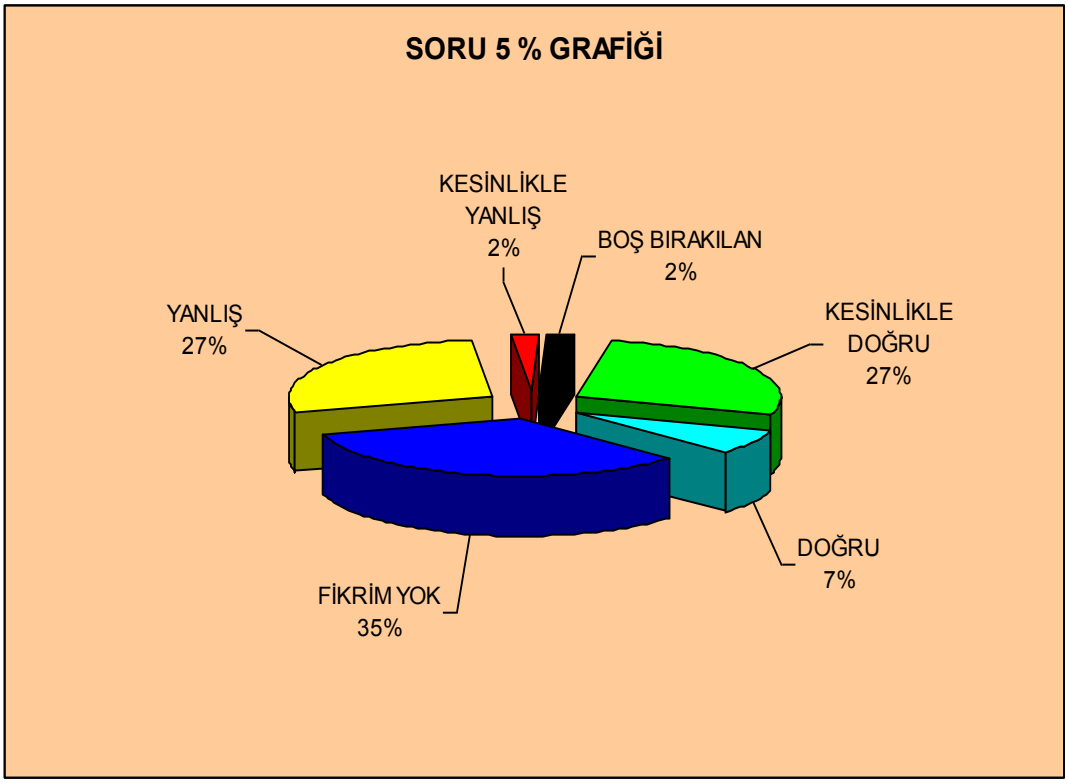

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %34'ü misafirhane görevlilerinin iltica prosedürüyle ilgili yanlış ya da yanıltıcı bilgi verdiğini, %29'u ise böyle bir durumun yaşanmadığını ifade etmiştir. %35'i bu konuda fikir belirtmezken, %2'si bu soruyu cevaplamamıştır.

İltica prosedürüne erişim konusunda Ülkemizde bir sıkıntının olmadığını, kolluk güçlerinin bu konuda göçmenlere yeterince yardımcı olduğunu, göçmenleri bilgilendirdiğini ve başvurularını işleme koyduğunu söylemek fazla iyimser bir görüş olacaktır.

1951 Cenevre Sözleşmesi'nin iltica ve sığınma hakkını düzenleyen hükümleri uyarınca iltica talebinde bulunan kişilerin devletlerin koruması altında bulunmaları gerekmektedir. Türkiye, sözleşmeye taraf bir ülke olarak yasadışı yollardan ülkeye giriş yapan Avrupalı yabancı uyruklu kişilerin iltica başvurusu hakkını tanımaktadır. Yine Türkiye, 1951 Sözleşmesine koymuş olduğu coğrafi kısıtlama nedeniyle iltica hakkı tanımadığı Avrupa dışından gelen ve çoğunluğunu Doğusundaki Asya Ülke vatandaşları ile Afrika ülkerinin vatandaşlarından olan kişilere karşı da, 1994 tarihli "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve

Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" in 4 üncü maddesi gereğince "sığınma" hakkı tanımaktadır.

Mülteci ve sığınma arayan göçmenlerin gerek uluslararası sözleşmeler gerekse ulusal mevzuatımızca tanınan İltica prosedürüne erişim konusunda kendisine yetki ve görev verilen kurum ve kişiler Ülkemizdeki iltica, sığınma prosedürü konusunda göçmenleri yeterince bilgilendirmeli ve onların iltica veya sığınma taleplerini alarak yardımcı olmalıdır. Mülteci ve sığınmacıların genel olarak yasadışı yollardan ülkeye giriş yapıyor olmaları ve durumlarını gösteren herhangi bir belgeye sahip bulunmamaları, sığınma prosedüründen yararlanmalarına engel olmamalı ve sığınma hakkı ve başvurusu ile ilgili tüm bilgiler uluslararası standartlara göre kendilerine verilmelidir.

IV.1.3-Yasa Dışı Göçmen Kamplarındaki Gözetim Koşulları

Komisyonumuzca inceleme yapılan Merkezlerde bulunan kişilere, Kamplarındaki Gözetim Koşulları ile ilgili olarak yapılan ankette, Türkiye'de bulunan Kamplarındaki Gözetim Koşullarına yönelik sorulan sorular ve bu sorulara verilen cevapların dağılımı aşağıdaki gibidir.

Soru 6 Yetkili makamlar gözetim altına alınma gerekçeleri ile süresini bildirilmedi.

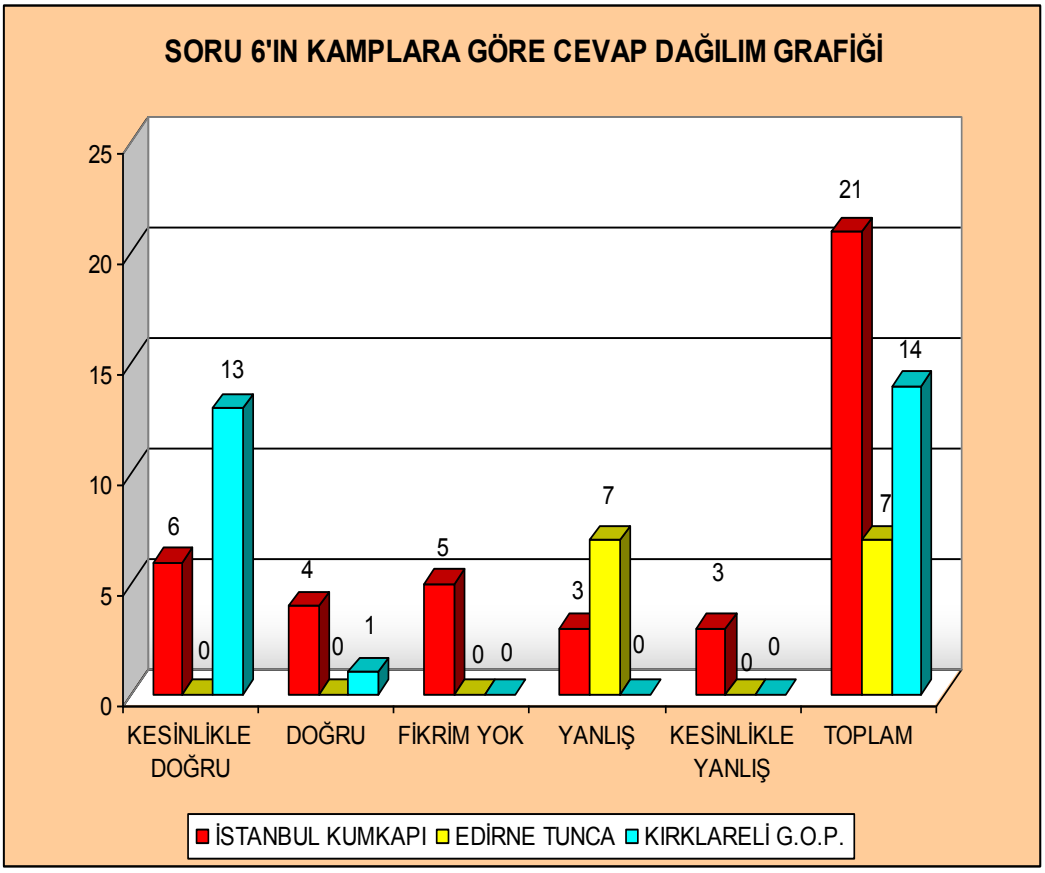

Kırklareli'nde kalan yasa dışı göçmenlerin tamamı yetkili makamların gözaltına alınma gerekçeleri ile misafirhanede kalacakları süre hakkında kendilerine bilgi verilmediğini, Edirne'de kalan yasa dışı göçmenlerin tamamı ise kendilerine bilgi verildiğini belirtmiştir. İstanbul Kumkapı misafirhanesinde kalanlardan 10 kişi kendilerine bilgi verilmediğini, 6 kişi kendilerine bilgi verildiğini belirtmişlerdir. İstanbul Kumkapı misafirhanesinde kalan 5 kişi ise bu konuda fikir belirtmekten kaçınmıştır.

Soru 6 Yetkili makamlar gözetim altına alınma gerekçeleri ile süresini bildirilmedi.

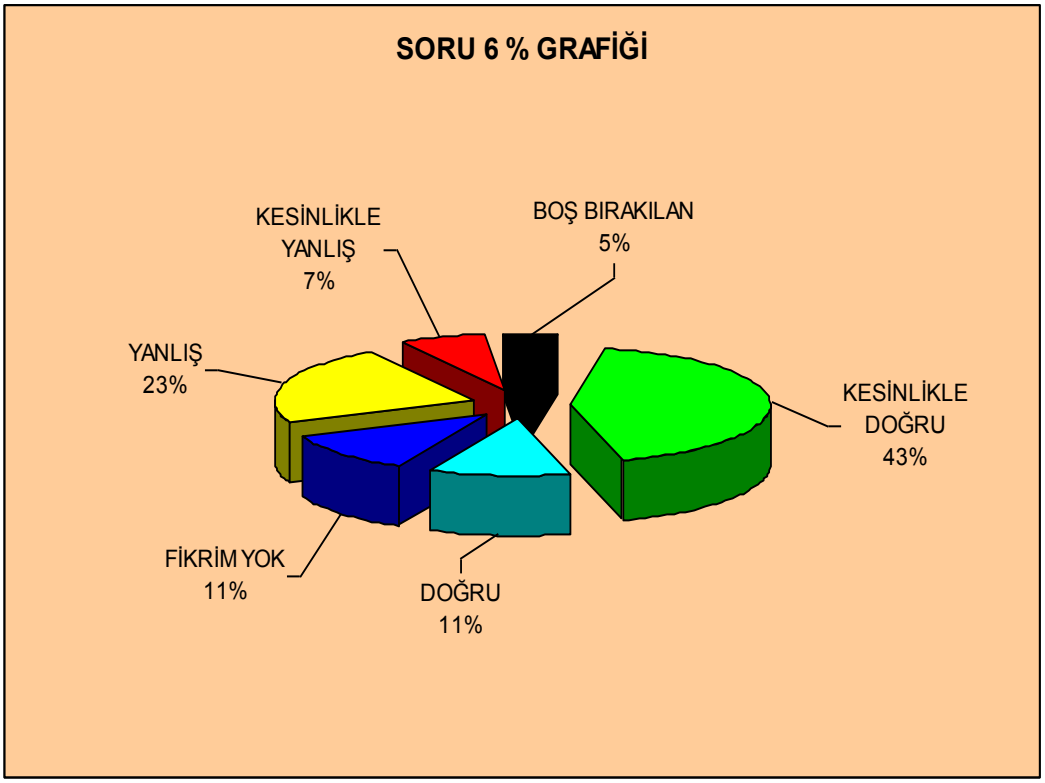

Yetkili makamların gözaltına alınma gerekçeleri ile misafirhanede kalacakları süre hakkında kendilerine bilgi verilip verilmediği sorusuna görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerden %54'ü bilgi verilmediğini, %30'luk kesim ise bilgi verildiğini belirtmişlerdir. %11'lik kesim fikir belirtmezken %5'i ise bu soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 7 Gözetim altına alınma gerekçeleri ve/veya süresinin yargı denetimine tabi olması hakkı ve hukuki danışmanlık hakkında bilgi verilmedi.

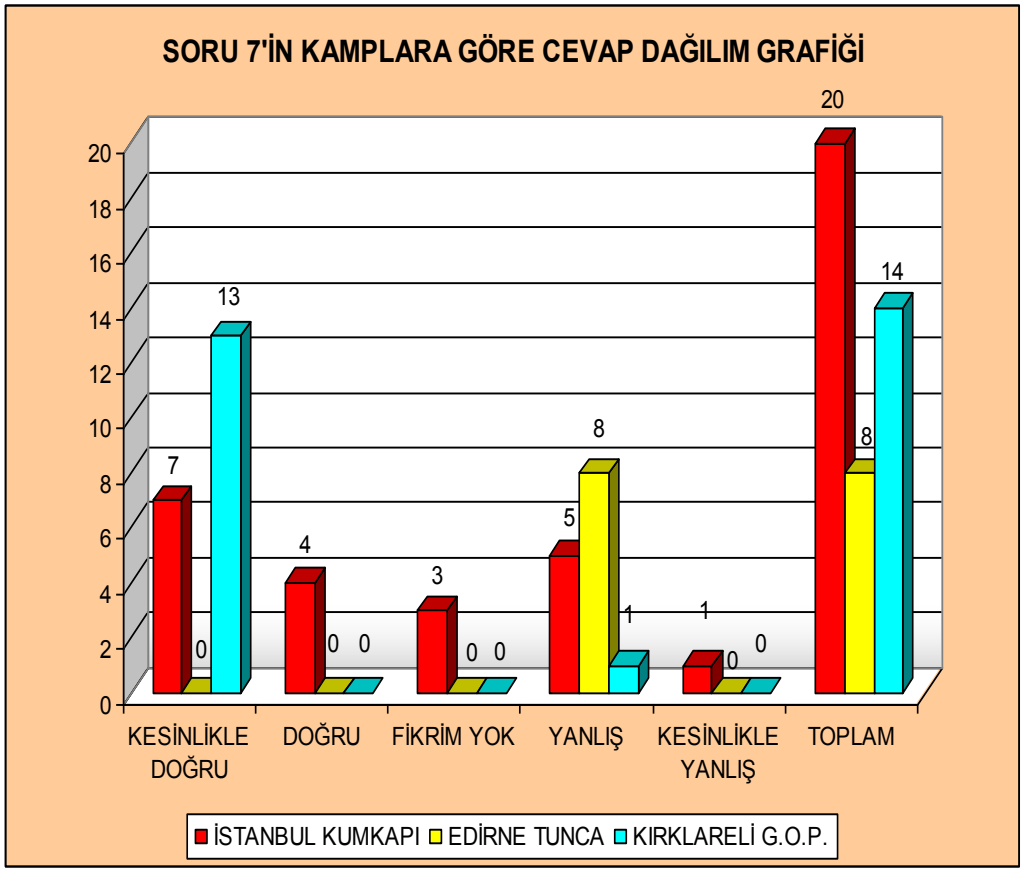

Gözetim altına alınma gerekçeleri ve/veya süresinin yargı denetimine tabi olması hakkı ve hukuki danışmanlık hakkında kendilerine bilgi verilip verilmediği sorusuna Kırklareli misafirhanesinde kalan yasa dışı göçmenlerin neredeyse tamamı bilgi verilmediği, Edirne'de kalan yasa dışı göçmenlerin tamamı ise kendilerine bilgi verildiğini belirtmişlerdir. İstanbul Kumkapı misafirhanesinde tutulan yasa dışı göçmenlerin büyük bölümünü oluşturan 11 kişi kendilerine bilgi verilmediğini, 6 kişi kendilerine bilgi verildiğini belirtirken 3 kişi fikir belirtmekten kaçınmıştır.

Soru 7 Gözetim altına alınma gerekçeleri ve/veya süresinin yargı denetimine tabi olması hakkı ve hukuki danışmanlık hakkında bilgi verilmedi.

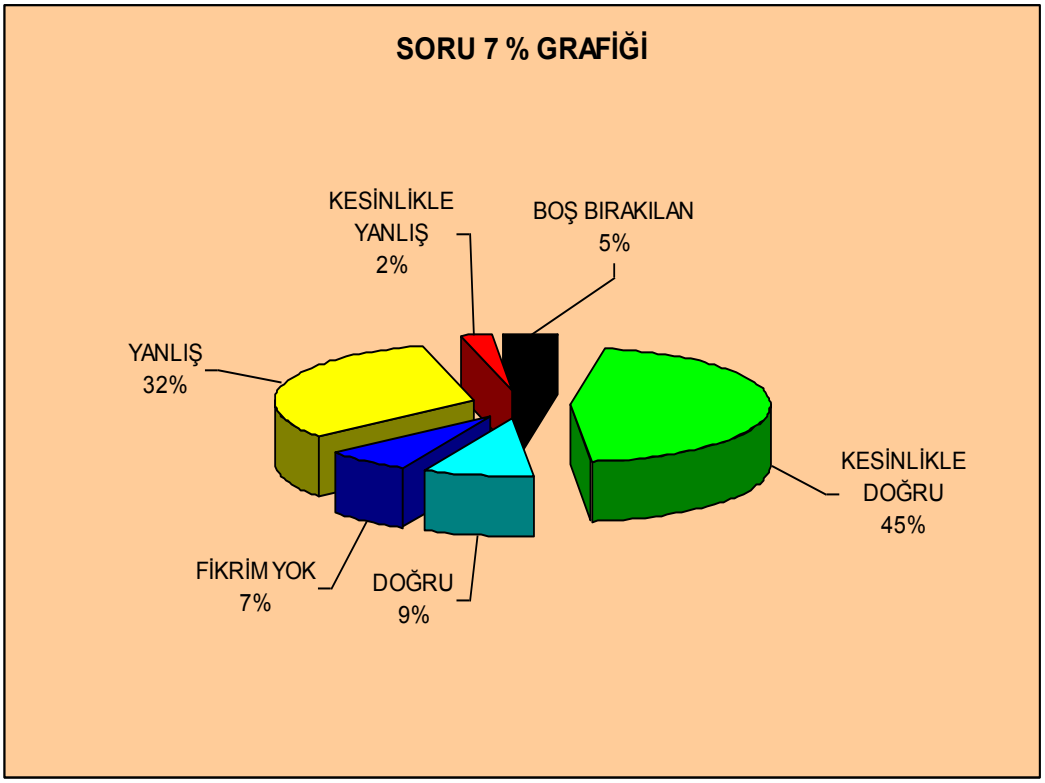

Gözetim altına alınma gerekçeleri ve/veya süresinin yargı denetimine tabi olması hakkı ve hukuki danışmanlık hakkında bilgi verilip verilmediği sorusuna yasa dışı göçmenlerin %54'lük kesimi bilgi verilmediğini, %34'ü ise kendilerine bilgi verildiğini belirtmişlerdir. %7'si fikir belirtmezken, geriye kalan %5'lik kesim bu soruyu cevaplamaktan kaçınmıştır.

Soru 8 Alıkonduğumuz yerin büyüklüğü yeterliydi.

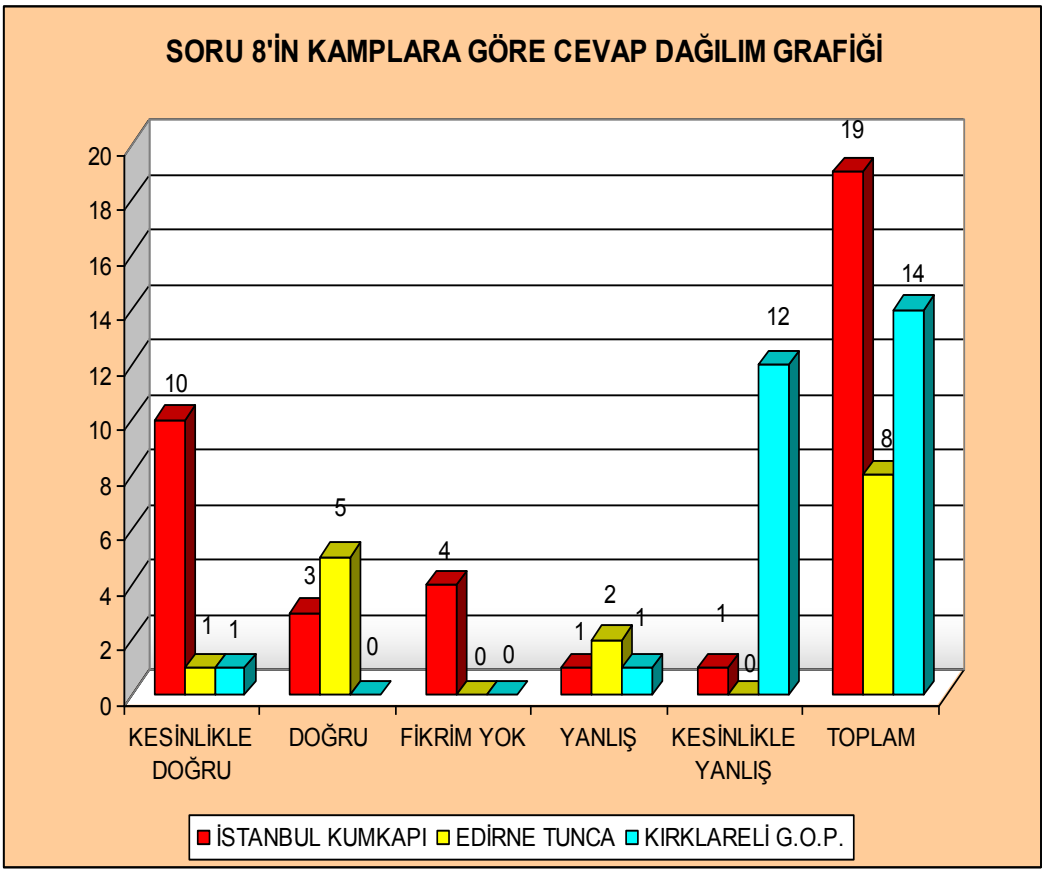

Yasa dışı göçmenlere alıkonuldukları yerin yeterli olup olmadığı sorulduğunda Kırklareli Misafirhanesinde tutulan yasa dışı göçmenlerin neredeyse tamamı *yeterli değil* cevabı verirken Edirne'de tutulan yasa dışı göçmenlerin çoğunluğunu oluşturan 6 kişi yeterli olduğunu, geriye kalan 2 kişi ise yeterli olmadığını belirtmiştir. İstanbul Kumkapı Misafirhanesinde kalan 19 yasa dışı göçmenden 4'ü bu konuda fikir belirtmezken, 13'ü alıkonulduğu yerin büyüklüğünün yeterli olduğunu, 2 yasa dışı göçmen ise yeterli olmadığını belirtmiştir.

Soru 8 Alıkonduğumuz yerin büyüklüğü yeterliydi

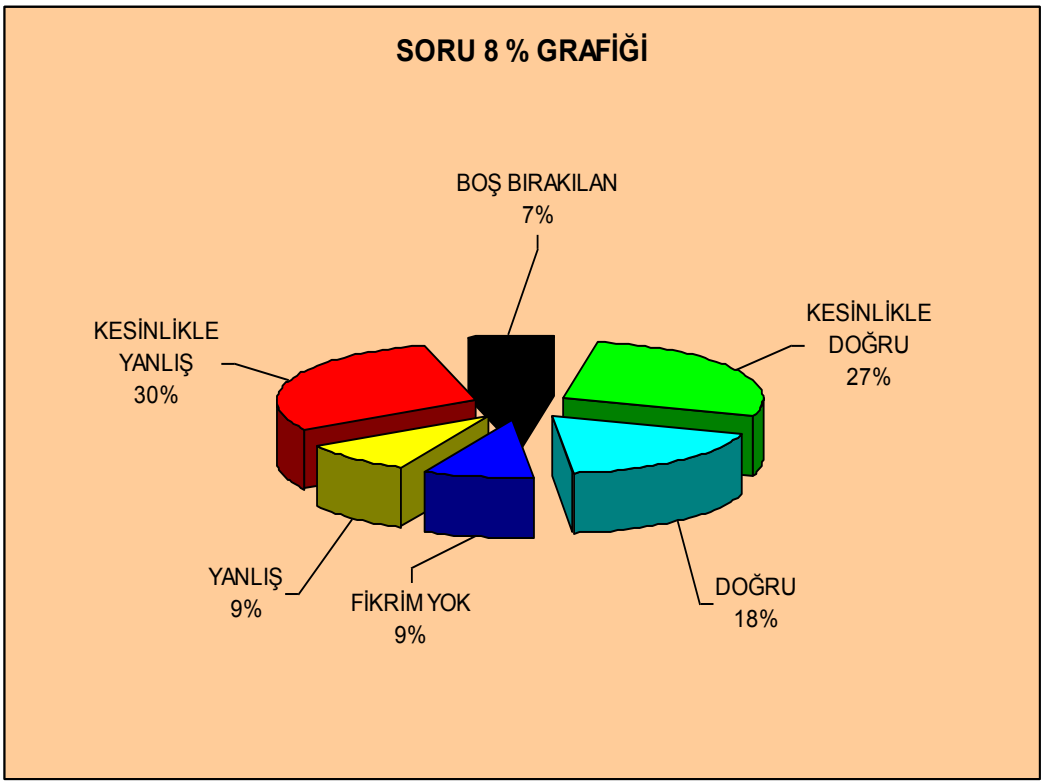

Yasa dışı göçmenlere alıkonuldukları yerin yeterli olup olmadığı sorusuna %45'i alıkonuldukları yerin büyüklüğünü yeterli bulduğunu, %39'unun ise tam aksini düşündüğünü, %9'unun ise fikir belirtmekten kaçındığını görüyoruz. Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %7'si de cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 9 Temiz su ve yeterli yiyeceğe erişiminiz sağlanmaktadır.

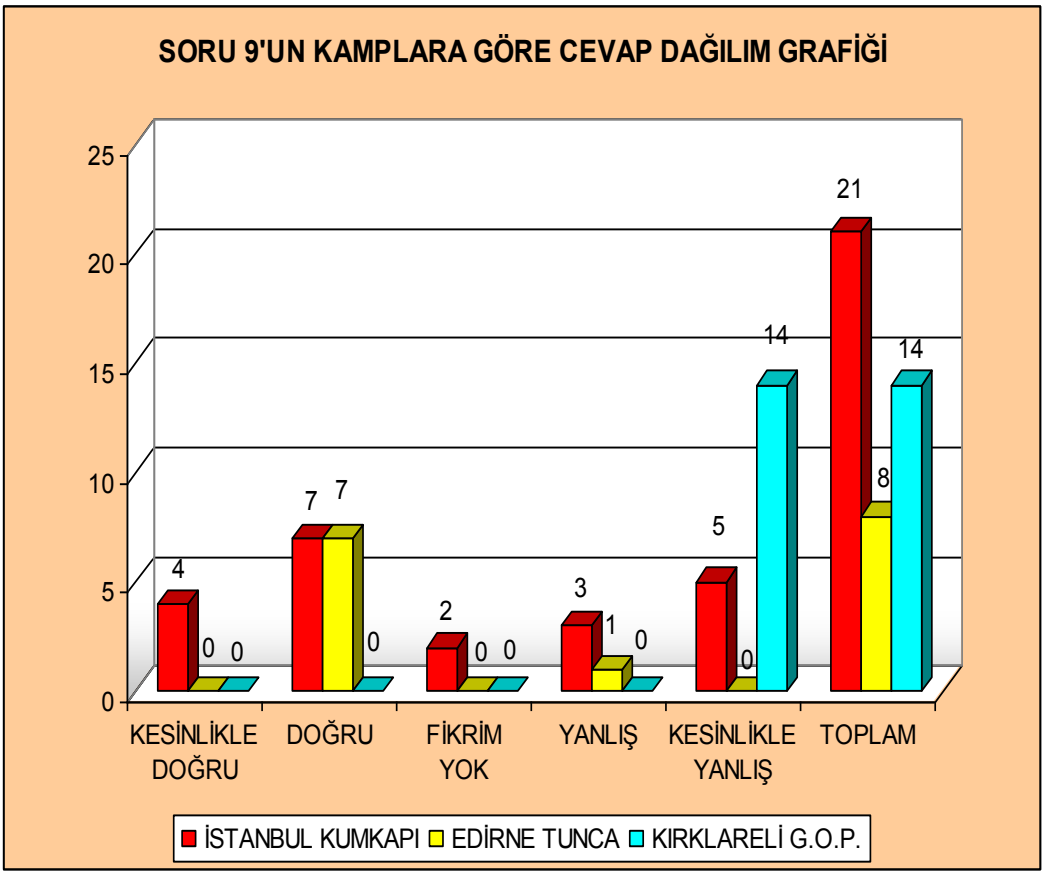

Temiz su ve yeterli yiyeceğin sağlanıp sağlanmadığı sorusuna Kırklareli misafirhanesinde kalan yasa dışı göçmenlerin tamamı sağlanmadığını, Edirne misafirhanesinde tutulanların tamamına yakınının sağlandığını belirtmişlerdir. İstanbul Kumkapı misafirhanesinde kalan yasa dışı göçmenlerden 11 kişi temiz su ve yeterli yiyeceğin sağlandığını, 8 kişi ise sağlanmadığını belirtmişlerdir. Kumkapı misafirhanesinden 2 kişi ise fikir belirtmekten kaçınmıştır.

Soru 9 Temiz su ve yeterli yiyeceğe erişiminiz sağlanmaktadır.

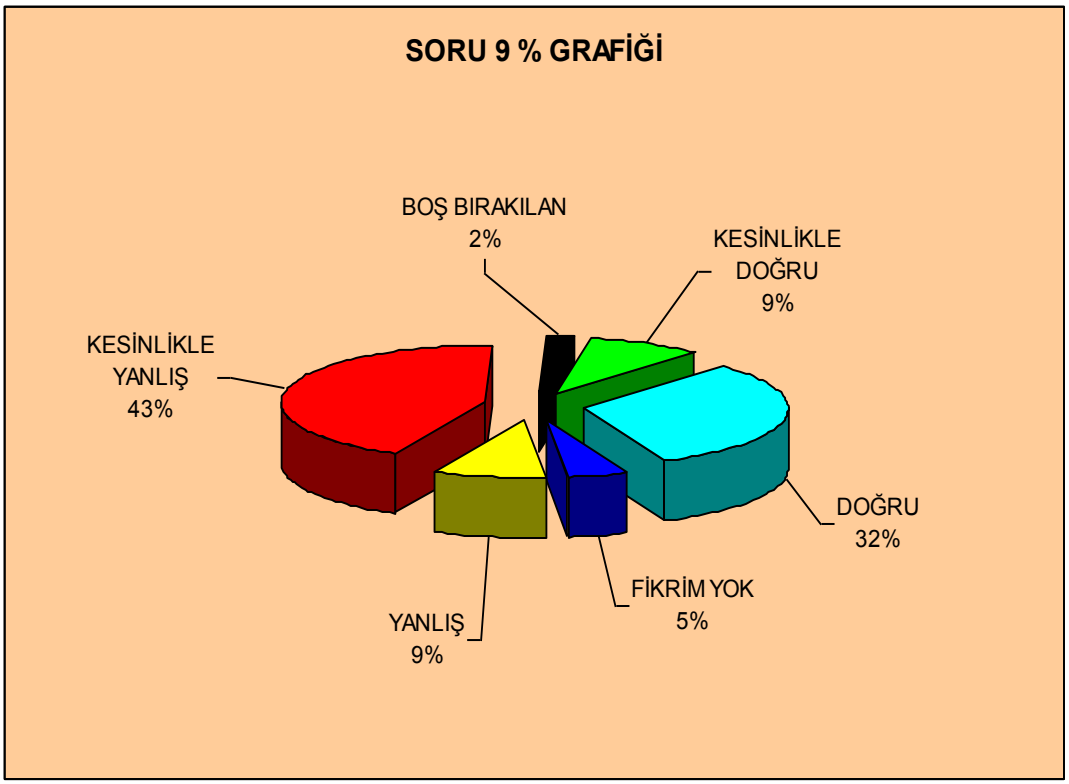

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %43'ü temiz su ve yeterli yiyeceğin sağlanmadığını, %41'i ise sağlandığını belirtmiştir. %5'i fikir belirtmek istemezken %9'u cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 10. Alıkonduğumuz yerlerdeki uyuma koşulları (yatak, yorgan ve battaniyeler) yeterliydi.

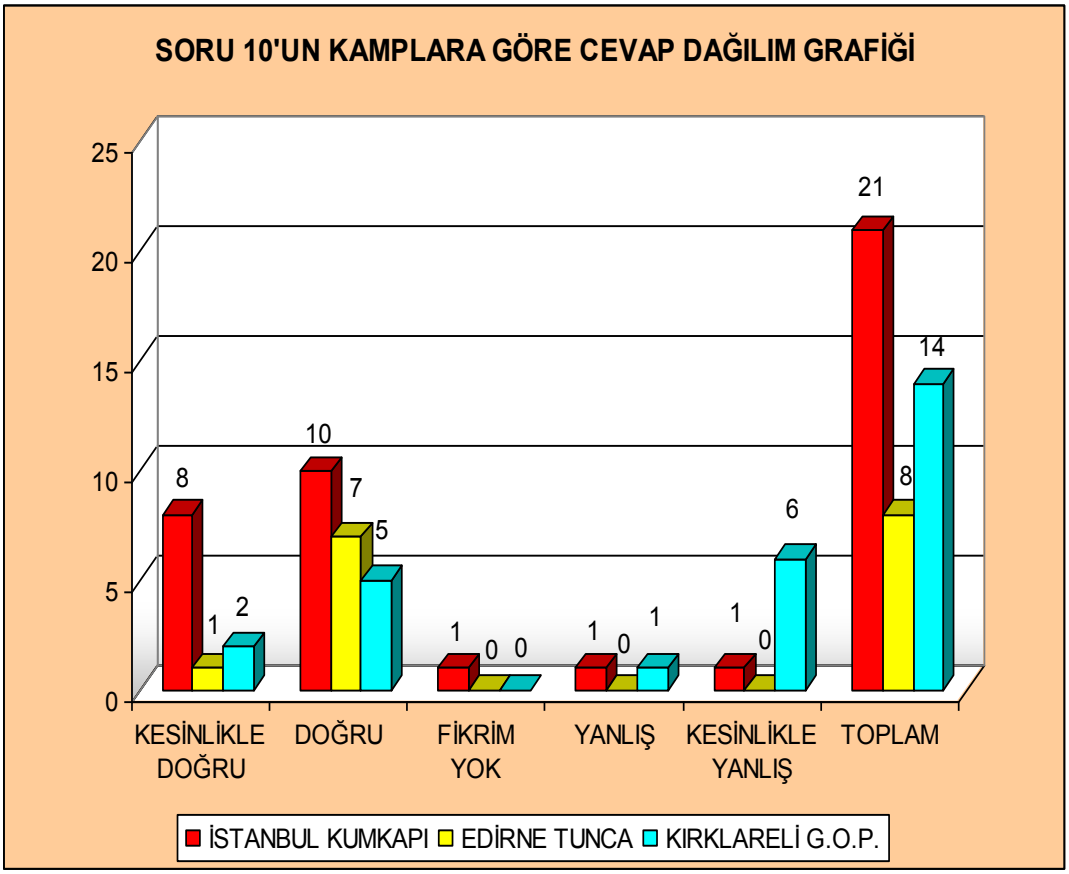

Misafirhanelerde tutulan ve görüşme yapılan yasa dışı göçmenlere *alıkonduğunuz yerlerdeki uyuma koşulları (yatak, yorgan ve battaniyeler) yeterlimiydi* sorusuna Edirne misafirhanesinde kalanların tamamı yeterliydi cevabını verirken, Kırklareli misafirhanesinde kalanlardan 7 si yeterliydi, 7 si yetersizdi cevabını vermiştir. İstanbul Kumkapı misafirhanesinde kalan yasa dışı göçmenlerin çoğunluğunu oluşturan 18 kişi yeterliydi, 2 kişi yetersizdir cevabını vermiş, 1 kişi ise fikir belirtmemiştir.

Soru 10. Alıkonduğumuz yerlerdeki uyuma koşulları (yatak, yorgan ve battaniyeler) yeterliydi.

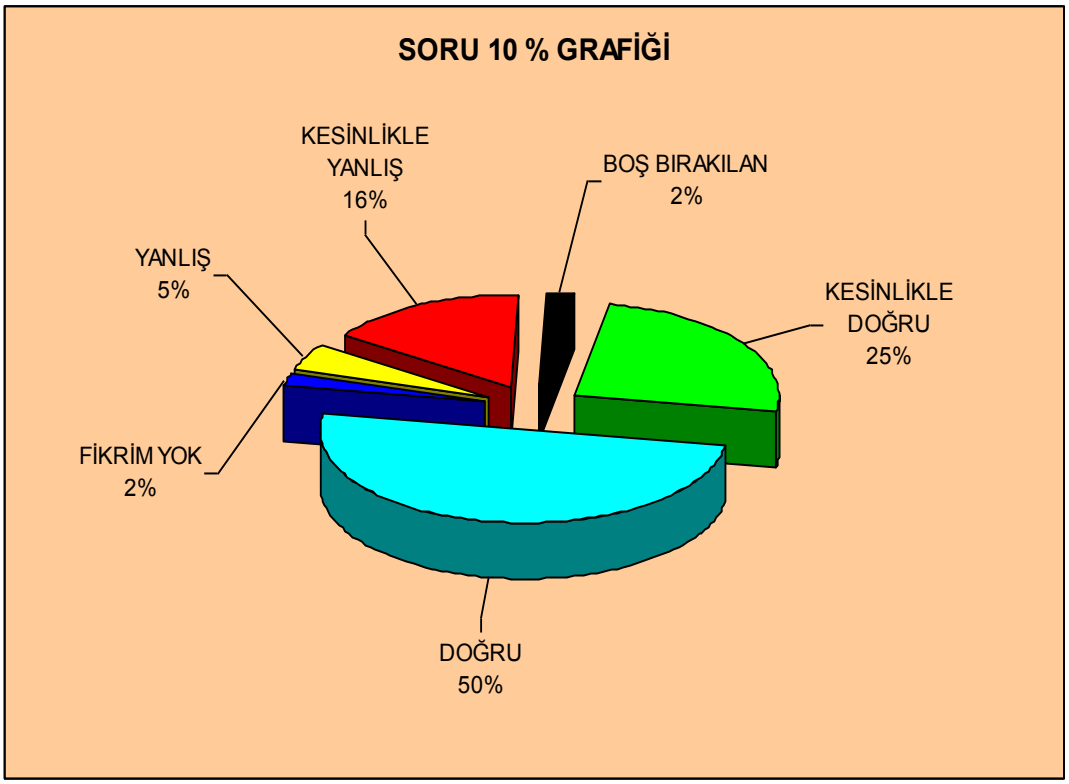

Misafirhanelerde tutulan ve görüşme yapılan yasa dışı göçmenlere *alıkonduğunuz yerlerdeki uyuma koşulları (yatak, yorgan ve battaniyeler) yeterli miydi* sorusuna yasa dışı göçmenlerin %75'i yeterliydi, %21'i ise yetersizdi cevabını vermiştir. %2'si fikir belirtmezken %2'si cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 11.Yetişkinler, küçükler, hükümlüler ve haklarında suç isnadı olmayanlar aynı alanlarda tutuldular.

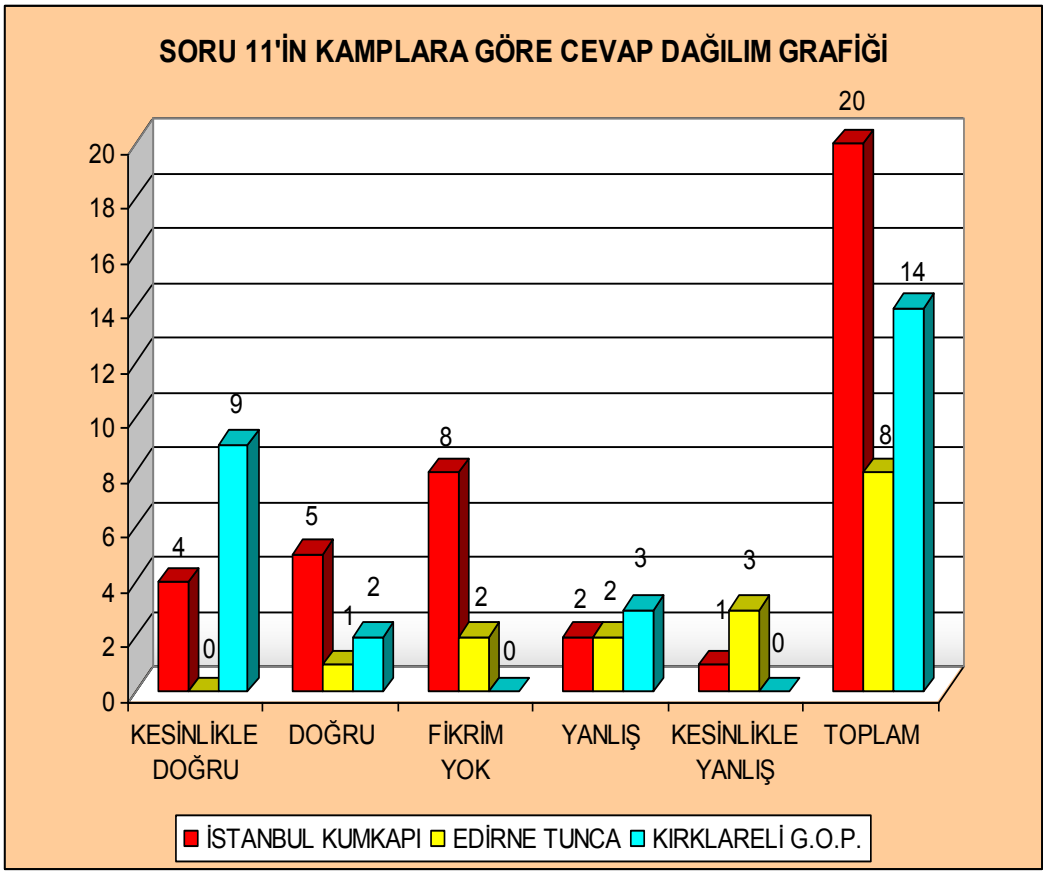

Misafirhanelerde kalan yasa dışı göçmenlere *yetişkinler, küçükler, hükümlüler ve haklarında suç isnadı olmayanlar aynı alanlarda mı tutuldular* sorusunu yöneltilmiş, Kırklareli misafirhanesinde kalan yasa dışı göçmenlerin büyük çoğunluğunu oluşturan 11 i aynı alanda tutulduklarını, 3 ü ise aynı alanda tutulmadıklarını belirtmişlerdir. Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerin 5 i aynı alanda tutulmadıklarını, 1 i aynı alanda tutulduklarını belirtirken 2 si fikir belirtmemiştir. İstanbul'daki Kumkapı misafirhanesinde kalan yasa dışı göçmenlerden 9 u aynı alanda tutulduklarını, 3 ü aynı alanda tutulmadıklarını belirtirken 8 i fikir belirtmemiştir.

Soru 11.Yetişkinler, küçükler, hükümlüler ve haklarında suç isnadı olmayanlar aynı alanlarda tutuldular.

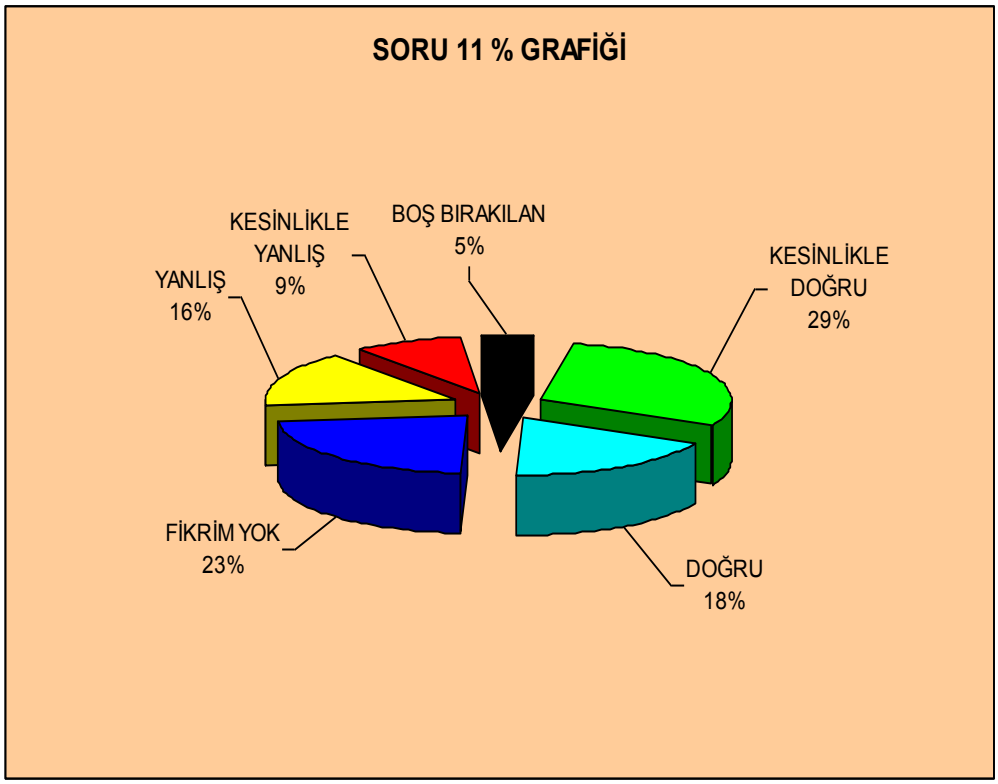

Misafirhanelerde kalan yasa dışı göçmenlere *yetişkinler, küçükler, hükümlüler ve haklarında suç isnadı olmayanlar aynı alanlarda mı tutuldular* sorusuna yasa dışı göçmenlerin %47'si aynı alanda tutulduklarını, %25'i ise aynı alanda tutulmadıklarını belirtmişlerdir. %23'ü bu konuda fikir belirtmezken %5'i soruya cevap vermemiştir.

Soru 12. Çok kalabalık odalarda tutuluyoruz ve yetersiz yatak nedeniyle yerde uyuyoruz.

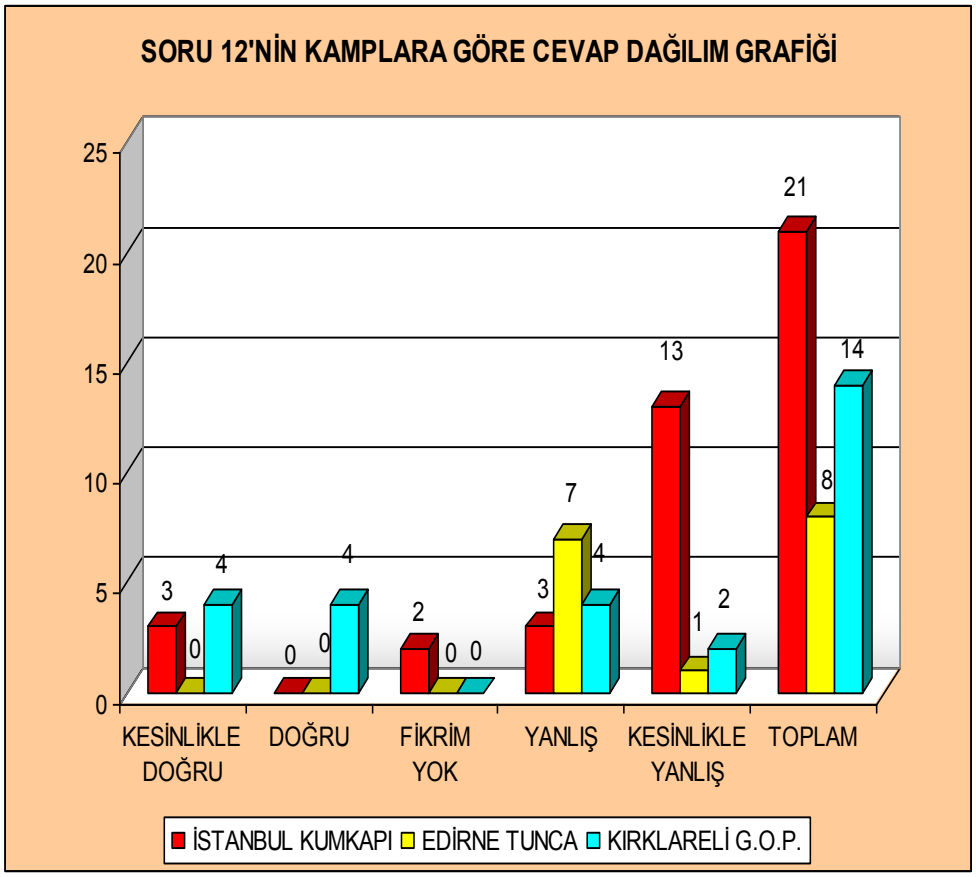

İstanbul'daki misafirhanede kalan ve ankete katılan yasa dışı göçmenlerden 16 kişilik büyük çoğunluğu böyle bir durumun yaşanmadığı belirtirken, Edirne'deki misafirhanede kalan ve ankete katılan 8 kişi de aynı fikri paylaşmaktadır. Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan 14 yasa dışı göçmenden 8'i bu durumun doğru olduğunu, 6'sı ise yanlış olduğunu belirtmektedir.

Soru 12. Çok kalabalık odalarda tutuluyoruz ve yetersiz yatak nedeniyle yerde uyuyoruz.

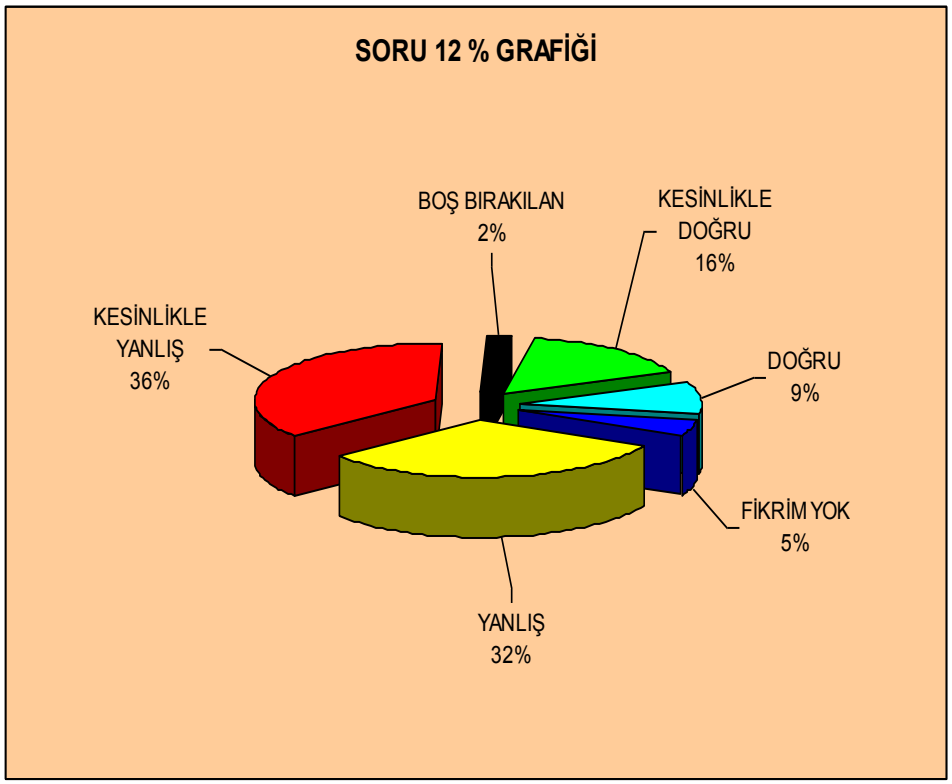

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %25'i *Çok kalabalık odalarda tutuluyoruz ve yetersiz yatak nedeniyle yerde uyuyoruz* derken, %68'i böyle bir durumun yaşanmadığını belirtmişlerdir. %5'i fikir belirtmezken, %2'si soruya cevap vermek istememiştir.

Soru 13 .Sağlık hizmetleri yetersizdir ve bu hizmet sıklıkla verilmemektedir.

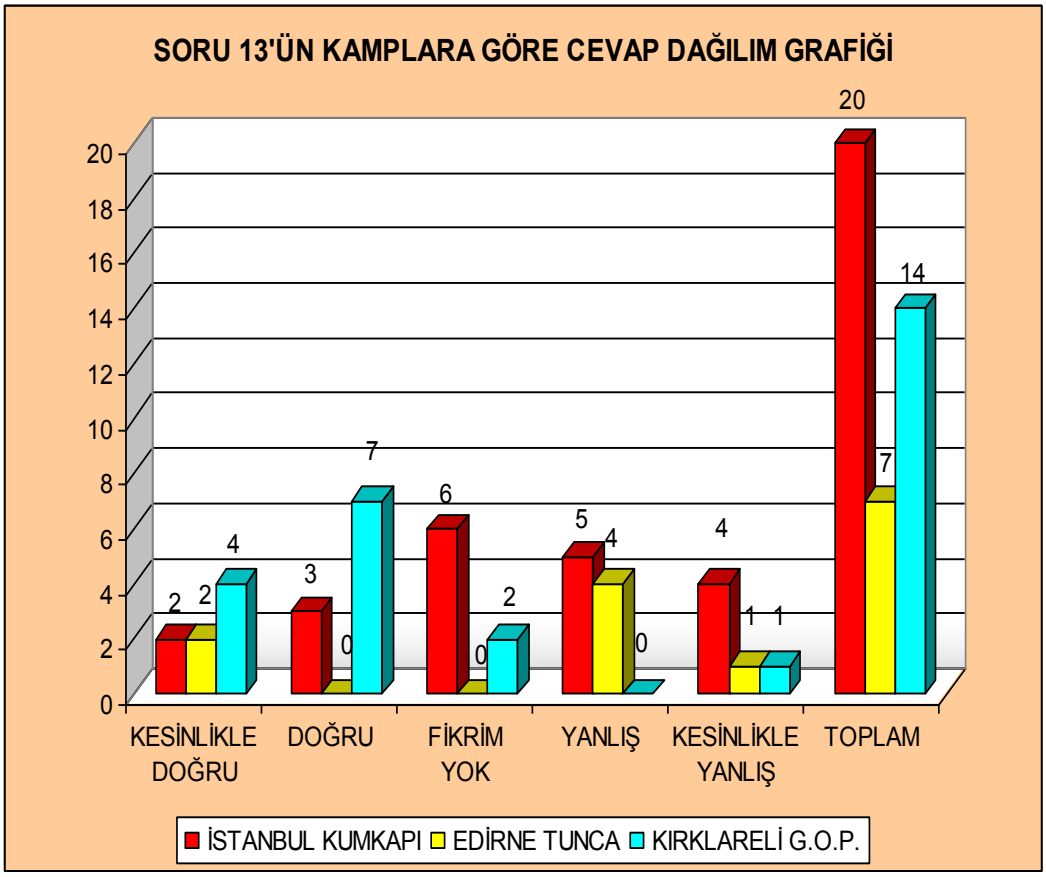

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan 14 yasa dışı göçmenlerden 11'i sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğu konusunda görüş bildirirken, bu sayı Edirne'deki misafirhanede kalan 2, İstanbul'daki misafirhanede kalan 5 yasa dışı göçmenle sınırlı kalmıştır. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve ankete katılan yasa dışı göçmenden 9'u, Edirne'de kalan ve ankete katılan mültecilerden ise 5'i sağlık hizmetlerinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Soru 13 .Sağlık hizmetleri yetersizdir ve bu hizmet sıklıkla verilmemektedir.

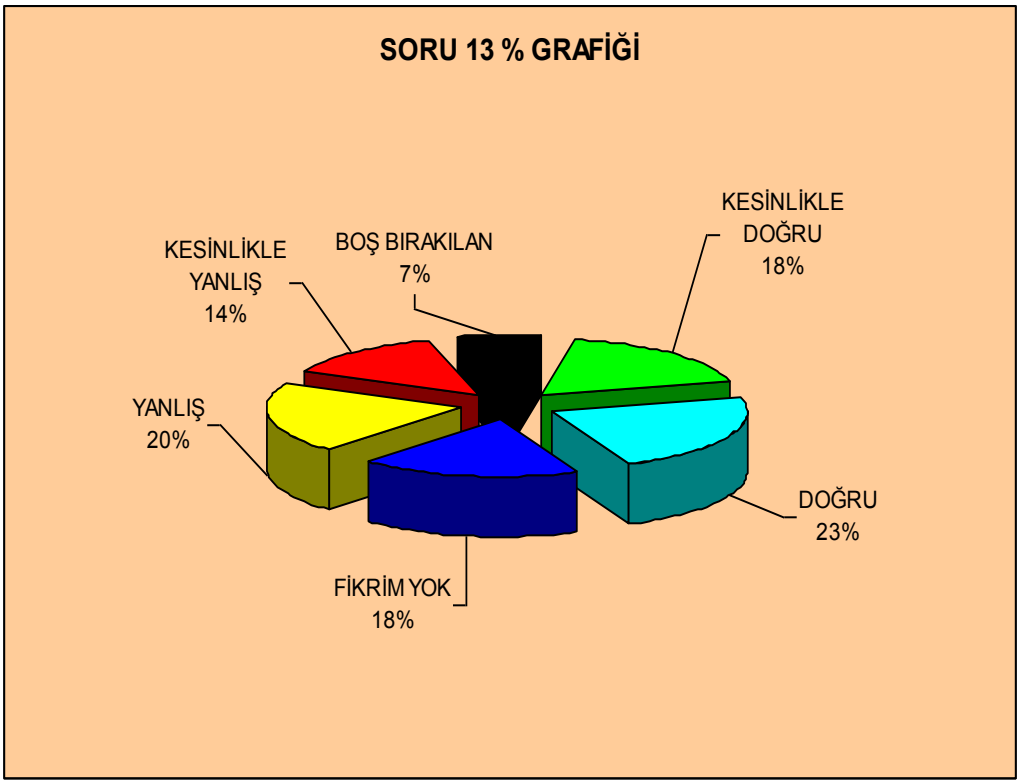

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %41'i verilen sağlık hizmetlerini yetersiz bulduklarını, %34'ü ise sağlık hizmetlerinin yeterli olduğunu ve bu hizmetlerin sıklıkla yapıldığını belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %18'i fikir belirtmezken %7'si cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 14. Görevli memurlar genelde yasa dışı göçmenlere karşı kayıtsız davranmakta bazen haksız fiziksel şiddet uygulamaktadır.

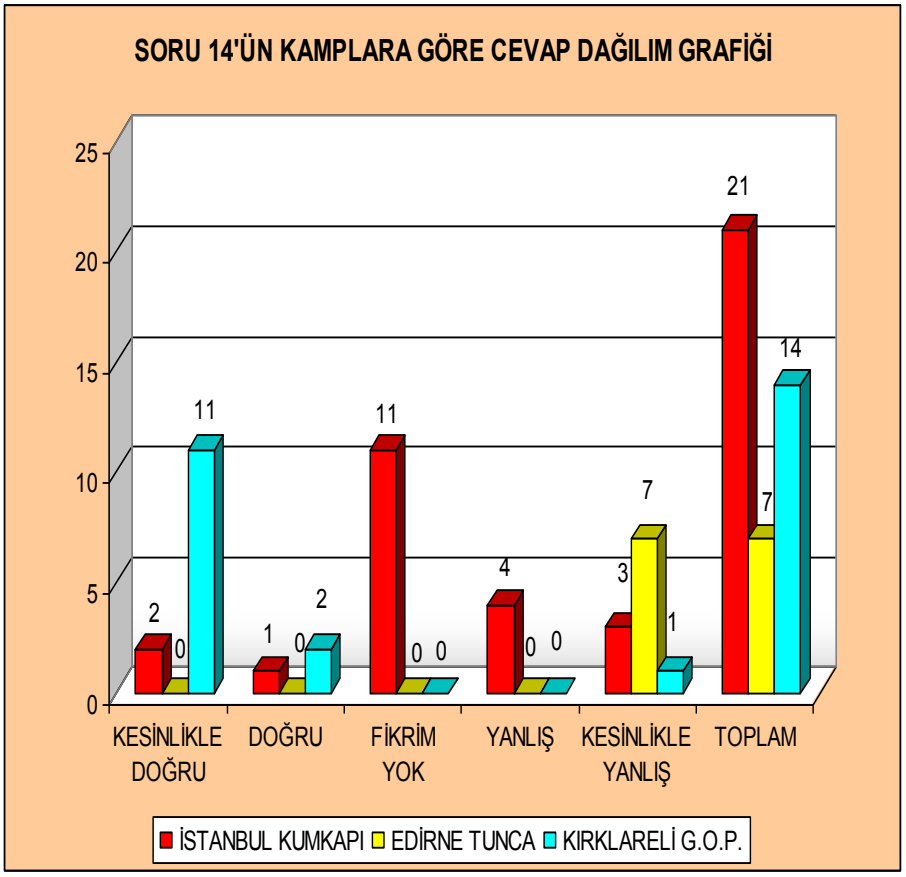

Verilen cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda Kırklareli'nde kalan ve ankete katılan yasa dışı göçmenlerden biri dışında hepsinin *görevli memurlar genelde mültecilere karşı kayıtsız davranmakta bazen haksız fiziksel şiddet uyguladıklarını* belirtirken, İstanbul'daki misafirhanede kalan 3 yasa dışı göçmenin de onlarla aynı fikirde olduğunu görmekteyiz. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve bu soruya cevap veren yasa dışı göçmenlerden 5'i bu aksi yönde fikir belirtirken, 11'i bu konuda fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Edirne'deki misafirhanede kalan ve soruya cevap veren 7 yasa dışı göçmen de bu durumun kesinlikle yanlış olduğunu belirtmektedir.

Soru 14. Görevli memurlar genelde yasa dışı göçmenlere karşı kayıtsız davranmakta bazen haksız fiziksel şiddet uygulamaktadır.

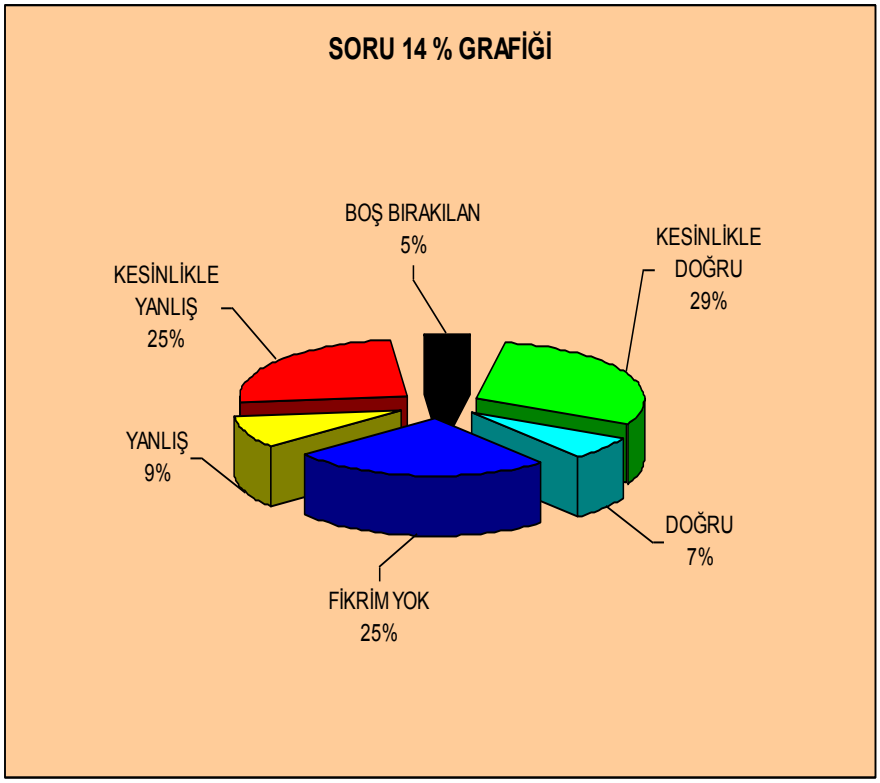

Görüşme yapılan mültecilerin %36'sı *görevli memurlar genelde yasa dışı göçmenlere karşı kayıtsız davranmakta bazen haksız fiziksel şiddet uygulamakta* olduklarını belirtirken, %34'ü böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. %25'i bu konuda fikir belirtmek istemezken %5'i de soruya cevap vermek istememiştir.

Soru 15. Kadınlar ile erkeklerin ayrı tutulması dışında başka niteliklere göre ayırma yapılmamaktadır.

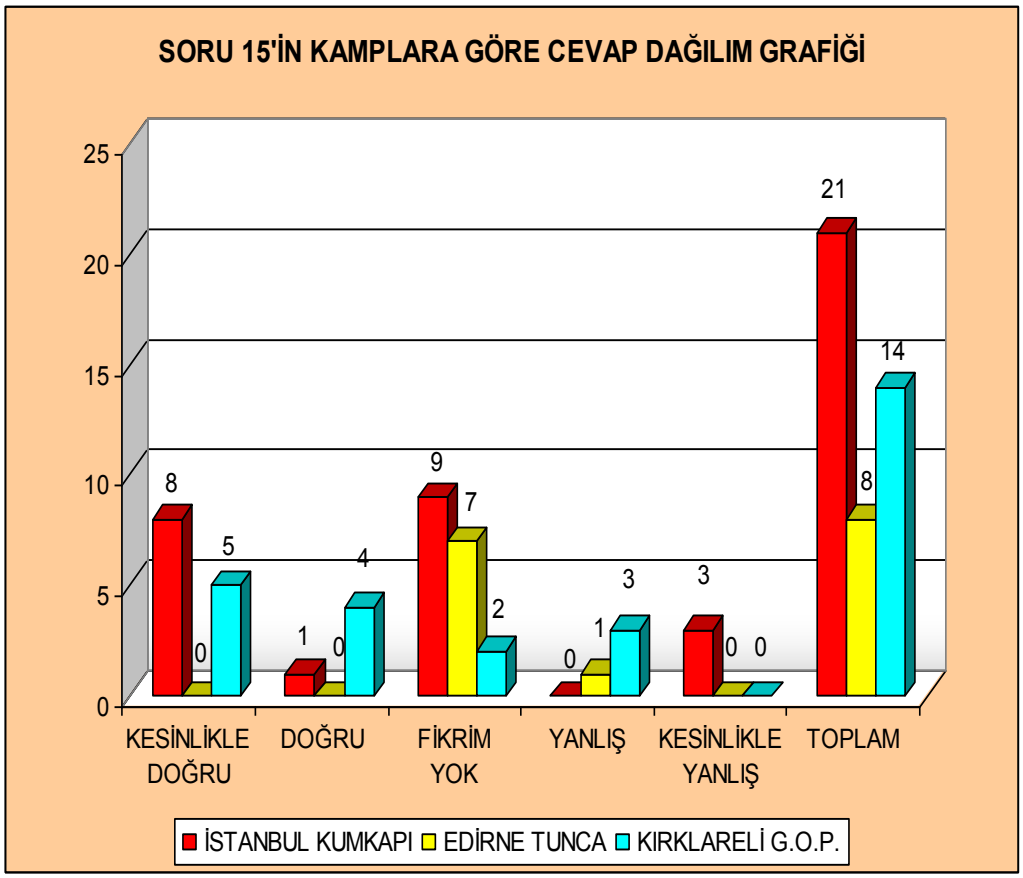

Verilen cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda İstanbul'daki misafirhanede ve Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan 9'ar yasa dışı göçmenin böyle bir ayırma yapılmadığını, 3'er yasa dışı göçmenin ise tam tersi görüş belirttiğini görmekteyiz. Edirne'deki misafirhanede kalan ve ankete katılan 8 yasa dışı göçmenden 7'si bu konuda fikri olmadığını belirtirken, 1'i ise böyle bir ayrımın yapıldığını belirtmektedir.

Soru 15. Kadınlar ile erkeklerin ayrı tutulması dışında başka niteliklere göre ayırma yapılmamaktadır.

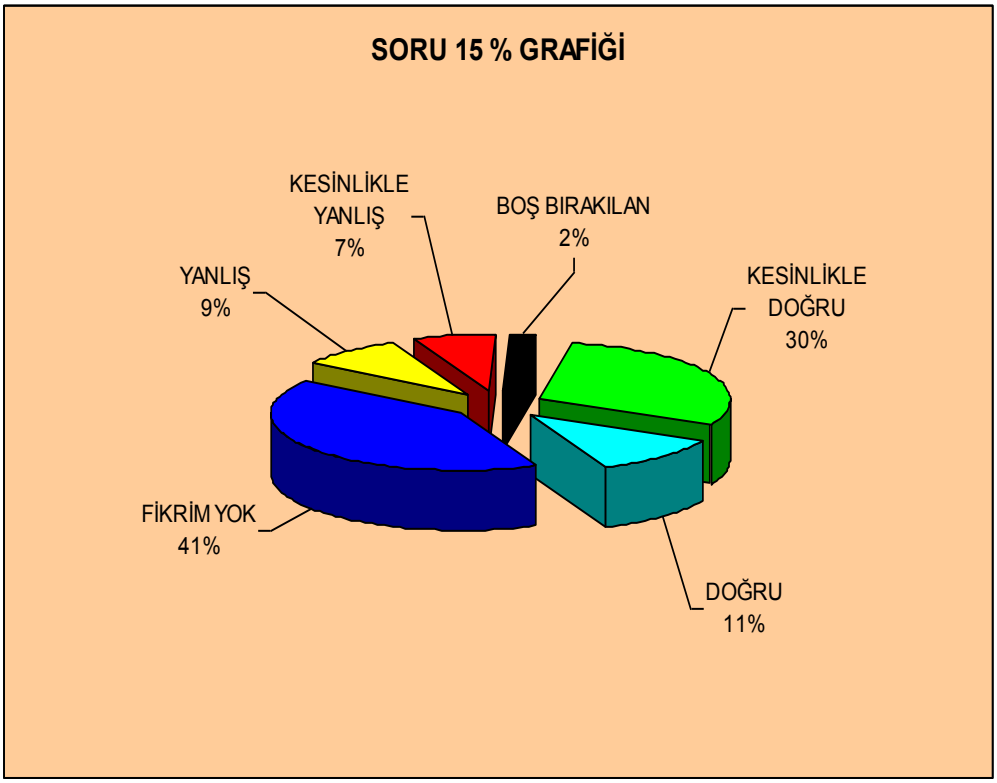

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %41'lik kesimi *kadınlar ve erkeklerin ayrı tutulması dışında başka niteliklere göre ayırma yapılmadığını,* %16'sı ise yapıldığını belirtmişlerdir. %41'i bu konuda fikir belirtmezken yasa dışı göçmenlerin %2'si soruya cevap vermek istememiştir.

Soru 16.Tesislerde yeterli miktarda doğal ve suni ışık, temiz hava ve havalandırma temin edilmemektedir.

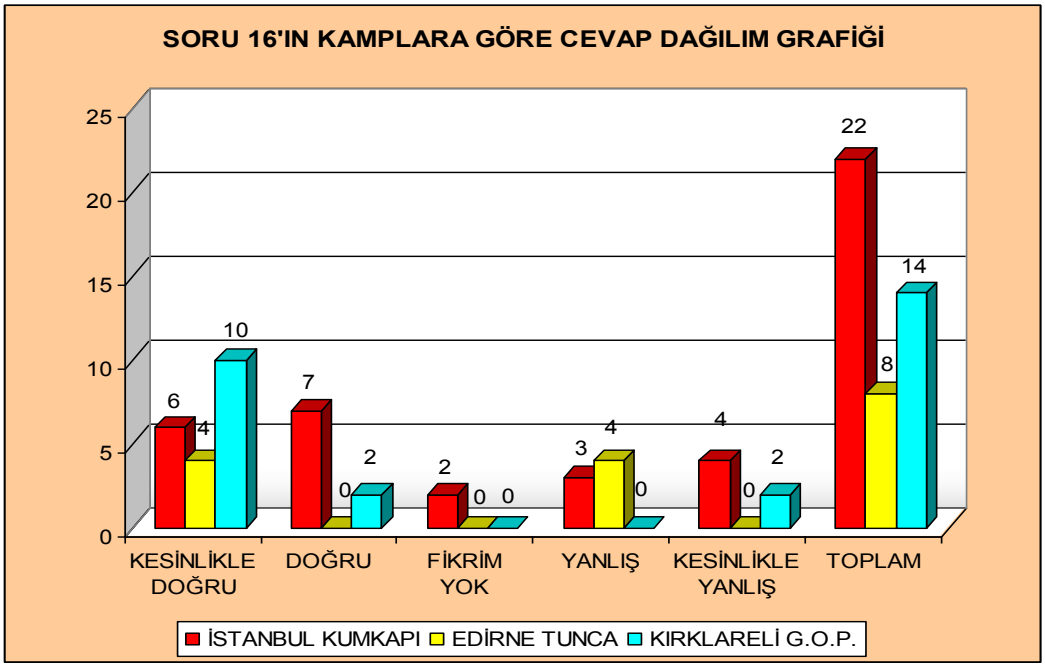

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerden Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan 14'ünün 12'si *tesislerde yeterli miktarda doğal ve suni ışık, temiz hava ve havalandırma temin edilmediğini* belirtirken, İstanbul'daki misafirhaneden 13, Edirne'deki misafirhaneden 4'ü aynı fikirde olduklarını belirtmişlerdir. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve ankete katılan yasa dışı göçmenlerden 7'si, Edirne'deki yasa dışı göçmenlerden 4'ü ve Kırklareli'ndeki yasa dışı göçmenlerden 2'si ise tersini düşünmektedir.

Soru 16.Tesislerde yeterli miktarda doğal ve suni ışık, temiz hava ve havalandırma temin edilmemektedir.

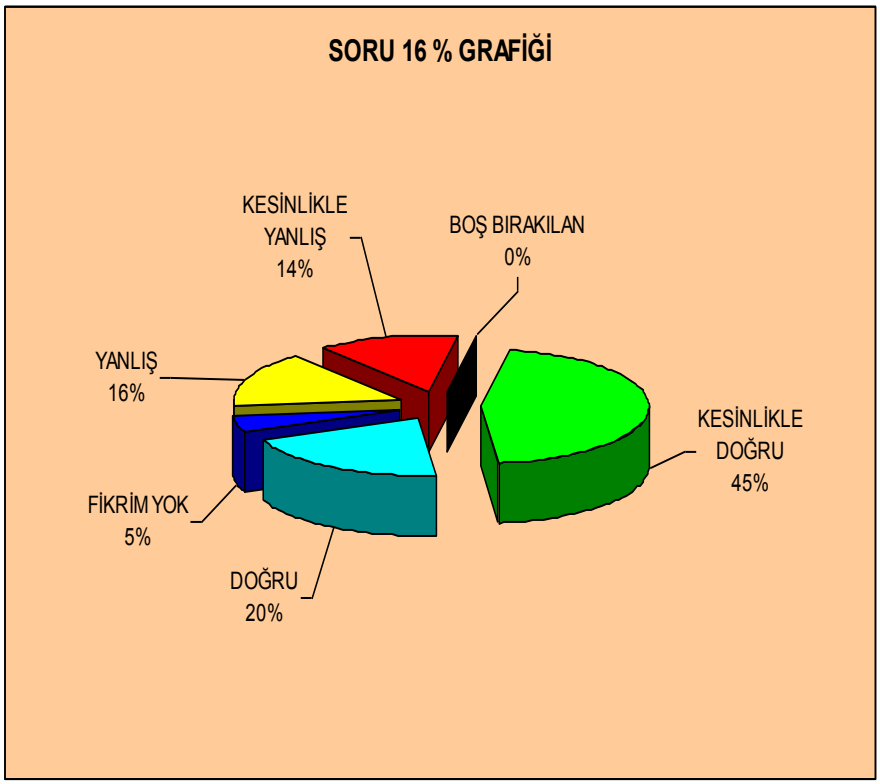

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %65'lik büyük kesimi tesislerde yeterli miktarda doğal ve suni ışık, temiz hava ve havalandırma temin edilmediğini vurgulamaktadır. %30'u tersi bir görüş belirtirken, %5'i ise bu konuda fikir belirtmemiştir.

Soru 17. Temiz tuvalet ve duş temin edilmektedir, kişisel hijyen korumalarına yetecek sıklıkta ve uygun sıcaklıkta duş imkanı vardır.

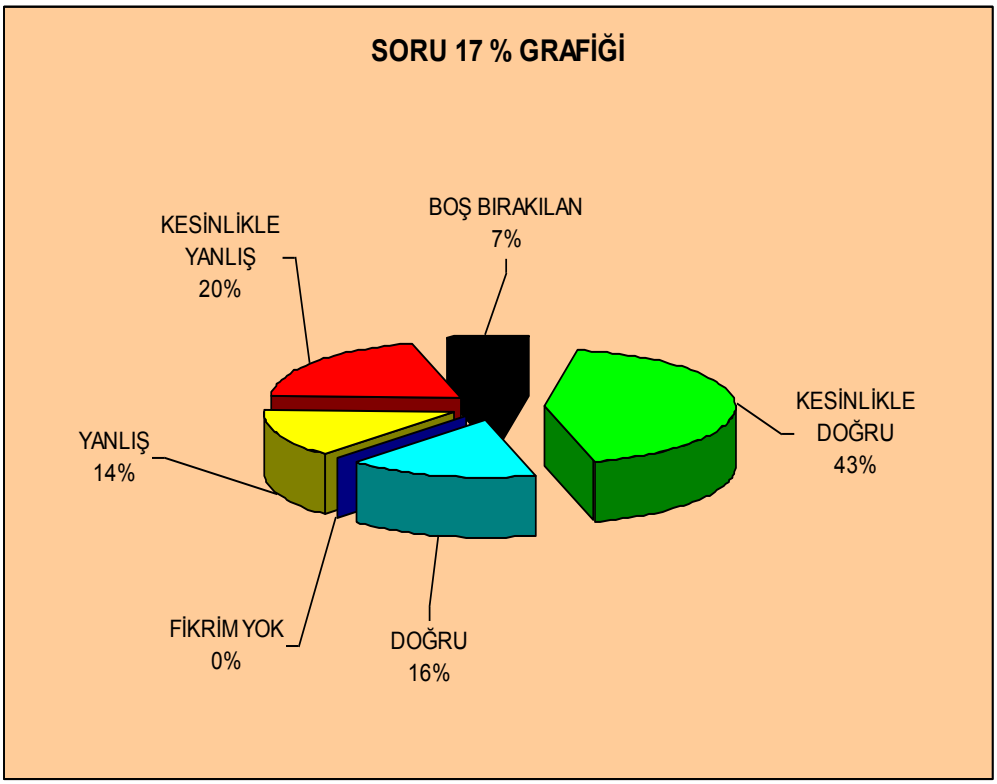

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %59'luk kesimi tesislerde Temiz tuvalet ve duş temin edilmektedir, kişisel hijyen korumalarına yetecek sıklıkta ve uygun sıcaklıkta duş imkanı olduğunu vurgulamaktadır. %34'ü tersi bir görüş belirtirken, %7'i ise bu konuda cevap belirtmemiştir.

Soru 17. Temiz tuvalet ve duş temin edilmektedir, kişisel hijyen korumalarına yetecek sıklıkta ve uygun sıcaklıkta duş imkanı vardır.

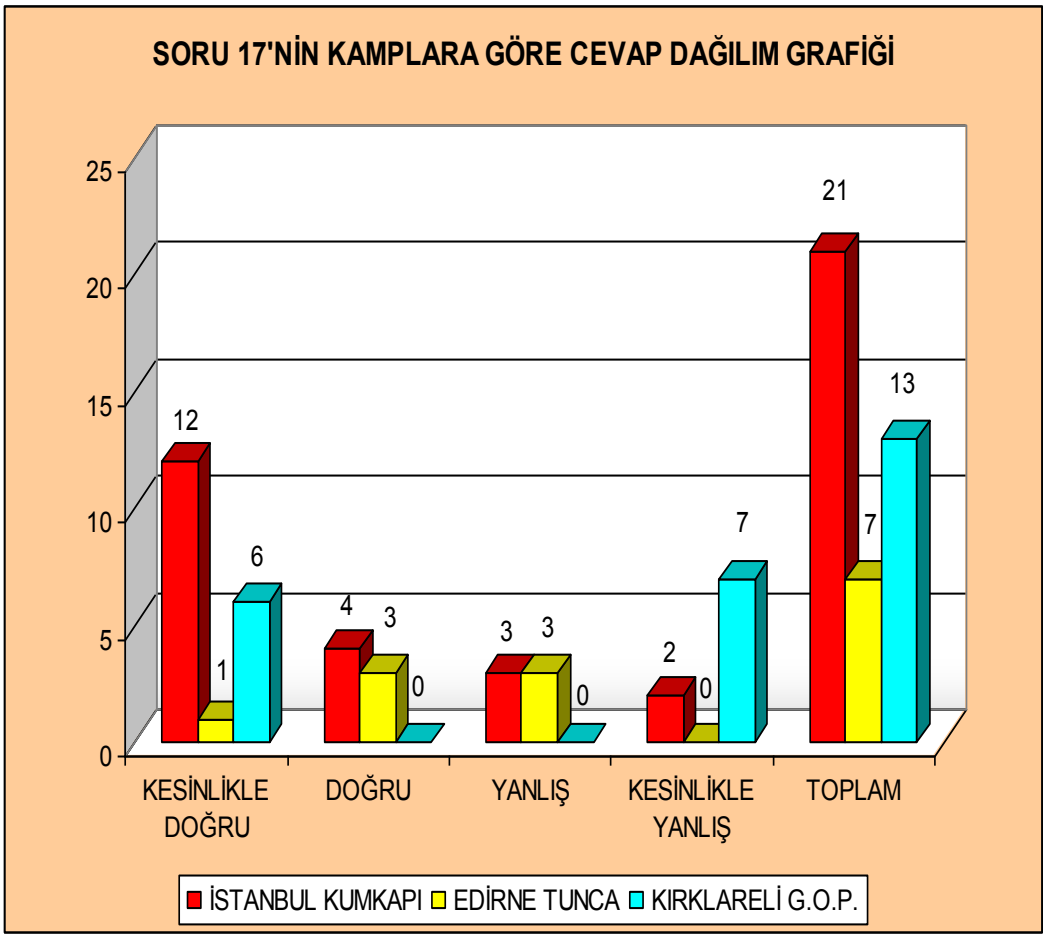

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan 13 yasa dışı göçmenin 6 sı Temiz tuvalet ve duş temin edilmekte olduğunu, kişisel hijyen korunmalarına yetecek sıklıkta ve uygun sıcaklıkta duş imkanı elde etmekte olduklarını ifade ederken 7 tanesi bu imkanların olmadığını, Edirne'deki misafirhanede kalan ve ankete katılan 7 yasa dışı göçmenden 4 ü bu imkanların olduğunu 3 ü ise olmadığı bunun şeklinde görüşlere sahiptir. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve soruya cevap veren 21 yasa dışı göçmenden 16'sı Temiz tuvalet ve duş temin edilmekte olduğunu, kişisel hijyen korunmalarına yetecek sıklıkta ve uygun sıcaklıkta duş imkanı elde etmekte olduklarını ifade ederken 5 tanesi bu imkanların olmadığını, ifade etmiştir.

Soru 18. Düzenli olarak içme suyu ve besin değeri yüksek, iyi hazırlanmış yiyecekler temin edilmektedir.

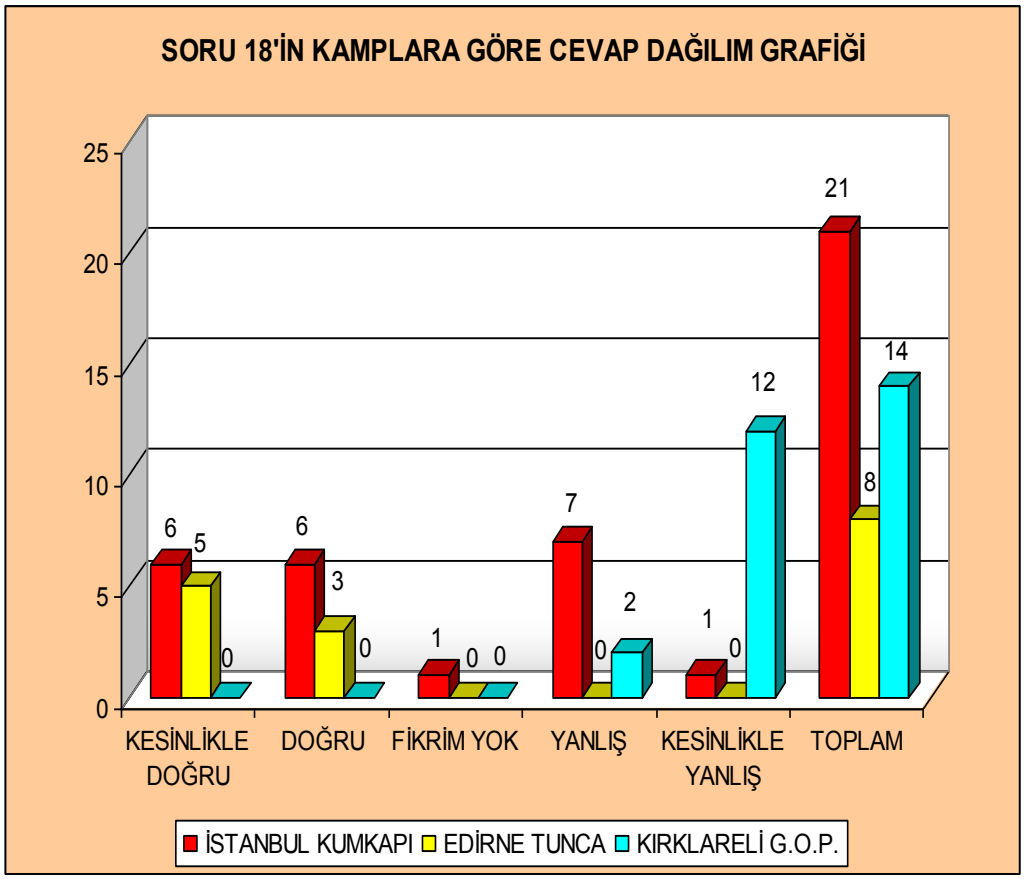

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan 14 yasa dışı göçmenin tamamı *düzenli olarak içme suyu ve besin değeri yüksek, iyi hazırlanmış yiyecekler temin edilmediğini* ifade ederken, Edirne'deki misafirhanede kalan ve ankete katılan 8 yasa dışı göçmen bunun tam tersi görüşlere sahiptir. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve soruya cevap veren 21 yasa dışı göçmenden 12'si düzenli olarak içme suyu ve besin değeri yüksek, iyi hazırlanmış yemeklerin temin edildiğini doğrularken, 8'i böyle bir durumun geçerli olmadığını ifade etmiştir.

Soru 18. Düzenli olarak içme suyu ve besin değeri yüksek, iyi hazırlanmış yiyecekler temin edilmektedir.

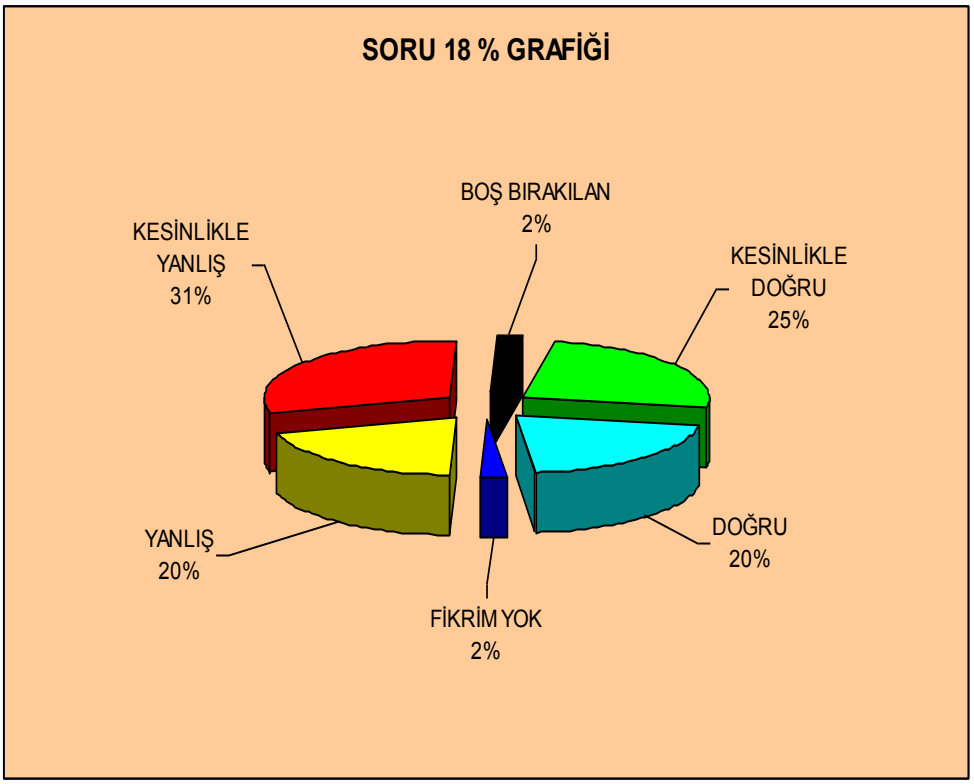

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %51'i *düzenli olarak içme suyu ve besin değeri yüksek, iyi hazırlanmış yiyecekler temin edilmediğini* belirtirken, %45'i temin edildiğini belirtmişlerdir. %2'si bu konuda fikir belirtmezken, %2'si soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 19 Eğlenme ve dinlenme tesisleri ve faaliyetlerinden yararlandırılmaktadır.

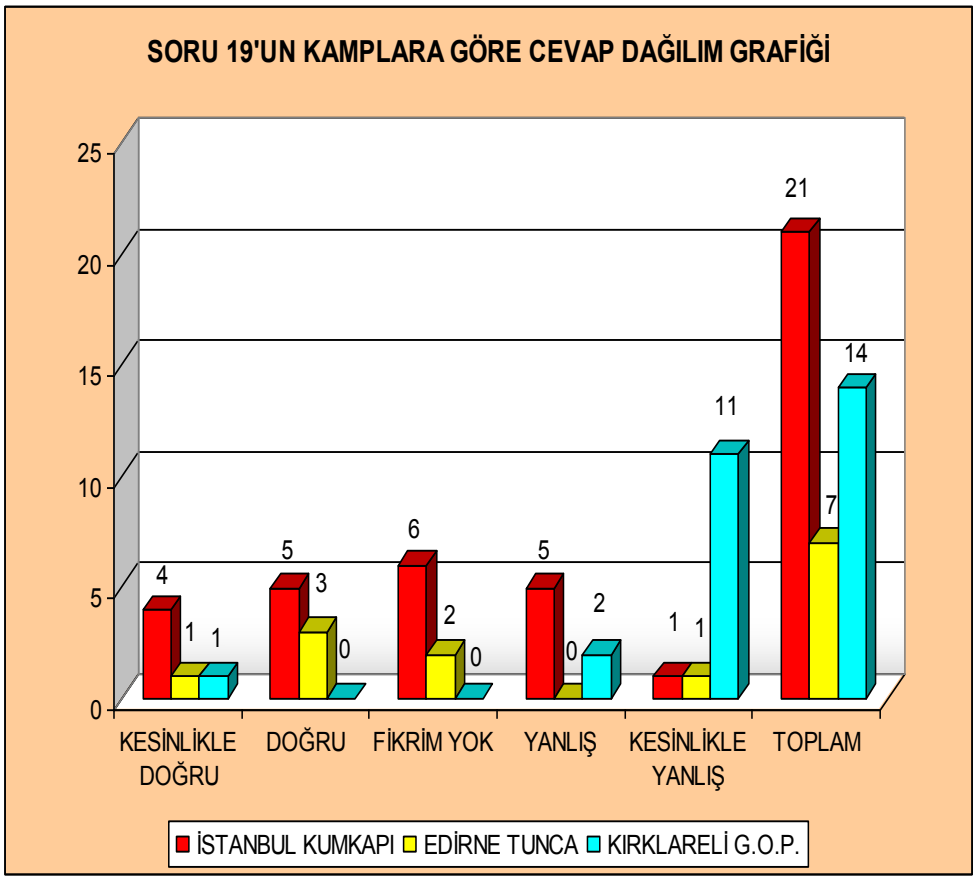

Cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda Kırklareli'nde kalan ve ankete katılan 14 yasa dışı göçmenden sadece biri dışında diğer mülteciler eğlenme ve dinlenme tesisleri ve faaliyetlerinden yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenden 9 u bu tesis ve faaliyetlerden yararlanabildiklerini, 6 sı ise yararlanamadıklarını belirtirken 6'sı fikir belirtmemiştir. Edirne'deki misafirhanede kalan 4 yasa dışı göçmen bu tesis ve faaliyetlerden yararlanabildiklerini, 1 i yararlanamadıklarını belirtirken 2 mülteci fikir belirtmemiştir.

Soru 19 Eğlenme ve dinlenme tesisleri ve faaliyetlerinden yararlandırılmaktadır.

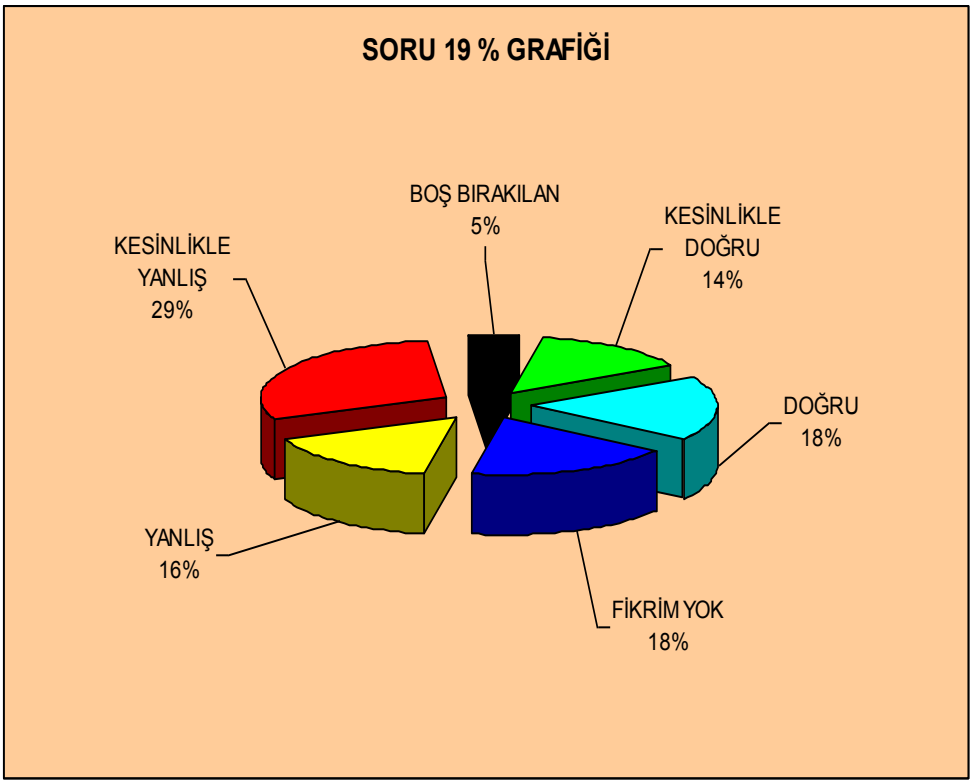

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %45'i eğlenme ve dinlenme tesisleri ve faaliyetlerinden yararlanamadıklarını belirtirken, %32'si tersi görüş beyan etmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %18'i fikir belirtmezken, %5'i soruya cevap vermemiştir.

Soru 20. Periyodik olarak belli aralıklarla sağlık muayenelerimiz yapılmaktadır.

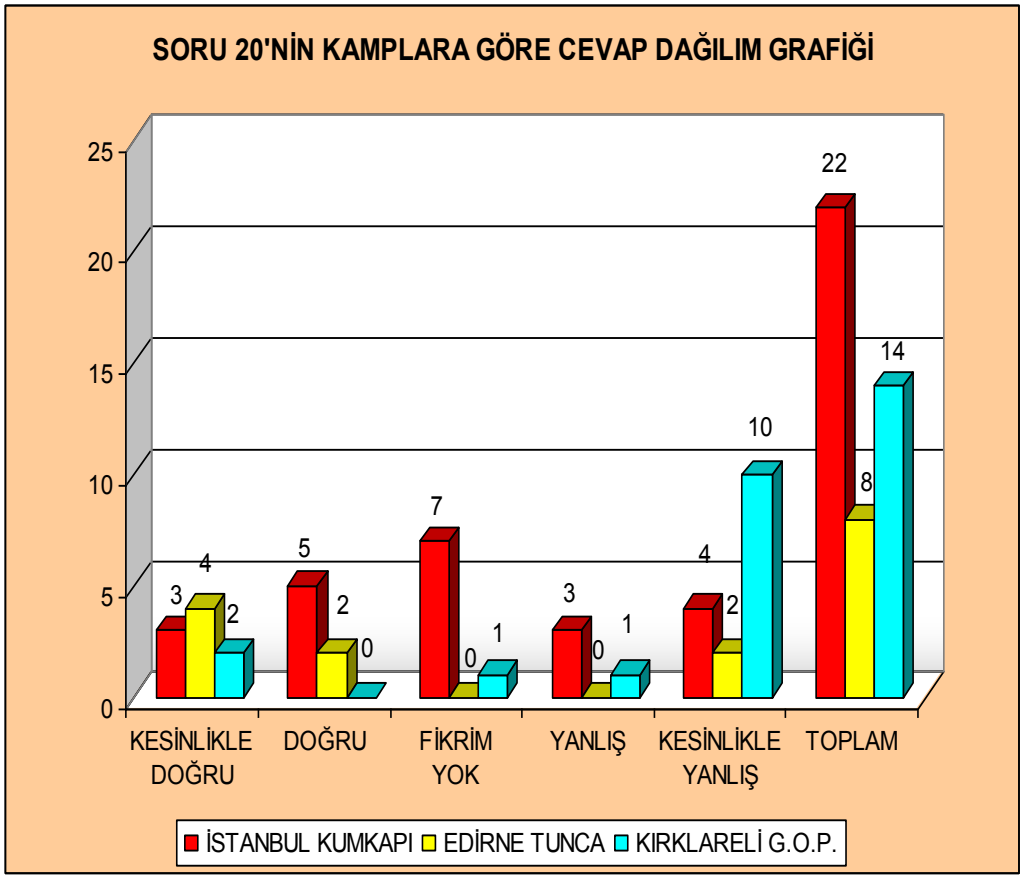

Belirli aralıklarla sağlık muayenesi yapıldığını söyleyen 16 yasa dışı göçmenden 8'i İstanbul'daki, 6'sı Edirne'deki ve sadece 2'si Kırklareli'ndeki misafirhanelerde kalmaktadır. Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan 11 kişi belli aralıklarla sağlık muayenesi yapılmadığını belirtirken, İstanbul'daki misafirhaneden 7, Edirne'deki misafirhaneden ise 2 kişi aynı görüşü paylaşmaktadır.

Soru 20. Periyodik olarak belli aralıklarla sağlık muayenelerimiz yapılmaktadır.

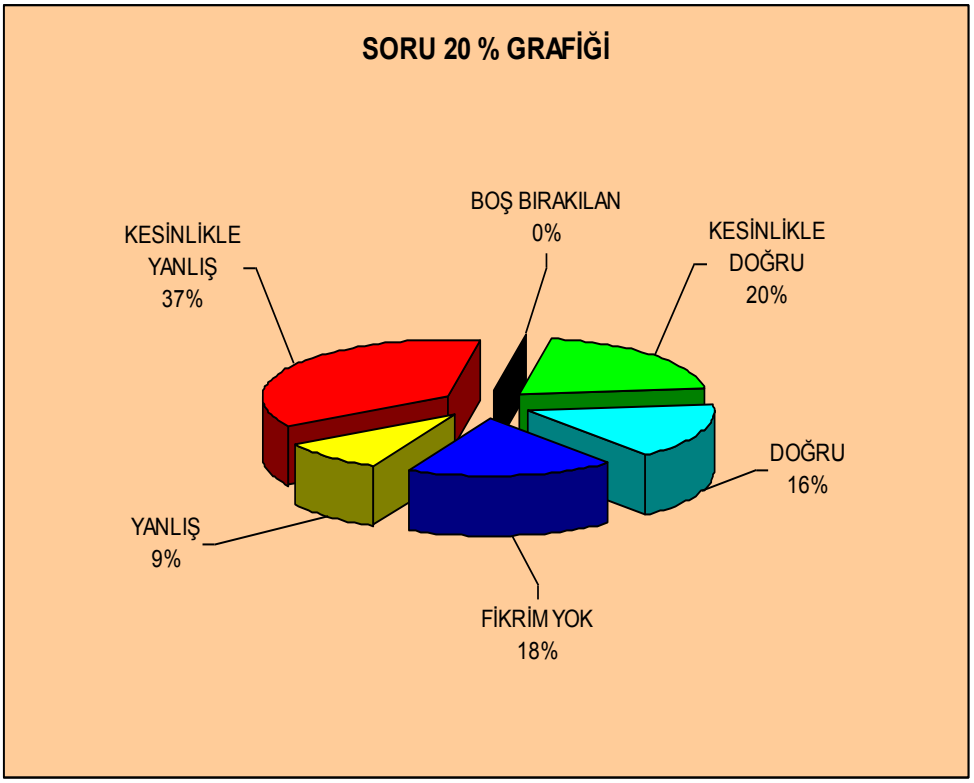

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %46'sı *belli aralıklarla sağlık muayenesi yapılmadığını* belirtirken, %36'sı yapıldığını belirtmişlerdir. Yasa dışı göçmenlerin %18'i bu konuda fikir belirtmek istememişlerdir.

Soru 21 Gerektiğinde ücretsiz olarak tıbbi hizmet –zihinsel sağlık yardımı da dâhil– verilmesi sağlanmaktadır.

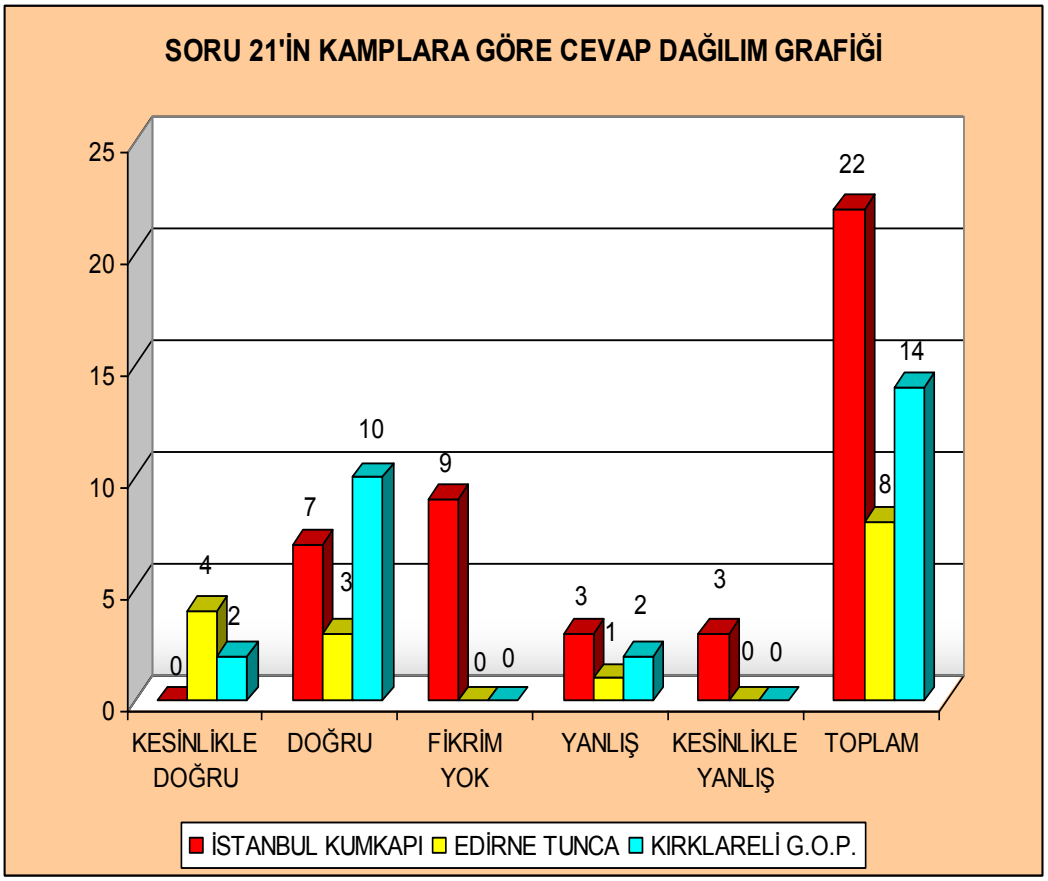

Cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan yasa dışı göçmenlerin 2'si dışında, 12'sinin *gerektiğinde ücretsiz tıbbi hizmetlere ulaştıklarını*, İstanbul ve Edirne'deki misafirhanelerden 7'şer yasa dışı göçmenin de bu fikre katıldığını görebiliriz. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve ankete katılan 6, Edirne'deki misafirhanede kalan 1 yasa dışı göçmen ise gerektiğinde ücretsiz olarak tıbbi hizmet verilmediğini belirtmektedir.

Soru 21 Gerektiğinde ücretsiz olarak tıbbi hizmet –zihinsel sağlık yardımı da dâhil– verilmesi sağlanmaktadır.

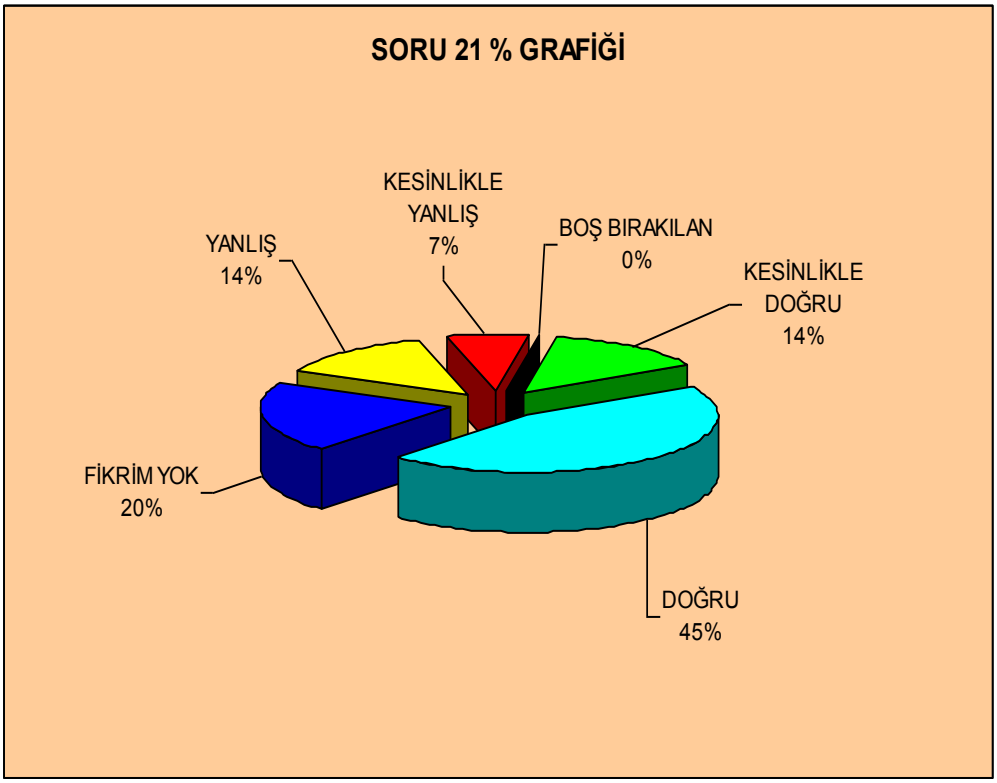

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %49'luk büyük bir bölümü *gerektiğinde ücretsiz tıbbi hizmet alabildiklerini* belirtirken, yasa dışı göçmenlerin %21'lik bir bölümü ise alamadıklarını belirtmişlerdir. Yasa dışı göçmenlerin %20'si bu konuda fikir belirtmek istememiştir.

Soru 22. Görevliler sağlıkla ilgili kaygılara ciddi bir yaklaşım sergilemekte, tıbbi yardım taleplerine derhal cevap vermektedir.

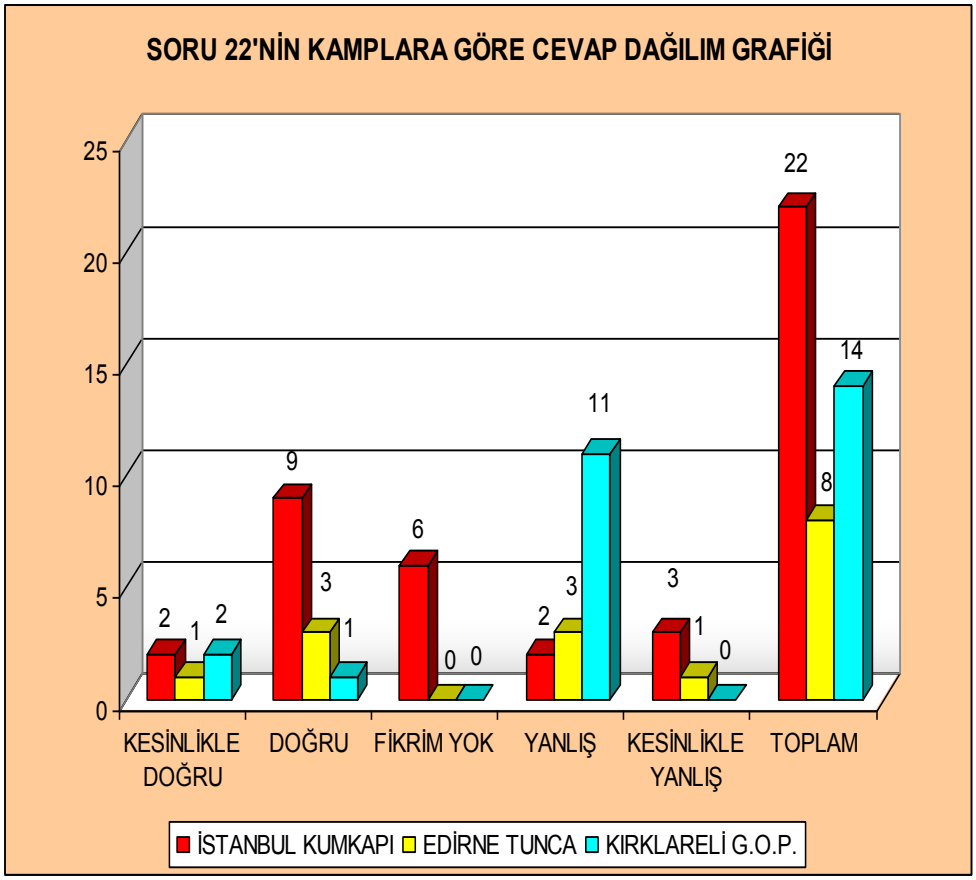

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve ankete katılan 14 yasa dışı göçmenden 11'i *görevliler sağlıkla ilgili kaygılara ciddi bir yaklaşım sergilememekte, tıbbi yardım taleplerine derhal cevap vermemektedir* yönünde fikir belirtirken aynı misafirhanede kalan 3 yasa dışı göçmen ise aksi yönde fikir belirtmişlerdir. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve ankete katılan yasa dışı göçmenlerden bu konuda fikir belirtmeyen 6'sı dışında, 11 yasa dışı göçmen görevlilerin sağlıkla ilgili kaygılara ciddi bir yaklaşım sergilediğini, tıbbi yardım taleplerine derhal cevap verdiğini belirtirken, 5 yasa dışı göçmen aksi bir durumun geçerli olduğunu belirtmiştir. Edirne'deki misafirhanede kalan ve ankete katılan 8 yasa dışı göçmenden 4'ü olumlu görüş bildirirken, 4'ü olumsuz görüş bildirmiştir.

Soru 22. Görevliler sağlıkla ilgili kaygılara ciddi bir yaklaşım sergilemekte, tıbbi yardım taleplerine derhal cevap vermektedir.

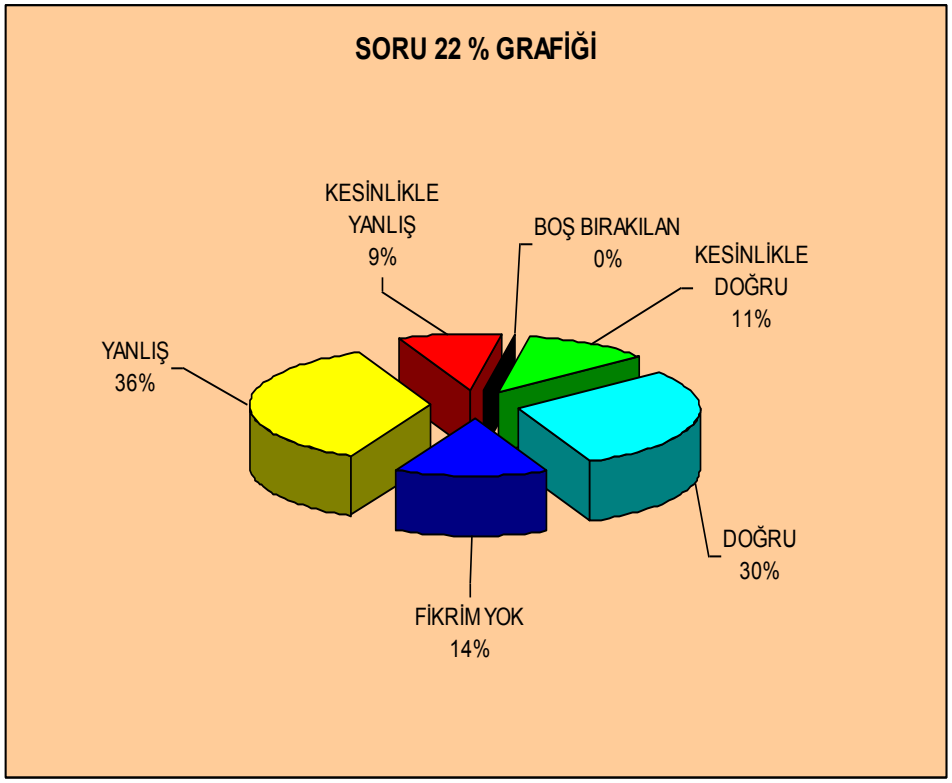

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %45'i görevlilerin sağlıkla ilgili kaygılara ciddi bir yaklaşım sergilemediğini, tıbbi yardım taleplerine derhal cevap vermediğini belirtirken, %41'i aksi yönde fikir belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %14'ü fikir belirtmemiştir.

Soru 23 Tıbbi tedavilerimizin maliyetini kendimiz karşılamaktayız.

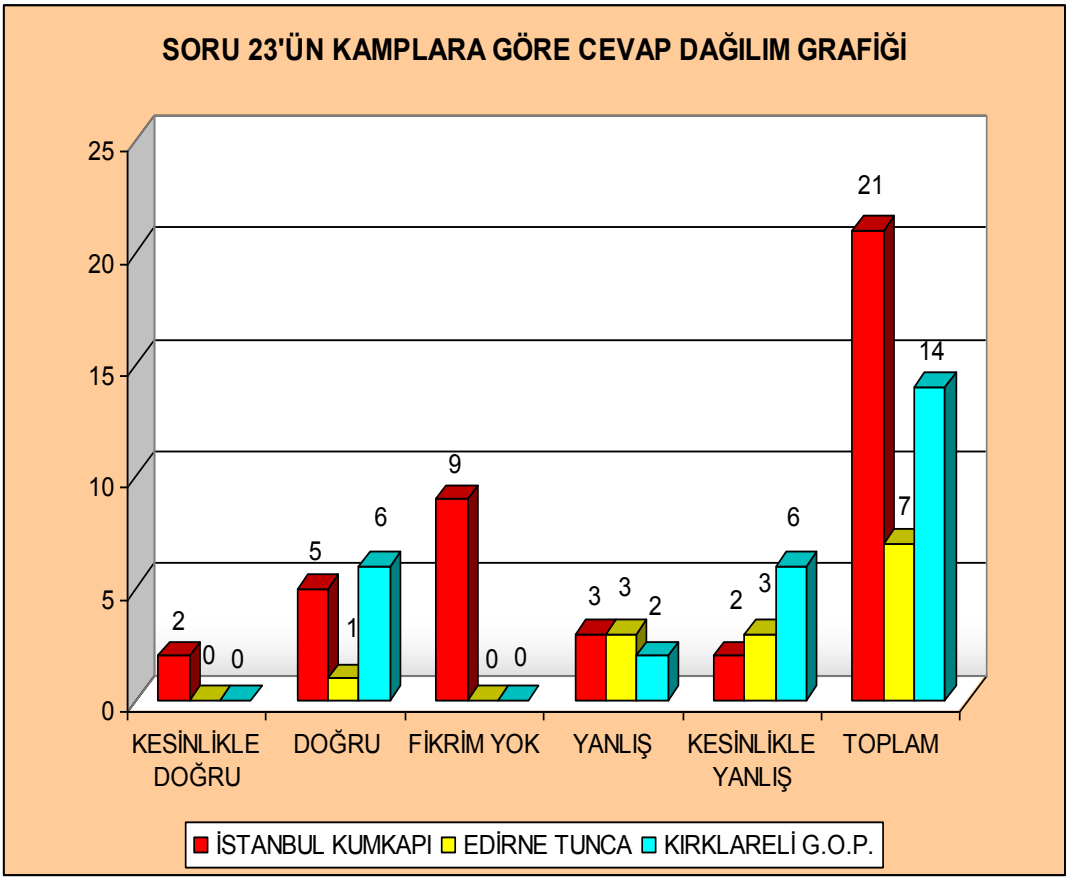

Cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda Edirne'deki misafirhanede kalan ve ankete cevap veren 7 yasa dışı göçmenden yalnız 1'i tedavi maliyetlerini kendilerinin karşıladığını belirtmiştir. İstanbul'daki misafirhanede kalan 7, Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan 6 kişi de aynı fikri paylaşmaktadır. İstanbul'daki misafirhanede kalan 5, Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan 8 kişi ise tedavi maliyetlerini kendilerinin karşılamadığını belirtmiştir.

Soru 23 Tıbbi tedavilerimizin maliyetini kendimiz karşılamaktayız.

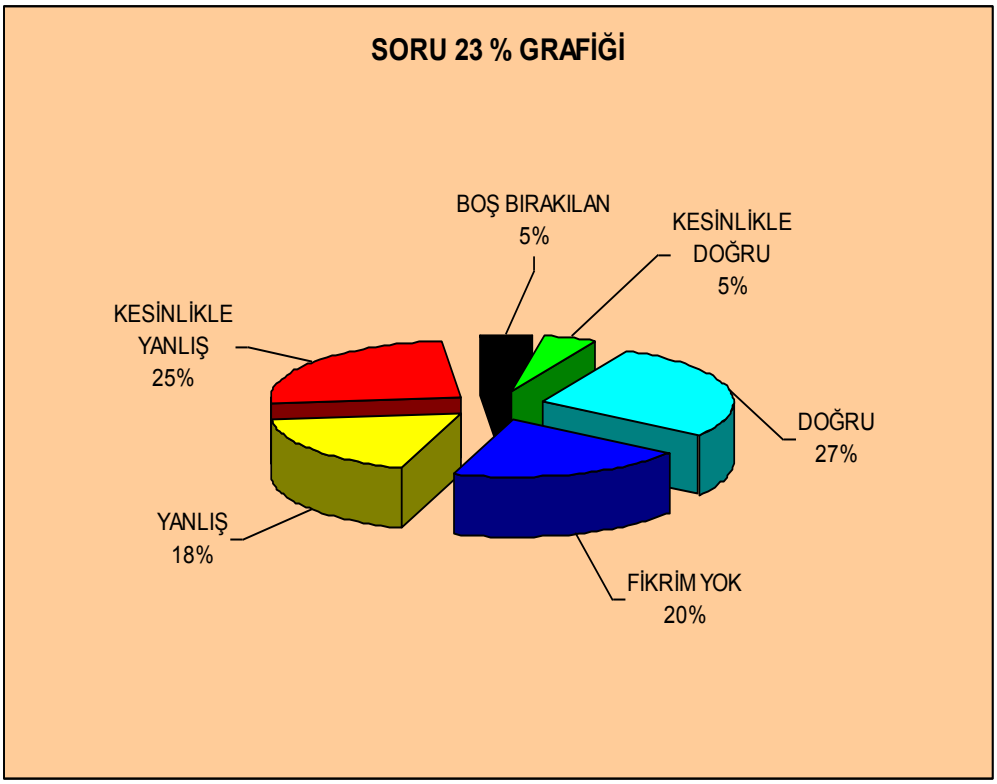

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %32'si tıbbi tedavi maliyetlerini kendilerinin karşıladığını söylerken, %43'ü bu maliyetin kaldıkları misafirhane görevlileri tarafından karşılandığını belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %20'si bu konuda fikir belirtmezken, %5'i ise cevap vermemiştir.

Soru 24 Tıbbi ihtiyaçlarımızı görevlilere ve sağlık personeline kolaylıkla iletebiliyoruz.

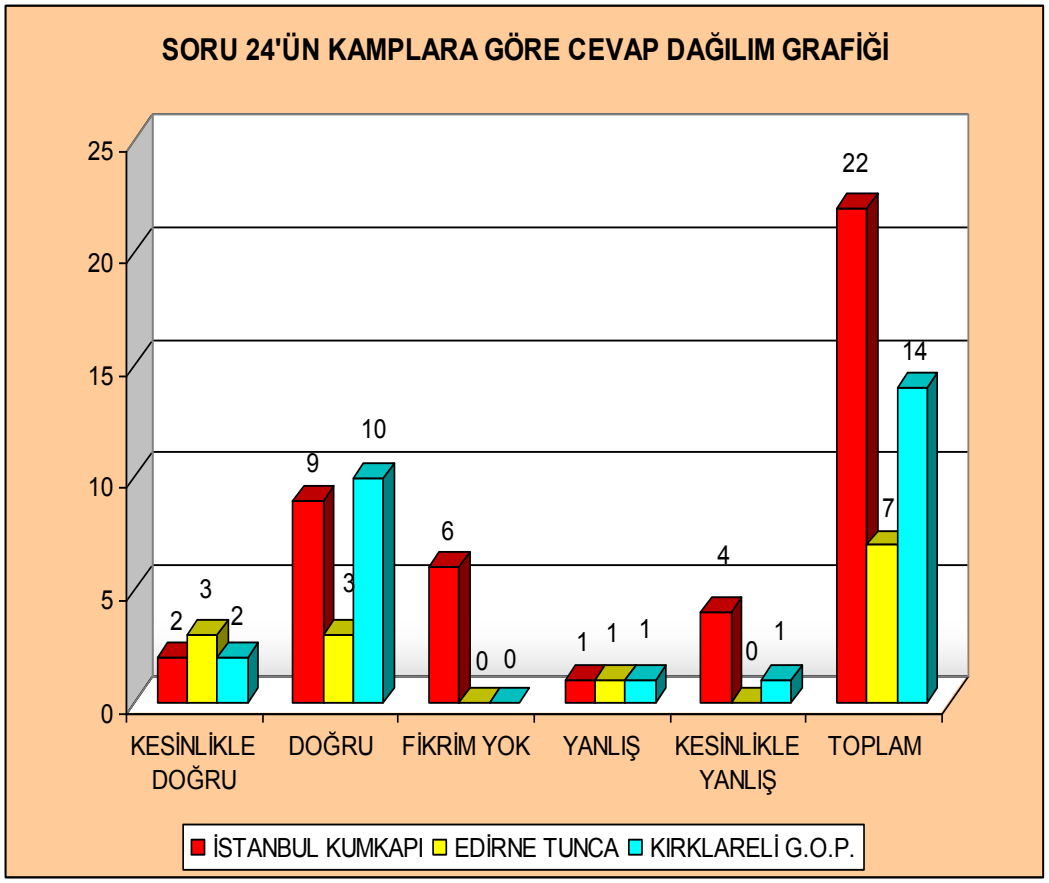

İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 11 i, Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 6 sı ve Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 12 si tıbbi ihtiyaçlarını görevlilere ve sağlık personeline kolaylıkla iletebildiklerini belirtmişlerdir. İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 5 i, Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 1 i ve Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 2 si tıbbi ihtiyaçlarını görevlilere ve sağlık personeline kolaylıkla iletemediklerini belirtmişlerdir.

Soru 24 Tıbbi ihtiyaçlarımızı görevlilere ve sağlık personeline kolaylıkla iletebiliyoruz.

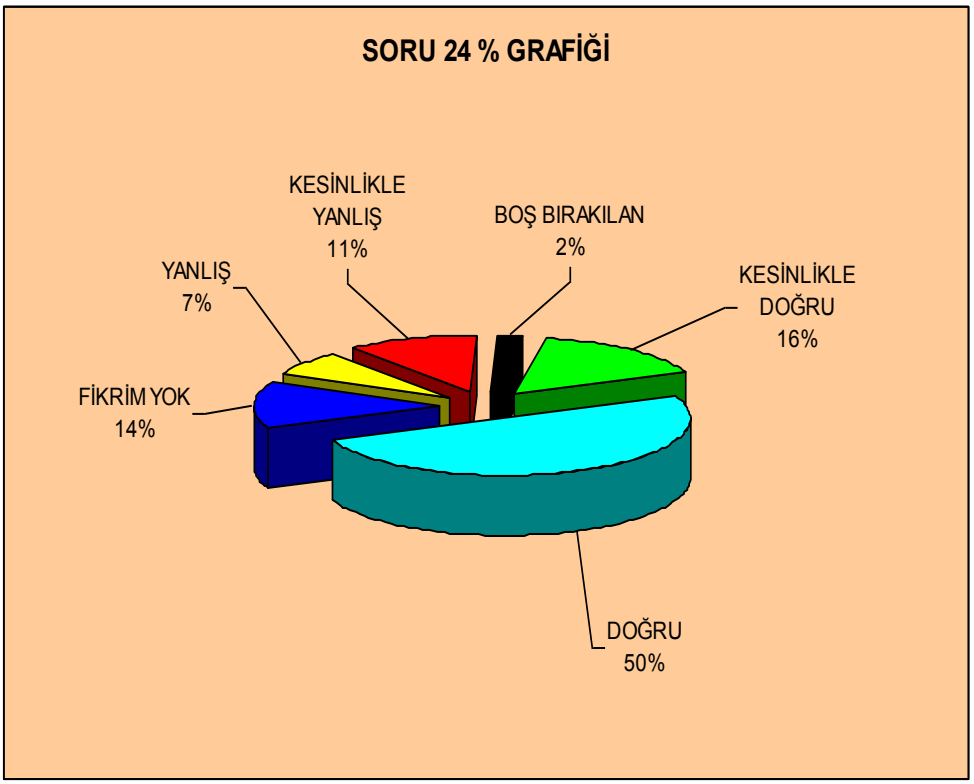

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %66'sı tıbbi ihtiyaçlarını görevlilere ve sağlık personeline kolaylıkla iletebildiklerini belirtirken, %18'i aksi yönde fikir beyan etmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %14'ü bu konuda fikir belirtmezken %2'si cevap vermek istememiştir.

Soru 25 Ziyaretçilerimle kolaylıkla görüştürülmekteyim, dış dünyayla rahatlıkla temas (telefon, fax, e-posta v.s.) kurabiliyorum.

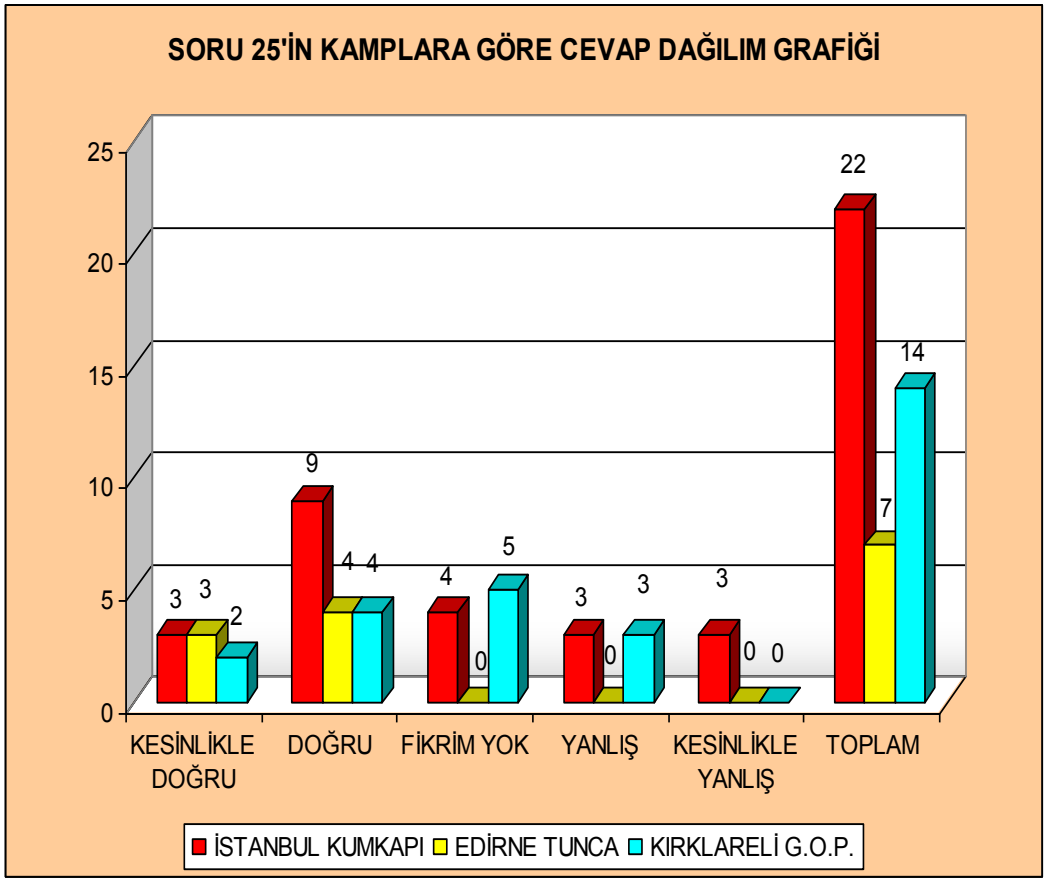

Edirne'deki misafirhanede kalan ve görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin tümü, İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerin 12 si ve Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 6 sı ziyaretçileriyle kolaylıkla görüşebildiğini ve dış dünyayla rahatlıkla temas kurabildiğini belirtmişlerdir. İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 6 sı ve Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 3'ü ise aksi yönde fikir belirtmişlerdir.

Soru 25 Ziyaretçilerimle kolaylıkla görüştürülmekteyim, dış dünyayla rahatlıkla temas (telefon, fax, e-posta v.s.) kurabiliyorum.

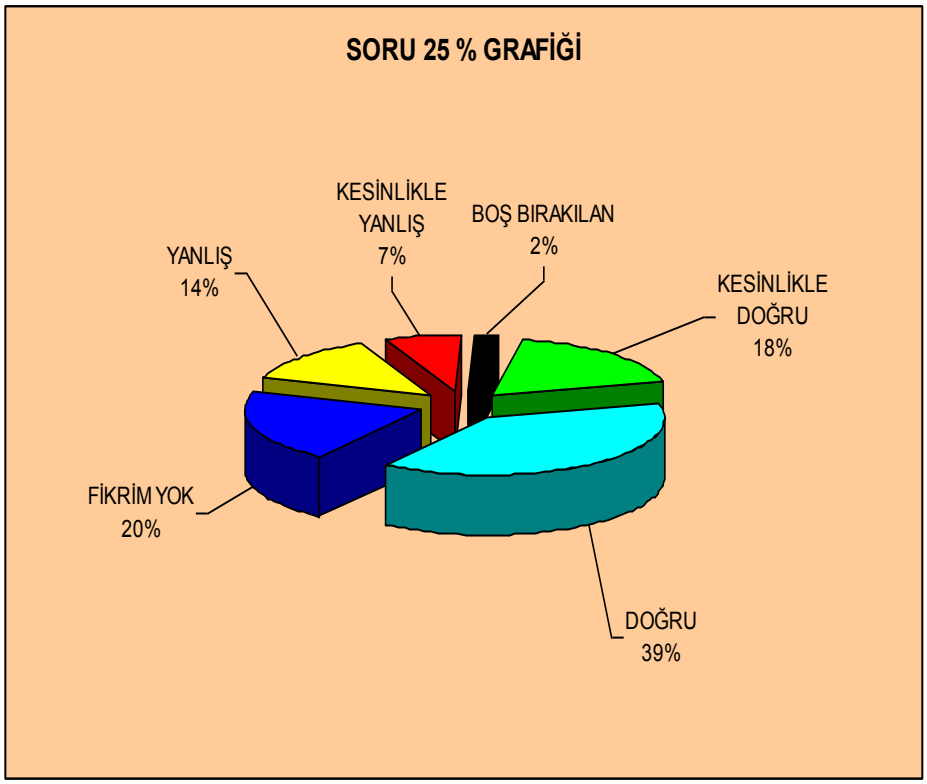

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %57'si *ziyaretçilerimle kolaylıkla görüştürülmekteyim, dış dünyayla rahatlıkla temas (telefon, fax, e-posta v.s.) kurabiliyorum* yönünde fikir belirtirken, % 22'si böyle bir imkânın sunulmadığını belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %20'si fikir belirtmezken %2'si cevap vermek istememiştir.

Soru 26 Görevlilerin fiziksel kötü muamelesine tanık oldum ya da maruz kaldım.

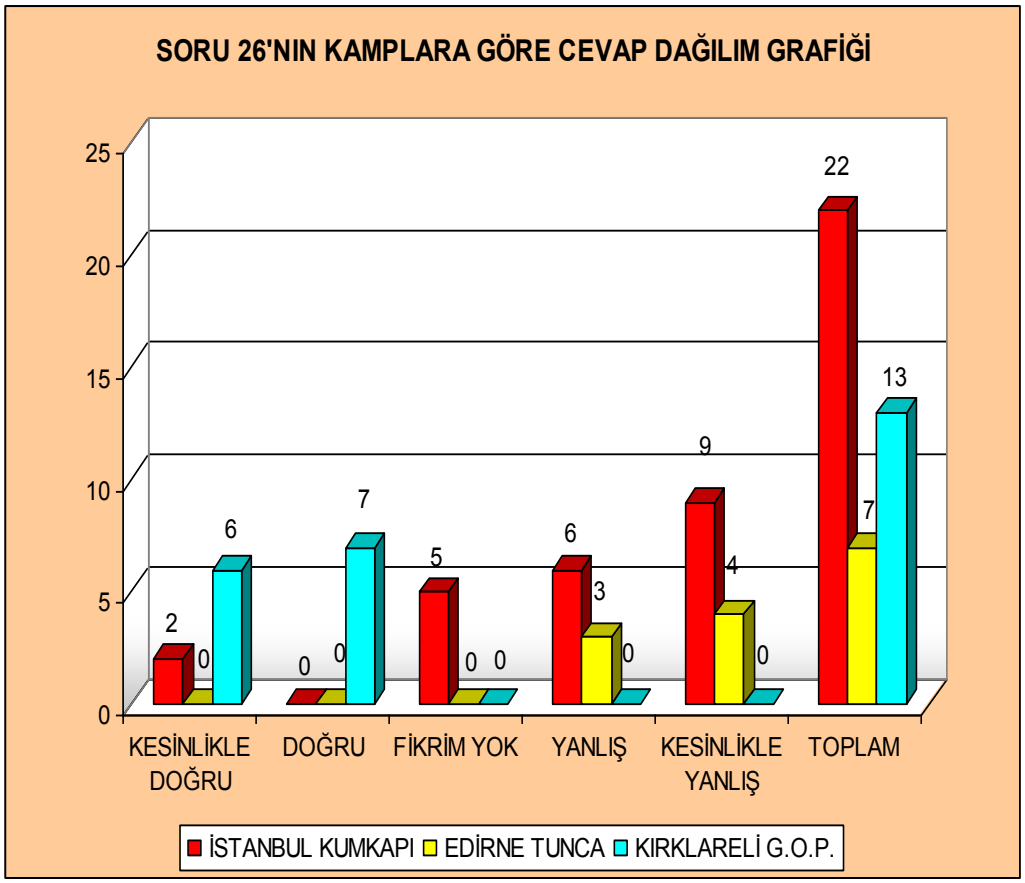

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan ve görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin tamamı *görevlilerin fiziksel kötü muamelesine tanık olduğunu ya da maruz kaldığını* belirtmişlerdir. Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerin tamamı ise aksi yönde görüş belirtmiştir. İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerin büyük çoğunluğunu oluşturan 15 kişi *görevlilerin fiziksel kötü muamelesine tanık olmadığını ya da maruz kalmadığını* belirtirken 2 si aksi yönde fikir beyan etmiştir.

Soru 26 Görevlilerin fiziksel kötü muamelesine tanık oldum ya da maruz kaldım.

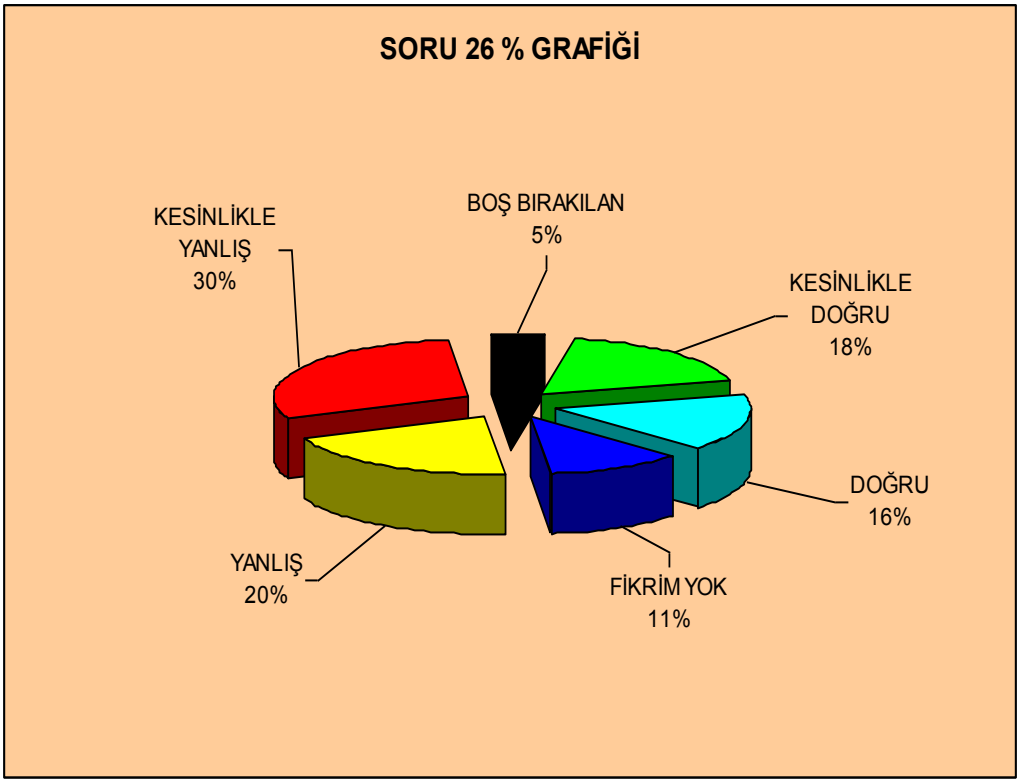

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %34'ü *görevlilerin fiziksel kötü muamelesine tanık olduğunu ya da maruz kaldığını,* %50'si ise *görevlilerin fiziksel kötü muamelesine tanık olmadığını ya da maruz kalmadığını* belirmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %11'i bu konuda fikir belirtmezken %5'i soruya cevap vermek istememiştir.

Soru 27 Çocuklar yetişkinlerle ya da şüpheli veya hüküm giymiş kişilerle bir arada tutulmaktadır.

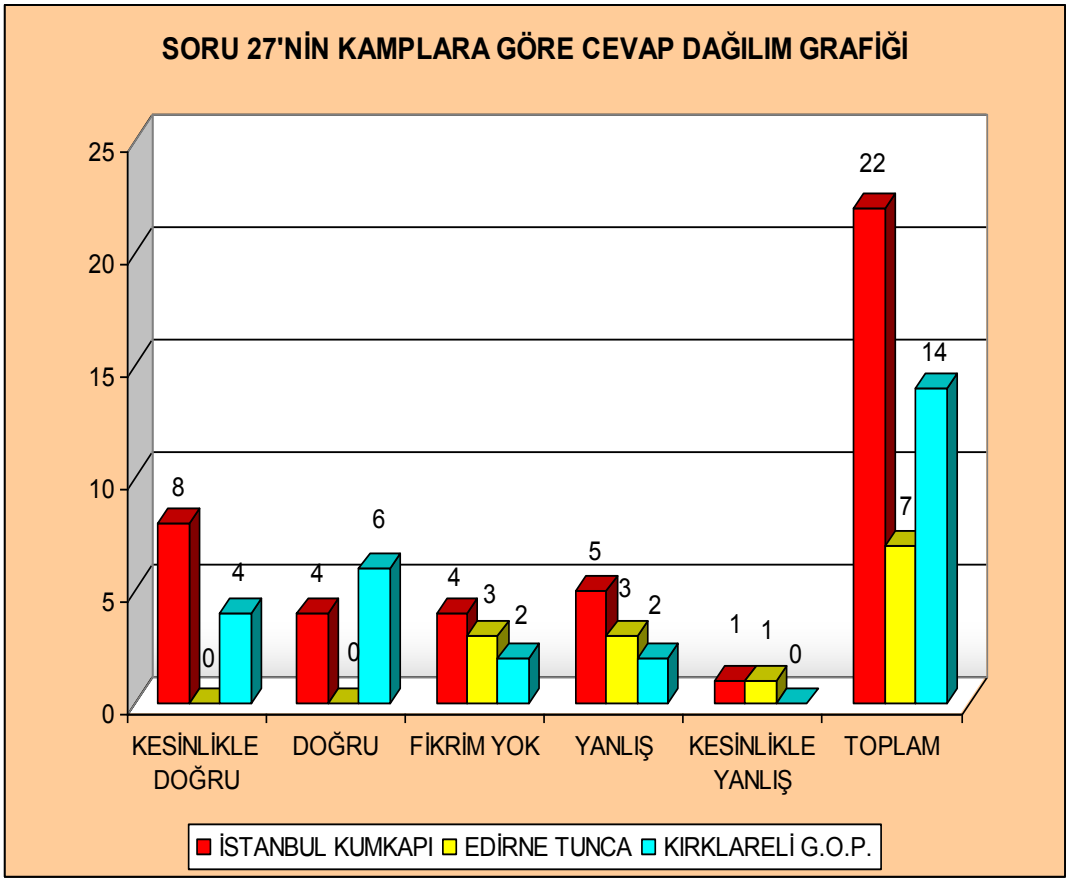

Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 4 ü *çocuklar yetişkinlerle ya da şüpheli veya hüküm giymiş kişilerle bir arada tutulmamaktadır* görüşünü savunurken 3 ü fikir belirtmek istememiştir. İstanbul'daki misafirhanede kalan 12 yasa dışı göçmen ve Kırklareli'nde kalan 10 yasa dışı göçmen *çocuklar yetişkinlerle ya da şüpheli veya hüküm giymiş kişilerle bir arada tutulmaktadır* yönünde fikir belirtirken İstanbul'daki misafirhanede kalan 5 yasa dışı göçmen ile Kırklareli'nde kalan 2 yasa dışı göçmen aksi yönde fikir belirtmiştir.

Soru 27 Çocuklar yetişkinlerle ya da şüpheli veya hüküm giymiş kişilerle bir arada tutulmaktadır.

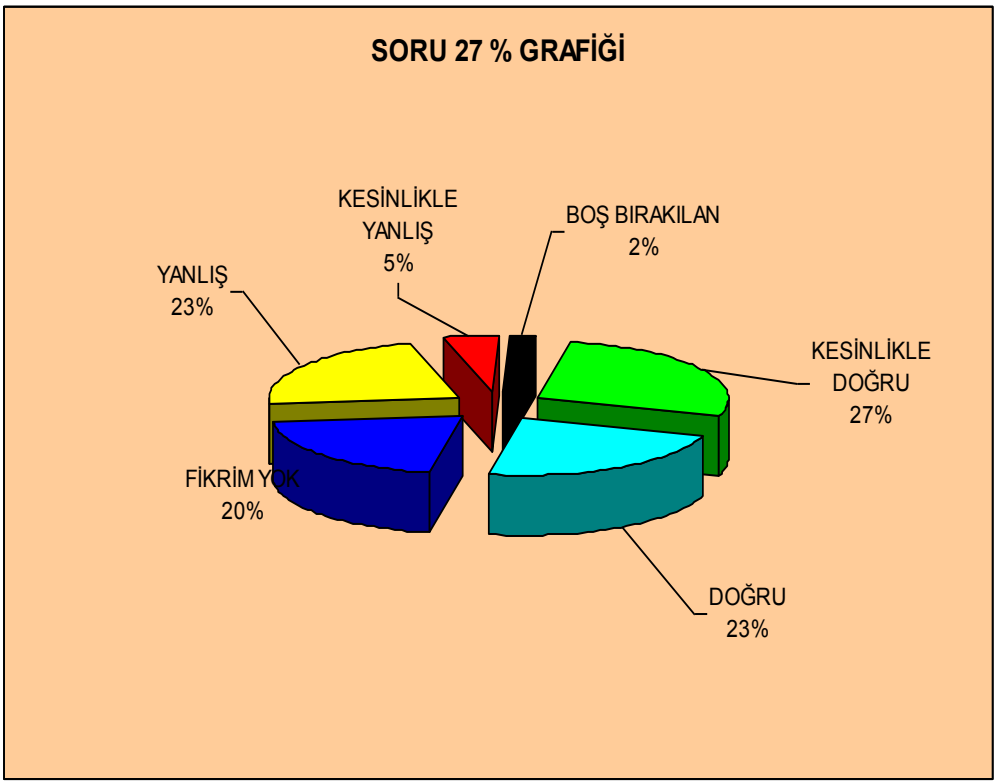

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %50'si *çocuklar yetişkinlerle ya da şüpheli veya hüküm giymiş kişilerle bir arada tutulmaktadır* görüşünü savunurken %28'i aksi yönde fikir belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %20'si bu konuda fikir belirtmezken %2'si soruya cevap vermek istememiştir.

Soru 28. Gözetim altındakiler arasında etnisite, din, cinsel yönelim, siyasi görüş ve başka gerekçelerle ayrım yapılıyor.

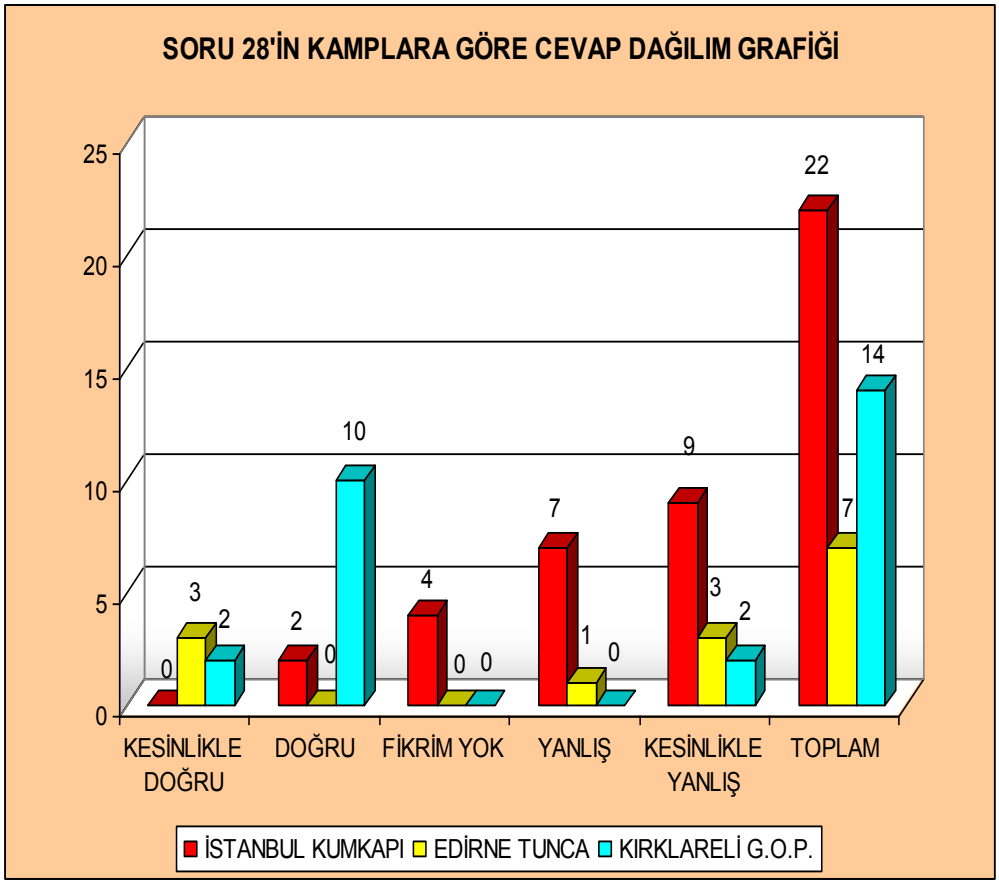

Verilen cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda Kırklareli'nde kalan 14 yasa dışı göçmenden 12'si *gözetim altındakiler arasında etnisite, din, cinsel yönelim, siyasi görüş ve başka gerekçelerle ayrım yapıldığından* bahsederken, İstanbul'daki misafirhanede kalan ve ankete katılan 22 yasa dışı göçmenden 2'si, Edirne'deki misafirhanede kalan 7 yasa dışı göçmenden ise 3'ü aynı görüşü paylaşmakta olduğunu görüyoruz. İstanbul'daki misafirhanede kalan ve çoğunluğu oluşturan 16 yasa dışı göçmen, Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 4 ü Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 2 si ayrım yapılmadığını belirtmişlerdir.

Soru 28. Gözetim altındakiler arasında etnisite, din, cinsel yönelim, siyasi görüş ve başka gerekçelerle ayrım yapılıyor.

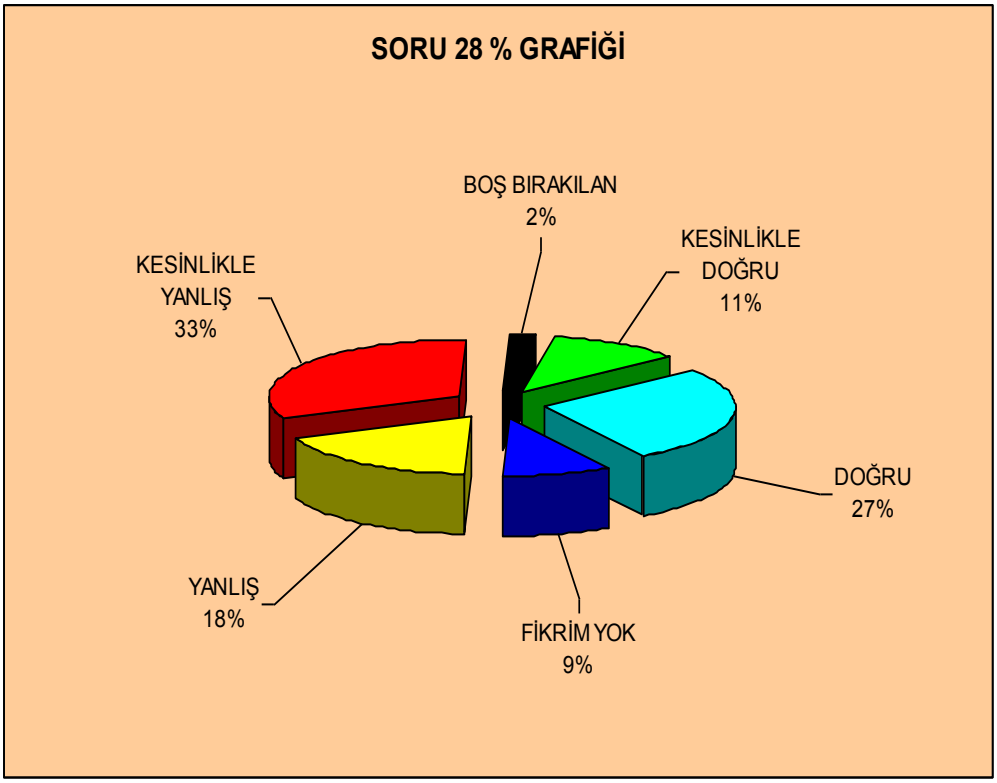

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %51'i *gözetim altındakiler arasında etnisite, din, cinsel yönelim, siyasi görüş ve başka gerekçelerle ayrım yapılmadığı* yönünde görüş belirtirken %38'i ayrım yapıldığını belirtmişlerdir. Yasa dışı göçmenlerin %9'u fikir belirtmezken %2'si cevap vermek istememiştir.

Soru 29 Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ya da akıl sağlığı istikrarlı olmayan gözetim altındaki kişilere özel bakım sunuluyor.

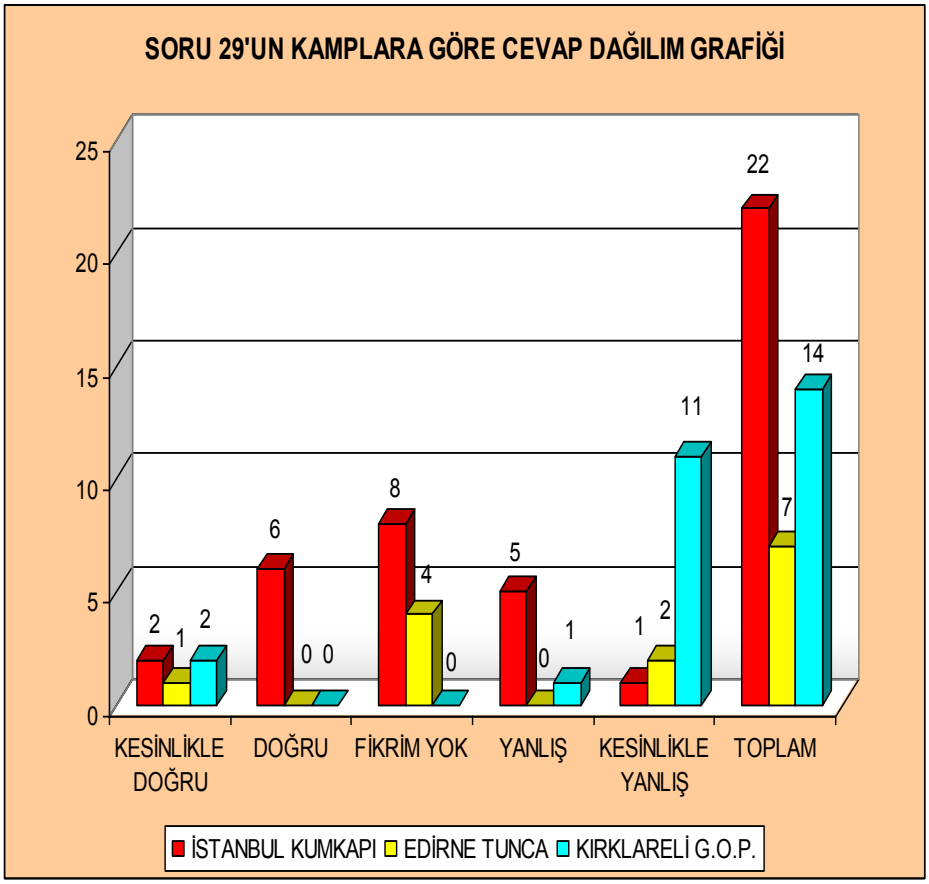

Cevapların misafirhanelere göre dağılımına baktığımızda Kırklareli'ndeki misafirhaneden ankete katılan yasa dışı göçmenlerden büyük çoğunluğu oluşturan 12 kişi *kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ya da akıl sağlığı istikrarlı olmayan gözetim altındaki kişilere özel bakım sunulmadığını* belirtirken 2 yasa dışı göçmen ise aksi yönde fikir belirtmiştir. Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 2 si özel bakımın sunulmadığı, 1 i sunulduğunu belirtirken 4 kişi fikir belirtmemiştir. İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 8 i özel bakım sunulduğunu, 6 sı ise aksi yönde görüş belirtirken 8 i fikir belirtmek istememiştir.

Soru 29 Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ya da akıl sağlığı istikrarlı olmayan gözetim altındaki kişilere özel bakım sunuluyor.

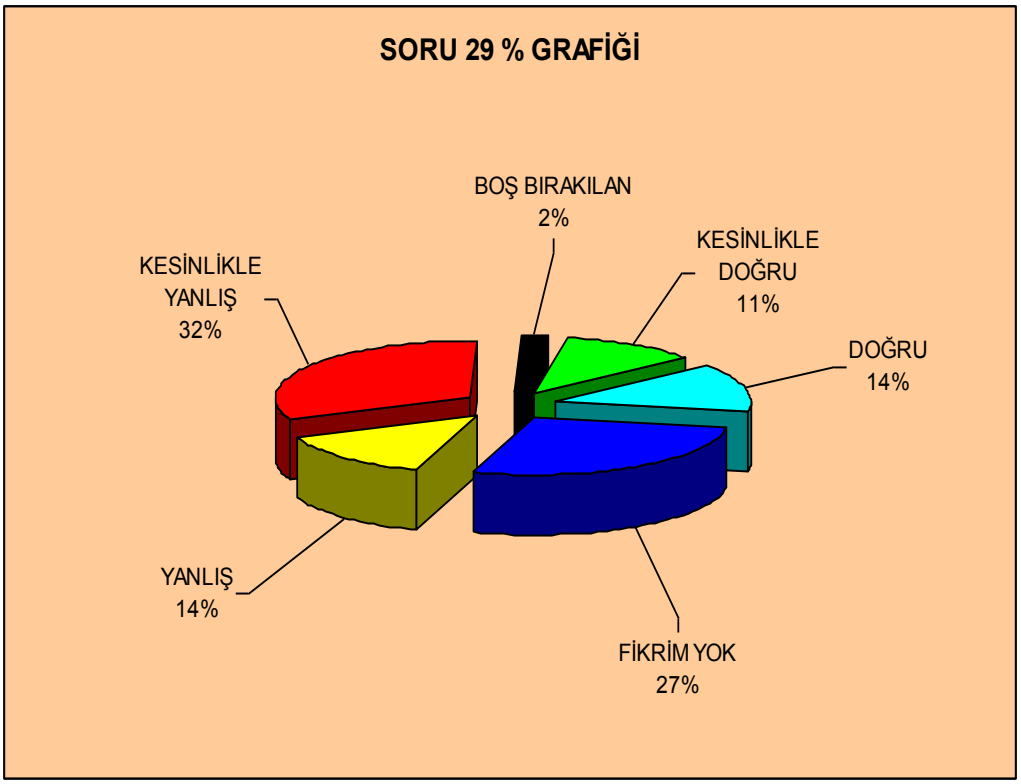

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %46'sı *kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ya da akıl sağlığı istikrarlı olmayan gözetim altındaki kişilere özel bakım sunulmadığını* belirtirken %25'i aksi yönde fikir belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin % 27'si fikir belirtmezken %2'si soruya cevap vermemiştir.

Soru 30. Okul çağındaki çocuklara, yetkililerce gerekli eğitim verilmektedir.

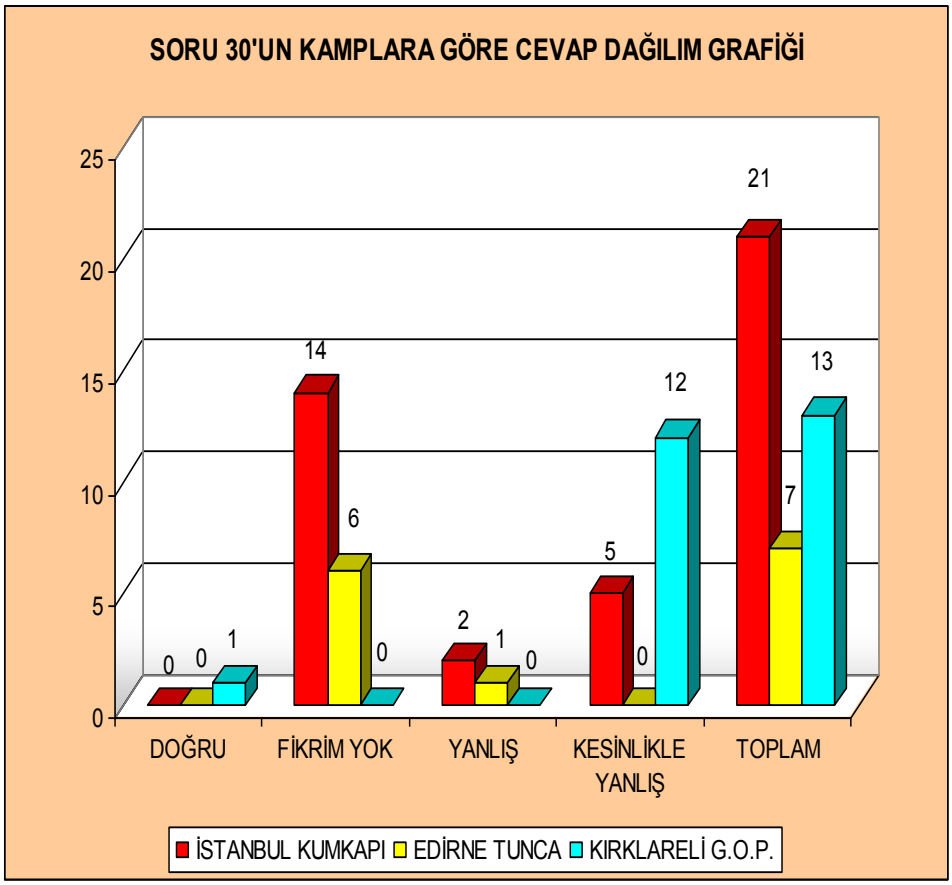

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 1 i dışında tümü eğitim yaşına gelmiş çocuklarının eğitim imkanlarından yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. Edirne'deki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerden 1'i imkânın sağlandığını düşünürken geriye kalan yasa dışı göçmenler bu konuda fikir belirmek istememiştir. İstanbul'daki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerin büyük bölümünü oluşturan 14 kişi bu konuda fikir belirtmek istemezken 7 si çocuklarının eğitim imkânlarından yararlanamadıklarını belirtmişlerdir.

Soru 30. Okul çağındaki çocuklara, yetkililerce gerekli eğitim verilmektedir.

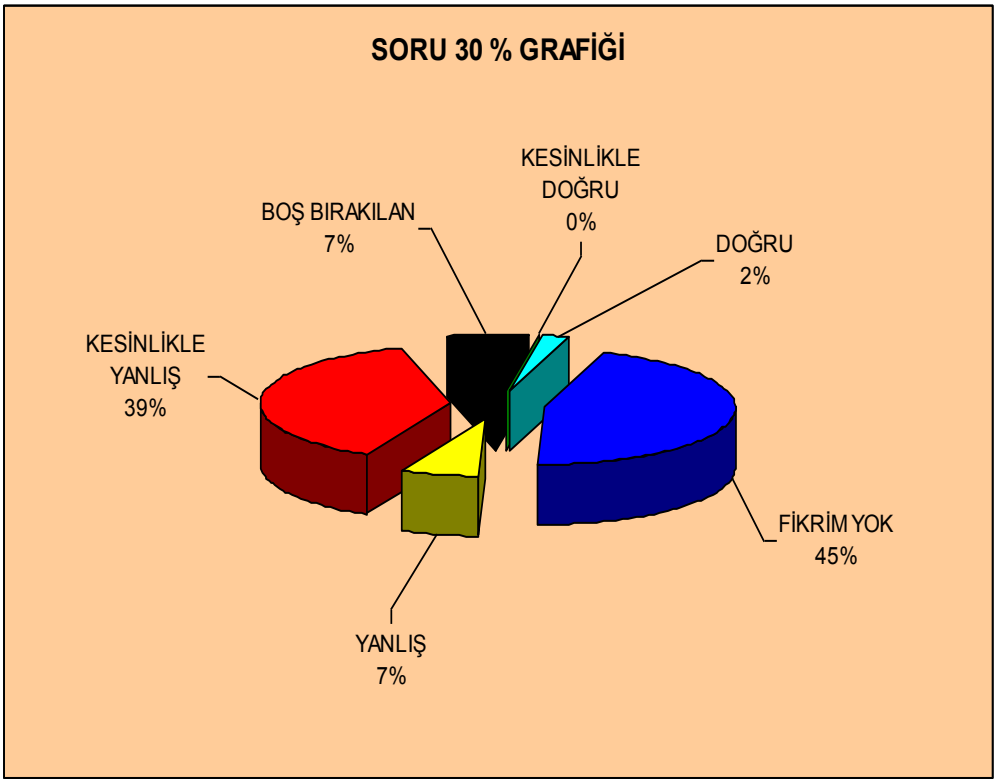

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %46'sı *okul çağındaki çocuklara, yetkililerce gerekli eğitim verilmemektedir* görüşünü paylaşırken %2'si gerekli eğitim imkânlarına ulaştıklarını belirtmişlerdir. Yasa dışı göçmenlerin %45'i bu konuda fikir belirtmezken %7'si cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 31. Talep etmem halinde çalışma hakkıma erişimim sağlanır.

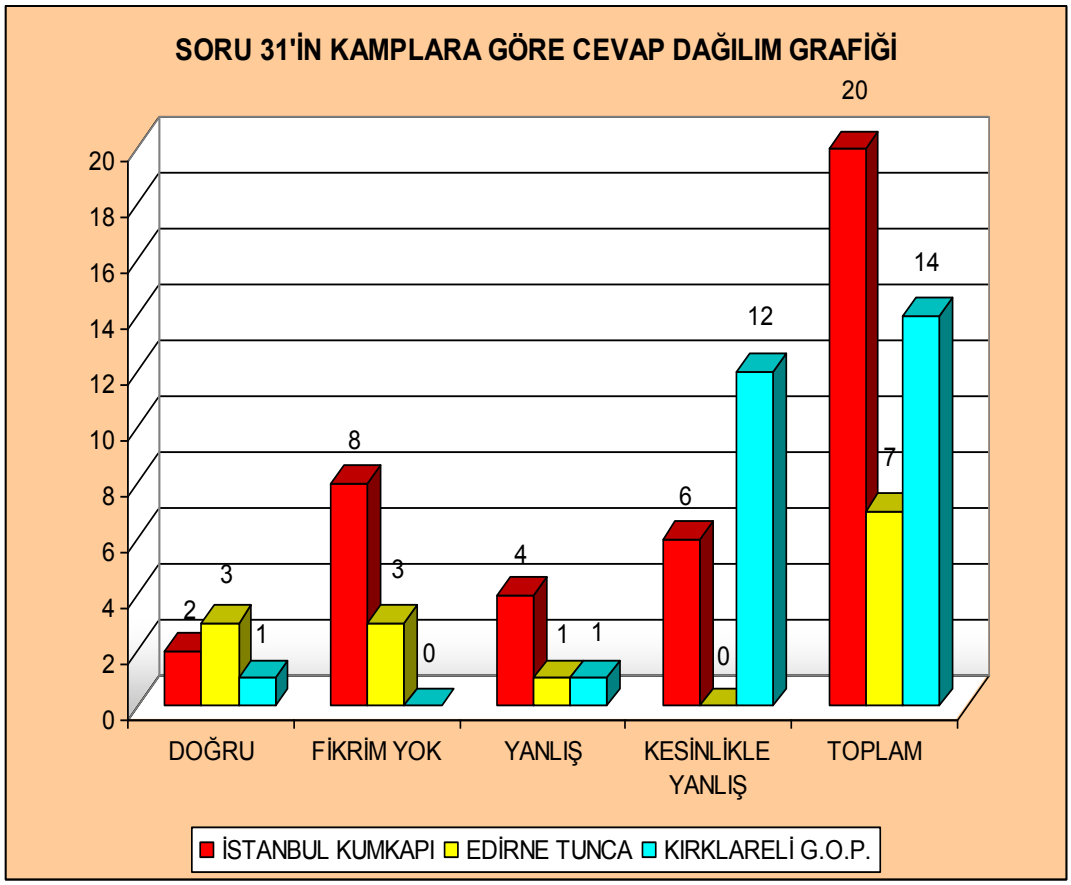

Kırklareli'ndeki misafirhanede kalan yasa dışı göçmenlerin tamamına yakını talep etmem halinde çalışma imkanı sunulmayacağını düşünmektedir. Edirne'deki misafirhanede tutulan yasa dışı göçmenlerden 3 ü çalışma imkanının sunulacağını, 1 i sunulmayacağını belirtirken 3 kişi fikir belirtmemiştir. İstanbul'daki misafirhanede tutulan yasa dışı göçmenlerden 10 u çalışma imkanının sunulmayacağını, 2 si sunulabileceğini belirtirken 8 i bu konuda fikir belirtmemiştir.

Soru 31. Talep etmem halinde çalışma hakkıma erişimim sağlanır.

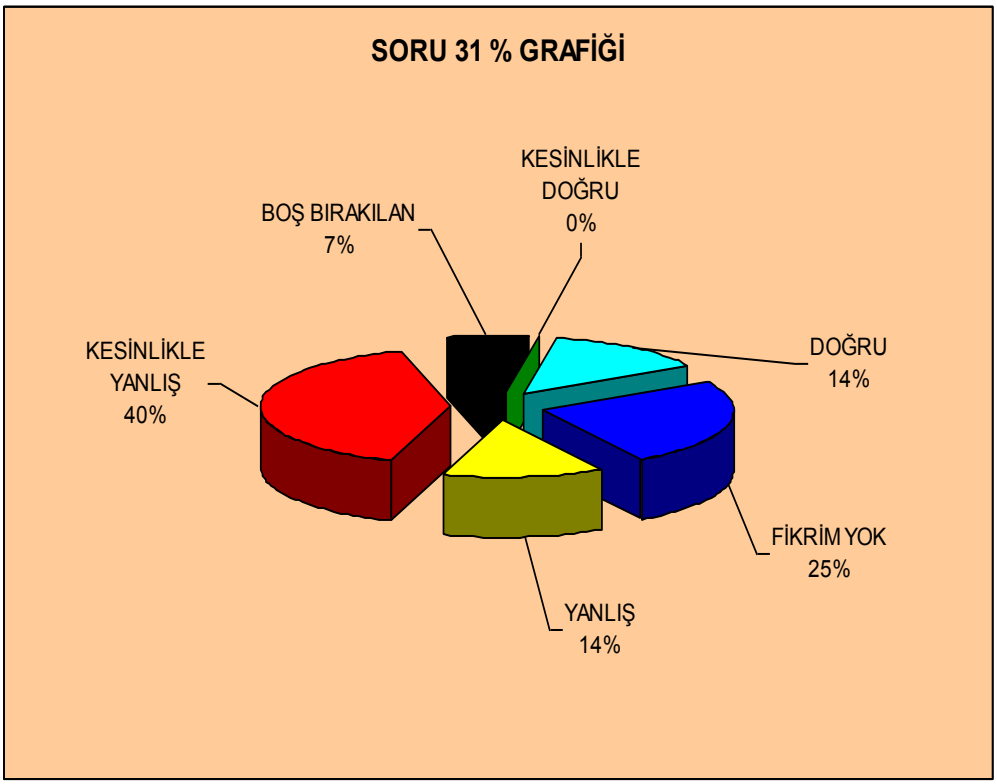

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerden %54'ü *talep etmem halinde çalışma hakkıma erişimim sağlanmaz* görüşünü belirtirken %14'ü çalışma hakkına erişimin sağlanabileceğini belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %25'i bu konuda fikir belirtmezken %7'si cevap vermekten kaçınmıştır.

Soru 32. Dinime ve mezhebime uygun olarak ibadet ve ayinlerimi yapabiliyorum bu amaçla, imkânlar ölçüsünde bize uygun mahaller tahsis edildi.

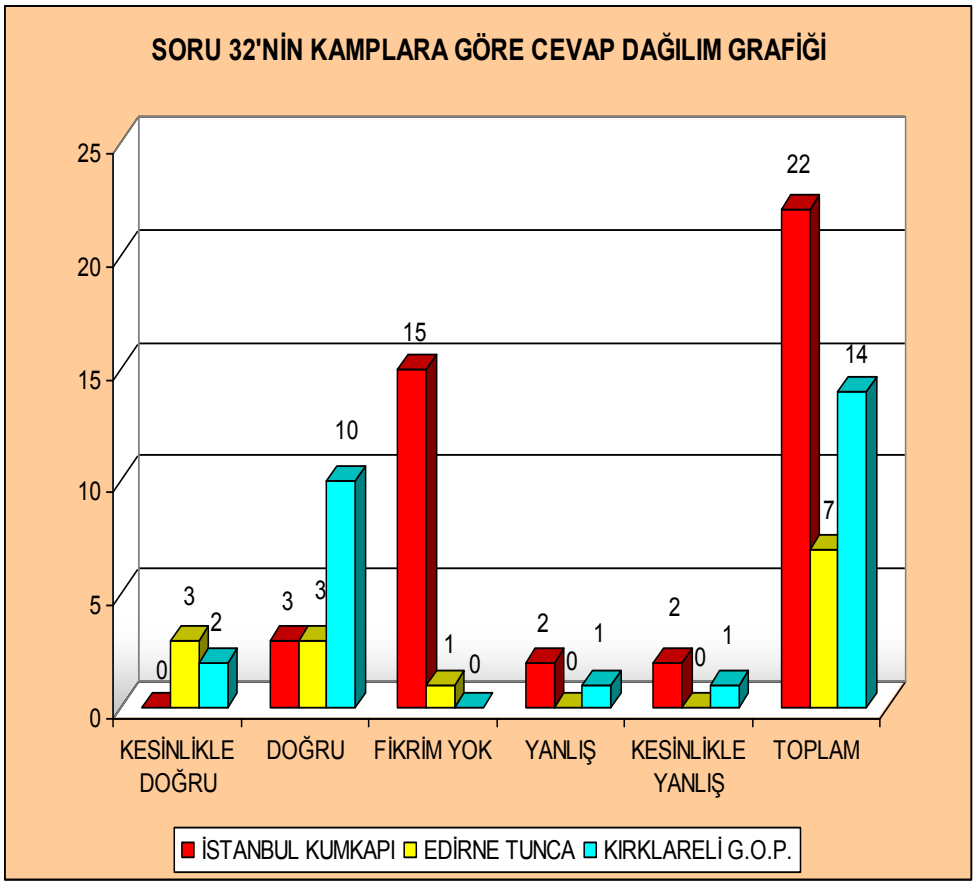

Dinine uygun ibadet ve ayinlerini yapamadığını söyleyen 6 kişilik yasa dışı göçmen grubunun 4'ü İstanbul'daki misafirhanede, 2'si ise Kırklareli'ndeki misafirhanede. Edirne'deki misafirhanede kalan ve soruya cevap veren 7 yasa dışı göçmenden 6'sı bu konuda bir sıkıntı yaşamadığını belirtirken, 1 yasa dışı göçmen bu soru için herhangi bir fikir belirtmemiştir.

Soru 32. Dinime ve mezhebime uygun olarak ibadet ve ayinlerimi yapabiliyorum bu amaçla, imkânlar ölçüsünde bize uygun mahaller tahsis edildi.

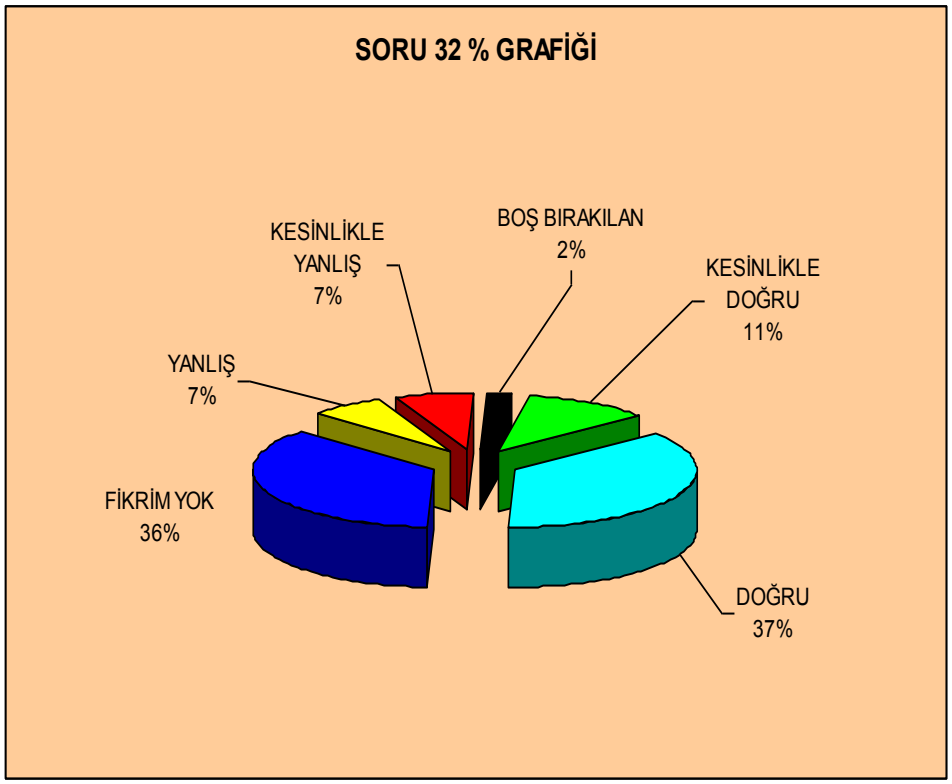

Görüşme yapılan yasa dışı göçmenlerin %48'i misafirhanelerde dini inançlarına uygun ibadet ve ayinlerini yapabilecekleri imkanın sunulduğunu belirtirken, %14'ü böyle bir imkanın tanınmadığını belirtmiştir. Yasa dışı göçmenlerin %36'sı fikir belirtmek istemezken, %2'si cevap vermekten kaçınmıştır.

Mülteci ve sığınmacılar, İnsan Hakları Everensel Bildirgesinde belirtildiği üzere tüm insanlar gibi özgürlüklerinden yoksun bırakılmadan ve insan onuruna yaraşır bir muamele görmelidirler.

Tutulma ve alıkonulmayı gerektirecek bütün koşullarda mülteci ve sığınmacılar temel haklarının yanı sıra prosedürel hakları konusunda da bilgilendirilmeleri ve tutuldukları ortamdaki standartların, hak ve özgürlükler bakımından uluslararası standartlara uygunluğu sağlanmalıdır.

Genel olarak yabancı uyruklu kişiler Türkiye'de yasadışı giriş-çıkış faaliyetleri ve ikamet koşullarını taşımadıkları gerekçesiyle gözaltına alınmakta ve doğrudan emniyet müdürlüklerine bağlı yabancılar şubeleri ile muhatap olmaktadır.

Tutulmakta olan kişiler yabancılar misafirhanelerinde, polis nezarethanelerinde veya havaalanlarındaki transit bölgelerde gözetim altında bulundurulmaktadır.

Yabancı misafirhanelerinde kaçak göçmen olarak bulunan kişilerin tamamına yakın sayılabilecek büyük bir çoğunluğu, ülkemize ya geçerli bir giriş belgesi olmadan girmiş yada geçerli bir giriş belgesiyle girmiş olmasına karşın bu belgenin süresi geçmiş olan ve bu durumdan dolayı pasaport kanuna aykırılık teşkil eden fiilleri işleyen kişilerdir. Yani suçları daha çok pasaport kanununu ihlal suçudur ve ceza hukuku anlamında, teknik anlamda bir cezadan çok kabahat olarak değerlendirilmesi gereken bir eylemdir. Durum bu olmasına karşın, kişiler karşı karşıya kaldığı yaşam koşulları bakımından barınma merkezi olarak belirlenen yerlerde ne tür bir hukuki muamele ile karşılaşacağını, ne kadar süre burada tutulacağını, haklarının ve yükümlülüklerinin ne olduğunu bilemeden bir bekleyiş içine girmektedir. Bazen ağır suç işleyen kişilerden daha ağır yaşam koşulları içinde kalabilmektedirler. Ceza ve tutukevlerinde kişilerin asgari sahip olması gereken hakları ve burada bulundukları süre içindeki davranışlarına göre buradan ne zaman çıkacakları belli olduğu halde aynı şeyi kaçak göçmenler için söylemek pek mümkün değildir. Teorik olarak bir kaçak göçmen ömrünün sonuna kadar bir misafirhanede tutulabilecektir. Diğer ülkelerdeki benzerleri ile karşılaştırıldığında, durumlarının daha iyi olduğu söylense de, Ülkemizdeki göçmenlerin barındırıldığı yerlerdeki gözetim koşulları, barındırma veya misafirhanelerin bulundukları illere ve buradaki görevli ve yetkililere bağlı olarak değişmektedir. Ayrıca, birçoğu kapasitesinin çok üzerinde bir sayıda göçmen barındırmaktadır. Yabancı misafirhaneleri ile ilgili olarak; daha misafirhaneye girişte herkese misafirhanenin yapısı, işleyişi, tutulma nedeni ve hakları anlayacakları dilde anlatılmalı, yazılı ve görsel araçlar (broşür, spot film vs..) kullanılmalı ve bu tür yerlerin iç işleyişi ve burada bulunan kişilerin hak ve yükümlülüklerinin neler olduğunun daha başlangıçta kendilerine bildirilmesi sağlanmalı, bu konuda yetkili ve görevlilerinin tutumu ile belirlenen yaşam koşulları yerine uluslararası standartlara uygun objektif kurallarla belirlenen güncel bir normatif düzenleme yapılmalıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

" Tacımı veririm, tahtımı veririm; fakat devletime sığınanları asla geri vermem."

Osmanlı Padişahı Sultan Abdülmecit.

İLTİCA HAKKI, SIĞINMA ARAYANLAR, MÜLTECİLER VE KAÇAK GÖÇMENLER

V.1.İLTİCA HAKKI SORUNU

Geleneksel olarak iltica hakkı, bir devletin, uyruğunda bulunduğu ya da ikamet ettiği devletteki baskılardan kaçan yabancıların, ülkesine girmesine ve ülkesinde kalmasına izin verme hakkını belirtmektedir.

Gerek devletin gerekse bireyin sığınma hakkına ilişkin durumu incelendiğinde; uygulanan uluslararası hukuktaki ana ilkeye göre bir devletin yabancıların ülkesine girmesi ve ülkede kalması konusunda tek yetkili olduğu görülmektedir. Bu ana ilkeye uygun olarak bir devletin yabancılara ülkesinde sığınma hakkı tanıyıp tanımaması o devletin uluslararası yükümlülükleri ve ulusal mevzuatı çerçevesinde değerlendirilecek bir konudur. Eğer bir devlet bir anlaşma ile bu konuda belirli bir yükümlülük altına girmişse, ilgili anlaşmanın koşullarını yerine getiren yabancılar bakımından sığınma hakkını tanımak zorunda bulunmaktadır. Buna karşılık, böyle bir anlaşma yükümlülüğü yoksa uygulanan uluslararası hukuka göre devletlere bu yönde yükümlülük getiren genel bir uluslararası yapılageliş kuralı ya da hukuk genel ilkesi bulunmamaktadır. Uygulamada devletlerin kişilere sığınma hakkı tanıması durumu çok büyük ölçüde, yalnızca siyasal suçlara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

V.2.SIĞINMACI STATÜSÜ VE ÖTEKİ SIĞINMA ARAYANLARIN HUKUKSAL DURUMU

Bir devlet, ülkesinde sığınma arayan yabancılara bu devletin uluslararası bir anlaşmadan kaynaklanan bir yükümlülüğü bulunup bulunmamasına göre değişik hukuksal kurallar uygulayabilmektedir. Eğer anılan devlet, bir sığınmacılar anlaşmasına tarafsa, bu anlaşmada öngörülen kurallara uygun olarak, sığınma arayan yabancıları ülkesine kabul etmek ve onlara mülteci statüsünü tanımak zorundadır. Buna karşılık, herhangi bir anlaşma yükümü altında olmadan, çok çeşitli insancıl ya da siyasal nedenlerle, ülkesinde sığınma arayan yabancıları (sığınmacı) ülkesine kabul eden bir devlet, uygulanan uluslararası hukukun bugünkü durumunda, bu sığınma arayanlara sığınmacı statüsü tanıyıp tanımamakta serbesttir.

V.3. KAVRAMLAR

5.3.1. Yabancı: Ülkesinde bulunduğu devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan kişidir.

5.3.2. Göç: Şahıs, grup veya toplulukların isteyerek ya da zorla, kalıcı veya belirli bir süreyi kapsayıcı şekilde belirli bir zaman boyutu içinde belirli bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına gerçekleştirdikleri fiziki mekân değişikliğidir.

5.3.3. İç Göç: Bir ülke içinde kırdan kente, kırdan kıra ve kentten kente yaşanan nüfus hareketleridir. Ekonomik istikrarsızlıklar, toplumun bireye karşı yaklaşımı (töre, kan davaları vb.), savaş ya da terör olayları iç göçün en temel nedenlerindendir.

5.3.4. Dış Göç: Uzun süre kalmak, yerleşmek, canını kurtarmak ya da ekonomik amaçlarla bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan nüfus hareketidir.

5.3.5. Serbest Göç: Kişilerin kendi rızası ile gerçekleştirdikleri göçtür.

5.3.6. Zorunlu Göç: Kişilerin gönüllü değil, bir başkasının zorlaması ile yaptıkları göç olarak adlandırılabilir. Nüfus mübadeleleri buna en güzel örneği teşkil etmektedir.

5.3.7. Yasadışı Göç: Birey ya da bireylerin; yaşadıkları toprakları terk ederek, yasa dışı olarak bir başka ülkenin topraklarına girmeleri veya çıkmaları, yasal olarak girmiş olsalar dahi yasal bulunuş sürelerini aşmak suretiyle kalmaya devam etmeleridir.

5.3.8. Düzensiz Göç: Bireylerin izin alarak bir ülkenin sınırlarını yasal olarak geçtikten sonra öngörülen zamanda (vize bitiş tarihi) çıkış yapmayarak o ülkeyi geçici olarak yurt tutmalarına denir.

5.3.9. Göçmen: Ekonomik veya diğer nedenlerle bir ülkeye göç eden veya yerleşen kişidir.

Göç ile ilgili mevzuat çerçevesinde göçmen ise; yerleşmek amacıyla yurdumuza gelen ve henüz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmamış kişi veya kişilerdir.

5543 sayılı İskan Kanununa göre; "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelen yabancılara" göçmen denir. Bu bağlamda, ulusal mevzuatımıza göre göçmen olabilmenin şartı, Türk soyundan olup Türk kültürüne bağlı olmaktır. Bu durumda olmayanlar ise 'münferit yabancılar' olarak tanımlanmaktadır.

5.3.10. Yasadışı Göçmen: Yaşadığı toprakları terk ederek, yasa dışı olarak bir başka ülkenin topraklarına giren veya çıkan, yasal olarak girmiş olsa dahi yasal bulunuş sürelerini aşmak suretiyle kalmaya devam kişi veya kişilerdir. .

5.3.11. İltica: Bir kişinin, uyruğunda bulunduğu ya da ikamet ettiği devletin ülkesini çeşitli baskılar ya da ayrımcı yasal kovuşturmalar nedeniyle terk ederek, yabancı bir devletin ülkesine, diplomatik temsilciliğine, savaş gemilerine yahut devlet uçaklarına girmek suretiyle bu devletin korumasını aramasıdır.

5.3.12. Mülteci: Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıdır.

5.3.13. Sığınmacı: Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle, mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye' den uluslararası koruma talebinde bulunan yabancıdır.

5.3.14. Kaynak Ülke: Ekonomik istikrarsızlık, siyasi çalkantı, savaş, aşırı nüfus, doğal afet ya da kıtlık gibi; insanları yaşadıkları topraklardan göç ettiren sebeplere sahne olan göç kaynağı ülkedir.

5.3.15. Transit Ülke: Çeşitli sebeplerle göç eden yabancı uyruklu şahısların uğrak ülkeleri, geçici yaşama amacıyla kaldıkları ya da hedef ülkeye ulaşmak için mecburiyetten yol tuttukları ülkelere denir

5.3.16. Hedef Ülke: Çeşitli sebeplerle göç eden yabancı uyruklu şahısların varmayı hedefledikleri ya da beklentilerini gerçekleştirebileceklerine inandıkları ülkeyi tanımlamaktadır.

5.3.17.Geri vermeme (non-refoulement) ilkesi

Sığınma veya iltica arayanlara ilişkin olarak, sığınma veya iltica talep eden kişilerin bir yabancı devlet ülkesine girmek istemeleri sırasında sınırdan geri çevrilemeyeceği ya da bir kere ülkeye girdikten sonra kaçtıkları devletin ülkesine iade edilemeyeceğidir. Geri vermeme (non-refoulement) ilkesi adı altında anılan bu ilke, 1951 Sığınmacılar Sözleşmesinde açıkça yer almaktadır.

5.3.18.Güvenli Bölge

Topluca sığınma olaylarının sayısının artmasına bağlı olarak, sığınma arayanların kıyıma uğradıkları devletin ülkesinin belirli bir kesiminde uluslararası koruma altına alınmasıdır. Bu konudaki en tanınmış uygulama "Körfez Savaşı" sonrası Iraklı peşmergeler için Kuzey Irak'ta güvenli bölgeler kurulması olmuştur.

V.4.GÖÇ NEDENLERİ

Göç konusu tek başına değerlendirilemeyecek kadar karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. Öyle ki, göçün nedenlerinin açıklanması ve hedeflerinin belirlenmesi demografi, coğrafya, ekonomi, istatistik, sosyoloji, siyaset bilimi ve fizik gibi farklı bilim disiplinlerinin ilişkisi ile ortaya konulabilir. Şüphesiz göçün en önemli nedeni, kişinin kendini güvende hissedebileceği ve daha iyi bir yaşam sürebileceği bir coğrafyaya ve yönetime olan ihtiyaç ve beklentisidir. Bu anlamda; endüstrileşme ve buna bağlı şehirleşme, kapitalizmin hızla gelişmesi, gelir adaletsizliği, iş gücü talebi, siyasi kargaşalar, ekonomik buhranlar, dış/iç savaşlar ve terör, dini sebepler ve göçmen kaçakçılığı şebekelerinin insanları kandırmaları birer göç nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.4.1. Ekonomik Sebepler: Ülkelerin, şehirlerin ekonomik olarak büyümesi, nüfus hareketlerini derinden etkilemiştir.

Avrupa'da iktisadi gelişmelerin yaşandığı dönemdeki nüfus artışı, daha önceleri hiç olmadığı kadar yükselmiştir. Günümüzde, her yıl ortalama 500.000 yasadışı göçmen sadece Asya kıtasından sanayileşmiş zengin Avrupa ülkelerine akın etmektedir.

İnsanlar daha iyi bir yaşam beklentisiyle dönemlerin önemine göre az ya da çok göç etmişlerdir. Ekonomik olarak hayatını kazanamayan insanlar, geçmişte olduğu gibi bugün de iş imkânlarının fazla olduğu ülkelerde çalışmak amacıyla göç sürecine dâhil olmaktadırlar. Dünyadaki sermaye ve zenginliğin adaletli bir şekilde dağıtılmaması, iş imkânlarının sınırlı olması ve ekonomik açmazların pek çok ülkeyi etkilemesi gibi nedenler insanlarda göç etme arzusu doğurabilmektedir.

5.4.2. Siyasi ve sosyal Sebepler: Yerleşik bir düzende ikamet etmekte olan pek çok insan bugün baskı, zulüm ve sosyal haklarının yok sayılmasından dolayı göç etmektedir. Ellerinden bütün sosyal imkânları alınmış insanların göç etmesi bir zorunluluk haline gelmektedir. Özellikle Afrika'da yaşanan dinsel ya da etnik ayrımcılık bu kapsamda değerlendirilmelidir.

5.4.3. Dinsel Sebepler: Dünya tarihi boyunca gerçek ya da görünürdeki sebebi dini farklılıklar olan birçok savaş yaşanmıştır. Yüzyıllar önce düzenlenmiş olan Haçlı seferleri bu kapsamdadır.

Günümüzde ise, dini esasları argüman olarak kullanan (her dinden) terör örgütleri mevcuttur. Bu açıdan yaklaşıldığında, dinin göç hareketleri üzerinde etkisi vardır. Tarihte ve günümüzde dinsel ibadetlerini istedikleri gibi yerine getiremeyen, dinlerini temsil

edemeyen ve baskı altında tutulan insanların göç ederek iltica başvurusunda bulundukları bir gerçektir.

5.4.4. Coğrafi ve Ekolojik Sebepler: İnsanlar bazen yaşamış oldukları coğrafi ya da ekolojik sorunlardan dolayı göç etmektedir. Sarp ve geçim kaynaklarının yetersiz olduğu bölgelerden, verimli topraklara uzanma arzusu içindeki insanlık bu hareketini tarih boyunca sürdürmüştür. Eski Türklerin kıtlık ve kuraklık yüzünden Orta Asya'dan göç etmeleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

5.4.5. Can Güvenliği: İnsanlar hayatlarını devam ettirebilmek amacıyla, öncelikle yeme içme gibi temel ihtiyaçlarıyla güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak istemektedirler.

İdeolojilerini demokratik çatışmalardan öte silahlı çatışmalarla yaymaya çalışan günümüzün en ciddi sorunu olan terörizm; hem fiziksel, hem de psikolojik yönden devletleri, toplumları ve bireyleri tehdit etmektedir. Pakistan, Afganistan, Irak, Srilanka ve Hindistan gibi ülkelerde yaşanan terör ve şiddet olayları insanların yerlerinden edilerek başka ülkelere göçmelerine neden olmuştur.

Terörizme ek olarak; savaşların, etnik temizliklerin, töre ve namus cinayetlerinin de insanları canlarından olma korkusuna ittikleri düşünülebilir. Afganistan, Irak ve Filistin gibi ülkelerde görülen şiddet olayları ve savaşlar; Ruanda, Kongo ve Somali gibi ülkelerdeki iç savaşlar; İran, Myannmar ve Suudi Arabistan gibi ülkelerdeki sert ve radikal yönetim şekilleri insanlarda canlarının güvende olmadığı hissini doğurmuştur.

Bütün bu sorunların sonunda da mazlum insanların sırtından geçinmek isteyen organize suç örgütleri de 'umut yolculuğu' adıyla binlerce insanı peşlerinden sürüklemiştir.

V.5.GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

Göçmen kaçakçılığı, doğrudan veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; bir yabancının ülkeye sokulması ya da ülkede kalmasına yardımcı olunması, o ülke vatandaşının veya yabancının yurtdışına çıkışına imkân sağlanmasıdır.

Günümüzün en zorlu sorunlarından birisi olan ve özellikle 1980'li yıllarda başlayan illegal göç hareketleri, "doğu-batı" arasında köprü konumunda bulunan ve kaynak, transit ve hedef' ülke özelliklerinin görüldüğü Ülkemizi de önemli bir ölçüde etkilemektedir.

Göçmen kaçakçılığının nedenlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

a) Ekonomik Sebepler

b) Organizatörlerin Ekonomik Düşünceleri

c) Bölgesel Savaşlar, Siyasi Kaos, Kargaşalar ve Baskıcı Yönetimler

d) Bazı ülkelerde iltica ve yasadışı göçü özendiren uygulamalar

e) Terör Örgütlerinin Faaliyetleri

f) Kaynak ve hedef ülke arasındaki tarihi bağlar

g) Hedef ülkelerin yasal göçü zorlaştıran uygulamaları

Günümüz teknolojisini de yakından takip eden organize göçmen kaçakçılığı şebekeleri faaliyetlerinde teknolojik imkânlardan da yararlanarak çeşitli yöntemler kullanıp yasadışı geçişleri sağlamaktadırlar. Bu yöntemlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

a) Sahte pasaport, vize ve kimlikler kullanılarak hudut kapılarından geçiş,

b) Yürüyerek, yüzerek veya araçlarla yasal olmayan sınır bölgelerinden geçiş,

c) Sürat botları, küçük tekneler veya eski büyük gemilerle deniz yoluyla geçiş,

d) Tır, kamyon gibi araçlarda 'Zula' tabir edilen bölümlerde gizlenerek karayoluyla geçiş.

Ülkemizin göçmen kaçakçılığı suç faaliyetleri yönünden; coğrafi konumu itibariyle doğu-batı arasında bir köprü pozisyonunda olmasından, Karadenizden açık denizlere tek çıkış kapısı olan boğazlara sahip olmasından ve birçok ülkeye nazaran tarihi, doğal ve kültürel güzelliklere sahip olmasından dolayı en çok etkilenen ülke konumunda olduğu bir gerçektir.

Ülkemizde meydana gelen göçmen kaçakçılığı faaliyetlerini iki yönlü olarak değerlendirmek mümkündür. Bir yönüyle ülkemiz üzerinden diğer Avrupa ülkelerine gerçekleştirilen göç hareketleri, diğer yönüyle ise ülkemize gelen göç hareketlerinden bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda, ülkemizin göçmen kaçakçılığı suçlarında "kaynak, transit ve hedef" ülke konumunda olduğu söylenebilir.

Ancak, günümüzde sınır aşan özelliği olan ve artık tüm dünya ülkelerini ilgilendiren göç hareketlerine bakıldığında, bu illegal hareketlerin suç organizasyonları için bir rant kapısı olduğu aşikardır. Uluslararası düzeyde örgütlenmiş organize suç örgütlerince yönlendirilerek gerçekleştirilen göçmen kaçakçılığı faaliyetleri, suç örgütlerince önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Bu suçlardan dünya genelinde elde edilen kazancın yaklaşık 7–8 milyar ABD Doları olduğu değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, PKK/Kongra-Gel gibi bazı terör örgütlerinin, finansmanlarını göçmen kaçakçılığı suç faaliyetlerinden sağladığı ve hatta örgüt üyelerini veya sempatizanlarını Avrupa'nın değişik ülkelerinde yaşamlarını sürdürmek gibi çeşitli vaatlerle göçmen kaçakçılığı suç faaliyetleri çerçevesinde kandırarak götürdükleri Devlet

görevlilerince belirtilmektedir. Ayrıca, göçmen kaçakçılığının terör örgütleri açısından önem taşıyan diğer bir yönü de, bu illegal faaliyetlerin Türkiye aleyhtarı propaganda materyali olarak kullanılabilmesidir.

5.5.1.Ülkemizde Meydana Gelen Göçmen Kaçakçılığı Faaliyetlerinin Genel Sebepleri

- İran, Irak, Afganistan, Pakistan ve Bangladeş ile Orta Doğu'daki bir kısım ülkelerde görülen iç savaş, karışıklık, açlık vb. gibi sebeplerden kaçan insan daha rahat bir yaşam sürdürme arzuları,
- PKK/Kongra-Gel gibi bazı terör örgütlerinin elemanlarını eğitmek, propaganda yaptırmak veya örgüt adına gelir sağlamak amacıyla yasadışı yollardan yurt dışına göndermesi, ya da terör sebebiyle bazı bölgelerimizdeki vatandaşlarımızın özellikle Avrupa olmak üzere batı ülkelerine gitme arzuları,
- Suç organizasyonlarının, göçmen kaçakçılığı suç faaliyetlerinden çok kısa zamanda çok fazla para kazanabilme arzuları,
- Birçok suçta olduğu gibi vatandaşın; gerek umuda yolculuk adıyla yola çıkıp, ölümle sonuçlanan yolculuklardan gerekse organizatörler tarafından dolandırılarak yarı yolda bırakılan veya başka bir yerlere kaçırılan göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinden haberdar olmaması,

temel sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.5.2.Ülkemizdeki Göçmen Kaçakçılığı Faaliyetlerinin Güzergâh ve Yöntemleri

Ülkemizde meydana gelen göçmen kaçakçılığı suç faaliyetlerine bakıldığında; suç organizasyonlarının yasa dışı faaliyetlerini genellikle nüfusu yoğun olan, kalabalık, büyük şehirlerde organize ettikleri görülmektedir. Suç organizasyonu üyeleri arasında Ülkemiz vatandaşları olduğu gibi özellikle komşu ülkelerimizden İran, Pakistan ve Irak uyruklu organizatörlerin de bulunduğu ve bu organizatörlerin ülkemizdeki illegal faaliyetlerinde aynı zamanda kendi ülkelerinden bazı şahıslarla da irtibatlı oldukları bilinmektedir. Ayrıca, suç organizasyonlarının gelişen teknolojiyi de yakından takip ettikleri ve özellikle irtibatlı oldukları şahıslarla telefon konuşmalarına veya buluşmalarına özen gösterdikleri, aralarında şifreli konuştukları ve çok sık aralıklarla telefon numarası değiştirdikleri bilinmektedir.

Kaçak göçmenlerin Ülkemize girişlerde, genellikle dağlık bölgelerimizin hâkim olduğu ve zor arazi şartlarına sahip olan doğu sınırlarımızı kullandıkları görülmektedir.

Doğu sınırlarımızda yolun daha uzun olması, coğrafi ve iklim şartlarının daha sert olması sınır kontrollerini de zorlaştırmaktadır. Bu fiziki şartlardan kaynaklanan ve yasa dışı girişlerin önlemesini mümkün kılmayan bu olumsuz durum ise, illegal geçişlerde özellikle suç organizasyonlarınca tercih edilme sebebi olarak görülmektedir.

Ülkemize illegal geçişlerle gelen bu yasadışı göçmenler genellikle karayoluyla Batı bölgelerimizde bulunan büyük il merkezlerine getirilmektedirler. Suç organizasyonlarınca organize edilen bu kaçakçılık faaliyetlerinde, kaçak göçmenlerin çeşitli araçlar içerisinde (tır, kamyon v.s.) zula tabir edilen gizli bölmelere saklanarak kaçırıldığı ve bu araçların beraberinde "eskort" olarak bilinen, kolluğa karşı koruma araçlarının da olduğu bilinmektedir.

Ancak, gelişen teknoloji ve ekonomik şartların da paralelinde, bazı suç organizasyonlarının yurtdışına kaçıracakları kaçak göçmenlerin kılık-kıyafetlerine ilişkin alış-verişlerini de yaparak dikkat çekmeyecek şekilde özenle giydirdikleri ve doğu illerimizden batı illerimize zaman zaman uçak ile gönderdikleri de görülmektedir.

Ülkemizin İstanbul ve İzmir gibi nüfusu yoğun ve polis denetiminin zor olduğu büyük şehirlere gelen kaçak göçmenlerin, organizatörlerce özelikle ucuz olarak bilinen ve 3.sınıf tabir edilen otellerin bir arada bulunduğu bölgelerde kalmalarının sağlandığı veya suç organizatörleri tarafından önceden kiralanan evlerde barındırıldıkları bilinmektedir.

Göçmen kaçakçılığı suç faaliyetlerinin, ülkemizde çıkış hareketlerine bakıldığında ise; karayolu güzergâhı kullanmak suretiyle tırlar ve kamyonlar içerisindeki gizli bölümlerde saklanmak suretiyle geçişler olabilmektedir.

Bunun yanı sıra, sahte pasaportlarla veya pasaport alımında ibraz edilen belgelerin sahtesinin kullanılmasıyla temin edilen vizelerle gerek hava hudut gerekse kara hudut kapılarımızdan geçişler olabilmektedir.

V.5.3.Göçmen Kaçakçılığının Yoğunlaştığı Bölgeler

5.5.3.1. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Göçmen kaçakçılığı olayları özellikle metropol ve kozmopolit nitelik taşıyan, nüfusu yoğun şehirlerde odaklaşıp, yurtdışına gitmek isteyen şahıslarla kaçakçıların buluşup iş takiplerini yaptıkları yerlerde yoğunlaşmaktadır. Ancak, doğu sınırlarımızın zor arazi şartlarından oluşuyor olması, takibi güçleştirici bir unsurdur.

5.5.3.2.Akdeniz ve Ege Kıyıları: Göçmen kaçakçılığı ile uğraşan organizatörler, ülkeye yasadışı olarak girmiş kaçak göçmenleri veya ülkede bulunan Türk vatandaşlarını, denizyolunu kullanmak suretiyle genellikle Ege kıyılarından Yunanistan ve oradan da

farklı Avrupa Ülkelerine götürmektedir. Bununla birlikte son günlerde geliştirilen diğer bir metot ise, Akdeniz kıyılarından KKTC veya GKRY'ye geçiştir.

5.5.3.3.Edirne-Yunanistan Bölgesi: Göçmen kaçakçılığı organizatörlerinin özellikle Meriç Nehri ve kara sınır geçişini kullanmak suretiyle yasadışı geçişlerin görüldüğü bir güzergah da Edirne-Yunanistan sınırıdır.

Yunanistan'a Meriç nehri olarak bilinen bölgeden küçük şişme botlarla illegal geçişler olabilmektedir. Aynı zamanda Yunanistan'ın adalarına Ege kıyılarımız üzerinden küçük tekneler ve yatlarla da 10-15 kişilik gruplar halinde kaçak geçişler olabilmektedir.

Ayrıca, son yıllarda gündeme gelen yeni bir güzergahta ise, suç organizasyonlarının kaçak göçmenleri teknelerle K.K.T.C. üzerinden önce G.K.R.Y.'ye, oradan da Yunanistan veya İngiltere'ye götürdükleri bilinmektedir.

2009 yılından itibaren yasadışı göç güzergâhındaki ağırlığın, Edirne-Yunanistan bölgesinden Ege kıyılarına doğru yön değiştirdiği görülmektedir.

5.5.3.4.Göçmen Kaçakçılığı ile Mücadele Çalışmaları

Göçmen kaçakçılığı suçu ile mücadele alanında gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında; bu suçun gerek ulusal gerekse uluslararası boyutta faaliyet gösteren organizasyonlarının deşifre edilebilmesine yönelik özellikle sınır illerimizi kapsayan planlı ve projeli operasyonel çalışmalara ağırlık verilmektedir.

Ayrıca, personelin gelişen teknolojik imkânlardan azami ölçüde faydalanması ve bu suçların soruşturulmasında uzmanlaştırılması amacıyla çeşitli eğitim faaliyetleri verilmektedir.

Bütün bu mücadele faaliyetleri kapsamında ülkemiz genelinde aktif faaliyet gösterdikleri belirlenen göçmen kaçakçılığı suç organizasyonlarına yönelik gerçekleştirilen planlı ve projeli çalışmalar neticesinde;

- 2006 yılında; 951 organizatör yakalanarak gözaltına alınmış, 51.983 yasa dışı göçmen yakalanmıştır.
- 2007 yılında; 1242 organizatör yakalanarak gözaltına alınmış, 64.290 yasa dışı göçmen yakalanmıştır.
- 2008 yılında; 1305 organizatör yakalanarak gözaltına alınmış, 65.737 yasa dışı göçmen yakalanmıştır

Ülkemiz, 13.12.2000 tarihinde sınıraşan örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğini geliştirmek amacıyla Birleşmiş Milletler nezdinde hazırlanan ve Palermo Konvansiyonu olarak da bilinen "Sınıraşan Örgütlü

Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" (SASMUS) ile bu sözleşmenin ek protokolü olan;

I) "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Kara Deniz ve Havayoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü" ile,

II) "Sınıraşan Örgütlü Suçlara karşı Birleşmiş Sözleşmesine Ek İnsan Kaçakçılığının, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü" nü imzalamıştır.

İç hukukumuzda yapılan yeni düzenlemeler neticesinde ise, "Göçmen Kaçakçılığı" suçu, 79. maddede tanımlanarak;

"(1) Doğrudan veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurtdışına çıkmasına imkân sağlayan kişi, 3 yıldan 8 yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur." şeklinde ifade edilmiştir.

Ayrıca, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan düzenlemeler ile CMK md. 128'de yer alan "Taşınmazlara, Hak ve Alacaklara Elkoyma", md. 133'te yer alan "Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini", md. 135'te yer alan "İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması" ve md. 140'ta yer alan "Teknik Araçlarla İzleme" gibi düzenlemeler, suçun muhakemesinde başvurulabilecek koruma tedbirleri arasında sayılmıştır.

5.5.3.5.Geri Kabul Anlaşmaları

Yasa dışı göçmenlerin ülkemizden geldikleri ülkeye iadesi veya ülkemizden diğer bir ülkeye yasadışı geçiş yapan yasadışı göçmenin ülkemize kabulü konusunda yaşanan olumsuz durumların düzeltilmesi, ayrıca iade prosedürünün yasal bir zemine oturtulması gereği "Geri Kabul Anlaşmaları" doğmuştur.

Yasa dışı yollardan başka ülkelere geçmiş kişilerin, vatandaşı oldukları ülkelere veya geldikleri ülkelere iadelerini düzenleyen "Geri Kabul Anlaşmaları", bu amaçla kullanılan yasal araçların başında gelmektedir. Yasa dışı göçmenlerin sınır dışı edilmelerinde yaşanan çaresizliklerin ortadan kaldırılması ve caydırıcılık gücünün bulunması bakımından ülkeler arasında önemli bir işbirliği aracı olarak kabul edilmektedir.

Ülkemizin hali hazırda;

10 Eylül 2001 tarihinde Suriye ile,

08 Kasım 2001 tarihinde Yunanistan ile,

06 Mayıs 2003 tarihinde Kırgızistan ile,

19 Ocak 2004 Romanya ile,

07 Haziran 2005 tarihinde ise Ukrayna ile imzaladığı "Geri Kabul Anlaşması" bulunmaktadır.

Bunun haricinde; 2001 yılından itibaren İran Pakıstan, Hindistan, Srılanka, Bangladeş, Çin, Bulgaristan, Ürdün, Tunus, Özbekistan, Moğolistan, Mısır, İsrail, Gürcistan, Etyopya, Belarus, Sudan, Cezayir, Libya, Fas, Lübnan, Nijerya Ve Kazakistan, Rusya, Azerbaycan, Afganistan ve Irak'a Geri Kabul Anlaşması teklif edilmiş lup halen anlaşma sağlanamamış olup farklı aşamalarda teklifler beklemektedir.

Geri kabul anlaşmalarına bakıldığında Suriye ve Kırgızistan dışındaki ülkelerin, batımızdaki ülkeler olduğu ve daha çok hedef veya transit ülkeler olduğu görülmektedir. Doğumuzdaki ülkelerin daha çok göçmen ve sığınma arayan, göç veren ülkeler olduğu gerçeği karşısında bu ülkeler ile geri kabul anlaşmalarının önemi daha fazla anlaşılacaktır. Bu nedenle kaynak ülke durumunda olan doğumuzdaki ülkeler ve Afrika ülkeleri ile geri kabul anlaşması yapılması için gerekli yollar oluşturulmalıdır.

2001 yılından itibaren Geri Kabul Anlaşması teklif edilmiş olup halen anlaşma sağlanamamış olan ülkelerle ilgili, farklı aşamalarda bekleyen teklifler ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığınca konu daha yakından takip edilmelidir.

5.3.3.7. İnsan Ticareti

İnsan Ticareti suçu günümüzde toplumları, bireyleri, ulusları ve devletleri tehdit eder nitelikte köleliğin modern hali olarak ortaya çıkmış ve tüm dünya ülkelerinin karşılaştıkları ciddi bir suç türü haline gelmiştir.

İnsan ticareti, kadınların, çocukların ve erkeklerin cinsel sömürü amacıyla kaçırılması, zorla alıkonulması ve zorla çalıştırılması, organlarının zorla alınması olarak tanımlanabilir.

Ülkemiz, insan ticareti suçunda özellikle Eski Doğu Bloku ülke vatandaşları için hedef ülke konumundadır.

İç hukukumuzda yapılan yeni düzenlemeler neticesinde "İnsan Ticareti" suçu, TCK 80. maddede düzenlenmiştir. Maddeye göre; Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak,

nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmektedir.

İnsan ticareti ile mücadele alanında ülkemizin idari düzenlemeleri İçişleri Bakanlığının hazırladığı genelgelerle sağlanmaya çalışılmaktadır.

İnsan ticareti organize suç şebekeleri tarafından yönetilen ve sınır aşan özelliğiyle yalnız bir ülkeyi değil, bölgesel ve uluslararası boyutta birden çok ülkeyi etki alanında bulundurmaktadır. Bu da insan ticaretiyle mücadele uluslararası işbirliğinin tesis edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu bakımdan, insan ticaretiyle polisiye anlamda mücadele tek taraflı bir çabanın ötesinde kaynak ülke makamlarının da mücadele konusundaki işbirliği ve karalılığı ile mümkündür.

Ülkemiz, organize suçlar ve terörizmle mücadelede işbirliğini öngören çok sayıda Güvenlik İşbirliği Anlaşması imzalamış bulunmaktadır. Bu anlaşmaların tamamında yasadışı göç ve insan ticaretiyle mücadelede işbirliği tesis edilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

V.6. İLTİCA VE SIĞINMA HUKUKUNA DAİR TEMEL DÜZENLEMELER

5.6.1.1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair (Cenevre) Sözleşme ve 1967 Ek (Newyork) Protokolü

İltica hakkı ile ilgili en önemli uluslararası belge şüphesiz 28.07.1951 tarihinde Cenevre'de, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiş, Türkiye tarafından hemen imzalanmış ancak onaylanması uzun zaman almış olan ve 1961'de yürürlüğe girmiş olan "Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme"dir. Sözleşmenin başlangıç kısmında, amacın bütün insanların temel hak ve özgürlüklerden ayrımsız bir şekilde faydalanması ile mülteci ve sığınmacılarla ilgili sorunların devletler için ağır bir yük olduğu vurgulanarak; mültecilerin korunmasını sağlayan sözleşmelerin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından nezaret edileceği ve sorunun çözümünün devletler ile BMMYK arasında işbirliğine bağlı olduğu belirtilmiştir. 1967 Protokolü ile 1951 Sözleşmesi'ndeki zaman ve yer kısıtlaması kaldırılmıştır. Ancak, Sözleşmeyi coğrafi sınırlama ile imzalayan –Türkiye gibi- akit devletlere bunu devam ettirebilme imkânı verilmiştir.

Ancak bu durum Birleşmiş Milletler Sözleşmesine "coğrafi çekince" ile taraf olunduğu için Türkiye'de ulusal mevzuatta yer alan mülteci ve sığınmacı tanımlarının uluslararası standartlardan farklılık arzetmesi sonucunu doğurmaktadır. Buna göre Türkiye Avrupa ülkelerinden gelenlere doğrudan iltica hakkı tanırken, Avrupa dışından gelen ve mülteci konumunda olarak iltica hakkı korumasından yararlanması gereken yabancılara ancak şartlarını taşıyorlar ise geçici sığınma hakkı verilebilmektedir.

Bu çerçevede Türkiye'deki karar mercilerinin uluslararası tanım ve kriterleri dikkate alarak ilgili birimlere sığınma ve iltica hakkı için başvuran kişileri mülteci olarak nitelemesi ve uluslararası koruma hükümlerinden yararlandırması beklense de mevcut yasal durum bu beklentileri boşa çıkarmaktadır.

Sığınma isteyen bir kişiye bu statünün tanınmasını zorunlu kılan bir genel yapıla geliş kuralının bulunmamasına karşılık, 1951 Sözleşmesi ve eki Protokol bu konuda taraf devletlere birtakım yükümlülükler getirmektedir. Böylece, Sözleşmeye ve eki Protokole taraf olan devletler ülkelerine sığınmak isteyen çeşitli ayırımcı baskılar altındaki kişileri bir koşulla ülkelerine kabul etmek ve onlara sığınmacı statüsü tanımak zorundadır. Anılan koşul, sığınma istemine neden olan olayların tüm dünyada ya da Avrupa'da geçmiş olması ile ilgilidir. Sözleşmenin 1. maddesi bu konuda taraf devletlere iki seçenek arasında seçme hakkı tanımaktadır. Türkiye anılan Sözleşme ve Protokole taraf olup, bir çekince ile yalnızca Avrupa'daki olaylara bağlı olarak sığınma hakkı ve statüsü tanımak yükümü altında bulunmaktadır.

1951 Sözleşmesi ve eklerine göre sığınmacı statüsü kazanılabilmesi konusunda birtakım istisnalar vardır. Bu çerçevede;

a) Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışındaki Birleşmiş Milletler organları ya da kurumlarının koruması altında bulunan kişiler (mad. l/D),

b) Sığındığı ülkenin yurttaşlığına özgü hak ve yükümlülüklere sahip bulunduğu o ülke makamlarınca kabul edilen kişiler (mad.l/E),

c) Savaş suçlusu olduğu, sığınma olayından önce kaçılan ülke dışında ağır bir suç işlediği ya da Birleşmiş Milletler amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu bulunduğu konusunda aleyhlerine ciddi kanıtlar varolan kişiler (mad. l/F)

d)1951 Sözleşmesi hükümlerinden yararlanamayacaklardır.

Yine, (mad. l/C):

i) yurttaşı olunan devletin korumasından kendi isteği ile yararlanılması;

ii) yurttaşlığı kaybedilen devlet yurttaşlığına kendi isteği ile dönülmesi;

iii) bir üçüncü devlet yurttaşlığı kazanılması;

iv) kaçılan ülkeye yerleşmek üzere dönülmesi;

v) sığınmacı statüsünden yararlanılmasını gerektiren baskının ortadan kalkması durumlarında o kişinin artık 1951 Sözleşmesi ve eklerinin uygulanmasından yararlanması söz konusu olmayacaktır.

5.5.2.Mültecilerin hukuksal korunması

Mülteci statüsünün tanınması bu sıfattan yararlanacak kişinin ilgili ülkede ya da diplomasi temsilciliğinde kaldıkça koruma altında bulunmasını gerektirmektedir. Böylece, bu statüden yararlanması kabul edilen kişinin, kesin olarak, kaçtığı devlete geri verilmemesi gerekmektedir. Bu yüküm o kadar önemlidir ki, bir devletin ilke olarak uluslararası hukuka aykırı olduğu kabul edilen diplomatik sığınma tanıması durumunda bile, bir kere belli bir kişiye bu sıfatı tanıdıktan sonra, mülteci olmasını gerektiren şartlar ortadan kalkmadığı sürece onu artık geriye vermemesi gerektiği yönünde anlaşılmaktadır.

Mültecilerin yararlanacakları güvence düzenlemelerinden en önemlisi 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi olup, burada üçlü bir koruma rejimi öngörülmektedir. Buna göre;

Birinci olarak,

A- Mülteci aşağıdaki konularda yurttaşlara eşit davranış görmek hakkına sahiptir:

i) dinsel ibadet ve çocuklarının dinsel eğitimi;

ii) düşünsel ve endüstriyel mülkiyet (mad. 14);

iii) yargı organları önünde taraf olarak bulunma (mad. 16);

iv) ilköğretimden yararlanma (mad. 22/1);

v) sosyal yardımlar (mad. 23);

vi) çalışma koşulları ve sosyal güvenlik (mad. 24).

B- İkinci olarak, ücretli bir meslekte çalışma ile sendika ve dernek hakları konularında, mülteciler, yabancılar arasında en çok gözetilen ulus ilkesinden yararlanma hakkına sahiptir (mad. 15 ve 17).

C-Üçüncü olarak ise, mülteciler aşağıdaki konularda en az öteki yabancılara tanınan haklardan yararlanma durumundadır:

i) meslek sahibi olma (mad. 18 ve 19);

ii) mesken;

iii) orta ve yüksek öğrenimden yararlanma (mad. 22/2);

iv) gezi serbestliği (mad. 26);

v) mali yükümlülükler (mad. 29);

vi) taşınır ve taşınmaz mülkiyet (mad. 13).

Sözleşmede düzenlenen başka bir konu mültecilerin kişisel statüsü olmaktadır. Bu çerçevede, mültecinin kişisel statüsünün, ilke olarak, ikametgah ülkesinin yasalarına bağlı olduğu öngörülmektedir (mad. 12/1). Ancak mültecinin bir ikametgahı yoksa o zaman bulunduğu ülkenin yasası bu konuda geçerli olacaktır. Mültecinin önceden sahip olduğu kişisel statüsüne ilişkin haklara ve özellikle evliliğe bağlı haklara bütün Sözleşmeye taraf devletlerin saygı göstermesi gerekmektedir (mad. 12/2).

1951 Sözleşmesine göre sığınılan devlet, ilke olarak, sınır dışı etmeme yükümü altındadır. Ancak, ulusal güvenlik ya da kamu düzeni nedenleri ile bir devletin ülkesine sığınan kişileri sınır dışı etme yetkisi saklı tutulmaktadır (mad. 32/1). Bu sınır dışı etme yasal yollara uygun olarak yapılmalı ve acil durumların dışında sığınmacıya suçsuzluğunu kanıtlama hakkı tanınmalıdır (32/2). Sınır dışı edilmesine karar verilen kişiye olağan olarak başka bir ülkeye kabul için makul bir süre tanınması gerekmektedir (mad. 32/3). Her haliyle, sınır dışı edilecek kişi, ilke olarak, kaçtığı ülkeye sınır dışı edilemez ya da o ülkeye iade edilemez (mad. 33/1). Bununla birlikte, bulunduğu ülke güvenliği için tehlikeli kişiler ile kaçtığı ülkede işlediği ağır bir suçu kesinleşen kişilerin bu haktan yararlanma isteğinde bulunamayacakları da Sözleşmede öngörülmektedir (mad. 33/2).

Herhangi bir devlet sığınmacılara tanınan bu haklardan daha iyilerini tanıma yetkisine sahiptir (mad. 5).

Sığınmacıların bulundukları ülkede ödevlerine gelince, konuk eden ülkenin tüm yasaları ve tüzükleri ile kamu düzeninin korunması amacıyla alınacak her türlü önlemlere uymak zorunluluğu vardır (mad. 2).

V.7.TÜRKİYE'NİN İLTİCA MEVZUATI VE COĞRAFİ KISITLAMA

5.7.1. Sığınma-İltica İşlemleri

1951 Cenevre Sözleşmesinin kabulünden önce, yetersiz bir biçimde de olsa çeşitli mevzuatlarda mültecilerin ve göçmenlerin Türkiye'ye girişlerine, kabullerine, vatandaşlığa alınmalarına, ikamet, iskan, çalışma ve sınır dışı edilmelerine yer verilmiştir. Örneğin 2510 sayılı İskan Kanunu'nun (Mülga) 3üncü maddesinin üçüncü fıkrası mülteciyi, Türkiye'de yerleşmek amacıyla olmayıp, bir zorunlulukla geçici oturmak için sığınanlar, biçiminde tanımlamaktadır.

5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 4üncü maddesinin dördüncü fıkrasında "Umumiyetle mültecilerin ve iskân hakkındaki mevzuat dışında olarak yurt tutmak maksadıyla gelen yabancıların, pasaportları olsun olmasın Türkiye'ye kabulleri İçişleri Bakanlığının kararına bağlıdır." hükmü yer almaktadır.

5683 sayılı Yabancıların Seyahat ve İkametleri Hakkında Kanununun 17nci maddesinde ise "Siyasi nedenlerle Türkiye'ye sığınan yabancıların ancak İçişleri Bakanlığı'nca müsaade edilecek yerlerde ikamet edebilecekleri" hüküm altına alınmıştır.

Türkiye, 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesini, (1951 Cenevre Sözleşmesi) 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisinde onaylayarak kabul etmiştir. Türkiye, söz konusu sözleşmenin 42nci maddesinde yer alan "Her Devlet, imza, tasdik veya katılım esnasında sözleşmenin 1,2,4,16,33 ve 36–46 maddeleri haricindeki maddeler hakkında kısıtlayıcı kayıtlar beyan edebilir" hükmü çerçevesinde, içerisinde bulunduğu bölgeyi göz önünde bulundurarak, mülteciliğin belirlenmesi yönünden öngörülen seçme hakkını kullanarak (coğrafi kısıtlama ile) yalnızca Avrupa'dan Türkiye'ye gelerek iltica etmek isteyen yabancıları sözleşme kapsamında mülteci olarak kabul edeceğini 359 sayılı Kanunla yayınladığı deklarasyonda belirtmiştir. Ayrıca 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete'de şu ihtirazı kayıtla "Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz" yayınlanmıştır.

Türkiye, 1 Temmuz 1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul ettiği 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokolünde de (1967 Protokolü) coğrafi kısıtlamayı muhafaza etmiştir.

Türkiye, İltica ve sığınma işlemlerini düzenleyen "Türkiye'ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (1994 İltica/Sığınma Yönetmeliği), 30 Kasım 1994 tarih ve 6169 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yasal bir temel üzerine oturtmuştur. (Bakanlar Kurulunun 27.01.2006 tarih ve 2006-9938 sayılı kararı ile 4, 5, 6, 7 ve 30 uncu maddeleri değiştirilmiştir.)

1994 İltica/sığınma yönetmeliğinin 3.cü maddesine göre;1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Protokol ile diğer kanun, tüzük ve yönetmeliklerdeki tanımlar saklı kalmak üzere bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

Mülteci; Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da

uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,

Sığınmacı: ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade etmektedir denilerek Mülteci ve sığınmacı için ayrıayrı tanımlama yapılmıştır.

Buna göre uygulamada;

"Türkiye'ye iltica eden yabancılar"; Avrupa ülkelerinden gelerek Türkiye iltica eden kişilerdir. "Başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılar"; ise Avrupa dışındaki ülkelerden gelen iltica başvuru sahipleridir. Bu şekilde iki ayrı tanımlama yapılmasının nedeni 1951 Cenevre sözleşmesine konan coğrafi kısıtlamadır.

Türkiye 1994 İltica Sığınma Yönetmeliğinden sonra Avrupa'dan gelenleri mülteci statüsünde kabul etmekte, Avrupa dışından gelen yabancıları ise üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar uluslararası korumaya alarak sığınmacı statüsünde kabul etmektedir.

Ancak böyle ikili tanımlama yapılmasına rağmen tüm başvuru sahiplerinin talepleri iltica usulleri açısından hiçbir ayırım gözetilmeksizin, 1994 İltica/Sığınma Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinde uyarınca 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Protokol çerçevesinde yürütülmektedir. Her iki grup sosyal yardım, sağlık yardımı, çalışma ve istihdam, eğitim haklarından aynı şekilde yararlandırılmaktadır.

1994 İltica/Sığınma Yönetmeliğinin "Karar Makamı" başlığını taşıyan 6ncı maddesi "Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancıların talepleri, 1951 Cenevre Sözleşmesi ile 1967 tarihli Protokol ve bu Yönetmelik gereğince İçişleri Bakanlığı'nca karara bağlanır." hükmüne amirdir.

Bu çerçevede Türk iltica sisteminde iltica başvuruları şu şekilde yürütülmektedir:

- Avrupa Ülkelerinden Gelen Başvuru sahipleri:

1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamında uluslararası korumaya ihtiyacı olduğu için Avrupa Ülkelerinden Türkiye'ye gelen ve iltica eden yabancılar, eğer Sözleşmesin 1 inci maddesinde mülteci tanıma giren kriterlere sahipse, Ülkemiz tarafından bu kişilere

"mülteci statüsü" tanınmakta ve böylece bu kişiler, uluslararası koruma altına alınmaktadırlar.

Bu kişilerin iltica işlemlerinin tamamı 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1994 iltica /sığınma yönetmeliği hükümleri çerçevesinde İçişleri Bakanlığınca yerine getirilmekte olup Türkiye'de daimi olarak ikametlerine izin verilmektedir.

- Avrupa dışındaki ülkelerden gelen başvuru sahipleri:

1951 Cenevre Sözleşmesi coğrafi kısıtlama ile uygulandığından, Sözleşme kapsamında uluslararası korumaya ihtiyacı olduğu için Türkiye'ye Avrupa dışındaki ülkelerden gelen ve başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden yabancıların başvuruları, İçişleri Bakanlığınca incelenmekte aynı zamanda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine (BMMYK'ne) de bildirilmekte ve söz konusu kişilerin bu kuruluşa kaydolmaları ve görüşme yapmaları sağlanmaktadır.

1994 İltica /sığınma Yönetmeliğin 6 ncı maddesi uyarınca, bu kişiler hakkında İçişleri Bakanlığı ve BMMYK işbirliği içerisinde Dışişleri Bakanlığının da görüşleri alınarak 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1994 iltica /sığınma yönetmeliği hükümleri doğrultusunda karar verilmektedir.

Değerlendirme sonucunda başvuru sahibi eğer 1951 Cenevre Sözleşmesin 1 inci maddesinde mülteci tanıma giren kriterlere sahipse, Ülkemiz tarafından bu kişilere "sığınmacı statüsü" tanınarak geçici olarak uluslararası koruma altına alınmaktadır.

1994 İltica/sığınma Yönetmeliğinin "İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar" başlıklı 7 nci maddesinde, başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılara (Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelerden gelen başvuru sahiplerine) ilişkin işlemler ile barınma, iaşe, nakil, üçüncü ülkelere kabul, gönüllü geri dönüş, pasaport ve vize temini gibi hususlarda, diğer bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile BMMYK, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) gibi uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliğinde bulunulacağı ifade edilmektedir.

Sığınmacı statüsü tanınan kişilere Türkiye'de geçici olarak ikamet izni verilerek BMMYK ile temasa geçilmekte ve bu kişilerin üçüncü ülkelere yerleştirilmesi sağlanmaktadır.

Mülteci ve sığınmacı arasındaki en belirgin fark, mültecilerin Ülkemizde, sığınmacıların ise BMMYK tarafından üçüncü ülkelere yerleştirilmeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mülteci Statüsü tanınması ya da statünün uygun görülmemesi hususunda karar verilmesi, iltica işleminin temelini oluşturduğu için, başvuru sahibi hakkında alınacak bir

karar hem uluslararası korumaya gerçekten ihtiyacı olanların tespit edilmesi açısından, hem de iltica sisteminin başvuranlarca suiistimalinin önlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu çerçevede,

1-Her bir başvuru sahibinin dilekçesinin işleme konmasının akabinde, İl Emniyet Müdürlüklerinde iltica alanında çalışan personel tarafından 1994 İltica/Sığınma Yönetmeliğin 5'inci maddesi uyarınca mülakat yapılmakta ve parmak izleri alınmaktadır.

2-Başvuru sahibinin iltica etme gerekçesi olarak mülakatı yapan görevliye (mülakatçıya) anlattığı hususların ispat yükü başvuru sahibine ait olmakla birlikte, başvuru sahibinin verdiği bilgileri kanıtlamaya yarayacak bilgi ve belgeleri toplamak ve dosyayı spesifik olarak ele alıp incelemek iltica alanında eğitim almış mülakatçı tarafından yapılmaktadır.

3-Mülakat sonucunda mülakatı yapan görevli mülakat tutanağına kanaatini yazmakta ve söz konusu dosya evrakı Valilik görüşü olarak İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığına gönderilmektedir.

Başvuran hakkında nihai bir karar verilebilmesi için, 1994 İltica/sığınma Yönetmeliğinin 6'ncı maddesi uyarınca başvurana ait dosya Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığınca detaylıca incelenmektedir.

Bu incelemede Anayasamızın 90 ncı maddesinde, yer alan "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümlerinin esas alınacağı" hükmü nedeniyle, iltica işlemlerinde uluslararası sözleşmelerin ilgili hükümleri göz önünde tutulmakta, sınır dışı işlemine tabi tutulacak yabancının durumu hakkında da Menşe Ülke Bilgileri çerçevesinde araştırmalar yapılmaktadır.

Türkiye'den yapılan her bir iltica ve sığınma başvurusu yukarıda belirtilen çerçevede, bireysel esasta ele alınmakta ve başvuru sahibinin ülkesini terke zorlayan bütün nedenlere ilişkin bireysel tüm koşullar incelendikten ve değerlendirildikten sonra mülteci statüsü belirlenmektedir. Durumları mülteci kriterlerine uyan kişilere 1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamında uluslararası koruma sağlanmaktadır.

5.7.2. 94/6169 Sayılı İltica Yönetmeliği

94/6169 sayılı "Türkiye'ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve

Esaslar Hakkında Yönetmelik" (1994 İltica Yönetmeliği) Bakanlar Kurulunun 16.01.2006 tarih 2006/9938 sayılı Kararı ile yapılan değişiklikle, AB üyelik sürecinde iltica ve göç müktesebatının uygulanabilecek bölümlerinin ikincil düzenlemeler yoluyla hayata geçirilmesi, böylece hem mevcut iltica sisteminin AB uygulamalarına paralellik sağlaması, hem de orta vadede yürürlüğe konması gereken İltica Yasasının ve bu alandaki idari yapılanmanın alt zemininin oluşturulması ve yürütülen işlemlerin hukuki temelinin kuvvetlendirilmesi hedeflenmiştir.

1951 Cenevre Sözleşmesini coğrafi kısıtlama ile kabul eden ülkemiz; bölgesinde mevcut olan sıcak gelişmeleri ve bunun sonucunda oluşan insan hakları ihlallerini göz önünde bulundurarak 30 Kasım 1994 tarih 6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Türkiye'ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esasalar Hakkında Yönetmelik"i çıkartarak, iltica konusunda ulusal düzenlemesini 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine parelel hale getirmiştir.

Yönetmelikteki düzenlemelere göre; Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden yabancılardan, Türkiye'ye yasal yollardan gelenler bulundukları yer valiliklerine, yasal olmayan yollardan gelenler ise giriş yaptıkları yer valiliklerine gecikmeden müracaat ederler.

Makul olan en kısa süre içerisinde müracaat etmeyenler ise gecikme nedenlerini açıklamak ve bu konuda yetkili makamlarla işbirliği yapmak zorundadır.

Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancıların valiliklerce;

a) Kimlikleri tespit edilerek fotoğraf ve parmak izleri alınır.

b) 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi gereğince mülakatları yapılır. Mülakat yapma veya karar verme yetkisi verilen valiliklerde mülakatı yapmak ve karar vermek üzere personel görevlendirilir.

c) Mülakat evrakı ile birlikte mülakatçının görüşü ve 6 ncı maddeye göre verilen yetkiye istinaden başvuru sahibi hakkında verilen karar İçişleri Bakanlığı'na gönderilir.

d) İçişleri Bakanlığı'ndan bir talimat gelinceye kadar yabancı, İçişleri Bakanlığı'nca uygun görülecek bir merkez veya misafirhanede barındırılır veya İçişleri Bakanlığı'nca gösterilecek bir yerde serbest ikamete tabi tutulur.

e) İçişleri Bakanlığı'ndan alınacak talimata göre gerekli diğer işlemler yapılır.

Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancıların talepleri, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol ve bu Yönetmelik gereğince İçişleri Bakanlığı'nca karara bağlanır.

İçişleri Bakanlığı, karar verme yetkisini uygun göreceği hallerde valiliklere devredebilir. Valilikçe veya İçişleri Bakanlığı'nca alınan karar valilikler aracılığıyla yabancıya tebliğ edilir. Talebi kabul edilen yabancı, İçişleri Bakanlığı'nca uygun görülecek bir misafirhanede barındırılır veya İçişleri Bakanlığı'nca gösterilecek bir yerde serbest ikamet edebilir. Talebi kabul edilmeyen yabancı bu karara karşı 15 gün içerisinde isterse ilgili valiliğe itiraz edebilir. İtiraz süresi kararın daha hızlı verilebilmesi için gerekli görülen durumlarda İçişleri Bakanlığı'nca daha kısa olarak belirlenebilir.

Karara itiraz eden yabancının bu konudaki ifadesi ve ifadesini destekleyen diğer bilgi ve belgeler valilikçe İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. İtiraz, İçişleri Bakanlığınca sonuçlandırılır ve nihai karar yabancıya tebliğ edilir.

İtirazı nihai olarak rededilenlerin durumu, yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde değerlendirilir. Yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde de ikamet izni verilmesi uygun görülmeyen yabancılara, idarece belirlenen süre içerisinde Türkiye'yi terk etmeleri gerektiği bildirilir. Ülkeyi terk etmeyen yabancılar, İçişleri Bakanlığı'nın talimatı üzerine valiliklerce veya doğrudan karar verme yetkisinin valiliklere devredildiği hallerde, valilikler tarafından re'sen Türkiye'den çıkartılırlar.
İçişleri Bakanlığı, Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılara ilişkin işlemler ile barınma, iaşe, nakil, üçüncü ülkelere kabul, gönüllü geri dönüş, pasaport ve vize temini gibi hususlarda, diğer bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliğinde bulunulabilir.

Türkiye'de muntazam surette bulunan bir mülteci veya sığınmacı ancak milli emniyet veya kamu düzeni sebebi ile 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde İçişleri Bakanlığı'nca sınırdışı edilebilir.

Sınırdışı kararına karşı onbeş gün içinde İçişleri Bakanlığı'na müracaat edilerek itiraz edilebilir.

İtiraz, daha önce sınırdışı kararını veren yetkilinin bir üstü tarafından incelenerek sonuçlandırılır ve Valiliklerce ilgiliye tebliğ edilir.

Türkiye 1994 İltica Sığınma Yönetmeliğinden sonra Avrupa'dan gelenleri mülteci statüsünde kabul etmekte ve daimi ikamet vermekte, Avrupa dışından gelen yabancıları ise üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar uluslararası korumaya alarak sığınmacı statüsünde kabul etmekte ve üçüncü bir ülke tarafından mülteci olarak kabul edilinceye kadar makul bir süre ülkemizde ikamet etmelerine izin vermiştir.

Yönetmelikte 16.01.2006 tarih 2006/9938 sayılı Kararı ile değişiklikle, daha önceki yıllarda büyük sıkıntı yaratan düzenlemelerde değişiklikler yapılmış ve uluslararsı standartlara uygun düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Bu değişikliklere bakıldığında;

"Müracaat Makamları" başlıklı 4.maddesinde başvuranların müracaat makamlarına gecikmeden müracaat edecekleri hükmü getirilmiş ve makul olan en kısa süre içerisinde müracaat etmeyenlerin gecikme nedenlerini açıklamak ve bu konuda yetkili makamlarla işbirliği yapmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Böylece başvuru için daha önce şart olarak koşulan 10 günlük zaman kısıtlaması kaldırılmıştır.

"Müracaat Makamlarının Görevleri" başlıklı 5.maddesinde sığınma başvuruları hakkında illerce yapılacak işlemler açıklanmış ve bu işlemler sonucunda İçişleri Bakanlığı'ndan bir talimat gelinceye kadar söz konusu yabancıların İçişleri Bakanlığı'nca uygun görülecek bir merkez veya misafirhanede barındırılması veya İçişleri Bakanlığı'nca gösterilecek bir yerde serbest ikamete tabi tutulmalarına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Ayrıca söz konusu madde de, sığınma başvuruları hakkında mülakat yapma veya karar verme yetkisi verilen valiliklerde bu işlemleri gerçekleştirmek üzere personel görevlendirilmesi ve mülakatı yapan mülakatçının görüşü (Mülakat raporu) hazırlanması hükmü getirilmiştir.

"Karar makamı" başlıklı 6.maddesinde, sığınma başvurularının 1951 Cenevre Sözleşmesi ile 1967 tarihli Protokol ve bu Yönetmelik gereğince İçişleri Bakanlığı'nca karara bağlanacağı, ancak İçişleri Bakanlığının karar verme yetkisinin uygun göreceği hallerde illere devredilebileceği, Valilikçe veya İçişleri Bakanlığı'nca başvuran hakkında alınan kararın valilikler aracılığıyla yabancıya tebliğ edilmesi ve olumsuz karar karşı itiraza ilişkin hükümler getirilmiştir.

Sığınma talebi kabul edilen başvuranların İçişleri Bakanlığı'nca uygun görülecek bir misafirhanede barındırılması veya İçişleri Bakanlığı'nca gösterilecek bir yerde serbest ikamet etmeleri düzenlenmiştir.

Bunun yanı sıra, iltica talebi nihai olarak reddedilenlerin durumlarının yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi imkanı getirilerek bu kişilere ikincil koruma kapsamında değerlendirilme yapılması sağlanmıştır.

"İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar" başlıklı 7 nci maddesinde sığınma başvurusunda bulunanlar ile haklarında karar verilen yabancılara daha iyi koruma sağlanmasının yanında, üçüncü ülkelere yerleştirme, hukuki yardım, topluma entegrasyonu, gönüllü geri dönüşleri v.b. alanlarda bakım ve yardım sağlanması için uluslararası ve ulusal kuruluşlar ve Sivil Toplum Örgütleri yanında etkileşim içerisinde olan kamu kurum kuruluşlarıyla işbirliği yapılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

"Görevlendirme" başlıklı 30 uncu maddesinde ise münferit yabancılar hakkında karar vermek ve yapılan itirazı değerlendirmek üzere, Bakanlıkta ve valiliklerde iltica-sığınma alanında eğitim almış yeteri kadar personel görevlendirileceği belirtilmiştir. Ayrıca bireysel ve toplu sığınma başvurularında yurt içinde ve yurt dışında geçici olarak personel görevlendirilmesine ilişkin düzenleme yapılmıştır.

5.7.3. 1994/6169 Sığınma Yönetmeliği Uygulama Talimatı (22.06.2006 Tarih ve 57 Sayılı)

Yönetmelik değişikliğinden sonra, Avrupa Birliğine tam üyelik gerçekleşene kadar, Ulusal Programda yer alan taahhütlerin yerine getirilmesi, iltica sistemimizin ve uygulamalarımızın AB Müktesebatı ve uygulamalarına paralellik sağlaması, böylece yürütülen işlemlerin hukuki temelini kuvvetlendirmek ve İltica Göç Eylem Planında ileride iltica alanında oluşturulması öngörülen idari yapılanmanın alt zemininin oluşturulması amacıyla 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine ve 1994 tarihli İltica Yönetmeliği ve diğer mevzuatımız esas alınarak AB Müktesebatına uygun olarak Uygulama Talimatı çıkarılmıştır.

Uygulama Talimatıyla;

İltica veya sığınma talep edenlerin "Başvuru Sahibi" olarak adlandırılmaları sağlanmış ve böylece, mevzuatımızda ve uygulamada Avrupadan ve Avrupa dışından gelen her iki grup için uygulanan usuller aynı olmasına rağmen, uluslararası kamuoyunda yanlış bir izlenimin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

1994 İltica/Sığınma Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca; başvuruları işleme alan, mülakat yapan, işlemleri yürüten, inceleme yapan, karar almakla sorumlu olan personel, bu alanda eğitim almış, yükümlülükleri yerine getirebilecek düzeyde insan hakları, uluslararası koruma, mülteci hukuku konularında bilgi sahibi olan ve eğitim almış personel arasından seçilip, görevlendirme yapılmıştır.

Türk mevzuatında açıkçayer almayan ancak uygulamada yer verilen İkincil Koruma bu düzenlemede açıkça belirtilmiştir.

İltica işlemlerinde en etkili yöntem, mülakat görevlilerinin tercümana ihtiyaç duymadan işlemleri yürütmesidir. İhtiyaç halinde, bütçeden kaynak ayrılarak öncelikle kamu görevlileri vasıtasıyla, gizlilik sözleşmesi imzalamak ve eğitim almak kaydıyla tercüman istihdam edilmesi sağlanmıştır.

Uygulama Talimatıyla birlikte Türkiye'de bulunan her başvuru sahibi sığınmacı ve mültecilerle bunların eş ve çocuklarına, tüm resmi işlemlerinde kullanlmak üzere en geç 15 gün içinde Kimlik Tanıtma Belgesi verilmesi uygulamasına başlanılmıştır.

AB uyum çerçevesinde, 14 yaş üstü başvuru sahiplerinden parmakizi alınmaya başlanılmıştır.

Uygulama talimatından önce belli olmayan, başvuru sahiplerinin hangi şartlarda ve nasıl hukuki yardım alacağı konusu belirlenmiş ve ilk olumsuz karara itiraz, başvuru sahibinin dosyasına erişim hakları ve bunların birer suretinin alınabileceği hususları düzenlenmiştir.

Bu düzenleme öncesi sağlanan yardımlar dağınık bir şekilde yapılmakta iken, düzenleme ile, sağlık yardımı, eğitim olanakları, beceri ve meslek eğitimi, kültür-sosyal ve psiko sosyal desteler, hukuki yardım,çalışma ve istihdam konularının Valilikler koordinesinde yılda en az bir defa toplantı yapılarak ele alınması sağlanmıştır.

Uygulama Talimatının yürürlüğe girmesiyle birlikte uygulamada görülebilecek aksaklıkların ve hukuki boşlukların tespit edilmesi, ileride çıkarılması öngörülen iltica yasa tasarısın hukuki temelini kuvvetlendirmesi amaçlanmıştır.

Uygulama Talimatında, AB Müktesebatı içerisinde yer alan

- Üye Devletlerde Mülteci Statüsünün Verilmesi Ve Geri Alınmasına Dair Asgari Standartlara İlişkin 01 Aralık 2005 tarih ve 2005/85/EC sayılı Konsey Yönergesi" (AB Konseyi Usul Yönergesi)
- Üçüncü ülke uyruklularının ya da vatansız kişilerin mülteci olarak ya da başka şekilde uluslararası korumaya muhtaç kişiler olarak nitelendirilmeleri ve statüleri ve sağlanacak korumanın içeriği için asgari standartlara ilişkin 29 Nisan 2004 tarih ve 2004/83 EC sayılı Konsey Yönergesi" O.J.L 304/12 sayfa 12 (AB Konseyi Vasıf Yönergesi)
- Sığınmacıların ülkeye kabulüne ilişkin Asgari Standartları Belirleyen 27 Ocak 2003 tarih ve 2003/9EC sayılı Konsey Yönergesi" (AB Konseyi Kabul Yönergesi) hükümlerinin İkincil düzenlemelerle uygulanabilecek olan önemli hükümlerine yer verilmiştir.

V.8. SIĞINMA VEYA İLTİCA KARARINA İTİRAZ USULLERİ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 125. Maddesi gereğince, yabancıların, sınır dışı işlemine karşı idare mahkemelerinde dava ve Danıştay'da temyiz hakkı mevcut bulunmaktadır. Açılan idarî davalar kendiliğinden sınır dışı işlemini durdurmamakla birlikte, talep edilmesi halinde yürütmeyi durdurma kararı sınır dışı işlemini durdurucu bir etkiye sahip bulunmaktadır.

25.03.2005 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren Türkiye'nin İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı'nda sığınmacı-mültecilerin iltica kararına itiraz usullerindeki düzenlemelerle ;

İtiraz prosedürü, (etkin çareye başvurma) başvuran tüm kişilere açık ve erişilebilir olmuştur. İltica talepleri reddedilenlerin itiraz ya da yargı yoluna başvurmalarının sağlanması için, iyi bir idari itiraz yada adli itiraz usulü tesis edilmesi ve uygulanması ve dosyaların hem usul yönünden hem de esastan incelenmesi ve bunun iki aşamalı olarak güvence altına alınması gerektiği hususunda düzenleme yapılmıştır.

V.9. İKİNCİL KORUMA ve İNSANİ MÜLAHAZALARA DAYALI İKAMET İZİNLERİ

İtirazları nihai olarak reddedilen iltica/sığınma başvuru sahiplerinin durumu, 1994 iltica/sığınma Yönetmeliğinin 6'ıncı maddesi uyarınca, yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde İçişleri Bakanlığınca değerlendirilmektedir.

Buna göre, başvuru sahibinin geldiği ülkeye geri gönderilmesi halinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde ciddi zarar görme riski bulunup bulunmadığı, kendisine ikincil koruma statüsü verilmesine gerek olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Bunun yanı sıra, itiraz sahibinin sağlık, eğitim, aile bütünlüğü, aile birleşimi vb. insani mülahazalarla veya idari yargıya başvuru yaptığı için Türkiye'de ikametine izin verilmesine gerek olup olmadığı da değerlendirilmektedir.

Yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde de ikincil koruma veya insani mülahazalara dayalı ikamet izni verilmesi İçişleri Bakanlığınca uygun görülmeyenlere ilişkin karar yabancılara tebliğ edilerek, İçişleri Bakanlığınca herhangi bir süre belirlenmemişse, 15 gün içerisinde ülkemizi terk etmesi gerektiği bildirilmektedir.

Bu süre içerisinde ya da İçişleri Bakanlığınca belirtilen süre içerisinde ülkeyi terk etmeyen ve idari yargıya başvurmayan yabancılar hakkında, artık yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde işlem yapılarak, yakalayan il tarafından geldiği yoldan ülke dışına çıkışı sağlanmaktadır.

Yabancının ülkeden çıkış yapmayıp idari yargıya başvurması halinde, bu durum derhal İçişleri Bakanlığına bilgi verilerek, Bakanlıktan alınan talimata göre işlem yapılmaktadır. Daha sonra dava sonuçlanıncaya kadar kişinin ülke dışına çıkışına izin verilmemektedir. Bu durum kişiyi cezalandırma gibi sonuçların doğmasına da neden olabilmektedir. Kendii hakkında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından üçüncü bir güvenli ülke bulunan kişilerin Türkiye dışına çıkışlarına bu nedenle engel olunmaması sağlanmalıdır.

V.10. BAŞVURU SAHİBİ VEYA MÜDAFİSİNİN DOSYAYA ERİŞİMİ

İdari yargıya başvuranın kendisi veya müdafisi tarafından dosyası incelenmek istendiğinde; dosyadaki "GİZLİ" yada "HİZMETE ÖZEL" kaydı olmayan belgeler ile kişi hakkında karar verilmesine etkisi olmayan iç yazışmaların dışında kalan evrakların, dosyadaki bilgilerin kişisel bilgiler olduğu, kamuoyuna açıklanmaması gerektiği, yalnızca idari yargıda savunma amaçlı olarak kullanabileceği, açıklanması veya bu bilgilerin yetkisiz üçüncü şahıslara verilmesi halinde hukuki sorumluluk doğuracağı, yabancıya ve varsa bu bilgileri inceleyen avukatına tebliğ edilmek suretiyle, dosyanın incelenmesine olanak tanınmaktadır.

V.11. İLTİCA VE GÖÇ ULUSAL EYLEM PLANI (UEP)

Türkiye, iltica ve göç işlemlerinin AB müktesebatına uyumu çalışmalarını yürütmek amacıyla "İltica - Göç Ulusal Eylem Planını" hazırlamış ve 25 Mart 2005 tarihinde Başbakan onayı ile bu plan yürürlüğe girmiştir.

İltica -Göç Ulusal Eylem Planı ile;

- Göç ve İltica alanında bir ihtisas biriminin oluşturulması amacıyla kurumsal yapılanmaya gidilmesi ve oluşturulacak yapının içerik amaç yönünden güçlendirilmesi,
- İltica ve Göç alanında çalışacak personelin istihdamı ve eğitiminin sağlanması,
- İltica ve Göç Alanında yeni yatırım ve eşleştirme projelerinin gerçekleştirilmesi,
- Menşe Ülke ve İltica Bilgi Sisteminin tesis edilmesi,
- Kabul ve Geri Gönderme Merkezlerinin tesis edilmesi,
- Gelecekte nüfus hareketlerini etkileyecek ekonomik, sosyal ve politik değişimler gözönünde tutularak iltica ve göç politikalarının gözden geçirilmesi

Hedeflenmiş ve Türkiye'nin AB'ye katılım müzakereleri sürecinde, 'Ulusal İltica, Göçmen ve Yabancılar Mevzuatı ve Sistemini' AB müktesebatı ve sistemleri ile uyumlu hale getirmek amaçlanmıştır.

5.11. 1. Sivil İhtisas Birimi Kurulması

- İltica ve göç konusunda; gerekli hukuki ve kurumsal yapının oluşturulmasına yönelik çalışmaları yürütmek,
- AB'ye uyum sürecinde ilgili strateji belgeleri ve uluslararası belgeler ışığında ifade edilen gereksinimlerin karşılanıp karşılanmadığı hususlarını belirlemek ve bu çerçevede somut adımların atılmasını sağlamak,
- İltica ve göç konusu ile ilgili yürütülmekte olan AB projelerini izlemek ve koordinasyonu sağlamak amacıyla Müsteşarlık makamına bağlı olarak 16.10.2008 tarihli Bakanlık oluru ile "İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme ve Uygulama Bürosu" kurulmuş ve bu birimde iki Mülkiye Başmüfettişi yönetici olarak görevlendirilmiştir.

Yine Ulusal Eylem Planında öncelikle doğu bölgelerinden başlamak üzere Türkiye'de 7 ayrı ilde her biri ortalama 750 kişi kapasiteli olacak şekilde 2006 – 2010 yılları arasında Sığınmacı Kabul, Barınma Merkezleri ve Mülteci Misafirhaneleri kurulması planlanmıştır.

2006 Katılım Öncesi Mali Destek Sözleşmesi (IPA) kapsamında başlanılmış olan 12 Milyon 51 Bin Euro bütçeli Menşe Ülke ve İltica Bilgi Sistemi Kurulması Projesi 28.02.2008 tarihinden itibaren ortak ülke Federal Almanya Cumhuriyeti ile birlikte yürütülmekte olup Mayıs 2010 itiarıyla tamamlanacaktır.

2007 IPA Sözleşmesi kapsamındaki 62 Milyon 400 bin Euro bütçeli Mülteci ve Sığınmacılar İçin Kabul Tarama ve Barınma Merkezlerinin (Sistemlerinin) Tesisi Projesi ise ortak ülkeler Hollanda-İngiltere ile birlikte 29 Ocak 2010 tarihinden itibaren yürütülmeye başlanmıştır. Proje kapsamında 7 farklı ilimizde (Ankara, İzmir, Kayseri, Gaziantep, Erzurum, Van ve Kırklareli) her biri 750'şer kişi kapasiteli toplam 7 adet Kabul, Tarama ve Barınma Merkezi ve Sistemleri kurularak tefriş edilecek ve personele eğitim sağlanacaktır.

Ayrıca yin 2007 IPA Sözleşmesi kapsamında 19.4 milyon Euro bütçeli Yasa Dışı Göçmenler İçin Geri Gönderme Merkezleri Kurulması Projesi, ortak ülkeler İngiltere-Hollanda ve Yunanistan ile birlikte 29 Aralık 2009 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır. Her iki proje kapsamındaki binaların projeleri yüklenici firma tarafından hazırlanmış olup yakın bir zamanda ihale sürecine geçilecektir. İnşaatlara 2011 yılı ilk çeyreğinde başlanılması ve 2012 son çeyreğinde tamamlanması planlanmaktadır.

5.11. 2. Külfet paylaşımı

Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Cumhuriyeti tarafından 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazetede ilan edilen Ulusal Program' da Türkiye, bu konuda 2005 yılına kadar (bilahare 2008 Ulusal Programında revize ile 2010 yılında) özel bir İltica Yasası çıkaracağını, bu yasada en azından hangi konu ve düzenlemelerin olacağını taahhüt etmiştir.

2003 tarihli Ulusal Programda Türkiye'nin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolüne taraf olduğu, Sözleşmede coğrafi sınırlamayı benimsediği, sınırlama kapsamında veya değil her sığınmacı için non-refoulement ilkesine "titiz" bir şekilde riayet edildiği hatırlatıldıktan sonra *" Coğrafi sınırlama konusu, Türkiye' nin katılım müzakereleri sırasında etraflıca ele alınarak, katılım aşamasında ülkemize doğudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde, gerekli mevzuat ve alt yapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesine ve AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerine bağlı olarak kaldırılacaktır"* denmiştir.

Ulusal programda devamla, mevzuatın uyumu ve uygulanması için kurumsal yapılanma takvimi sunulmuş ve yapılması gerekenler 2003 yılından 2005 yılı sonuna kadar sayılmıştır. Bunlar arasında; toplum bilincinin yükseltilmesi, konu hakkında çalışacak personelin ihtiyaç ve eğitimlerinin tamamlanması, buna bağlı olarak mülteci hukuku ile ilgili seminerlerin düzenlenmesi, İçişleri Bakanlığı bünyesinde konu hakkında karar vermede tek yetkili bir ihtisas kurumu oluşturulması, bunun operasyonel kapasitesinin geliştirilmesi, mülteci misafirhaneleri, barındırma merkezleri ve sığınmacı kabul merkezlerinin kurulması, menşe ülkesi bilgi veri tabanının güçlendirilmesi, sığınmacılara sunulan sosyal hizmetlerin (eğitim, sağlık, çalışma ve tercüman hizmetleri) geliştirilmesi, psiko-sosyal destek verecek uzman personel gibi konuya ilişkin özelde çalışacak personel temin ve eğitimi sayılmıştır.

Bu kapsamda, hem mülteci, sığınmacı, geçici koruma sağlanan yabancı ve tamamen yasa dışı durumunda bulunan yabancıların AB ülkelerince paylaşılması, hem de ekonomik faturanın paylaşılması gerekmektedir. Külfet paylaşımı sadece AB Komisyonu ile değil, BMMYK ve IOM gibi uluslararası finansman kaynakları içinde düşünülmelidir.

V.12. TÜRKIYE'NIN AVRUPA BIRLIĞINE KATILIM SÜRECINDE ILTICA ALANINDA YAPILMASI ÖNGÖRÜLEN ÇALIŞMALAR

Türkiye, Avrupa Birliği' ne adaylık süreci ve AB müktesebatı ve uygulamalarına uyum çalışmaları çerçevesinde iltica ile ilgili mevzuat, idari yapılanma ve uygulamalarını gözden geçirmektedir.

Bu uyum çalışmaları kapsamında 24 Mart 2002 tarih ve 24352 (Mükerrer) sayılı resmi gazetede yayınlanan " Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal

Programında "4.25.2. iltica" başlığı altında "iltica konusundaki 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine konulan coğrafi kısıtlamanın kaldırılması, Türkiye'ye Doğudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde gerekli mevzuat ve altyapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesine AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerine bağlı olarak değerlendirilecektir." taahhüdü bulunmaktadır. Bu çerçevede, coğrafi kısıtlamanın kaldırılması öncesinde gerekli mevzuat ve alt yapı çalışmalarının AB ile külfet paylaşımı ilkesi doğrultusunda Türkiye'nin AB'ne üye olacağı tarihe kadar tamamlanması ön görülmektedir.

Bu belge, Türkiye'nin AB müktesebatına uyum çalışmalarında izleyeceği temel ilkeleri, stratejiyi ve öncelikleri belirlemektedir. Bu bağlamda, AB müktesebatına uyum çalışmalarının sürdürülmesi, iltica alanında görev yapacak ihtisas kurumunun yapılandırılması (idari yapılanması, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi) ön görülmektedir.

Bu çerçevede; iltica başvurularına ilişkin mülteci statüsü belirleme usullerinin sistemleştirilmesi ve statü tanınan mültecilere sosyal destek ve barınma imkânlarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

V.13. COĞRAFİ SINIRLAMANIN KALDIRILMASI

Coğrafi sınırlamanın kaldırılması konusu gerek "İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı"nda gerekse "Ulusal Programda" ele alınmıştır.

Konu "İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı"nda; "*Coğrafi sınırlama konusu, … katılım aşamasında ülkemize doğudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde, … ve AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerine bağlı olarak kaldırılacaktır"* şeklinde ifade edilerek Türkiye'nin çıkarlarını ve güvenlik kaygısını koruma amaçlı olarak ele alınmıştır.

Yine Ulusal Programda konu, AB üyelik müzakereleri ile sıkı bir ilişki içinde değerlendirilmekte ve Türkiye, AB üyeliğini kesinleştirmedikçe bu sınırlamayı kaldırmayı istememektedir. AB üyeliği kesinleşince de AB müktesebatının zorunlu bir sonucu olarak ama "külfet paylaşımı" olacaksa yani kendisine sığınan mültecileri AB ülkelerine ekonomik fatura ve nüfus olarak paylaştırabilecekse, bu konuda karşı hassasiyeti ve "taahhütleri" görmesi durumunda bu sınırlamayı kaldıracağını dile getirmektedir.

Türkiye' nin, kriz dönemlerini geride bırakmak ve toparlanmak isteyen bir ekonomisi, sayıları milyonları bulan işsizi, asgari ücret seviyesinde ancak iş bulabilen çok ciddi bir nüfusu, çalışanlarının büyük bir oranının sosyal iş güvencelerinden yoksun olarak çalışmaya devam ediyor oluşu gibi nedenlerle ülkesine coğrafi sınırlamanın kaldırılması ile akın edeceğinden endişe edilen kitlelerden kaygı duyması haklı gibi görülebilir. Ancak soruna sadece ekonomik

göstergeler zaviyesinden bakıldığında; konunun insan hakları perspektifi ve korunmak istenen yararın, bir insanın temel hakkı ve bu kişinin yaşamsal bir tehlikeyi de içerir bir zulümden kaçıyor olduğu gerçeği kaybedilmektedir. Şüphesiz, konunun ciddi bir ekonomik faturası vardır ve sadece AB ülkeleri nezdinde değil, tüm dünya devletlerince mülteci korumasında bir "külfet paylaşımı" sorumluluğu söz konusudur. Benzeri tüm ülkelerde olduğu gibi, Türkiye' nin de insan hakları konusunda ciddi ihlallere sahip olan ülkeler ile sınır veya yakın komşu olması bu faturalara tamamen kendisinin katlanması gereğini ortaya çıkarmaz. Ancak unutulmamalıdır ki, ekonomik nedenler veya külfet paylaşımı konusundaki olası ihtilaf ve sorunlar kişilerin mülteci prosedürlerine erişimde olumsuz bir gerekçe olarak uygulanamaz ve uygulanmamalıdır. Kaldı ki bu konuda Türkiye'nin karşı karşıya kalacağı külfetin maliyetinin araştırılmasına yönelik çalışmalar Ulusal Eylem Planında yapılması öngörüldüğü halde yapılmamış ve külfetin miktarı tahminden öteye gidememektedir.

Türkiye karşı karşıya kalacağı külfetin maliyetinin araştırılmasına yönelik çalışmaları derhal yapmalı ve bu külfetle ilgili olarak sadece AB ülkelerinden değil gerekirse BM' den de "külfet paylaşımı" konusundaki garantilerini alarak coğrafi sınırlamayı kaldırma yoluna gitmelidir.

Mülteci hukuku konusundaki dağınıklık yapılacak bir yasa ile giderilmeli, yasanın içeriği sadece Türkiye'nin AB müktesebatına uyumu açısından ele alınmamalı, ülkenin tarihi misyonu doğrultusunda insancıl ve sığınmacı haklarını korumayı esas alan bir bakış açısıyla hazırlanmalıdır.

Mevcut Türk mülteci hukuk ve korumasının AB ülkeleri ile kıyaslandığında yetersiz ve geri kaldığı açık bir gerçekliktir. AB ülkeleri nezdinde son yıllarda mülteci korumasının sınırlarının gittikçe daraltılmaya çalışıldığı da ayrı bir gerçekliktir. Evrensel insan hakları kriterleri ve uygulamaları dikkate alındığında Türkiye'nin AB üyelik sürecinde başta yaşam hakkı, işkence, adil yargılanma, ifade ve örgütlenme özgürlüklerinde göstermiş olduğu gelişim ve iyileştirmeler kısa vadede mülteci haklarında da bir sıçrama göstermelidir.

ALTINCI BÖLÜM
DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye, sahip olduğu doğal ve tarihi değerleri, çevre ülkelere göre istikrarlı ekonomik gücü ve siyasi yapısıyla, yabancıların turistik, bilimsel araştırma, çalışma, öğrenim ve ticaret amaçlı ziyaretlerine konu olmaktadır.

Son yıllarda belirtilen amaçlarla ülkemize gelenlerin sayısı önceki 10 yıllara göre aratan bir ivmeyle karşımıza çıkmakta ve yıllık 30 milyon civarında yabancı ülkemize giriş-çıkış yapmaktadır. Bu sayıdaki giriş-çıkış beraberinde çoğunlukla müspet olmak üzere, müspet-menfi birtakım yan tesirleri de getirmektedir.

Anadolu toprakları, Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana tarih boyunca ülkelerinde dini ve siyasi baskı gören pek çok yabancıya sığınma hakkı bağlamında kucak açmıştır. 1492'lerde İspanya'dan kaçan Yahudiler, 1848 yılı ve sonrasında, önemli sayıda Macar ve Leh, Osmanlı'ya sığınmıştır. Macar ayaklanmasının lideri Louis Kossuth'a mülteci konumu verilmiştir. Nazım Hikmet'in büyük dedesi olan Kont Borzecki Avrupa'dan Osmanlı'ya sığınmış, daha sonra devlet kademelerinde paşa konumuna kadar yükselmiştir.

Macar milliyetçisi olan Josef Bem, ayaklanmalara liderlik etmesinin ardından Osmanlı'ya sığınmış ve Yusuf Paşa adıyla Osmanlı ordusunda görev yapmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında zulme uğrayan binlerce insan yine Türkiye'ye sığınmış, Avrupa`nın çeşitli ülkelerinden 10 bini aşkın insan, öldürülme ve eziyet görme korkusuyla kendilerini güvencede hissedebilecekleri tek ülke olan Türkiye'ye gelmişlerdir. Hitler döneminde siyasi ve ırkçı nedenlerle işlerinden olan, sanatlarını icra edemez hale gelen ve onun da ötesinde hayatları tehlikeye giren binlerce Yahudi kökenli ya da sosyal demokrat düşünceye sahip Alman, 1933`ten itibaren gidecek ülke ararken, aralarında bilim adamı, mimar, mühendis, sanatçıların da bulunduğu bir bölümü Türkiye'ye sığınmıştır. Alman mültecilerden çoğu, genç Türkiye Cumhuriyeti'nde özellikle üniversitelerde önemli görevler almış ve önemli hizmetlerde bulunmuşlardır.

Orta Doğu, Irak, Afganistan ve Kafkaslar ile kısmen Afrika' da meydana gelen olaylar ve istikrarsızlıklar, Ülkemizi bölgeye olan yakınlığı ve kıtalar arası geçiş güzergâhı olması nedeniyle, Cumhuriyet döneminde de -özellikle son 20 yıldır artan şekilde- sığınmacıların ilk durağı haline getirmiştir.

1979 yılında İran'daki İslam devrimi sonrası rejim muhaliflerinin ilk sığındıkları ülke de Türkiye olmuştur. Sovyetler Birliği'nin 1979 da Afganistan'ı işgali sonrası,

ülkeden kaçan milyonlarca Afganlıdan yaklaşık 4 bin kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Birinci Körfez Savaşı sırasında da Saddam'ın korkusuyla Türkiye'ye kaçan binlerce Peşmerge, kurulan mülteci kamplarında en iyi şekilde misafir edilmiştir. Bulgaristan'da Jivkov rejiminin baskı politikası nedeniyle 300 binin üzerinde Türk yine anavatana sığınmak zorunda kalmıştır.

Ülkemizin coğrafi ve jeopolitik olarak konumlandığı bölge, Asya ve Avrupa arasında bir köprü olması, komşularındaki ve çevresindeki siyasi ve ekonomik istikrarsızlık ve sıkıntılar ile kendisinde ve batısında bulunan ülkelerdeki ekonomik ve yaşam standartlarındaki gelişmişlik, Türkiye'yi yasal ve yasadışı göç bakımından, bazen bir transit ülke, bazen bir kaynak ülke, bazen de bir hedef ülke durumuna getirmektedir. Bu konumu sebebiyle Ülkemiz, mülteci/sığınmacı statüsü verilmesi işlemleri sürecinde; siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel, güvenlik ve insani yönlerden çeşitli olumsuzluklara maruz kalabilmektedir.

Vatandaşı oldukları veya yaşadıkları ülkeleri çeşitli nedenlerle terk ederek, diğer bir devlete sığınan, iltica eden mülteciler ile göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi örgütlü suçlar ile doğrudan bağlantılı olan yasa dışı göç hareketleri tüm dünyayı etkileyen bir olgudur.

Yasa dışı göçmenlerin göçmen kaçakçılığı olaylarında hayatlarını kaybetmeleri ile de sonuçlanan mağduriyetleri, konunun kamuoyunda daha çok yer almasına ve tartışılmasına sebep olmaktadır.

Yine yasa dışı göçün sınır aşan bir mahiyet taşıması, organize suç kapsamına girmesi ve terör örgütlerinin aktif olarak rol aldığı bir alan olması, bu olgu ile etkin bir mücadele yürütülmesinde ulusal ve uluslararası işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Özellikle son yıllarda teknolojinin hızla gelişmesi, ülkeler arasındaki sınırların sanal hale gelmesi ve küreselleşme, yasa dışı göç olgularını daha da belirgin hale getirmiştir.

Günümüzde yasadışı göç, ekonomik eşitsizlik, devletlerin vatandaşlarının can güvenliğini sağlayamaması, siyasi çalkantılar ve şiddet eylemleri dünyada büyük bir sorun haline gelmesine neden olan pek çok etken sayılabilir. Bu durumdaki insanlar, daha iyi bir yaşam arzusuyla göç edebilmektedirler.

1990'larda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılması ile ortaya çıkan yeni Avrasya haritası ve bu haritada yer alan yeni ülkeler, Avrupa'ya yönelen göç hareketlerinde önemli bir yer tutmuştur. Günümüzde, özellikle soğuk savaş döneminde yıllarca yoksulluğa mahkûm kılınan Asya'daki pek çok insan, daha iyi bir

yaşam amacıyla hayat standartlarının yüksek olduğu gelişmiş ve güvenli ülkelere yasal ya da yasadışı yollardan göç etmektedirler.

Yasal ya da yasadışı yollarla gerçekleştirilen göç sadece bireyleri değil, devletler ve uluslararası örgütleri de (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı gibi) etkilemektedir. Özellikle gelişmiş Avrupa ülkeleri, zenginliklerinin bedelini göçe hedef olarak ödemektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında iş gücü ihtiyacı nedeniyle yasal olarak göçmen kabul eden gelişmiş ülkelerde zamanla meydana gelen doygunluk, müteakip dönemlerde yasadışı göçü tetiklemiştir. Yasadışı göç ise, bu ülkelerde toplum düzeninin etkilenmesine sebep olmaktadır.

Yasadışı göç ayrıca, 'göçmen kaçakçılığı' yapan suç organizasyonlarının etkinlik kazanmasına da zemin hazırlamıştır. Bu kapsamda, yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele konularında çalışmalar yapılması önem arz etmektedir.

Türkiye özellikle son yıllarda gittikçe artan oranda mülteci, sığınmacı ve göçmenin transit geçiş yaptıkları önemli bir çekim merkezi ülke konumundadır. Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkelerinden çeşitli nedenlerle ayrılan on binlerce mülteci, sığınmacı ve göçmen Türkiye üzerinden kara ve deniz yoluyla Avrupa'ya geçmeye çalışmakta ancak bu isteklerine çoğu kez ulaşamamaktadır.

Akdeniz ve Ege kıyıları mülteci, sığınmacı ve yasa dışı göçmenler için önemli birer geçiş güzergâhı olduğu kadar ölümcül deniz kazalarının yaşandığı ve birçok insanın hayatını kaybettiği, mültecilerin yasa dışı göçmenlerin can güvenliği açısından en riskli bölgeler haline gelmiştir.

Avrupa ülkelerinin yasadışı düzensiz göçle mücadeleyi yoğunlaştırması ve sığınma hakkını kısıtlaması nedeniyle mülteci, sığınmacı ve göçmenler Türkiye gibi geçiş ülkelerinde büyük sorunlarla karşılaşmaktadır.

AB üyesi ülkelerin ortak iltica sistemi kapsamında göç ve sığınma politikalarındaki değişiklikler ve bu değişikliklerin sığınmacı ve göçmen haklarına getirdiği olumsuz ve kısıtlayıcı etkiler nedeniyle Avrupa Birliği'ne adaylık müzakerelerinin bir parçası olan iltica ve sığınma politikaları bağlamında Türkiye, adeta sığınmacı ve göçmenler için bir tür "baraj ülke" "depo ülke" haline getirilmek istenmektedir. Böylece Asya ve Afrika bölgelerinden yoğun olarak Avrupa ülkelerine ulaşmaya çalışan mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin yasadışı hareketliliğine karşı Avrupa Birliği sert önlemler alarak Türkiye gibi transit ülkelerin göç önleyici rollerini güçlendirmeye çalışmaktadır. Avrupa Birliği, üye ülkelerine, mülteci, sığınmacı ve göçmen akınını önlemek için, mali destek programı kapsamında Türkiye ile belli başlı

merkezlerde, mülteci ve sığınmacı kabul merkezleri inşası için Twining projeleri yürütmekte ve bu merkezlerde binlerce sığınmacı ve göçmenin tutulması amaçlanmaktadır.

Türkiye, 1951 Birleşmiş Milletler, Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Uluslararası Sözleşmesine coğrafi çekince koymuş olup sadece Avrupa ülkelerinden gelenleri mülteci olarak tanımaktadır. Bu kısıtlama nedeniyle Avrupa dışından gelecek binlerce yabancı uyruklu mülteci olarak bu haktan yararlanamamakta sadece kendisine sığınmacı olarak bir başka ülke tarafından başvurusunun kabul edilmesi için Ülkemizde bekleme hakkı tanınmakta böylece uygulamada hukuki ve insani birtakım sorunlarla karşılaşılmaktadır. Yani, Türkiye, 'iltica' tanımında, iltica taleplerine "coğrafi çekince" prensibi doğrultusunda yaklaşmakta ve Avrupa'dan gelenlere mülteci, Avrupa dışından, diğer yerlerden (özellikle doğudan) gelenlere sığınmacı statüsü vermektedir. Sığınmacı olarak kabul edilen yabancılar, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından bulunan üçüncü bir ülkeye gönderilmektedir. Bu durum, BM Sözleşmesine "coğrafi çekince" ile taraf olunduğu için Türkiye'de ulusal mevzuatta yer alan mülteci ve sığınmacı tanımlarının uluslararası standartlardan farklılık arz etmesi sonucunu doğurmaktadır. Buna göre Türkiye Avrupa ülkelerinden gelenlere doğrudan iltica hakkı tanırken, Avrupa dışından gelen ve mülteci konumunda olarak iltica hakkı korumasından yararlanması gereken yabancılara ancak şartlarını taşıyorlar ise geçici sığınma hakkı vermektedir.

Bu çerçevede Türkiye'deki karar mercilerinin uluslararası tanım ve kriterleri dikkate alarak, ilgili birimlere sığınma ve iltica hakkı için başvuran kişileri, mülteci olarak nitelemesi ve uluslararası koruma hükümlerinden yararlandırması beklense de mevcut yasal durum bu beklentileri boşa çıkarmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti sosyo-ekonomik kaygılar ve güvenlik nedeniyle, '1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1.B(1)(a) maddesine koyduğu "coğrafi kısıtlama" şerhini (batıdan gelenlere mülteci, doğudan gelenlere sığınmacı statüsü verme) 'Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'nü imzalarken de sürdürmüştür. Ülkemizin sözleşmeye koyduğu bu çekince 1994 yılında yürürlüğe giren 6169 sayılı İltica Yönetmeliğini de etkilemiştir. Bu yönetmelikte ifade edilen mülteci kavramı, sadece Avrupa'da meydana gelen olaylar nedeniyle sığınan yabancıları kapsamaktadır.

Türkiye'de sığınma başvuruları ile ilgili BMMYK mülakat süreleri çok fazla uzamakta ve çok sayıda sığınmacı belirsizlikle dolu bir ortamda yaşamak zorunda kalmaktadır. Misafirhanede barındırılan veya Uydu Kentlerde barınmakta olan mülteci ve

sığınmacıların içinde bulundukları insani ve fiziki koşullar genel olarak yeterli bulunmamaktadır.

Türkiye henüz bütüncül ve uluslararası standartlara göre düzenlenmiş bir iltica ve sığınma mevzuatına sahip değildir. Gerek 1967 Protokolünün uygulanmasındaki coğrafi kısıtlama nedeniyle oluşturulan ayrımcılık ve gerekse sığınma kurallarına ilişkin düzenlemeyi içeren 1994 yönetmeliği yetersizdir. Bu alanda bir Mülteci yasasına ihtiyaç vardır.

Ulusal Eylem Planında Mülteci akınının önüne geçilmesi ve AB'nin külfet paylaşımı gibi koşullara bağlı olarak coğrafi çekincenin kaldırılabileceğinin dile getirilmesi ve böylece coğrafi kısıtlılığın kaldırılması için birtakım şartların yerine getirilmesi istenmektedir.

Sığınma ve iltica esas itibariyle bir insan hakları sorunudur. Bu nedenle de insan haklarının yaygınlaştırılması, korunması, hükümet ve sivil toplum örgütlerinin bu alandaki yapıcı çalışmalarının desteklenmesi ve insanları mülteci olmaya zorlayan şartların önüne geçilmesi gerekmektedir. Bir insanın mülteci olarak korunma talep etmesi ve bundan yararlanması etik ve hukuki açıdan gayet doğaldır bu şekilde görülmelidir.

Uluslararası işbirliği anlayışı içerisinde, mesuliyeti paylaşarak, iltica ve sığınma hareketleri henüz meydana gelmeden kalıcı çözümler üretmek ve gerekli tedbirleri almak daha iyi bir yaklaşım tarzı olacaktır. İnsanların yerlerinden edilmeleri sorununun çözümü, ancak insan haklarını koruyan ortak bir çabanın sarf edilmesiyle, ülkeler içinde ve arasında barışın sağlanmasıyla, ekonomik refahın geliştirilmesiyle, uluslararası göçün denetim altında tutulması ve uluslararası korumanın gerçekleştirilmesiyle sağlanabilir.

Uluslararası hukukun önemli bir alanını oluşturan, sosyal ve siyasal olguların etkisi ile ortaya çıkan bu durum, geçmiş dönemlerde olduğu gibi bugün de dünyanın ve insanlığın en temel sorunlarından biri olarak önemini korumaktadır. Bilhassa yirminci yüzyıl, milyonlarca kişiyi kapsayan mülteci hareketlerinin yoğun biçimde meydana geldiği bir dönem olmuştur.

Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra, ülkelerini terk etmek zorunda bırakılan insanların sayısının inanılmaz derecede artması, Birleşmiş Milletleri bu soruna köklü bir çözüme yönelik girişimlerde bulunmaya sevk etmiştir. Bu yüzden mültecilerle ilgili olarak 1951 yılında Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi hazırlanarak, 1954 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.

Bilindiği üzere Türkiye 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmeyi 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet

Meclisi'nde onaylayarak kabul etmiştir. 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokolde Bakanlar Kurulunun 1 Temmuz 1968 tarihli Kararı ile kabul edilmiştir. Ancak Sözleşmenin kabulünden önce de; yetersiz bir biçimde de olsa çeşitli yasa, tüzük ve yönetmeliklerimizde mültecilerin ve göçmenlerin Türkiye'ye girişlerine, kabullerine, vatandaşlığa alınmalarına, ikamet, iskân, çalışma ve sınır dışı edilmelerine yer verilmiştir. Bu düzenlemelerden bir kısmı halen yürürlüktedir.

Pasaport Kanunu'nun 4.maddesinde Mültecilerin Türkiye'ye kabullerinin İçişleri Bakanlığı'nın kararına bağlı olduğu vurgulanmış, 15 Temmuz 1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de ikamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunun 17.maddesinde "Siyasi nedenlerle Türkiye'ye sığman yabancıların ancak İçişleri Bakanlığı'nca müsaade edilecek yerlerde ikamet edebilecekleri" hüküm altına alınmıştır.

Yine ülkemiz 1951 Sözleşmesini kabul ederken sözleşmeye taraf devletlere tanınan mülteciliğin belirlenmesi yönünde öngörülen seçme hakkını kullanmıştır. Buna göre ülkemizin içerisinde bulunduğu bölge göz önünde bulundurularak, 29 Ağustos 1961 tarih ve 359 sayılı Kanunla bir bildirge yayınlamış ve yalnızca Avrupa'dan ülkemize gelerek iltica etmek isteyen yabancıları Sözleşme kapsamında mülteci olarak kabul edeceğini beyan etmiştir.

Ülkemizin coğrafi yapısının, Asya-Avrupa arasında köprü konumunda bulunması ve bölgenin her zaman için sıcak gelişmelere açık olması nedeniyle coğrafi çekince koymaya ihtiyacı duyulmuştur. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali, İran-Irak savaşı, 1989 yılında Bulgaristan'da bulunan soydaşların zorunlu olarak ülkemize göçe tabi tutulmaları ve körfez krizi gibi gelişmeler, sorunu sürekli gündemde tutmuştur.

1951 Cenevre Sözleşmesini coğrafi çekince ile kabul eden ülkemiz; bölgesinde mevcut olan sıcak gelişmeleri ve bunun sonucunda oluşan insan hakları ihlallerini göz önünde bulundurarak 30 Kasım 1994 yılında 6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Türkiye'ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslalar Hakkında Yönetmeliği" çıkartarak, iltica konusunda ulusal düzenlemesini 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine paralel hale getirmeye çalışmıştır.

Böylece ülkemiz, insan haklarının en önemli ve ayrılmaz bir parçası olan ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde de yerini alan "sığınma kavramına" çıkartmış olduğu yönetmelikte yer vermiştir.

1994 Yönetmeliği, mültecilerin illegal giriş yapabilme veya yasal giriş yapmış olanların daha sonra illegal olarak kalmaya devam edebilmesi ihtimali nedeniyle, 4. maddede, yasadışı giriş yapanların giriş yaptıkları yer, yasal giriş yapanların bulundukları yer valiliğine makul süre içerisinde müracaat etmesi zorunluluğu öngörülmüştür. Süre yönetmeliğin ilk metninde 5 gün iken uygulamada sık sık sorun olması ve eleştiriler sonucu 1999 yılında 10 güne çıkarılmış daha sonra 27/01/2006 tarihli resmi gazetede yayımlanan 16/01/2006 – 2006/9938 tarih ve sayılı Bakanlar kurulu kararıyla "makul süre" olarak belirlenmiştir.

Mülteciler, mülteciliği doğuran koşullar nedeniyle, sığındıkları ülkenin hukuksal normlarına uygun bir şekilde girmemiş olabilirler. Her şeyden önce mültecilerin sığındıkları ülkenin hukukunu bilmesi zorunluluğunu iddia etmek, iyi niyetle bağdaşmayacağı gibi ve böyle bir beklenti hayatın olağan akışına da aykırıdır. 1997 yılında iki ayrı olayda UNHCR tarafından mülteci olarak kabul edilmiş ve 3. bir ülkeye yerleştirilmek üzere olan İran uyruklu sığınmacıların resmi prosedürün tamamlanması için İçişleri Bakanlığına yazılan yazıya karşılık, İçişleri Bakanlığınca izin verilmediği gibi ayrıca bu kişilerin 1994 Yönetmeliği gereği sınır dışı edilmesi kararı verilmesi üzerine her iki olayda da İdare Mahkemeleri sınır dışı işlemini iptal etmiştir.

Bu kararlarda dikkat çeken özellik, her iki olayda da UNHCR tarafından "mülteci" statüsünün tanınmış olmasıdır. 1951 Sözleşmesi kapsamında yer alan fakat hukuken statü tanınmamış olan sığınmacılara ilişkin kararlarda yürütmenin durdurulması kararı verilebilmektedir.

Mülteci statüsünü henüz hukuken elde edememiş fakat mültecilik başvurusu hâlâ incelenen sığınmacılara ilişkin olarak verilen sınır dışı etme kararlarını da idare mahkemeleri iptal etmektedir.

Esasen bu kararların hepsinin ortak özelliği, mülteci hukukunun temel ilkelerinden olan "geri göndermeme (non-refoulement) ilkesinin uygulanması olmuştur.

Özellikle son yıllarda gittikçe artan oranda mülteci, sığınmacı ve göçmenin transit geçiş yaptıkları önemli bir merkezi ülke konumunda olan Türkiye'nin, hala bütüncül ve uluslararası standartlara göre düzenlenmiş bir iltica ve sığınma mevzuatına sahip olmaması önemli bir eksikliktir.

Türk iltica ve sığınma prosedüründe işlemler yerel düzeyde valilikler bünyesinde İl Emniyet Müdürlüklerine bağlı Yabancılar Şube Müdürlüklerince yürütülmektedir. İltica ve sığınma prosedürü ile ilgili merkezi düzeydeki işlemler ise İçişleri Bakanlığı bünyesinde Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Yabancılar Hudut ve İltica Daire

Başkanlığınca yerine getirilmektedir. Türkiye, Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolünde Mültecinin tanımı yapılmış ancak bu belgelerin uygulanış amacı sınırlı olarak yapılmıştır. Ülkemiz her iki belgeyi de imzalamasına rağmen bu güne kadarki uygulamalarına ilişkin bir yasa çıkarılmadığı için mevcut uygulamaların 19.04.1994 tarih ve 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Yönetmelik ve bu Yönetmeliğe Ek ve değişiklik getiren 15.12.1998 tarihli ve 98/12243 sayılı 27/01/2000 tarihli resmi gazetede yayımlanan ve 16/01/2006 tarihli ve 2006/9938 tarih ve sayılı ve 27/01/2006 tarihli resmi gazetede yayımlanan Yönetmelik değişikliklerine göre uygulamalarını sürdürmektedir. 1994 Yönetmeliğine göre Avrupa'dan gelen mültecilerle diğer bölgelerden gelen sığınmacılardan yasal yollardan gelenler bulundukları yer valiliğine, yasadışı yollardan gelenler ise giriş yaptıkları yer valiliğine, giriş yaptıkları tarihten itibaren makul süre içerisinde başvuru yapmak zorundadır. Süre yönetmeliğin ilk metninde 5 gün iken uygulamada sık sık sorun olması ve eleştiriler sonucu 1999 yılında 10 güne çıkarılmış, daha sonra 27/01/2006 tarihinde makul süre olarak değiştirilmiştir. İl valilikleri yasal süre içerisinde yapılan bu müracaatı almak mecburiyetindedir.

Ülkemizden iltica veya sığınma isteğinde bulunan bu yabancıların müracaatları, herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmadan mesai haricinde veya resmi tatil günlerinde dahi olsa ilgili Valiliklerce alınması, yasal süre içerisinde kendiliklerinden sığınma veya iltica talebinde bulunan yabancılar hakkında illegal giriş veya bulunuşlarından dolayı herhangi bir adli işlem yapılmaması gerekmektedir.

Makul olan en kısa süre içerisinde müracaat etmeyenler gecikme nedenlerini açıklamak ve bu konuda yetkili makamlarla işbirliği yapmak zorundadır.

İltica başvurusunda bulunanlara bilgilendirme broşürü verilir. Hak ve yükümlülükleri, mevcut yardımlar ve hizmetler konusunda bilgilendirme ve tebligat yapılır. Fotoğrafları çekilip parmak izleri alınarak kimlik tespiti yapılır ve kendilerine tanıtma kartı verilir. Parmak izleri A4 formatında kâğıtlara alınarak dosyasına konulmaktadır. Otomatik parmak izi tanımlama sistemi olmadığı için mükerrer başvurular veya sahte kimlikle yapılabilecek başvurular anında tespit edilememektedir.

Sonraki aşama olarak tercüman aracılığıyla talep sahibi ile ön görüşme ve sonrasında mülakat yapılarak mülakat raporu hazırlanır. Uygulamada tercüman temini ve mülakat alınması uzman personel sayısındaki yetersizlik de statü belirleme süresini uzatmaktadır.

Mülteci ve sığınmacıların mülakatları Valiliklerce yapılmaktadır. Mülakat iki aşamada gerçekleştirilir. Birinci aşamada, yabancının açık kimliği ile iltica talebinin sebeplerini içeren "Kayıt Formu" düzenlenmekte, ikinci aşamada ise iltica sebeplerinin detaylı olarak anlatıldığı "Mülakat Formu" hazırlanarak, İçişleri Bakanlığına gönderilmektedir.

Sığınma başvurusu yapanlar Bakanlıkça uygun görülecek bir yerde serbest ikamete tabi tutulur veya talep edenler misafirhanede barındırılır.

İçişleri Bakanlığı'nca yabancılarla ilgili arşiv araştırması ve güvenlik tahkikatı yapılır. Aynı zamanda valiliklerce hazırlanan "Kayıt-Mülakat Formları" özellikle Dışişleri Bakanlığı'na ve ayrıca ihtiyaç duyulan diğer kurumlara gönderilmekte ve mülteci statüsü taşıyıp taşımadıkları hususunda görüş alınmakta ve bu süre zarfında ikametlerine izin verilmektedir.

Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alındıktan sonra yabancının ülkemizde geçici sığınmacı veya mülteci statüsüne alınıp alınmayacağına İçişleri Bakanlığınca karar verilir. Karar verme aşamasında ayrıca BMMYK ile işbirliğinde bulunulmakta ve yabancı hakkında anılan kuruluşun vermiş olduğu karar da dikkate alınmaktadır.

Yasalarımıza uygun sığınma talebinde bulunan yabancı hakkında, İçişleri Bakanlığına aylık olarak BMMYK tarafından gönderilen listeler de göz önüne alınarak, yabancının sığınma talebi hakkında karar verilmektedir.

Bu aşamadan sonra, yabancı hakkında verilen karar olumlu veya olumsuz olarak yabancıya tebliğ ettirilir. Hakkında olumlu karar alınan yabancı, yasadışı olarak yurdumuza giriş yapmış ve sınır illerimizde bekletiliyorsa, karardan hemen sonra asayiş yönünden problemi olmayan ve geçici sığınmacıların kontrollerinin daha kolay yapılabildiği Orta Anadolu illerine sevk edilerek, ikametine izin verilmektedir.

Aynı durum ülkemize yasal olarak giriş yapmış ve büyük illerimizde bekletilen yabancılar için de geçerlidir. Ülkemize yasal olarak giriş yapmış ve Orta Anadolu illerimizde bekletilen yabancıların ise bulundukları il değiştirilmeden ikamet izni verilir.

Türkiye'de Mülteci-Sığınmacı sıfatı ile bulunan yabancıların 5683 Sayılı Kanunun 17. Maddesine göre İçişleri Bakanlığı'nca gösterilen yerlerde ikamet etmeleri zorunludur.

Hakkında olumsuz karar alınan yabancıya durum tebliğ edildikten sonra ülkemizi terk etmesi veya alınan karara itiraz edebilmesi için 15 günlük bir süre tanınır. Bu süre sonunda yabancı, karara itiraz etmiş ise dosyası yeniden incelemeye alınıp bir üst makamca tekrar bir karar verilerek, yabancıya bildirilir.

İltica veya sığınına talepleri haklı bir nedene dayanmayan ve çıkışları sağlananlar kısa bir süre (en az üç ay) içerisinde yeniden gelip aynı taleplerini yenilemeleri ve bu taleplerinde samimi olmadıklarına Valiliklerce kanaat getirilmesi durumunda, haklarında yabancı işlemi yapılarak mahkemeleri sonucu yurtdışına çıkma yasakları olmamaları halinde ülkemizden çıkışları sağlanmaktadır.

İltica talebi nihai red edilen yabancı ülkesine geri gönderildiğinde zulme uğrama riski varsa ikincil koruma sağlanır. İnsani Mülahazalar kapsamında uygun görülenlere "yabancı" statüsünde ikamet izni verilir, uygun görülmeyenlere ülkeyi terk etmesi bildirilir.

Türk İltica ve sığınma prosedüründe BMMYK da mülteci ve sığınmacılar konusunda genel olarak üstlenmiş olduğu misyonu dışında özellikle Avrupa dışındaki ülkelerden gelerek Türkiye'de sığınma talep eden yabancıların iltica prosedürüne alınmaları ve üçüncü ülkelere yerleştirilmeleri konusunda somut görevler üstlenmektedir.

Haklarında olumlu karar verilen mültecilere ülkemizde daimi olarak ikamet izni verilir. İkamet izni almaları kaydıyla eğitim görmelerine ve çalışmalarına müsaade edilmektedir. Vatandaşlığımıza geçme müracaatları kabul edilerek, değerlendirmeye alınmaktadır. Sığınmacılardan İllerimizde yasal olarak bulunanlar BMMYK aracılığı ile veya kendilerince üçüncü ülke temsilciliklerinden vize temin etmeleri halinde üçüncü ülkeye ilticası kabul edildikten sonra bu ülkelere çıkışları geciktirilmeden yapılmaktadır.

Yasal süre içerisinde Valilikler, yapılan müracaatları alarak vakit geçirmeden İçişleri Bakanlığına başvuru sahiplerini açık kimlikleri ile birlikte bildirmektedir. Bakanlık üçüncü ülkeye gitmek üzere geçici sığınma talebinde bulunan yabancıların müracaatlarını BMMYK'ya bildirerek, bu kuruluşa kaydolmalarını ve görüşme yapmalarını sağlamaktadır.

Türkiye, bunun yanı sıra 1994 yönetmeliği kapsamı dışında yapılan taleplere de bazen esnek yaklaşmaktadır.

1997 yılı içerisinde Dışişleri ve İçişleri Bakanlıkları ve BMMYK' nin mutabakatı neticesinde, sırf insani mülahazalarla yasalara muhalefet etmelerine rağmen ülkemizde sıkışıp kalmış ve BMMYK tarafından birçoğuna mülteci statüsü tanınmış 3330 İran ve Irak uyruklu yabancıya sağlanan bir defalık çözüm bunun en somut örneğidir.

Üçüncü bir ülkeye gitmek üzere ülkemizden geçici sığınma talebinde bulunan yabancılar durumları hakkında bir karar verilinceye kadar, öğrenim görmeleri ve çalışmaları genel hükümlere tabidir.

Avrupa Ülkelerinden gelerek ülkemizden makul süre içerisinde sığınma talebinde bulunan yabancıların bu talepleri yine yukarıda açıklandığı gibi prosedüre dâhil edilerek ülkemizde ikametlerine izin verilmektedir. İnceleme neticesinde bu yabancılar 1951 Cenevre Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde ülkemizde daimi olarak ikamet etme hakkına sahip olmaktadırlar. Bu durumda bulunan yabancılara ülkemizde büyükşehirler dâhil diledikleri illerde ikametlerine izin verilmektedir.

Kapsamlı bir iltica yasası olmaması nedeniyle Türk iltica ve sığınma prosedürü pek çok eleştiriyi de beraberinde getirmiştir.

Sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve demografik alanlarda yaşanan hızlı gelişmelere paralel olarak 21. Yüzyılda dünyada mültecilerin sayısı sürekli bir artış eğilimi göstermektedir.

1980'lerle beraber sınırlarını mültecilere karşı korumaya alan Batıdaki zengin ülkeler, insani yardıma ilişkin sorumluluklar yerine, mültecilerin kendi ülkelerine girişine karşı önlemleri yoğunlaştırmışlardır.

Günümüzde mülteci üreten kaynak ülkeler genelde ekonomik yönden az gelişmiş, demokratikleşme sürecini tamamlayamamış ülkelerdir. Doğu ile Batı arasında doğal bir köprü konumunda bulunan Türkiye'ye de bu nedenle sığınmacı ve mülteci akını yaşanmaktadır.

Türkiye'nin AB Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesinde gerçekleştirmek zorunda olduğu siyasal, sosyal ve ekonomik reformlara karşılık komşu ülkelerde yaşayan siyasal, ekonomik ve toplumsal sorunlar, Türkiye'yi mülteciler, sığınmacılar ve kaçak göçmenler için önemli bir hedef ülke haline getirmiştir.

1995'den günümüze kadar, 15 yıl içinde toplam 70.264 yabancı uyruklu şahıs ülkemizden iltica/sığınma talebinde bulunmuştur. (2008 yılında 11819, 2009 yılında ise 6652 yeni müracaat olmuştur.)

Bunlardan gerekli kriterleri taşıdıklarına kanaat getirilen 35.571 kişiye sığınmacı statüsü verilerek, başta ABD, Kanada, Avustralya ve İskandinav ülkeleri olmak üzere 3üncü ülkelere yerleştirilme işlemleri tamamlanmıştır.

Mayıs 2010 itibarıyla dosyası inceleme aşamasında olan toplam 20.668 yabancının halen ülkemizde "mülteci veya sığınmacı başvuru sahibi" statüsünde ikamet izni bulunmaktadır. Bunların 8027'sini Iraklılar, 5941'ini İranlılar, 3755'ini Afganlar, 1490'ını ise Somaliler oluştururken kalan 1455 kişiyi diğer uyruklular (55 farklı menşe ülke) oluşturmaktadır.

2010 yılında ise (15 Mayıs itibarıyla) 1916 yeni müracaat olmuştur.

Hâlihazırda 20.668 ikametli sığınmacı barındıran ülkemizde bu oran her yıl ciddi oranda artarak devam etmektedir. Bu rakamlar arttıkça da sığınmacı ve mültecilerin ülkemiz topraklarında yaşadığı sorunlar göz ardı edilemez duruma gelmiştir.

Sığınmacılar, kendilerine mülteci statüsü tanınması kararını beklerken, belirsizliklerle dolu bir ortamda aylarca hatta yıllarca yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu durumdaki sığınmacılar, çalışma ve sosyal yardım gibi haklardan yararlanamamaktadırlar.

Ülkemizde Avrupa dışından gelenler, mülteci statüsü alamamakta, ancak sığınmacı olarak kabul edilmektedirler. BMMYK tarafından kota mültecileri olarak üçüncü ülkelere yerleştirilmektedirler. Mülteci olmayanlar ise sınır dışı edilmekte veya kaçak yollardan ülkeyi terk ederek daha-iyi hayat şartları aramak için Avrupa Birliği ülkelerine veya diğer gelişmiş ülkelere yönelmektedirler. Sığınmacı olarak kalanlar, yasal çalışma hakları olmadığından ekonomik sıkıntı çekmektedirler.

Bu alandaki sorunların sadece ulusal imkânlarla ve yerel düzenlemelerle çözülmesi yeterli görülmemektedir.

Ülkemizin ulusal düzeyde sığınmacı ve mültecilerin entegrasyonuna yönelik yaklaşımına bakıldığında; ulusal eylem planı haricinde entegrasyona ilişkin tek bir tip hukuksal düzenlemenin olmadığı, genelde dağınık vaziyette farklı kanunlarda yer alan, genel başlıklar içerisinde mülteci ve sığınmacı haklarından bahsedildiği görülmektedir. Uygulamada da bu hukuksal araçlar, uygulayıcılar elinde etkisizleştirilerek gerçek manada etkin bir entegrasyon hizmeti sunulamamaktadır.

Entegrasyon sürecinde en önemli araçlardan birisi de istihdamdır. Ülkemizde sığınmacı ve mülteciler genellikle çalışma izni alamadıkları için aktif olarak iş yaşamına girememekte, sosyal güvenlik kurumlarından yararlanamamaktadırlar. Sığınmacılar ve mülteciler, sosyal yardım alma konusunda çok ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Sığınmacı ve mültecilerin kendileri için sunulacak hizmetlere ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları, kamu çalışanının mültecilik alanında bilgi eksikliği, yetersiz danışmanlık hizmetleri, dil sorunu, bu kişilerin sosyal yardımlardan yeterince faydalanamamalarına sebep olmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminin bireylere sağladığı en önemli güvencelerden birisi de sağlık alanındaki güvencelerdir. Ancak sağlık alanındaki uygulamalarda da sıkıntılar yaşanmaktadır. Sığınmacı ve mültecilerden TC kimlik numarası alamayanlar hastanelere başvuramamakta, tercüman yetersizliği nedeniyle sağlık sorunlarını ifade edememektedirler.

Ekonomik sıkıntılar nedeniyle sağlık kuruluşlarına erişememe yaşanan diğer bir sorundur. Sağlık giderlerinin ve özellikle ilaç masraflarının karşılanmaması da önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Özetle, Türkiye'de bulunan sığınmacı ve mültecilerin, sosyal yardımlar ve sağlık alanında, yasal olarak hiçbir sınırlama olmamasına rağmen, birçok güçlükle karşılaştığı söylenebilir.

Hâlihazırda bazı sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar da sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmetlerde bulunmaktadırlar. Buna rağmen sunulan hizmetlerin birbirinden bağımsız, habersiz ve koordinesiz olması, hedef grubun gereksinimlerinin tam anlamıyla karşılanamamasına neden olmaktadır. Türkiye'de yerleşik STK'lara baktığımızda bu alanda yapılan hizmetlerin varlığı her ne kadar inkâr edilmese de, mültecilerin ve sığınmacıların entegrasyonuna yönelik yeterince proje gerçekleştirildiği ve etkin bir uygulamaya sahip olunduğu söylenemez. STK' ların henüz yeterli olmayan kapasitelerinin artırılması, STK'lar ile işbirliği konusunda idarede gözlenen isteksizliğin giderilmesi, etkin işleyen bir idari yapının temini çözülmeyi bekleyen sorunlardandır.

ÖNERİLER

1) Türkiye, mülteci hakları konusunda oldukça iyi sayılabilecek bir geçmişe sahiptir. Ancak günümüzde hukuk hiyerarşimizde konuya biçmiş olduğumuz dar mevzuat, çok ciddi sayılabilecek rakamlara ulaşan bir nüfus hareketi karşısında yeterli gelmemektedir ve geçmişle çelişecek niteliktedir. Günümüzde, ülkemize gelen yabancılara olan bakış açısı maalesef insan hakları odaklı olmaktan çıkarak güvenlik ve ekonomi odaklı hale gelmiştir. Bu bakış açısı değişmeli ve geçmişteki gibi insan hakları odaklı olmalıdır. Ülkemize sığınma talebinde bulunan her yabancı yasadışı göçmen şeklinde değerlendirilmemelidir. Hudut güvenliği ve yasadışı göç önlemlerinin alınması aşamasında, Türkiye sınırlarına fiilen ulaşan yabancıların iltica veya sığınma talebinde bulunmalarına zaman sınırlaması getirilmeden imkân tanınmalıdır.

Türkiye henüz bütüncül ve uluslararası standartlara göre düzenlenmiş bir iltica ve sığınma mevzuatına sahip değildir. Gerek 1967 Protokolünün uygulanmasındaki coğrafi kısıtlama nedeniyle oluşturulan ayrımcılık gerekse sığınma kurallarına ilişkin düzenlemeyi içeren 1994 yönetmeliği yetersizdir. Bu alanda bir Mülteci yasasına ihtiyaç vardır ve bu kanun; ilgili uluslararası sözleşmelere ve AB müktesebatına uyumlu bir şekilde hazırlanmalıdır. Bu düzenleme yapılırken, konu ile ilgili çalışan sivil toplum örgütleri, akademisyen, hukukçu gibi uzmanlardan görüşler alınması sağlanmalıdır.

Hazırlanacak Kanun ve daha sonra yapılacak ikincil düzenlemelerde, iş, eğitim, sağlık ve diğer temel kamu imkanlarına erişimin sağlanması, kimlik ve seyahat belgelerinin verilmesi ve aile birleşimi konularında da AB ve uluslararası standartlara uyum geliştirilmelidir.

2) Mevzuat ve uygulamada, mülteci statüsü ile mültecilerin hak ve sorumluklarının tutarlı ve nesnel bir tanımının temel alınmasını sağlamak ve uygulamak amacıyla gerekli yasal, idari ve fiziksel altyapı ile kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır.

3) Coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasının Türkiye'ye getireceği yükün ne olacağı konusunda somut veri ve rakamlara dayalı ciddi bir araştırma vakit geçirilmeksizin yapılmalıdır. Zira Türkiye'nin coğrafi kısıtlamayı kaldırması durumunda nasıl bir külfet ile karşı karşıya kalacağı konusunda kamuda görevli kişilerin söyledikleri ile İnsan Hakları savunucularının, Uluslararası kuruluş temsilcileri ve Üniversite öğretim elemanlarının söyledikleri arasında büyük farklılıklar mevcuttur. Bu araştırma coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasından sonra ülkemize gelecek mülteci sayısında beklenebilecek artış miktarı, kurulması gerekecek mülteci misafirhaneleri, kabul ve geri gönderme merkezlerinin yer ve maliyetlerinin tespitini, mülteci statüsünün tespiti alanında kurulacak birimin hukuki ve idari altyapısının çıkacak maliyetini de içermelidir.

4) Yukarıdaki maddede öngörülen araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye Avrupa Birliği ve Üye Devletleri ile coğrafi kısıtlamanın kaldırılması ve AB müktesebatının uygulanması sonucu ortaya çıkacak mali külfetin paylaşımı konusunda mekanizmaların oluşturulması amacıyla diyaloğa girmelidir. Külfet paylaşımı yukarıda tanımlanan idari yapıların ve mülteci misafirhanelerinin kurulması yanında mültecilerin kısmen diğer Avrupa ülkelerine yerleştirilmesinin devam etmesi gibi alanlarda mali ve teknik yardımı da kapsamalıdır.

5) Mülteci statüsü yada sığınma konusunda açıkça dayanıksız yada suiistimale açık başvurular, zülüm görmedikleri üçüncü ülkeler üzerinden gelenler, kimlik belgesi olmayanlar veya kimlik belgelerini yok edenler için hızlandırılmış prosedür oluşturularak, uluslararası hukukun tanıdığı hak ve imkanların kötüye kullanılması önlenmeli ve böylelikle gerçek ihtiyaç duyanlara karşı oluşabilecek olumsuz tavır ve uygulamalar ortadan kaldırılmalıdır. İltica stratejisinin uygulanabilmesi ve yasadışı

göçmenler ile gerçek mültecileri birbirinden ayırt edecek sistemin kurulması için gerekli altyapı ve ekipmanların önceliklerinin belirlenmesine, ülkemizde kabul ve geri gönderme merkezlerinin kurulmasına, sığınmacı ve mültecilere sosyal ve hukuki yardım sağlanmasına ilişkin Avrupa Komisyonu, Üye Devletler ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile birlikte kapsamlı programlar hazırlanmalı ve bu konuda geçerli ve güvenli bir "menşe ülkesi bilgi sisitemi oluşturulması" için uluslararası ortak bir sistem kurulması yoluna gidilmelidir.

6) Yasa dışı göçmenlerin ülkemizden geldikleri ülkeye iadesi veya ülkemizden diğer bir ülkeye yasadışı geçiş yapan yasadışı göçmenin ülkemize kabulü konusunda yaşanan olumsuz durumların düzeltilmesi, ayrıca iade prosedürünün yasal bir zemine oturtulması gereği "Geri Kabul Anlaşmaları" doğmuştur. Geri kabul anlaşmalarına bakıldığında Suriye ve Kırgızistan dışındaki ülkelerin, batımızdaki ülkeler olduğu ve daha çok hedef veya transit ülkeler olduğu görülmektedir. Doğumuzdaki ülkelerin daha çok göçmen ve sığınma arayan, göç veren ülkeler olduğu gerçeği karşısında bu ülkeler ile geri kabul anlaşmalarının önemi daha fazla anlaşılacaktır. Bu nedenle kaynak ülke durumunda olan doğumuzdaki ülkeler ve Afrika ülkeleri ile geri kabul anlaşması yapılması için gerekli yolların oluşturulması için İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığınca halen devam etmekte olan çalışmaların sonuçlandırılmasına yönelik gayretler devam ettirilmelidir.

7) Türkiye 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesini (1951 Cenevre Sözleşmesi) 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 sayılı Kanunla, Sözleşmenin 42. maddesi ile imzacı devletlere tanınan seçme hakkını kullanarak "Coğrafi Kısıtlama" ile (yalnızca Avrupa'dan ülkemize gelerek iltica etmek isteyen yabancıların Sözleşme kapsamında değerlendirileceği) TBMM'de onaylayarak kabul etmiştir. 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Ek Protokol'ü de (New York Protokolü) aynı şartla (Coğrafi Kısıtlama) 1 Temmuz 1968 tarihinde onaylamıştır. Bununla birlikte, bölgedeki mevcut sıcak gelişmeler ve bunun sonucunda oluşan insan hakları ihlallerini göz önünde bulundurularak 1994 tarihinde çıkartılmış olan İltica/Sığınma Yönetmeliği ile Avrupa dışından gelerek ülkemizden sığınma talebinde bulunan yabancılara, üçüncü bir ülkeye gidinceye kadar geçici olarak uluslararası koruma hakkı tanınması öngörülmüştür. Avrupa Birliğine giriş sürecinde, Kopenhag kriterleri çerçevesinde, Türkiye'nin coğrafi çekinceyi kaldırması talep edilmektedir. Türkiye, bölgesinde edindiği zor tecrübeler

nedeniyle, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne uygulanan coğrafi kısıtlamanın kaldırılması yönündeki politikasını; 2008 Ulusal Programında ve İltica Göç Yol Haritasında da belirttiği üzere, "Avrupa Birliğine katılım müzakereleri sırasında etraflıca ele alınarak, tam üyelik antlaşmasının imzalanmasıyla kaldırılmak üzere, ülkemize doğrudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde, gerekli mevzuat ve altyapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesine ve AB'nin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerine bağlı olarak değerlendirilecektir." şeklinde belirlemiş ve bunu yazılı ve sözlü olarak beyan etmiştir. Ulusal programa da alınan bu talep doğrultusunda Türkiye, coğrafi çekinceyi kaldıracağını ifade etmiştir. Ancak bu durumda doğması muhtemel yoğun iltica taleplerinin yükleyeceği ekonomik maliyetin mevcut bütçe imkânlarıyla karşılayabilmenin mümkün olamayacağı da Ulusal Programda belirtilmiştir. Türkiye, AB fonlarının da devreye girmesi koşuluyla, sorunun çözümüne yönelik, 2012 yılına kadar bu uyumu gerçekleştireceği taahhüdünde bulunmuştur. İltica hakkının sağlanmasında önemli olan, kişinin içinde bulunduğu şartların kabul edilebilirliği, Cenevre sözleşmesinde belirtilen beşli kritere uygunluk olmalı, kişinin geldiği coğrafyanın önemi bu konuda belirleyici olmamalıdır. Bu nedenle Türkiye, uygulamakta olduğu coğrafi kısıtlamayı herhangi bir gerekçeye bağlamadan kaldırmalıdır.

8) Mülteci statüsü belirleme işlemleri halen İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nce yürütülmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğünün asıl uğraş alanı ve görevi şüphesiz suç ve suçlulukla mücadeledir. İnsan hakları alanı ise sivil bir bakışa ihtiyaç duyulan bir alandır. Bu nedenle Mülteci statüsü belirleme işlemleri Emniyet Genel Müdürlüğü'nce değil de İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulacak olan, iltica, sığınma ve göç konusunda, görevli bakanlıkların vermiş olduğu hizmetler konusunda eğitim almış personeli de içerisinde barındıran, Göç ve İltica Genel Müdürlüğü tarafından yapılmalıdır. Göç ve İltica Genel Müdürlüğü ve/veya ilgili diğer kurumlar sığınmacı ve mültecilerin AB ve uluslararası standartlarda, başta temel hizmetlere erişim olmak üzere, kabul şartlarının geliştirilmesi konusunda bakanlıklar arası çalışmaların eşgüdümünden ve uygulanmasından sorumlu olmalıdır.

9) İltica ve göç alanında halen görev yapan ve ileride yapacak olan personelin eğitim ihtiyaçlarının tanımlanması ve eğitim programlarının geliştirilmesi sağlanmalıdır. Bu çerçevede; Mülki İdare Amirleri başta olmak üzere; Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve konuyla ilgili diğer kurum

personelinin iltica alanında eğitimi amacıyla programlar hazırlanmalıdır. Aynı zamanda konu ile ilgili hakim ve savcıların da iltica başvurularıyla ilgili sürece dahil olmaları sağlanmalıdır.

10) Misafirhanelerde kalan yasa dışı göçmenlerin buralarda ne tür bir muameleye tabi tutulacağına dair herhangi bir düzenleme yoktur. Misafirhanelerde iş ve işlemlerin nasıl yapılacağına dair kapsayıcı düzenleyici bir metin bulunmamaktadır. Kayıtlar ve istatistikî veriler düzenli tutulmamaktadır. Bu durum iller arası değişik uygulamalara da neden olmaktadır. Yasa dışı göçmenlerin barındırıldığı bu yerlerde; kişilerin buraya girişinden itibaren, iç işleyiş, uyulması gereken normlar, davranış kuralları ve buralarda bulunması gereken asgari standartların belirlendiği düzenleyici hukuk metni hazırlanmalıdır. Kayıtlar ve istatistikî veriler tüm bu yerlerden bir örnek şekilde toplanmalı, düzenli olarak yayınlanmalıdır.

11) Ülkemizde bulunan göçmenlerden bazıları Ülkemize yasal çerçevede ilk geldiklerinde sığınma başvurusunda bulunmayıp belirli bir süre geçtikten sonra "sığınma başvurusunda bulunursam benim için iyi olabilir" diyerek başvuruda bulunmaktadır. Bu başvuru neticesinde İçişleri Bakanlığınca kişinin sığınma başvurusu reddedildiğinde şahsın sınır dışı edilmesi kararı da verilmiş olmaktadır. Kişiler bu sınır dışı kararına karşı idari yargıya ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine müracaatta bulunmaktadır. Ancak sınırdışı işlemleri sırasında son anda bu işlemin durdurulmasına yönelik kararlar verilebilmekte ve ikinci bir karar olan kesin karar çıkana kadar kişiler BMMYK tarafından kendilerine güvenli bir üçüncü ülke bulunsa bile kampta bekletilmek mecburiyetinde bırakılmakta Türkiye dışına çıkışlarına izin verilmemektedir. Bu durum kişilerin aleyhine sonuç doğuran bir tutum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir hakkın kullanılmış olması kişinin aleyhine sonuç doğuracak netice vermemelidir. Bu durumdaki kişilerin kendi istekleri doğrultusunda ilgili davalardan feragat dilekçeleri alınarak, BMMYK tarafından kendilerine bulunan güvenli bir üçüncü ülkeye gitmeleri için Türkiye'den çıkışlarına izin verilmesinin önündeki engel kaldırılmalıdır.

12) Ülkemizde ikamet eden yabancılar (mülteci ve sığınmacılar da dahil) için düzenlenen ikamet tezkereleri, 492 sayılı Harçlar Kanunu kapsamında harca tabidir. Harçlar Kanunu'nun 88/d maddesine göre talepleri halinde "mali durumlarının bozuk olduğuna ikamet tezkeresi vermeye yetkili makamlarca kanaat getirilen yoksullar"a

ikamet tezkeresi harçsız olarak verilmektedir. İçişleri Bakanlığınca çıkarılan 19 Mart 2010 tarih ve 2010/19 sayılı "Mülteciler ve Sığınmacılar" konulu Genelge, sığınmacı-mültecilere uygulanan ikamet harcı ve yabancı kimlik numarası işlemlerine açıklık getirmektedir. Anılan genelge ile iltica-sığınma başvurusu yapan kişiler veya mülteci ve sığınmacılardan mali durumunun ikamet harcını ödemeye yeterli olmadığına ilişkin beyanları doğrultusunda, ikamet ettirildikleri il emniyet müdürlüğü yabancılar şube müdürlüklerince en geç (15 işgünü) içinde gerekli değerlendirmeler yapılarak sonuçlandırılması ve mali durumlarının bu harcı ödemeye yeterli olmadığı belirlenenler ile hakkında herhangi bir kanaat edilemeyenlerin ikamet harçlarının harçsız olarak düzenlenmesi yönünde Valilikler talimatlandırılmıştır. Ancak ülkemizde bulunan sığınmacıların ekonomik olarak bu harcı ödeyemeyecek durumda oldukları, bir çoğunun kendileri için belirlenmiş olan üçüncü güvenli ülkelere, bu harcı ödeyemediği ve bundan dolayı Devletimize borçlu olduğu gerekçesiyle Ülkemizden gitmelerine izin verilmediği de bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, Harçlar Kanununda mülteci ve sığınmacıların ikamet harçlarından muaf olduğuna dair bir düzenleme yapılması cihetine gidilmelidir.

13) Ülkemizde göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar ile ilgili yeterli sayıda yetişmiş uzman eleman bulunmamaktadır. Konu sadece İl Emniyet Müdürlüklerinde İltica ve sığınma alanda çalışan personele bırakılmış durumdadır ve bunların sayısı da yeterli değildir. Ayrıca bu personele maç, miting izleme gibi görevlerde de ek görevli olarak çalıştırılmaktadır. Göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar ile ilgili işlemlerin yerine getirilmesinde ihtiyacı karşılamak üzere çeşitli disiplinleri içinde barındıran uzman personel yetiştirecek bir sistem kurulmalıdır. Bu sistem oluşturulana kadar halen İl Emniyet Müdürlüklerinde bu alanda görevli personel sayısı arttırılmalı, yabancılar branşı oluşturularak, bu personele ek görevler verilmesi sınırlandırılmalıdır.

14) Ülkemizde İltica prosedürüne erişim konusunda bir sıkıntının olmadığını, kolluk güçlerinin bu konuda iltica ve sığınma arayanlara yeterince yardımcı olduğunu, göçmenleri bilgilendirdiğini ve başvurularını işleme koyduğunu söylemek fazla iyimser bir görüş olacaktır.

Mülteci ve sığınma arayan göçmenlerin gerek uluslararası sözleşmeler gerekse ulusal mevzuatımızca tanınan İltica prosedürüne erişim konusunda kendisine yetki ve görev verilen kurum ve kişiler Ülkemizdeki iltica, sığınma prosedürü konusunda göçmenleri yeterince bilgilendirmeli ve onların iltica veya sığınma taleplerini alarak

yardımcı olmalıdır. Mülteci ve sığınmacıların genel olarak yasadışı yollardan ülkeye giriş yapıyor olmaları ve durumlarını gösteren herhangi bir belgeye sahip bulunmamaları, sığınma prosedüründen yararlanmalarına engel olmamalı ve sığınma hakkı ve başvurusu ile ilgili tüm bilgiler uluslararası standartlara göre kendilerine verilmelidir.

15) Mülteci ve sığınmacılar, İnsan Hakları Everensel Bildirgesinde belirtildiği üzere tüm insanlar gibi, özgürlüklerinden yoksun bırakılmadan ve insan onuruna yaraşır bir muamele görmelidirler.

Tutulma ve alıkonulmayı gerektirecek bütün koşullarda mülteci ve sığınmacılar temel haklarının yanı sıra prosedürel hakları konusunda da bilgilendirilmeleri ve tutuldukları ortamdaki standartların hak ve özgürlükler bakımından uluslararası standartlara uygunluğu sağlanmalıdır.

Genel olarak yabancı uyruklu kişiler Türkiye'de yasadışı giriş-çıkış faaliyetleri ve ikamet koşullarını taşımadıkları gerekçesiyle gözaltına alınmakta ve doğrudan emniyet müdürlüklerine bağlı yabancılar şubeleri ile muhatap olmaktadır.

Tutulmakta olan bu kişiler ya yabancılar misafirhanelerinde yada polis nezarethanelerinde veya havaalanlarındaki transit bölgelerde gözetim altında bulundurulmaktadır.

Yabancı misafirhanelerinde kaçak göçmen olarak bulunan kişilerin tamamına yakın sayılabilecek büyük bir çoğunluğu (ülkemize ya geçerli bir giriş belgesi olmadan girmiş yada geçerli bir giriş belgesiyle girmiş olmasına karşın bu belgenin süresini geçirmiş olduğundan dolayı) pasaport kanuna aykırılık teşkil eden fiilleri işleyen kişilerdir. Yani suçları daha çok pasaport kanununu ihlal suçudur ve ceza hukuku anlamında, teknik anlamda bir cezadan çok kabahat olarak değerlendirilmesi gereken bir eylemdir. Durum bu olmasına karşın, kişiler, karşı karşıya kaldığı yaşam koşulları bakımından barınma merkezi olarak belirlenen yerlerde ne tür bir hukuki muamele ile karşılaşacağını, ne kadar süre burada tutulacağını, haklarının ve yükümlülüklerinin ne olduğunu bilemeden bir bekleyiş içine girmektedir. Yasal düzenleme ile sığınmacı ve diğer yabancıların bu merkezlerde en fazla kaç gün tutulabileceği belirtilmelidir.

Kaçak göçmenler bazen ağır suç işleyen kişilerden daha ağır yaşam koşulları içinde kalabilmektedirler. Ceza ve tutukevlerinde bile kişilerin asgari sahip olması gereken hakları ve burada bulundukları süre içindeki davranışlarına göre buradan ne zaman çıkacakları belli olduğu halde aynı şeyi kaçak göçmenler için söylemek pek mümkün değildir. Teorik olarak bir kaçak göçmen ömrünün sonuna kadar bir

misafirhanede tutulabilecektir. Diğer ülkelerdeki benzerleri ile karşılaştırıldığında, durumlarının daha iyi olduğu söylense de, Ülkemizdeki göçmenlerin barındırıldığı yerlerdeki gözetim koşulları, barındırma veya misafirhanelerin bulundukları illere ve buradaki görevli ve yetkililere bağlı olarak değişmektedir. Ayrıca misafirhanelerin birçoğu, kapasitesinin çok üzerinde sayıda göçmen barındırmaktadır.

Yabancı misafirhaneleri ile ilgili olarak; daha misafirhaneye girişte herkese misafirhanenin yapısı, işleyişi, tutulma nedeni ve hakları anlayacakları dilde anlatılmalı, yazılı ve görsel araçlar (broşür, spot film vs.) kullanılmalı ve bu tür yerlerin iç işleyişi ve burada bulunan kişilerin hak ve yükümlülüklerinin neler olduğunun daha başlangıçta kendilerine bildirilmesi sağlanmalı, bu konuda yetkili ve görevlilerinin tutumu ile belirlenen yaşam koşulları yerine uluslararası standartlara uygun objektif kurallarla belirlenen güncel bir normatif düzenleme yapılmalıdır.

16) Her barınma veya geri gönderme merkezinin kapasitesi, uluslararası standartlar çerçevesinde belirlenmelidir. Her ne koşulla olursa olsun kapasiteden fazla kişi bu merkezlere alınmamalıdır.

17) Yemekler merkezi bütçeden karşılanmalı, düzenli bir şekilde çıkmalı ve beslenme ölçütlerine uygun bir şekilde verilmeli ve 3 öğün dışında da merkezlerde kalan kişilerin yemek ihtiyacını karşılayabileceği imkanlar oluşturulmalıdır.

18) Kişilerin isteğine bağlı olarak, süre sınırı olmadan açık havaya çıkmaları sağlanmalı ve bedensel egzersiz yapabilmeleri için imkanlar tanınmalıdır.

19) Sığınmacı ve kaçak göçmenlerin ikamet kontrolü nedeni ile misafirhanelerde alıkonulmaları yerine serbest ikamet uygulaması tercih edilmelidir.

20) Sivil toplum örgütleri, akademisyen ve özellikle avukatların yabancı misafirhanelerine girişleri İçişleri Bakanlığı iznine tabi olmaktan ve –mevcut hali ile– görevli polis memurunun inisiyatifinden çıkarılmalı, bu merkezlere bilgi verilerek ziyaret ve incelemelerde bulunulabilmeli ve buralar ulaşılabilir yerler haline getirilmelidir.

21) Yasadışı göçmenlerin kaldıkları yerlerin, gerek il valilerince gerekse üst düzey emniyet yetkililerince denetlendiklerini gösteren veriler yok denecek kadar azdır.

Yasa dışı göçmenlerin kaldıkları yerler İl Emniyet müdürlüğündeki sıralı amirlerden başlayarak, Mülki İdare Amirleri, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Başmüfettişleri, Mülkiye Müfettişleri tarafından denetlenmeli ve böylelikle misafirhanede tutulan kişilerin şikâyetlerini iletebilecekleri yaptırım gücüne sahip, etkili bir başvuru mekanizması oluşturulmalıdır.

22) İnceleme bölümünde belirtilen şekilde bazı yasadışı göçmen misafirhanelerinde bulunan personelin burada bulunan kişilere karşı kötü muamelede bulunduğu şeklinde iddialar mevcuttur. Bu şekildeki iddialarda yeralan yabancı misafirhanelerinde, insan hakları ihlaline neden olan personel, hızla tespit edilmeli ve haklarında etkin bir soruşturma yürütülmelidir. İhlaller sonucu ortaya çıkabilecek tazminat cezaları da sorumlulara rücu edilerek onlardan tahsil edilmelidir.

23) Yasadışı göçmen kaçakçılığı suçu ülkelerin tek başına uyguladıkları polisiye ve yasal tedbirlerle önlenemeyecek ölçüde kapsamlı, sınıraşan organize bir suç türüdür. 09 Ağustos 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4771 sayılı yasa kapsamında yapılan düzenlemeler, yasadışı göçle mücadelede dönüm noktası olmakla birlikte ekonomik sebepler, siyasi çatışmalar ve özellikle savaş ihtimali, yasadışı göç talebini, yıllardır rant sağlayan her ülke insanlarının oluşturduğu organizatörlerin bu işi geçim kaynağı haline getirmesi de arzı arttırmakta, dolayısıyla yasadışı göç mefhumu devam etmektedir. Söz konusu yasadışı göç suçunun bu bakımdan tamamen önlenmesi mümkün olmamakla birlikte,

a) Yasadışı göçle mücadelede ana hedef organize suç şebekelerinin ortaya çıkarılması olmalı ve bu anlamda hem hedef, hem transit hem de kaynak ülkelerde bağlantısı olan organizatörler hakkında söz konusu ülkelerdeki güvenlik güçleriyle işbirliğine gidilmelidir.

b) Türkiye sınırlarında yakalanan her yasadışı göçmen, aslında Avrupa ülkelerine gitmesi engellenen bir yasadışı göçmen anlamına gelmektedir.

c) AB ülkeleri içerisinde mevcut uygulamalar çerçevesinde her yasadışı göçmenin söz konusu ülkelere maliyeti yılda yaklaşık 2500-3000 Euro tutarındadır. Yasadışı göç suçuyla mücadele aynı zamanda mücadeleci kurumların operasyonel ve istihbarat kabiliyetleri ile doğru orantılı bir faaliyettir. Bu kapsamda, mücadeleci kurumların organize suçlarla mücadele imkan ve kabiliyetleri artırılmalı ve diğer ülkelere de sağlanan fayda oranında külfet paylaşımı önerilmelidir.

24) 500 ila 1500 dolar arasında bir para karşılığı, genellikle iş bulma ve daha iyi yaşam standartlarına ulaşmak amacıyla Avrupa ülkelerine gitmeyi amaçlayan yasadışı göçmenler, yasadışı göç organizatörlerinin kolay para kazanma kaynağı olmakta, illegal suç şebekelerine giden milyonlarca dolar ise ülkemiz güvenliği açısından ekonomik tehdit oluşturmaktadır. Özellikle son beş yıl içerisinde başta terör örgütleri olmak üzere birçok suç şebekesinin finansman kaynaklarından biri de yasadışı göç organizasyonlarıdır. Ülkelerin sınır güvenliği başta olmak üzere pek çoğu işsiz, parasız, eğitimsiz ve kalifiye olmayan bir profile sahip yasadışı göçmenlerin bu ülkeler için taşıdığı ekonomik ve sosyal tehdit göz önüne alınarak yasadışı göç ile ulusal ve uluslararası tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde mücadele edilmelidir.

25) İltica, göç ve yabancılar konuları, uzmanlık gerektiren, çok geniş bir ulusal ve uluslararası mevzuata sahip alanlardır. Ayrıca sınır dışı etme gibi uygulamalar da insan hakları bağlamında önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Bu konularda mahkeme önünde yapılan itirazların öncelikli olarak karara bağlanması gerekliliğinden hareketle, bu tür davalara konunun uzmanı hâkimler tarafından bakılması ve kısa sürede karara bağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede, bu alanda İhtisas Mahkemelerinin kurulması cihetine gidilmelidir. **01.06.2010**

Cemal Yılmaz DEMİR
Samsun Milletvekili
Alt Komisyon Başkanı

Mehmet EKİCİ
Yozgat Milletvekili

Ahmet Gökhan SARIÇAM
Kırklareli Milletvekili

Çetin SOYSAL
İstanbul Milletvekili